

PLA DIRECTOR DE L'ECOTURISME A TREMP 2012-2016

NOVEMBRE 2011

Encàrrec

Ajuntament de Tremp

Redacció

www.x3ea.com

PLA DIRECTOR DE L'ECOTURISME A TREMP 2012-2016

NOVEMBRE 2011

Encàrrec

AJUNTAMENT DE TREMP

Coordinació

XAVIER BASORA, X3 Estudis Ambientals

Redacció

XAVIER BASORA
POL HUGUET
JORDI ROMERO-LENGUA
XAVIER SABATÉ

X3 Estudis Ambientals
C. Milà i Fontanals 14-26 2n 8a
08012 Barcelona
A/e: info@x3ea.com
Web: www.x3ea.com

ÍNDIX DE CONTINGUTS

Bloc A. Aspectes introductoris

1. Antecedents	9
1.1. El pes econòmic del sector turístic a Tremp i el Pallars Jussà	9
1.2. Iniciatives prèvies de l'Ajuntament de Tremp per promoure l'ecoturisme	10
1.3. Iniciatives a escala comarcal i regional	12
2. Objectius i metodologia	15
2.1. Finalitat i objectius.....	15
2.2. Metodologia.....	16
3. L'ecoturisme: marc conceptual i situació a Catalunya	21
3.1. Marc conceptual de l'ecoturisme.....	21
3.2. Situació de l'ecoturisme a Catalunya: estat actual i oportunitats de futur	26

Bloc B. La situació de l'ecoturisme a Tremp

4. El recursos i els atractius naturals del municipi	33
4.1. Espais naturals protegits i catalogats presents al municipi.....	33
4.2. Zones del municipi amb més interès ecoturístic: principals atractius	40
4.3. Atractius complementaris de caire gastronòmic i popular	53
5. Infraestructura, equipaments i serveis per a l'ecoturisme	55
5.1. Accessos al municipi i transport públic	55
5.2. Itineraris senyalitzats.....	57
5.3. Senyalització i plafons interpretatius	69
5.4. Miradors i altres punts d'observació.....	71
5.5. Centres d'interpretació i altres equipaments especialitzats	73
5.6. Informació als turistes	75
5.7. Serveis complementaris.....	79
6. Productes i activitats ecoturístiques: descripció, comercialització i vies de promoció	83
6.1. Productes i activitats ecoturístiques: descripció i comercialització	83
6.2. Vies de promoció de l'oferta ecoturística de Tremp	88
7. Agents implicats en el desenvolupament de l'ecoturisme	93
7.1. Ajuntament de Tremp	93
7.2. Entitats de promoció turística públiques o públiques-privades	94
7.3. Entitats de desenvolupament rural.....	95
7.4. Altres entitats públiques i privades de suport.....	97
7.5. Empreses i professionals independents amb oferta ecoturística	97
7.6. Empreses de serveis i consultores.....	99
7.7. Entitats conservacionistes i de custòdia del territori	100
8. Diagnosi de la situació actual	103

Bloc C. Estratègia per impulsar i consolidar l'ecoturisme a Tremp

9. Reptes de futur	131
10. Pla d'acció 2012-2016: recomanacions i actuacions	133
10.1. Recomanacions	135
10.2. Actuacions.....	146
11. Seguiment i avaluació.....	171
Annexos.....	173
Annex 1. Fonts bibliogràfiques	173
Annex 2. Assistents a la sessió de debat (15 de setembre de 2011)	175

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Diversos graus d'integració dels principis que defineixen l'ecoturisme per avaluar activitats.....	22
Taula 2. Activitats turístiques existents a Catalunya que es poden associar a l'ecoturisme.....	24
Taula 3. Distància fins a Tremp des d'algunes poblacions destacades i durada en cotxe	55
Taula 4. Itineraris del municipi de Tremp prioritzats per al seu manteniment.....	68
Taula 5. Valoració del potencial ecoturístic de les zones d'interès natural del municipi	108
Taula 6. Escala de valoració del nivell global d'atractivitat i del nivell global del potencial de desenvolupament turístic	109
Taula 7. Actuacions generals o d'abast comarcal previstes	135
Taula 8. Actuacions específiques previstes al Pla director de l'ecoturisme a Tremp (2012-2016)	146

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1. Marc conceptual i metodològic del Pla director.....	16
Figura 2. Evolució de les visites al Casal del Voltors (2002-2010).....	74
Figura 3. Procedència dels turistes visitants de l'Oficina de Turisme de Tremp (Anys 2008 i 2010)	76

ÍNDIX DE MAPES

Mapa 1. Espais naturals protegits i catalogats presents al municipi	34
Mapa 2. Les cinc zones del municipi de Tremp amb més interès ecoturístic	41

BLOC A

Aspetes introductoris

1. ANTECEDENTS

Tremp és el municipi més gran de Catalunya, amb una extensió de 302 km² (30.199 hectàrees exactament) i 29 nuclis de població repartits per tot el territori. Tremp, cap municipal i capital administrativa de la comarca del Pallars Jussà, esdevé la població amb major nombre d'habitants: dels 6.190 habitants del municipi, 5.850 viuen al nucli de Tremp (dades de l'any 2007).

Una de les singularitats geogràfiques d'aquest gran municipi és la discontinuïtat territorial entre les seves àrees: la capital –Tremp- es troba envoltada per un altre municipi (el de Talarn), i el mateix succeeix amb les àrees de Suterranya - Vilamitjana, Puigcerçós i una zona que es troba dins l'àmbit de l'Alta Ribagorça. Alhora, aquest extens municipi limita amb multitud d'entitats municipals, amb diferents comarques i, fins i tot, amb d'altres comunitats autònomes: al Pallars Jussà limita amb els municipis de Castell de Mur, Sant Esteve de la Sarga, Talarn i Salàs; a l'Alta Ribagorça limita amb el municipi de El Pont de Suert; i limita, també, amb la comunitat d'Aragó.

Aquesta situació geogràfica, en ple Prepirineu, fa que Tremp gaudeixi d'un entorn natural privilegiat, però alhora comporta certes dificultats de gestió i administració. Començant per l'entorn de la Noguera Pallaresa i fins al capdamunt de la serra de Sant Gervàs, el patrimoni natural de Tremp és latent a cada racó.

Aquest primer capítol exposa breument quin és el pes econòmic que té el sector turístic al municipi de Tremp. Així mateix, es fa un breu exercici de retrospectiva per descriure les principals iniciatives prèvies a aquest Pla director per promoure l'ecoturisme o alguna de les seves variants, tant a escala comarcal (Pallars Jussà) o regional (Alt Pirineu i Aran) com a escala del propi municipi de Tremp.

1.1. El pes econòmic del sector turístic a Tremp i el Pallars Jussà

Determinar el pes econòmic del sector turístic a Tremp és una tasca d'una gran dificultat metodològica. D'entrada, cal conèixer tant el que produeix el sector (PIB turístic) com allò que produeix de manera total l'economia (PIB global). Aquesta dada, per al sector turístic de Tremp, no està disponible. Una altra dada important són els llocs de treball del sector turístic; en aquest cas hi ha el problema que l'activitat turística no apareix identificada com a tal en les classificacions d'activitats econòmiques (DIUE, 2009). A tot això s'afegeix que la major part de dades són agregades per a la comarca del Pallars Jussà o per a la marca turística Pirineus, que és a la que pertany el municipi de Tremp.

Per tant, per saber l'impacte econòmic del sector turístic d'un municipi cal fer estudis específics o fer estimacions a partir d'altres dades més indirectes. Analitzant algunes dades i indicadors d'activitat, s'observa que el pes econòmic del sector turístic a Tremp és baix. Segons les dades que proporciona l'Institut d'Estadística de Catalunya, a l'any 2010 a Tremp hi havia set establiments hotelers (amb una capacitat total de 232 places) i tres cases de turisme rural (amb 39 places de capacitat total).

Si ens fixem en dades de la comarca, al Pallars Jussà l'aportació directa del PIB turístic específic al PIB global és del 11,1% (2008), una xifra lleugerament superior a la mitjana catalana (10,9%) (Duró, 2010). L'aportació del turisme al Pallars Jussà està per sota d'altres comarques pròximes com l'Alta Ribagorça (30,7%), el Pallars Sobirà (31,5%) o l'Alt Urgell (16,8%), però per sobre de comarques com la Noguera (8,4%). Una altra dada comarcal és l'aportació de l'ocupació turística específica a l'ocupació global, que en el cas

del Pallars Jussà és del 15,6% (2008), força per sota que en el cas del Pallars Sobirà (48,7%), l'Alta Ribagorça (43,1%) o l'Alt Urgell (24,6%).

Evidentment, no hi ha cap tipus de dada disponible per determinar el pes econòmic que té el subsector de l'ecoturisme. No obstant això, hi ha algunes poques empreses que s'hi dediquen, com es pot veure en diferents apartats d'aquest treball (vegeu 6.1 i 7.5).

1.2. Iniciatives prèvies de l'Ajuntament de Tremp per promoure l'ecoturisme

L'Ajuntament de Tremp és un dels municipis que més ha apostat en els darrers anys per l'ecoturisme i el turisme de natura, tal com es pot veure en l'*Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Tremp*, elaborat l'any 2007. El punt d'inflexió d'aquesta aposta va ser la redacció, l'any 1996, del Pla de desenvolupament integral del municipi (Campillo i Dalmau, 1996).

Tot seguit es repassen les principals iniciatives que ha dut a terme el consistori fins al moment per promoure i crear oferta ecoturística al municipi.

Pla de Desenvolupament Integral del municipi de Tremp (1996)

Redactat l'any 1996 per un equip format per Xavier Campillo Besses i Jordi Dalmau Ausàs, aquest document va servir de base perquè l'Ajuntament de Tremp apostés per la valorització dels recursos naturals com a estratègia de desenvolupament del municipi.

Per tirar endavant aquest Pla, i atès que una part important de les actuacions proposades es referien al territori de la Terreta, l'any 1999 l'Ajuntament de Tremp va signar un conveni de col·laboració amb la Fundació Territori i Paisatge, pel qual aquesta entitat redactaria un Pla de Gestió de la Terreta.

Pràcticament totes les actuacions del Pla de Desenvolupament Integral relacionades amb la promoció de l'ecoturisme s'han anat executant de forma progressiva en els darrers anys.

Creació i promoció del producte turístic "La Terreta" (1999-Actualitat)

La Terreta és el nom amb el que es coneix la conca que limita al nord amb la serra de Sant Gervàs, a l'est amb la serra de Gurrp i del Castellet, al sud amb el Montsec d'Ares i a l'oest amb la serra de Gia. El Noguera Ribagorçana n'és l'eix central. Es tracta d'una gran depressió prepirinenca dividida administrativament entre Aragó i Catalunya, estant aquesta darrera part íntegrament inclosa dins el municipi de Tremp.

La creació de productes turístics vinculats a l'àmbit de la Terreta era una de les principals apostes del Pla de Desenvolupament Integral del municipi de Tremp (1996). Com s'ha dit, l'Ajuntament, per poder executar aquestes propostes ecoturístiques (però també d'altres vinculades a la conservació del medi natural), va signar el maig de 1999 un conveni de col·laboració amb la Fundació Territori i Paisatge (de l'Obra Social de Caixa Catalunya) per tal de redactar el Pla de Gestió de la Terreta. Aquest Pla de gestió es va presentar l'any 2001 i posteriorment es van signar altres convenis de col·laboració entre les dues entitats que van permetre l'execució de nombroses actuacions. Des de llavors el Pla de gestió es va convertir en el document de base amb que l'Àrea de Recursos Naturals de l'Ajuntament ha anat executat les actuacions de desenvolupament de la Terreta.

Des del punt de vista ecoturístic, les actuacions executades han estat moltes: construcció d'equipaments com el Casal dels Voltors o diversos miradors, creació d'itineraris

senyalitzats, elaboració d'una pàgina web¹, edició de mapes i tríptics, sortides guiades, creació i promoció del producte turístic "La vall dels voltors", etc. Al llarg d'aquest treball es detallen tots els equipaments i infraestructures vinculades a la Terreta.

Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura (2007)

Lo Trencalòs, l'associació naturalista del Pallars Jussà, va elaborar l'any 2007 i per encàrrec de l'Ajuntament de Tremp l'*Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Tremp* (Lo Trencalòs, 2007).

Aquest inventari s'entenia com una primera fase d'un futur Pla director del turisme de natura (o ecoturisme) al municipi de Tremp, que es definia com el document que hauria de marcar "la direcció cap a on han d'anar les accions per potenciar el turisme basat en la descoberta dels recursos naturals al municipi de Tremp". Per tant, aquest inventari ha estat una de les principals fonts d'informació per elaborar el Bloc B d'aquest Pla director, dedicat a analitzar el potencial i la situació de l'ecoturisme a Tremp. D'entre tots els elements inventariats, els que s'han tingut més en compte en aquest Pla director són:

- Nodes de servei i lleure: inclou àrees d'esbarjo, miradors, fonts i altres equipaments.
- Senyalització interpretativa
- Senyalització direccional
- Xarxa de senders i camins
- Difusió del patrimoni natural del municipi

D'altra banda, l'inventari proposa 7 zones o elements d'interès a desenvolupar turísticament. Per a cada zona s'identifiquen els elements més destacables i es proposen actuacions. Les zones són:

- Roureda d'Aulàs
- Serres dels Nerets, Costa Ampla i Santa Engràcia
- Noguera Pallaresa i barranc de Riucós
- Cova Janera i Corral de Gurp
- Geòtop Mas de Faro
- Geòtop Estratotip de l'Ilerdià
- Geòtop Esllavissada de Puigcercós

Organització de jornades sobre ecoturisme i turisme de fauna (2007 i 2010)

Fins al moment, l'Ajuntament de Tremp ha organitzat dues jornades relacionades directament amb l'ecoturisme.

La primera va ser el *1r Seminari de Turisme de Fauna i Desenvolupament Rural*, que va tenir lloc el novembre de 2007. L'objectiu era donar a conèixer a la societat el potencial del turisme de fauna com a recurs econòmic i element de desenvolupament rural.

La segona va ser la *Jornada de gestió de canyets per ocells carronyaires al Pirineu*, que va tenir lloc el desembre de 2010 i que el consistori va organitzar conjuntament amb l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA). Aquest acte volia reflexionar sobre la gestió i el futur d'aquestes instal·lacions, millorar-ne la coordinació (al Pirineu n'hi ha una xarxa densa i de tipologies molt diferents) i abordar com aprofitar-los millor per estudiar els carronyaires i atreure ecoturistes.

¹ <http://www.ajuntamentdetremp.cat/terreta>.

1.3. Iniciatives a escala comarcal i regional

De les diverses iniciatives a escala comarcal i regional, aquest treball en destacar quatre: l'Inventari de Recursos Ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran (2011), el Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran (2007), el Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà i l'Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà.

Inventari de Recursos Ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran (2011)

L'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA) va encomanar la redacció de l'inventari dels recursos ecoturístics d'aquest territori, amb la finalitat de tenir uns coneixements de base sobre els quals planificar el desenvolupament del sector. L'inventari ha estat realitzat per l'empresa Aubèria natura i patrimoni, de la Seu d'Urgell.

L'inventari se centra en els recursos naturals i defineix les activitats considerades ecoturístiques a partir d'uns criteris clars, que són la finalitat principal de l'activitat i l'aptitud necessària per dur-la a terme.

Quant als resultats, l'inventari s'estructura en tres blocs o tipus de recursos. En primer lloc es tracten els elements naturals que són o poden ser objecte d'aprofitament ecoturístic. S'enumeren espècies de flora, papallones, amfibis, rèptils, ocells i mamífers, així com referències d'arbres singulars, formacions geològiques i tipus de paisatge de l'àrea tractada que per diverses raons atrauen o poden atraure l'interès de visitants. No s'entra en consideracions de localització, abundància i estatus.

En segon lloc es tracten els equipaments habilitats per a l'observació i descoberta d'aquells elements. Aquest bloc representa el gruix principal del treball, ja que hi ha referenciats 107 equipaments, cadascun amb una fitxa descriptiva. Els tipus d'equipaments inventariats són miradors (panoràmics, geològics i faunístics), itineraris i centres interpretatius, museus, jardins botànics, jaciments paleontològics i observatoris astronòmics.

El darrer bloc fa referència als promotors d'aquestes activitats i als agents que gestionen aquests equipaments. S'hi referencien, també en format fitxa, empreses, allotjaments, particulars, associacions, consorcis i espais naturals protegits que promouen l'ecoturisme segons els criteris de l'empresa encarregada de l'estudi.

L'estudi finalitza amb unes conclusions generals que valoren les diferents tipologies de recursos, defineixen les principals oportunitats i plantegen les possibles línies de treball a seguir en el futur immediat.

Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran (2007)

Aquest pla també és una iniciativa de l'IDAPA. L'equip redactor estava format per Perícia Caminera (Xavier Campillo) i l'empresa Idees i Assessorament Turístic. El Pla es va presentar i aprovar el novembre de 2007 i des de llavors s'està executant.

Els objectius generals d'aquest pla són:

- Convertir el senderisme en producte turístic, és a dir, com una activitat econòmica amb capacitat de generar negoci, amb una visió integrada entre la infraestructura (senders) i els serveis (allotjament, restauració, transport, etc.).
- Posicionar en els mercats emissors l'Alt Pirineu i Aran com un espai de primer ordre per a la pràctica del senderisme i la seva explotació com a recurs turístic

Les quatre estratègies que se'n deriven són:

1. Avançar en el consens d'un model de senderisme (estructura en xarxa, model de gestió, senyalització..) integrant aquesta infraestructura en els sistemes de mobilitat.
2. Avançar en la creació de la xarxa de camins senyalitzats (i el seu manteniment)
3. Creació, promoció i comercialització de productes de senderisme
4. Millora de l'oferta d'allotjament i la competitivitat dels serveis turístics en general

Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà (2009-2011)

Aquest pla s'emmarca en dues convocatòries de subvencions del Servei d'Ocupació de Catalunya dirigides a entitats locals: "Treball a les 4 Comarques" (2008-2009) i "Treball a les 7 comarques" (2010). El primer projecte promou la realització de projectes ocupacionals i de desenvolupament local, complementaris al Pla d'Iniciatives de Dinamització Comarcal, en les comarques del Pallars Jussà, el Ripollès, l'Anoia i la Terra Alta, les quatre àrees de Catalunya amb més necessitat de reactivació econòmica. El segon és una ampliació del primer que incorpora tres noves comarques: el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre.

El Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà² està promogut pel Consell Comarcal del Pallars Jussà i els Ajuntaments de Tremp, La Pobla de Segur i Isona i Conca Dellà. Fins al moment, ha comportat l'elaboració de documents estratègics i l'execució de diverses accions formatives i de dinamització econòmica. Com és lògic, l'àmbit d'actuació d'aquest Pla va molt més enllà de l'ecoturisme, si bé l'ha d'incloure necessàriament.

Des del punt de vista turístic, destaca la realització del "**Seminari Productiu per al Desenvolupament Turístic**", destinat a agents locals públics i privats. El seminari es va desenvolupar en quatre sessions presencials i dues visites, entre els mesos d'octubre de 2010 i de gener de 2011. Els seus principals objectius van ser identificar i analitzar els recursos i els factors que condicionen el desenvolupament del Pallars Jussà, establir les bases per a la cooperació i el treball en xarxa entre els agents locals, definir, consensuar i elaborar un Pla d'Acció que reculli els projectes concrets per a la creació de productes turístics i el seu posicionament en el mercat, i proporcionar un full de ruta i assistència tècnica als agents locals per a l'execució del Pla d'Acció elaborat.

Una de les conclusions del seminari va ser la necessitat d'una formulació estratègica que incideixi, principalment, en la diversificació, segmentació, internacionalització i informació. En relació a aquesta última, es van tractar exemples d'aplicació pràctica sobre mercats de turisme de natura i les característiques dels productes que es comercialitzen, alhora que es van formular propostes per avançar en la configuració d'aquests productes.

El producte principal a focalitzar és el senderisme i la descoberta de l'entorn, ja sigui a peu, en bicicleta o en cotxe, sense menysprear altres activitats importants a la comarca com la BTT, la geologia, l'observació d'ocells, les vacances actives, l'equitació, el muntanyisme, el parapent, l'escalada o els esports nàutics, a més de la descoberta del patrimoni cultural i etnològic, la gastronomia i els productes agroalimentaris i d'artesanía. Es van destacar, com a elements singulars de la comarca, el Parc Nacional i el Telefèric de la Vall Fosca, el Tren dels Llacs, i els congosts de Mont-Rebei i Terradets.

Com a metodologia de treball continuat, els participants en el seminari van acordar la creació d'un blog on incorporar-hi productes que ja estiguin configurats, o en procés, per fer-los visibles per al conjunt dels participants i per tal que aquests hi puguin fer aportacions. Tot plegat per acabar tenint un catàleg de productes.

² Per a més informació vegeu <http://www.desenvolupamentpallarsjussa.net>.

Del seminari en va sorgir la publicació “**Document de treball per a l’elaboració del pla d’acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà**” (Consell Comarcal del Pallars Jussà, 2011), presentada durant el segon trimestre de 2011. Una de les principals propostes d’aquest document de treball és la creació d’un ens públic-privat de promoció pública, que ha de servir com a instrument de cooperació entre els diferents agents relacionats amb el turisme a la comarca, per tal d’actuar coordinadament en la definició del model de desenvolupament turístic i en les accions de gestió i promoció dels productes turístics locals.

Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà (2004-Actualitat)

Aquest inventari ha estat promogut pel Consell Comarcal del Pallars Jussà i realitzat per l’empresa Geosilva. Ha permès identificar gairebé una seixantena d’itineraris senderístics repartits per tota la comarca. Agrupats per municipis, es llisten els noms dels itineraris i per cadascun se n’ha determinat la llargada, el grau d’interès té, si és apte per BTT, i el tipus de senyalització que utilitza.

D’altra banda, s’han cartografiat el conjunt de senders i s’ha elaborat un fulletó turístic per promoure un total de 47 itineraris. Cada itinerari s’acompanya d’una foto i s’informa sobre la seva llargada, el temps aproximat a peu, el desnivell màxim, l’ascens i el descens acumulats, el grau de dificultat, i el punt d’inici i final de la ruta.

Aquest inventari de senders s’inclou dins un projecte més ampli, anomenat *Camins del Jussà, un projecte de recuperació dels antics camins de ferradura i altres camins històrics i tradicionals de la comarca del Pallars Jussà*, que es va començar a gestar el 2004, amb una anterior actualització de propostes d’itineraris. Durant tres anys es va treballar perquè la comarca disposés d’una bona oferta d’itineraris, reobrint camins perquè fossin transitables a peu i fent algunes feines de conservació i recuperació d’alguns elements constructius, com marges de pedra seca, trencaigües i empedrats. També es van instal·lar alguns ponts i passeres i es van senyalitzar bona part de les cruïlles, a més d’abalisar amb marques grogues tot el recorregut.

En una actualització recent (2011)³ s’ha identificat, per a cadascun dels itineraris prioritzats pels propis ajuntaments i pel Consell Comarcal, quines necessitats de manteniment tenen (senyals a canviar, desbrossament, etc.) (vegeu 5.2.7).

³ GEOSILVA PROJECTES (2011). *Diagnosi per la recuperació d’itineraris, senders històrics i corriols, al Pallars Jussà*. Consell Comarcal del Pallars Jussà.

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA

L'Ajuntament de Trepmp és un dels municipis que més ha apostat en els darrers anys per l'ecoturisme i el turisme de natura, tal com es pot veure en l'*Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Trepmp*, elaborat l'any 2007 per l'associació Lo Trenalòs per encàrrec del propi Ajuntament.

Aquest inventari s'entenia com una primera fase d'un futur Pla director del turisme de natura (o ecoturisme) al municipi de Trepmp, que es definia com el document que hauria de marcar "la direcció cap a on han d'anar les accions per potenciar el turisme basat en la descoberta dels recursos naturals al municipi de Trepmp".

Ara l'Ajuntament de Trepmp, aprofitant el suport del projecte per a l'increment de la biodiversitat al municipi de Trepmp (guanyador del primer premi del Concurs per a l'increment de la biodiversitat de la Federación Española de Municipios y Provincias – FEMP–), pretén donar un pas endavant i elaborar el *Pla director de l'ecoturisme al municipi de Trepmp*, a partir de la informació continguda en l'inventari citat i altres fonts.

2.1. Finalitat i objectius

La finalitat del Pla director de l'ecoturisme al municipi de Trepmp és **impulsar i consolidar l'ecoturisme com a modalitat turística sostenible que ofereixi una alternativa de desenvolupament econòmic als habitants de Trepmp i rodalies.**

Els **objectius específics** d'aquest Pla director són:

- Donar continuïtat a la tasca iniciada per l'Ajuntament de Trepmp l'any 2007 amb l'elaboració de l'*Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Trepmp*.
- Identificar, recopilar i descriure les diverses actuacions per al foment de l'ecoturisme que porta duent a terme l'Ajuntament de Trepmp des de l'any 1996.
- Diagnosticar la situació actual de l'ecoturisme a Trepmp a partir de la valoració dels aspectes positius i negatius de tots els elements que intervenen en la cadena turística, des de l'atractiu i el potencial dels recursos naturals fins a la comercialització i promoció de productes ecoturístics.
- Dissenyar una estratègia de foment de l'ecoturisme que prevegi un seguit d'actuacions a executar en els pròxims 5 anys per part de l'Ajuntament de Trepmp, principalment, però també per altres agents públics i privats implicats directament o indirectament en el desenvolupament i la promoció de l'ecoturisme.
- Fer participis en el disseny de l'estratègia de foment de l'ecoturisme al màxim número d'agents del municipi implicats directament o indirectament en el desenvolupament i la promoció de l'ecoturisme.

2.2. Metodologia

La metodologia emprada s'ha basat en un marc conceptual de creació de valor i producte turístic a partir d'uns recursos prèviament identificats i valorats (vegeu 2.2.1). El Pla s'ha desenvolupat en dues grans fases de treball, tal com s'explica més endavant (2.2.2).

A l'hora de plantejar i estructurar el Pla director, les principals guies metodològiques de referència han estat:

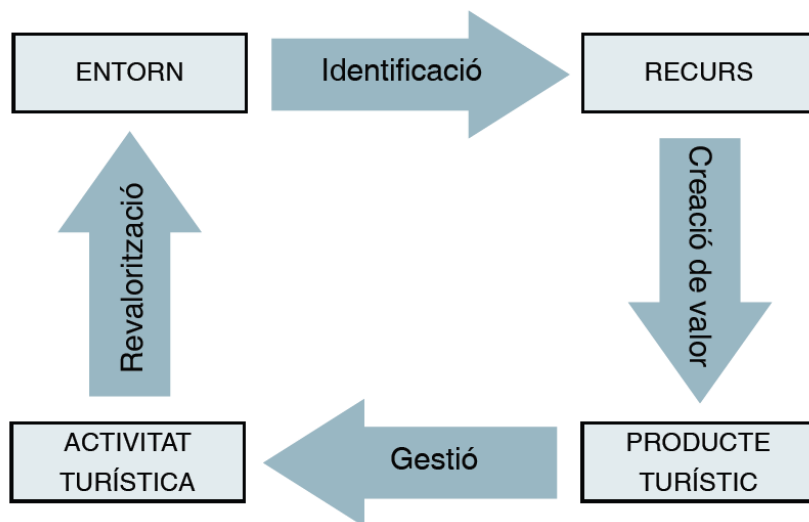
- *Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local* (Departament d'Empresa i Ocupació i Observatori de Turisme, 2011).
- *Using natural and cultural heritage for the development of sustainable tourism in non-traditional tourism destinations* (Ecosystems LTD & European Commission, 2002).
- *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura*. (Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible i X3 Estudis Ambientals, 2009).
- *El llibre dels camins. Manual per esvaïr dubtes, desfer mites i reivindicar drets* (Arola Editors, 2010).

Cal advertir que, a diferència d'altres plans similars, en aquest cas i per manca de recursos no s'ha realitzat un estudi específic de la demanda potencial, la qual cosa hauria aportat dades valuoses. Tot i això, sí que es fa referència a la demanda (a partir d'apreciacions subjectives) en alguns apartats del Pla.

2.2.1. Marc conceptual

El marc conceptual de referència per elaborar aquest Pla director ha estat el que fixa la *Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local* (Quaderna, 2011).

Figura 1. Marc conceptual i metodològic del Pla director

Font: Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local (2010).

Segons aquest marc conceptual, en qualsevol territori (per a aquest document, el municipi de Tremp) hi ha **recursos** –elements d'interès, en aquest cas de caire natural i paisatgístic– que convé identificar i valorar-ne el potencial turístic. A partir d'aquí, hi ha tot un seguit d'instruments i actuacions per a la creació de valor turístic d'aquests recursos, de

manera que es puguin convertir en **productes turístics**. Entre aquests instruments i actuacions destaquen els següents:

- Creació o instal·lació d'equipaments: senyalització i plafons interpretatius, creació i senyalització d'itineraris, creació de centres d'interpretació, instal·lació de miradors i punts d'observació.
- Foment i suport a empreses de serveis turístics per tal que creïn i comercialitzin productes turístics.
- Informació als turistes: amb la creació i manteniment d'espais d'atenció i l'elaboració, la distribució i l'actualització de productes informatius.

Un cop creats els productes turístics, s'han de dur a terme les corresponents **actuacions de gestió** (comercialització, promoció) que donin pas a l'**activitat turística**, és a dir, que s'acabi generant una dinàmica econòmica: que hi hagi visitants i turistes, i que facin despesa per gaudir-ne directament o bé, de manera més indirecta i difusa, en el sector de la restauració, en l'hoteler, en el comercial o en qualsevol servei turístic associat.

Per últim, l'activitat turística ha de redundar en benefici de l'entorn en què es troba el recurs (la seva **revalorització**). En el cas de l'ecoturisme (vegeu 3.1.2), l'activitat també ha de contribuir a conservar directament o indirectament el propi recurs natural.

2.2.2. Fases de treball

El Pla director s'ha elaborat a partir de dues grans fases de treball: 1) Descripció i diagnosi de la situació de l'ecoturisme a Tremp; 2) Reptes de futur i actuacions. En el document del Pla, la descripció es correspon als capítols 4 a 7, la diagnosi al capítol 8 i les línies estratègiques i actuacions al capítols 9 a 11. Tot seguit es descriuen les principals eines metodològiques emprades en cada fase.

Fase 1: Descripció i diagnosi de la situació de l'ecoturisme a Tremp

Aquesta primera fase ha servit per descriure, primer, i diagnosticar, després, en quin estat es troba actualment l'ecoturisme al municipi, per tal de plantejar posteriorment unes actuacions ben fonamentades.

El Pla director **divideix el territori del municipi en cinc grans zones atenent al seu interès ecoturístic**. Aquesta divisió en cinc unitats es fa per facilitar la posterior planificació ecoturística de cada zona: així per exemple, es podran detectar mancances pròpies de cada zona, prioritzar actuacions segons la zona que es vulgui desenvolupar en cada moment, etc. A més a més, aquesta divisió també pretén facilitar la promoció turística pròpiament, cosa necessària en un territori tan extens com el de Tremp.

La diagnosi s'ha nodrit, sobretot, de:

- Fonts d'informació ja existents, amb una especial atenció a l'*Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Tremp*, i d'altres recursos d'abast més ampli com l'*Inventari de recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran* (vegeu 1.3).
- Sis entrevistes personalitzades a agents clau.
- Visites sobre el terreny: s'han visitat les cinc zones del municipi amb més interès ecoturístic (vegeu 4.2).

Les entrevistes personalitzades que s'han realitzat han estat:

- Cap de l'Àrea de Recursos Naturals i Municipi, tècnica de la mateixa àrea i responsable del Casal dels Voltors (11/05/2011).

- Cap de l'àrea de promoció econòmica i la tècnica de turisme i responsable de l'Oficina de Turisme de Tremp (11/05/2011).
- Representants d'entitats conservacionistes i empreses col·laboradores, com l'Estació Biològica del Pallars Jussà, Grimpada, i un geòleg i guia ecoturístic (11/05/2011).
- Representant de l'empresa GEOPLAY (11/05/2011).
- Tècnic de promoció econòmica i tècnic de senders del Consell Comarcal del Pallars Jussà (12/05/2011).
- Responsable del Centre de Suport Territorial a Tremp de l'Institut Geològic de Catalunya (11/07/2011).

Així mateix, la diagnosi ha requerit la identificació i anàlisi de nous elements, entre els quals destaquen els següents:

- Valoració del potencial ecoturístic dels espais naturals del municipi.
- Descripció i anàlisi de la infraestructura turística associada (senders, equipaments, serveis, allotjaments, restaurants i altres equipaments necessaris per a l'estada del turista).
- Identificació dels productes i activitats ecoturístiques que s'ofereixen al municipi.
- Mapa dels agents relacionats amb l'ecoturisme del municipi (i entorns propers).
- Identificació de les vies de promoció dels productes i d'informació als visitants.

A mesura que s'ha anat disposant d'aquests elements, s'ha procedit a redactar la diagnosi (vegeu capítol 8). Aquesta diagnosi s'estructura en forma d'una anàlisi DAFO, que permet identificar els factors interns (fortaleses i debilitats) d'una qüestió (en aquest cas, l'ecoturisme) i també factors externs d'aquesta (oportunitats i amenaces). Aquests factors condicionen tant la situació actual de l'ecoturisme a Tremp com el seu desenvolupament futur.

Fase 2: Reptes de futur i actuacions (amb una sessió de debat)

A partir de la diagnosi elaborada en la fase anterior, aquesta segona fase ha desenvolupat un treball de prospecció sobre el futur de l'ecoturisme a Tremp, que s'ha acabat concretant en l'establiment d'uns reptes de futur, unes línies estratègiques i unes actuacions a desenvolupar, partint d'una visió compartida entre els agents turístics del municipi. En aquest sentit, doncs, les línies estratègiques i les actuacions s'han plantejat a partir de les expectatives dels diversos agents relacionats amb l'ecoturisme a Tremp, així com dels reptes derivats de la diagnosi.

La visió compartida dels reptes de futur i la proposta inicial d'actuacions s'ha obtingut a partir d'una **sessió de debat amb els agents turístics més rellevants del territori**, identificats en el mapa d'agents de la fase anterior. Aquesta sessió va tenir lloc a l'Ajuntament de Tremp el 15 de setembre de 2011 i van assistir-hi 20 persones (vegeu Annex 2).

La jornada va començar amb la presentació, en plenari, de la diagnosi de la situació de l'ecoturisme a Tremp. Els participants van poder esmenar-la i fer-hi aportacions a través d'uns qüestionaris individuals. Tot seguit va tenir lloc el debat al voltant dels reptes de futur i les actuacions del Pla director. Aquest debat es va fer a partir d'un treball en grups per fomentar una reflexió més aprofundida, i d'un debat plenari, on es van compartir els resultats de cada grup i es va tractar de consensuar una visió compartida del futur de l'ecoturisme a Tremp.

La jornada va tenir una durada d'unes dues hores i va ser dinamitzada per dos tècnics d'X3 Estudis Ambientals, amb el suport dels equips tècnics de l'Ajuntament de Tremp.

A partir dels resultats obtinguts a la jornada, de la diagnosi de la situació de l'ecoturisme a Trepmp, i en sintonia amb els plantejaments de l'informe *Ecoturisme a Catalunya*, es van elaborar els reptes i actuacions per impulsar i consolidar l'ecoturisme a Trepmp.

2.2.3. Principals fonts d'informació

Per obtenir informació sobre la situació de l'ecoturisme a Trepmp, s'han consultat diverses fonts d'informació, amb escales de treball diferents. Són les següents:

A escala del municipi

- *Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura. (Primera fase del "Pla director de turisme de natura al municipi de Trepmp).* Ajuntament de Trepmp i Lo Trencalòs, associació naturalista del Pallars Jussà, 2007.
- *Diagnosi ambiental del municipi de Trepmp: valoració del patrimoni natural i directius de gestió i conservació.* Muga estudis forestals, 2004.
- *Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM) de Trepmp: informe de sostenibilitat ambiental. Aprovació inicial.* Ajuntament de Trepmp i AGRO90, març 2010.
- *Projecte d'ordenació de la forest Nerets de Vilamitjana.* Ajuntament de Trepmp, Bagaleu SCP Enginyeria del Medi Natural, Jordi Castelló, 2009.
- *A peu per la Terreta.* Ajuntament de Trepmp i Jordi Tutusaus, Arola Editors (pendent de publicació).

A escala comarcal

- *Inventari de senders del Pallars Jussà.* Geosilva, 2010.
- Document de treball per a l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà. Consell Comarcal del Pallars Jussà, 2011.
- *L'Agenda 21 del Pallars Jussà. Diagnosi Ambiental Participativa.* Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya, 2010.

A escala regional (Alt Pirineu i Aran)

- *Inventari de recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran.* IDAPA i Aubèrria natura i patrimoni, 2010.
- *Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran.* IDAPA i Perícia Caminera, 2006.

A escala catalana

- *Atles del turisme a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics.* Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, Generalitat de Catalunya, 2009. [disponible a www.atlesturismecatalunya.cat].
- *Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya,* Departament de Medi Ambient i Habitatge i Universitat Autònoma de Barcelona, 2004.

3. L'ECOTURISME: MARC CONCEPTUAL I SITUACIÓ A CATALUNYA

Tothom ha sentit a parlar del turisme de sol i platja, del turisme rural o del turisme actiu, activitats de lleure molt populars al nostre país. Ara ha arribat el torn de l'ecoturisme, una modalitat turística que cada dia que passa guanya més adeptes. Consisteix en visitar espais naturals per conèixer els animals i les plantes que hi viuen i per contemplar-ne els paisatges. I alhora, fer-ho de manera sostenible i responsable. L'ecoturisme es coneix poc a Catalunya (o bé se sol referir-s'hi amb altres denominacions), però arreu del món gaudeix de molt reconeixement i suport institucional.

3.1. Marc conceptual de l'ecoturisme

El terme ecoturisme –traducció de la paraula anglosaxona *ecotourism*– s'utilitza a Catalunya des de fa pocs anys, sobretot pel món acadèmic i diverses entitats conservacionistes. En canvi, les administracions públiques l'utilitzen poc. Si bé pot semblar un concepte que s'apunta a la moda verda dels termes precedits del prefix *eco-*, en realitat té al darrere uns fonaments teòrics i pràctics desenvolupats per nombrosos estudis i investigacions, i a més compta amb el suport d'institucions públiques, entitats no governamentals i empreses privades de molts països d'arreu del món.

Aquest apartat sobre marc conceptual es basa en els continguts de l'informe *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura* (Basora et al., 2009), editat pel Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

3.1.1. Què és l'ecoturisme i on es practica?

La definició adoptada oficialment per la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN) descriu l'ecoturisme com:

“Una forma ambientalment responsable de viatjar o de visitar àrees naturals poc alterades amb l'objectiu de gaudir, apreciar i estudiar llurs atractius naturals i manifestacions culturals associades – presents i pretèrites –, a través d'un procés que promou la conservació, té un impacte ambiental baix i propicia una implicació social i econòmica beneficiosa per a les poblacions locals”.

La **motivació central** de l'ecoturista, a diferència d'altres modalitats que també es practiquen en espais naturals, és contemplar, gaudir i conèixer les diverses manifestacions de la natura i el paisatge: espècies de fauna o flora emblemàtiques o difícils de veure, ecosistemes rars o amb algun interès especial, paisatges sublims, singulars o de gran bellesa cromàtica, formes geològiques espectaculars o poc freqüents, etc.

Encara que l'ecoturisme es pot practicar en qualsevol espai o paisatge natural amb un cert interès, té lloc sobretot en espais naturals protegits legalment, com ara els parcs nacionals i els parcs naturals. El fet que l'ecoturisme es practiqui en espais naturals exclou d'aquesta modalitat activitats que també estan relacionades amb la contemplació d'elements d'interès natural però que tenen lloc en indrets amb unes condicions creades d'una manera artificial. En aquest sentit, quedarien exclosos com a destinacions ecoturístiques els parcs zoològics, els jardins botànics i els jardins o parcs de papallones, entre d'altres.

3.1.2. Els principis bàsics que caracteritzen l'ecoturisme

A escala internacional s'han consensuat un seguit de **principis bàsics** que s'han de complir per considerar que una activitat turística s'emmarca en aquesta modalitat. Aquests principis van més enllà de la motivació del viatge i del lloc on es du a terme, ja que estan relacionats amb la manera com s'han desenvolupar les activitats ecoturístiques i els efectes que produeixen sobre el medi i sobre les poblacions locals. Aquests principis fan de l'ecoturisme una forma de turisme sostenible i responsable, atès que:

- Contribueix a conservar el patrimoni natural i cultural dels indrets que es visiten.
- Contribueix a millorar la qualitat de vida de les poblacions locals, incloent-les en els processos de planificació de l'ecoturisme, i promou que siguin empreses petites i de propietat local les que es beneficiïn dels ingressos derivats.
- Procura reduir al màxim els impactes negatius sobre l'entorn natural i respecta la cultura i les tradicions locals.
- Inclou elements interpretatius i educatius per informar i conscienciar els turistes sobre la necessitat de conservar la natura, la biodiversitat i el patrimoni cultural associat.

Atesa la importància (i el valor afegit) que té la manera com es desenvolupa l'ecoturisme, i atès que hi ha activitats arreu del món que s'aprofiten del terme ecoturisme malgrat que no en compleixen els principis, des de diversos organismes internacionals s'han començat a elaborar protocols de certificació per garantir que les iniciatives ecoturístiques compleixin les característiques fonamentals d'aquesta modalitat. La taula següent pretén ser una aproximació senzilla per determinar diversos graus d'integració dels principis definitoris de l'ecoturisme que pot servir per avaluar les activitats ecoturístiques que es duen a terme a Catalunya.

Taula 1. Diversos graus d'integració dels principis que defineixen l'ecoturisme per avaluar activitats

Principi	Grau d'integració	
Contribueix a conservar el patrimoni natural (i cultural associat)	Alt	L'activitat genera uns recursos econòmics que reverteixen directament en actuacions de conservació de l'espai natural que visiten els ecoturistes.
	Mitjà	L'activitat contribueix a la conservació mitjançant la implicació de l'ecoturista en activitats de recerca o de gestió del medi natural.
	Baix	La contribució és més indirecta i passiva, i es fonamenta només en la conscienciació dels turistes i de la població local sobre la necessitat de conservar la natura i el paisatge.
Contribueix a millorar la qualitat de vida de les poblacions locals i promou la participació d'empreses petites i locals	Alt	L'activitat es contracta i s'executa a través d'empreses o guies locals (establerts a la zona on es practica l'activitat). D'altra banda, l'activitat té potencial per generar activitat econòmica a través dels serveis que s'hi poden vincular (allotjaments, comerços, restaurants, etc.).
	Mitjà	L'activitat es contracta a través d'empreses de fora de l'àmbit local, però després l'execució va a càrrec d'empreses o guies locals que hi col·laboren. D'altra banda, l'activitat té poc potencial per generar activitat econòmica a través dels serveis vinculats.
	Baix	L'activitat es contracta i s'executa a través d'empreses de fora de l'àmbit local. D'altra banda, tots els serveis associats que poden generar beneficis econòmics estan majoritàriament controlats per empreses estrangeres.
Redueix els impactes negatius sobre l'entorn natural	Alt	L'activitat només es practica en grups reduïts i no genera aglomeracions. D'altra banda, la preparació i l'execució de l'activitat té en compte l'impacte ambiental que pot generar i incorpora mesures específiques i efectives per minimitzar-lo.
	Mitjà	L'activitat, tot i que es practica en grups reduïts, genera aglomeracions específiques en èpoques de màxima afluència. D'altra banda, l'activitat incorpora mesures per reduir l'impacte ambiental que genera, tot i que no són del tot efectives.

	Baix	L'activitat es practica en grups nombrosos i sol generar aglomeracions al medi natural. Les mesures per prevenir l'impacte ambiental de l'activitat són escasses i tenen poc efecte.
Inclou elements d'educació ambiental	Alt	L'activitat se sol practicar amb guies formats que transmeten els reptes associats a la conservació de la natura de l'indret que es visita. A més, es lliuren als ecoturistes materials informatius molt complets. En altres casos, l'activitat comporta que el turista s'impliqui en actuacions de recerca o de conservació de la natura per mitjà de les quals adquireix coneixements diversos.
	Mitjà	Durant la pràctica de l'activitat, el turista es pot informar a través de plafons interpretatius sobre el medi natural. O, si no n'hi ha, abans o després de l'activitat es lliuren als turistes materials informatius sobre els valors naturals de la zona i les problemàtiques associades.
	Baix	L'ecoturista no consulta materials informatius ni rep les explicacions de cap guia. El coneixement ambiental s'adquireix pel simple fet de visitar l'espai natural en qüestió o de practicar l'activitat ecoturística.

FONT: BASORA *et al.* (2009).

3.1.3. Activitats ecoturístiques

Tal com diuen NEL-LO I LLANES (2005), diferenciar les activitats pròpiament ecoturístiques entre el gran nombre d'experiències turístiques que s'ofereixen al medi natural és una tasca difícil i potser, fins i tot, compromesa, a causa de la manca de criteris comuns i pel fet que el mateix concepte d'ecoturisme no està definit del tot.

Malgrat això, aquest Pla director utilitza la identificació d'activitats ecoturístiques feta per l'informe *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura* (Basora *et al.*, 2009). Segons aquest treball, a Catalunya s'hi poden practicar nombroses activitats per conèixer la natura. La majoria són aptes per a tothom, tot i que n'hi ha de dirigides a un públic més especialitzat. Tot seguit es presenten els 22 tipus d'activitats ecoturístiques, que poden ser d'iniciativa pública o privada, i que poden ser incipients o bé estar consolidades.

Aquestes activitats es considera que són pròpies de l'ecoturisme, tot i que sovint s'utilitzin altres conceptes per promocionar-les. A més d'incorporar la motivació principal de l'ecoturisme (visitar àrees naturals i observar els elements que les integren), tenen potencial per complir, en més o menys mesura, els principis característics de l'ecoturisme. Tot i això, caldria valorar cas per cas (és a dir, en cada iniciativa concreta) fins a quin punt l'activitat, quan es planifica i s'executa, integra els principis esmentats.

Val a dir que algunes activitats de les indicades a la taula 2, podrien encabir-se dins l'ecoturisme o dins la modalitat de turisme actiu. En aquests casos, serà la motivació principal del turista (practicar una activitat esportiva amb dosis de risc o, per contra, contemplar i gaudir del medi natural i el paisatge) la que determini si aquella activitat es considera turisme actiu o ecoturisme, malgrat que aquesta distinció no sempre és del tot evident⁴. Hi ha altres activitats de la taula xx considerades sovint com a turisme actiu, tot i que també tenen la motivació de conèixer els atractius naturals i culturals del territori sense dosis de risc, si bé el mitjà de transport amb què es practiquen també constitueix una motivació per si mateixa; seria el cas del cicloturisme, el turisme eqüestre i les rutes per

⁴ El senderisme, sobretot quan es practica a l'alta muntanya, és una de les activitats turístiques en què es dona aquest encavallament entre turisme actiu i ecoturisme. Quan un turista fa una de les travesses circulars de muntanya que més s'han popularitzat a Catalunya els últims anys, ¿ho fa per gaudir dels paisatges d'alta muntanya i de la fauna i flora associades, o ho fa pel plaer i el repte esportiu que implica caminar durant dies per senders de muntanya? Potser la resposta més habitual sigui "per les dues raons", per la qual cosa aquestes travesses d'alta muntanya són una activitat que està a cavall de l'ecoturisme i el turisme actiu. Tot i això, López Monné (1999) matisa que la motivació principal del senderisme és el coneixement del territori i del seu patrimoni natural i cultural, mentre que els motius tècnics o esportius passen a segon terme.

espais fluvials amb mitjans motoritzats (vaixells i altres embarcacions) o no motoritzats (caiac, piragua, etc.). Aquest treball considera aquest tipus d'activitats com a ecoturístiques.

Taula 2. Activitats turístiques existents a Catalunya que es poden associar a l'ecoturisme

Àmbit	Tipologies d'activitats
Ecoturisme amb voluntat d'observar i contemplar elements concrets del medi natural o una combinació de tots ells (paisatges)	<ul style="list-style-type: none"> • Observar mamífers terrestres • Turisme ornitològic • Observar cetacis • Contemplar insectes i papallones • Passejar per boscos singulars i observar flors • Itineraris per àrees d'interès geològic i paleontològic • Visites a coves i avencs • Itineraris senyalitzats per espais naturals • Senderisme i travesses de muntanya • Descobrir paisatges nevats • Cicloturisme per paisatges d'interès natural • Turisme eqüestre per àrees d'interès natural • Contemplar paisatges amb tren, telefèric o globus • Recórrer rius i espais marins amb caiac i piragua • Vaixells per conèixer el mar i els rius • Explorar els fons marins: submarinisme i <i>snorkelling</i> • Busseig d'altura • Viatges i safaris de fotografia de natura • Observar els astres
Ecoturisme amb voluntat expressa de formació o de suport a la conservació de la natura	<ul style="list-style-type: none"> • Activitats educatives als parcs naturals • Estadades de voluntariat en espais naturals • Ecoturisme científic

FONT: www.ecoturcat.cat.

Finalment, cal tenir present que, per tal que una activitat es pugui considerar turística ha de ser capaç de generar pernoctacions i ingressos, ja que si no seria una activitat recreativa. En aquest sentit, algunes de les activitats identificades en aquest apartat poden ser alhora turístiques i recreatives; de fet, en algun cas encara preval més el vessant recreatiu i, per tant, caldrien mesures per treure'n rendiment turístic. Així doncs, és important diferenciar l'ecoturisme d'altres activitats recreatives que també tenen lloc al medi natural, com ara les sortides científiques o les excursions periòdiques adreçades als socis d'entitats conservacionistes o de centres excursionistes. Així mateix, les activitats d'educació ambiental adreçades a infants, adolescents i població adulta també en quedarien excloses.

3.1.4. Confusions conceptuals: ecoturisme o turisme de natura? Ecoturisme o turisme sostenible?

A priori, podria semblar que els termes *ecoturisme* i *turisme de natura* són sinònims. De fet, hi ha qui els utilitza indistintament o que aposta més per un o per l'altre. Al nostre país és més habitual parlar de *turisme de natura*. Val a dir, però, que ambdós conceptes no són estrictament sinònims ja que se situen en nivells conceptuals diferents; així, alguns estudis, com ara *El turismo de naturaleza en España y su plan de impulso* (Secretaria General de Turismo, 2004), defineixen el **turisme de natura** com:

Aquell turisme que té com a principals motivacions la realització d'activitats recreatives i d'esbarjo, la interpretació i/o el coneixement de la natura amb diferent grau de profunditat, i la pràctica d'activitats esportives d'intensitat física i risc diferents que utilitzin expressament els recursos naturals d'una manera específica, sense degradar-los o esgotar-los.

D'acord amb aquesta definició, el turisme de natura englobaria l'ecoturisme (o turisme *per la natura*), però també el turisme actiu i esportiu (o turisme *sobre la natura*) i l'anomenat "turisme d'esbarjo a la natura", que inclouria activitats més de tipus recreatiu com ara el pícnic o els banys en rius i gorges.

Arribats a aquest punt, cal advertir també que a Catalunya sovint es confon l'ecoturisme amb el **turisme rural** i el **turisme actiu**, malgrat que en realitat són modalitats turístiques diferents, tot i que comparteixen l'escenari on tenen lloc (l'entorn natural i rural). La diferència principal de l'ecoturisme vers altres modalitats turístiques és allò que motiva l'ecoturista a viatjar. Si en el cas de l'ecoturisme és visitar àrees naturals i observar els elements que les integren, en el cas del turisme actiu (o d'aventura) és realitzar activitats esportives de diversa intensitat física i que en alguns casos comporten una dosi de risc. El mateix passa amb el turisme rural, la motivació principal del qual és entrar en contacte amb entorns i activitats rurals. Per això, no tots els turistes que visiten els espais naturals es poden considerar, de facto, ecoturistes. De fet, actualment una part important dels turistes que acudeixen als espais naturals són més aviat practicants del turisme d'aventura (o turisme actiu) i de turisme d'esbarjo que no pas ecoturistes.

Finalment, es confon l'ecoturisme amb el **turisme sostenible**; però val a dir que el primer és una modalitat turística com una altra, mentre que el segon comporta un conjunt de requisits de sostenibilitat que es poden i s'haurien d'aplicar a qualsevol segment del mercat turístic; en aquest sentit, podríem parlar de turisme rural sostenible, turisme urbà sostenible, turisme cultural sostenible, turisme actiu sostenible, etc.

Tot i aquesta necessitat de diferenciació conceptual vers altres modalitats turístiques que es practiquen a l'entorn natural i rural, cal recalcar la relació de complementarietat que s'ha d'establir entre l'ecoturisme i altres modalitats. Això s'explica perquè, en països tan humanitzats com el nostre, un mateix paquet turístic pot incloure activitats ecoturístiques i alhora activitats pròpies del turisme rural, cultural o gastronòmic, entre d'altres.

Es podria pensar que a Catalunya no és adequat utilitzar el terme *ecoturisme* (així ho creuen diversos agents turístics) i que potser seria més convenient emprar el de *turisme de natura* o algun altre d'equivalent⁵. Davant d'aquest posicionament, hi ha tres raons que justifiquen l'aposta que fa aquest treball pel terme *ecoturisme*:

- 1) El concepte gaudeix de reconeixement internacional, amb la qual cosa és més fàcil la identificació d'activitats incloses en aquesta modalitat tant dins com fora de les nostres fronteres.
- 2) El terme *turisme de natura*, que podria ser l'alternativa, se sol referir, com s'acaba d'exposar, al conjunt de modalitats turístiques que es practiquen al medi natural i que inclouen l'ecoturisme però també altres modalitats amb una motivació i uns requisits diferents de l'ecoturisme.
- 3) L'ecoturisme ben aplicat i desenvolupat garanteix, a diferència d'altres modalitats que es practiquen a la natura, la integració d'uns principis de sostenibilitat i de conservació dels recursos naturals.

⁵ Vegeu, en aquest sentit, l'apartat 6.1 de l'informe *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura* (Basora et al., 2009)

3.2. Situació de l'ecoturisme a Catalunya: estat actual i oportunitats de futur

A Catalunya, l'ecoturisme és un concepte encara força desconegut i confús i, malgrat que existeixen diverses iniciatives i productes ecoturístics, és una modalitat turística poc desenvolupada i promocionada amb relació a d'altres més consolidades. De fet, a escala internacional el nostre país és més conegut pel turisme de sol i platja o el turisme urbà que no pas pel turisme relacionat amb els espais naturals.

Malgrat les oportunitats i el potencial existent a Catalunya, els productes ecoturístics promocionats degudament són escassos. De fet, l'ecoturisme encara no està prou valorat –sobretot en algunes de les comarques i indrets més despoblats del país– com una alternativa de desenvolupament local sostenible capaç d'esdevenir una font d'ingressos. A més a més, en destinacions turístiques consolidades (com per exemple a les zones de muntanya amb una oferta important de turisme de neu), l'ecoturisme es podria potenciar com una estratègia per reconvertir o complementar altres activitats turístiques existents (per exemple l'esquí).

El primer informe que pretén aproximar la situació de l'ecoturisme al nostre país és *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible* (Basora et al., 2009), promogut pel Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS). D'aquest informe, com s'exposa en aquest apartat, n'ha sorgit la xarxa EcoturCAT per al foment de l'ecoturisme a Catalunya, una iniciativa encara incipient però amb molt de potencial.

3.2.1. Instruments de planificació estratègica a escala catalana

En aquest apartat es revisen els instruments vigents de planificació estratègica a escala catalana que poden afavorir d'alguna manera el desenvolupament de l'ecoturisme. És important tenir-los en compte en aquest Pla director ja que poden incloure oportunitats i mesures de suport per a ens locals com l'Ajuntament de Tremp.

El Pla de govern 2011-2014: l'ecoturisme en el marc de l'economia verda

El Consell Executiu del 3 de maig de 2011 va aprovar el Pla de Govern 2011-2014, la carta de navegació que marca l'acció del Govern català durant la legislatura. En l'eix 1 sobre economia i sectors productius, i en l'àmbit de l'estructura del teixit productiu, hi apareixen diferents mesures relacionades directament o indirectament amb l'ecoturisme. La principal, la de considerar l'elevat potencial de nous sectors emergents emmarcats en l'economia verda, entre els quals se cita l'ecoturisme.

L'ecoturisme també se cita indirectament en l'eix 6 sobre política territorial i sostenibilitat ambiental. En l'àmbit dirigit a promoure un territori equilibrat i eficient, es proposa potenciar diferents modalitats turístiques entre les quals se cita el "turisme verd"⁶.

En el mateix eix 6, però en l'àmbit de la sostenibilitat ambiental i valorització dels espais naturals i la biodiversitat, el Pla de Govern 2011-2014 inclou la mesura d'elaborar un pla d'acció per estimular l'economia verda per tal que generi ocupació. Un pla que redactaran conjuntament els departaments de Territori i Sostenibilitat i d'Empresa i Ocupació i que, com s'ha vist anteriorment, inclourà, presumiblement, accions d'impuls de l'ecoturisme com un dels sectors que integren l'economia verda.

⁶ Aquest concepte està en desús al nostre país, segons s'apunta a l'estudi *Avaluació de la sostenibilitat del turisme a l'Alt Pirineu i Aran* (CAMPILLO I FONT, 2004). Estrictament parlant, i segons el mateix estudi, el "turisme verd" serviria per referir-se a les modalitats turístiques que comporten un contacte directe amb la natura, com l'ecoturisme, el turisme d'aventura i el turisme cinegètic (caça i pesca).

El Pla estratègic del turisme a Catalunya

Fins a novembre de 2010, el principal instrument de planificació estratègica del turisme a escala catalana va ser el Pla estratègic del turisme a Catalunya 2005-2010, elaborat pel Departament de Comerç, Turisme i Consum amb el suport de reconeguts experts. Malgrat que aquest Pla estratègic no parla específicament d'ecoturisme en cap punt, reconeix com una oportunitat l'aprofitament de la riquesa i diversitat de recursos naturals de Catalunya per al desenvolupament del turisme, cosa que permetria obrir-se a nous segments turístics, diversificar els productes i afavorir la desestacionalització.

En coherència amb aquests elements del diagnòstic, el Pla tenia com un dels seus objectius “desenvolupar el potencial turístic dels espais naturals des del respecte a la conservació de la seva biodiversitat”. En aquest sentit, proposava elaborar un *Pla director de l'ús turístic del paisatge, els recursos i els espais naturals* que identificués quins paisatges i quins recursos naturals justificaven el desenvolupament d'un producte turístic associat i en quines condicions podria produir-se aquest desenvolupament. Aquest pla director no es va arribar a aprovar.

El nou govern sorgit de les eleccions de novembre de 2010 va acordar a final de febrer de 2011 impulsar el nou Pla estratègic del turisme a Catalunya 2011-2015. Aquest mateix compromís s'inclou en el Pla de govern 2011-2014, juntament amb la mesura de crear la línia finançament i d'aval Turisme Futur adreçada a les PIMES del sector turístic amb la finalitat de resoldre les seves necessitats de finançament. El nou Pla estratègic, que es preveu enllestir durant el 2011, contemplarà la potenciació de la marca Catalunya als mercats europeus i mundials; la creació d'una línia de suport per a les empreses turístiques; la modernització del turisme, en especial de les infraestructures i serveis, i la professionalització del sector.

Així doncs, en el moment de redactar aquest Pla director de l'ecoturisme de Tremp, la planificació estratègica del turisme a escala catalana es troba en una situació d'impàs, a l'espera que s'acabi de redactar i s'aprovi el nou Pla estratègic del turisme a Catalunya 2011-2015.

Programa de desenvolupament rural sostenible

Ecoturisme i desenvolupament rural són dos conceptes íntimament lligats. I és que aquesta modalitat turística es presenta com una oportunitat de present i de futur per al món rural. De fet, l'ecoturisme és una activitat econòmica que pot contribuir a dinamitzar i diversificar les economies rurals, en el marc del procés de canvi que estan vivint aquests territoris per cercar nous models de desenvolupament que fixin població, generin llocs de treball i, alhora, ajudin a mantenir la biodiversitat i els paisatges que atresoren.

En aquest context prenen rellevància les mesures que es deriven de la Llei estatal 45/2007 per al desenvolupament sostenible del medi rural. Fruit d'aquesta norma, es va aprovar el 1r Programa de desenvolupament rural sostenible –PDRS- (2010-2014). En el moment de redactar aquestes línies, s'estan duent a terme els primers passos per aplicar aquest programa en l'àmbit català⁷.

El 1r PDRS inclou una anàlisi i un diagnòstic sobre la situació del medi rural a Espanya, defineix una estratègia de desenvolupament rural, concreta les zones rurals que han delimitat i proposat les comunitats autònomes per aplicar-hi el programa, especifica els tipus d'actuacions multisectorials que es podran posar en marxa i defineix el contingut que han de tenir els “Plans de Zona” com a instruments per planificar l'aplicació del Programa en cada zona rural. Catalunya ha proposat incloure 16 zones rurals, repartides per tot el territori. Quatre d'aquestes zones a revitalitzar es consideren prioritàries de primer nivell, i

⁷ Més informació a <http://bit.ly/n58f8l>.

una d'aquestes és la del Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Alta Ribagorça. De fet, aquest és l'àmbit d'actuació del Consorci Centre de Desenvolupament Rural Pallars – Ribagorça, un organisme amb seu a Tremp.

Tal com s'explica des del web www.desenvolupamentrural.cat, promogut per ARCA-Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya (la Xarxa Regional dels Grups d'Acció Local de Catalunya), el 1r PDRS comportarà una inversió de 141,9 M€ per a Catalunya (finançada en un 50% pel Ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marí), que servirà per executar les accions concertades incloses en els plans de zona. Si s'analitzen les actuacions generals previstes en el PDRS, que s'hauran de concretar en els corresponents plans de zona, el foment de l'ecoturisme s'inscriu dins el 1r eix d'activitat econòmica i ocupació (com una estratègia de diversificació econòmica).

3.2.2. La xarxa EcoturCAT per al foment de l'ecoturisme a Catalunya

Des de l'any 2003, el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS)⁸ ha desenvolupat una línia de treball per promoure noves modalitats de turisme més respectuoses amb el medi ambient i que integrin criteris de sostenibilitat. Entre els treballs publicats destaquen *Turisme sostenible: experiències europees aplicables a Catalunya* (Sabaté, 2007) i *Avaluació de la sostenibilitat del turisme a l'Alt Pirineu i Aran* (Campillo i Font, 2004). Amb aquests dos treballs com a punt de partida, l'any 2008 el CADS inicia un procés per posar de manifest la viabilitat de l'ecoturisme al nostre país, modalitat de turisme sostenible que es practica a la natura.

El primer resultat d'aquest procés és la publicació, l'any 2009, de l'informe *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura* (Basora et al., 2009). L'elaboració d'aquest informe va comptar amb la participació d'un nombre important d'agents públics i privats relacionats directament o indirectament amb l'ecoturisme. La publicació clarifica les bases conceptuals de l'ecoturisme, en diagnostica la situació actual al nostre país i apunta estratègies i mesures de futur.

Atès a la bona rebuda que va tenir l'informe, i amb la ferma voluntat de seguir promovent l'ecoturisme com a activitat que incentiva un desenvolupament econòmic i social posant en valor els recursos naturals i paisatgístic del territori, el CADS va impulsar l'any 2010 un nou projecte: la xarxa EcoturCAT.

La xarxa EcoturCAT per al foment de l'ecoturisme a Catalunya és una iniciativa per dinamitzar aquest segment turístic al nostre país i donar suport a les empreses, entitats i organismes promotors del sector per tal que puguin millorar la seva competitivitat. Aquesta xarxa pretén esdevenir un espai de trobada, debat i intercanvi d'experiències entre els agents implicats directament o indirectament en la promoció i el desenvolupament de l'ecoturisme a Catalunya. Actualment (juny 2011) la xarxa està integrada per més de 160 agents públics i privats⁹, entre els quals hi ha l'Estació Biològica del Pallars Jussà, entitat amb seu a Tremp. Fer-se membre d'aquesta xarxa és gratuït i simplement cal registrar-se a través del seu portal web.

El portal web EcoturCAT¹⁰ neix com el principal instrument articulador i al servei de la xarxa EcoturCAT. És el portal web de caire tècnic que pretén fomentar l'ecoturisme a Catalunya. Va dirigit, sobretot, a experts i professionals del sector. EcoturCAT no és un portal web de

⁸ El CADS és un òrgan creat l'any 1998 per assessorar el Govern de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de les polítiques i actuacions que tinguin incidència sobre el medi ambient i el desenvolupament sostenible. El CADS és un òrgan adscrit al Departament de la Presidència que actua amb independència i autonomia funcional. Més informació a www.gencat.cat/cads.

⁹ Vegeu el "Mapa d'agents i activitats ecoturístiques", al portal web de la xarxa: www.ecoturcat.cat.

¹⁰ <http://www.ecoturcat.cat>.

promoció de l'oferta ecoturística de Catalunya, tot i que sí recull bona part de les activitats d'aquest sector al nostre país, sinó més aviat una eina per al treball en xarxa, la innovació en el sector i la consolidació d'una nova modalitat turística.

El portal web actua d'observatori d'actualitat i informa sobre les principals novetats relacionades amb aquesta modalitat turística (a través del propi web i d'un butlletí electrònic). També inclou un centre de recursos amb nombrosa informació relacionada amb l'ecoturisme (metodologies, documents, iniciatives pilot, portals web, etc.) a Catalunya, a l'Estat espanyol i a altres països de referència. Així mateix, disposa de diverses eines per donar a conèixer el sector: un directori d'agents, una borsa de treball, mapes interactius dels atractius ecoturístics, exemples d'activitats ecoturístiques, etc.

Una altra de les primeres iniciatives de la xarxa EcoturCAT va ser la publicació, l'agost de 2010, de la primera guia divulgativa dedicada específicament a l'ecoturisme: *Ecoturisme a Catalunya. Guia per descobrir i conservar la natura* (Basora, 2010). La publicació permet conèixer els fonaments de l'ecoturisme i destriar tot el ventall d'activitats que s'emmarquen sota aquesta denominació. La publicació és gratuïta i es va distribuir conjuntament amb la revista *Descobrir Catalunya* (edició d'agost 2010) i també es pot descarregar al centre de recursos del portal EcoturCAT.

3.2.3. Els clubs de producte

En l'àmbit del turisme, un club de producte és una aliança estratègica entre institucions que promouen i planifiquen el turisme i empreses prestadores de serveis turístics per dur a terme, conjuntament, accions de creació, gestió i promoció d'un determinat producte o modalitat turística.

A Catalunya, l'Agència Catalana de Turisme (ACT) porta gestionant, des de fa anys, diversos clubs de producte. Un d'aquests és el **Club de Turisme Actiu-Natura**, una associació d'empreses i institucions dedicades a promoure i comercialitzar activitats que es desenvolupen en contacte amb la naturalesa i que s'engloben en el terme *turisme actiu-natura*. Si bé està majoritàriament enfocat al turisme actiu, diverses empreses que pertanyen a aquest Club també ofereixen productes propis de l'ecoturisme, cosa que demostra que els límits entre el turisme actiu i l'ecoturisme són difusos. Tots els membres del club poden donar a conèixer els seus serveis a través de diversos instruments que l'ACT posa a la seva disposició, entre els quals destaca el web <http://actiunatura.catalunya.com/ca> i un catàleg del club (que inclou un directori amb les empreses que en són membres) que es reedita any a any.

A escala de l'Estat espanyol, cal destacar també el **Club de Producte d'Ecoturisme**, una iniciativa de TURESPAÑA (Instituto de Turismo de España) per promocionar les empreses i els parcs naturals que s'han acreditat amb la Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) (vegeu 3.2.4). Entre d'altres, el fet de pertànyer al club permet als parcs i, sobretot a les empreses, donar-se a conèixer a través de diferents instruments, com ara: la guia *Ecoturismo en España. Guia de destinos sostenibles*¹¹ (Instituto de Turismo de España, 2009), que és el 1r catàleg d'empreses i parcs acreditats amb la CETS; o el conegut portal d'informació turística www.spain.info i, concretament, mitjançant un canal propi d'aquest portal dedicat a l'ecoturisme: http://www.spain.info/es/disfruta/en_la_naturaleza/empresas/.

3.2.4. La Carta europea de turisme sostenible: una acreditació per a espais naturals i empreses que promouen l'ecoturisme

La Carta europea de turisme sostenible (CETS) és una acreditació d'àmbit europeu que atorga la Federació Europarc i que té l'aval de la Comissió Europea. En una primera fase,

¹¹ Disponible a http://www.redeuroparc.org/carta_turismo_europea_sostenible/guiaecoturismo.pdf.

aquesta certificació la poden obtenir els espais naturals protegits que ho desitgin voluntàriament, mitjançant un procés d'acreditació preestablert; un cop acreditats els espais, i en una segona fase, les empreses de serveis turístics (guiatges, allotjaments, restauració, transport, etc.) que operen en aquests espais acreditats, també poden acreditar-se. Amb l'acreditació, tant els espais protegits (a través dels seus òrgans gestors) com les empreses demostren el seu compromís pràctic amb els principis del turisme sostenible.

L'acreditació que reben els espais naturals protegits, a part d'aportar un valor afegit als territoris i als productes turístics que s'hi comercialitzen, comporta el compromís de dur a terme un seguit d'actuacions detallades en un pla d'acció que s'ha d'anar revisant cada 5 anys. Aquest pla d'acció s'elabora a partir d'un procés de participació on hi intervenen tots els agents turístics de l'espai natural en qüestió. Entre les actuacions previstes en els plans d'acció, s'inclouen iniciatives molt relacionades amb el desenvolupament i la promoció de productes d'ecoturisme, a més d'altres modalitats turístiques.

A l'abril de 2011 s'havien acreditat a Espanya 30 espais naturals protegits, i sis més han presentat candidatura durant el 2011. A Catalunya, quatre espais protegits catalans han rebut fins al moment l'acreditació de la CETS: el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (el 2001, i renovada després dels primers 5 anys d'aplicació), el Parc Natural del Delta de l'Ebre (el 2007) i els parcs naturals de Sant Llorenç del Munt i l'Obac i el del Montseny (setembre 2011).

Quan es desenvolupa la 2a Fase de la CETS, l'espai protegit acredita les empreses i s'estableix una col·laboració estreta que es concreta en tramesa d'informació, promoció, puntuació addicional en subvencions, etc. Per a les empreses turístiques, és una oportunitat per millorar la seva activitat i establir llaços directes amb l'espai protegit. A més, els atorga un valor afegit i els permet diferenciar-se d'altres empreses. Per la seva part, l'empresa es compromet a desenvolupar millores contínues en la qualitat del seu servei, en la seva gestió ambiental i en el seu suport al desenvolupament local¹². A l'abril de 2011 hi havia 187 empreses adherides a la CETS en 14 espais protegits certificats¹³. A Catalunya, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa ha acreditat 22 empreses i el Parc Natural del Delta de l'Ebre n'ha acreditat 20.

¹² Vegeu la *Guia CETS. Guia per a l'adhesió de les empreses turístiques a la Carta Europea de Turisme Sostenible en espais protegits*. Aquesta guia està disponible a: <http://www.redeuroparc.org/publicacions/guiacets.pdf>.

¹³ Es poden consultar al web <http://www.redeuroparc.org/empresascets.jsp>.

BLOC B

La situació de l'ecoturisme a Tremp

4. EL RECURSOS I ELS ATRACTIUS NATURALS DEL MUNICIPI

El patrimoni natural de Tremp és una de les seves cartes de presentació més rellevants. El municipi acull un espais naturals agrestes, solitaris i inhòspits. I, alhora, uns paisatges treballats al llarg dels segles per la gent de la terra. Quasi tres quartes parts del municipi disposen d'algun tipus de protecció per preservar el patrimoni natural, que és excepcional i alhora molt divers. A Tremp es pot gaudir de paisatges prepirinencs d'una gran bellesa, però també de diversos indrets amb regust mediterrani. A això cal afegir que el patrimoni natural del municipi és, actualment, un dels més ben estudiats del conjunt del Prepirineu.

Entre els diversos valors naturals del municipi, cal destacar que Tremp gaudeix d'un patrimoni geològic excepcional a Europa, una font de riquesa encara per explorar. A més, la bellesa paisatgística de les seves serres i barrancs constitueixen un bon complement a aquesta característica d'autèntica joia geològica. D'altra banda, Tremp és un autèntic paradís pels ocells necròfags, que s'hi troben representats de manera excepcional; espècies emblemàtiques com el trençalòs, l'aufrany i el voltor comú troben en les serres trempolines un indret ideal per reproduir-s'hi. Destaca també la presència d'hàbitats molt rellevants, bé per la seva localització geogràfica extrema (interès biogeogràfic), bé per la seva tipologia i/o extensió (MUGA Estudis Forestals, 2004).

Aquest capítol descriu els espais naturals protegits i catalogats presents al municipi, d'una banda, i identifica i descriu les cinc zones del municipi amb més interès ecoturístic, de l'altra. Per a cada zona s'han seleccionat els principals atractius naturals amb potencial ecoturístic. Algunes d'aquestes zones coincideixen amb espais protegits o catalogats, però no necessàriament.

4.1. Espais naturals protegits i catalogats presents al municipi

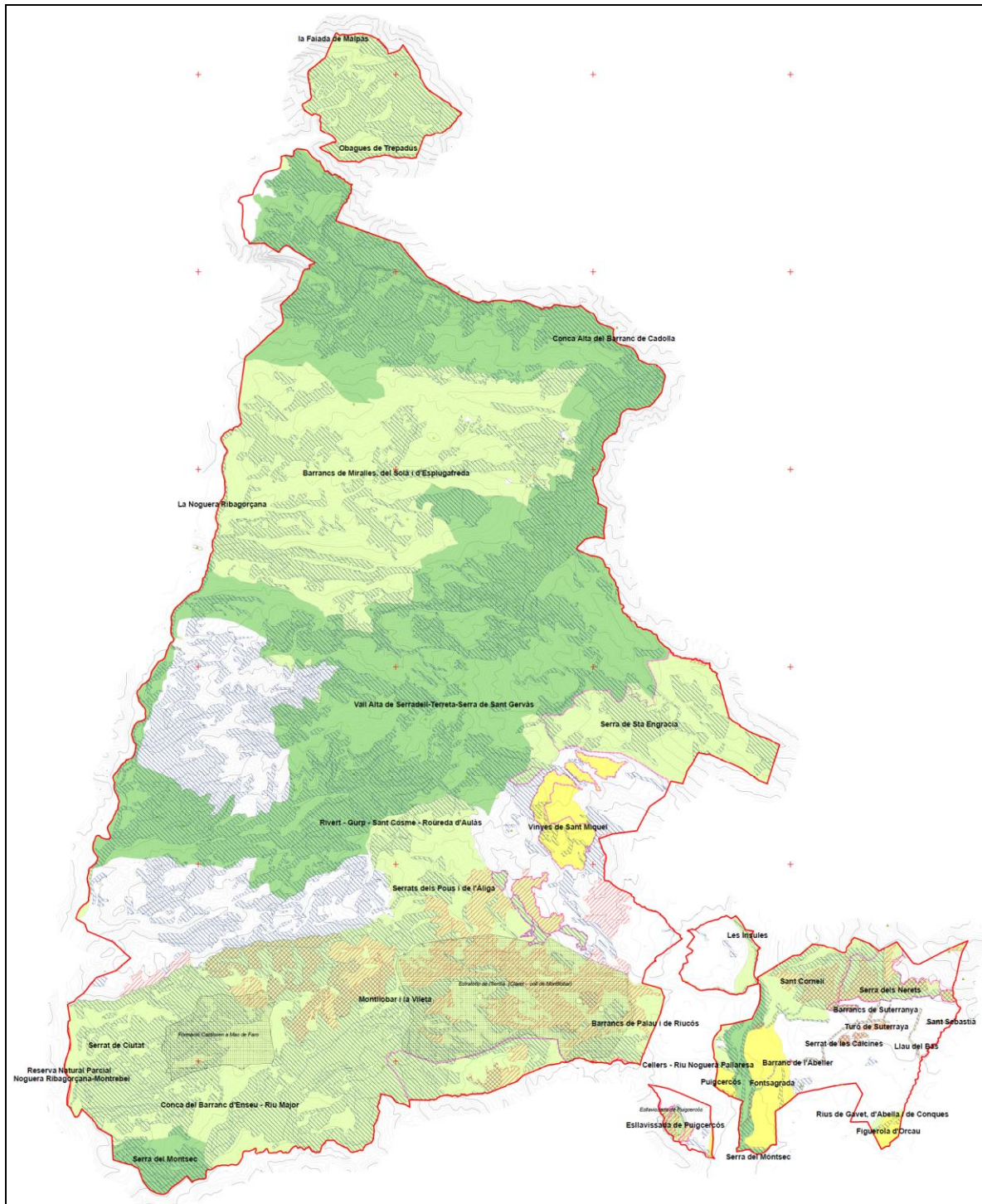
Malgrat l'enorme extensió del municipi, Tremp disposa de pocs espais naturals protegits rellevants i coneguts popularment, si bé la superfície protegida és considerable. De fet, cap dels espais protegits del municipi té una especial rellevància a escala catalana, atès que cap està considerat "de protecció especial" (parc nacional, parc natural, paratge natural d'interès nacional o reserva natural).

Encara que pugui semblar contradictori, aquesta mancança, rellevant des del punt de vista turístic, no treu que el municipi tingui un patrimoni natural excepcional, amb un elevat potencial ecoturístic.

Tenint en compte els espais protegits inclosos al PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) i a la Xarxa Natura 2000, quasi una tercera part del municipi (un 32,8%) està protegida. Si s'hi afegeixen els espais que protegeix el Pla territorial de l'Alt Pirineu i l'Aran (un 39,6% del municipi), es podria dir que **quasi tres quartes parts del municipi (un 73,8%) està protegida, una superfície considerable (22.423 ha).**

En aquest apartat es descriuen breument els espais naturals protegits inclosos en les categories següents: Espais d'Interès Natural (EIN), espais de la Xarxa Natura 2000, espais protegits pel Pla territorial de l'Alt Pirineu i l'Aran i espais inclosos a l'*Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya*. Així mateix, se citen els espais que comptem amb acords de custòdia del territori signats pel propi Ajuntament.

Mapa 1. Espais naturals protegits i catalogats presents al municipi

Terme Municipal

Directiva 92/43 CEE

Hàbitats d'Interès Comunitari

NO Prioritari

SI Prioritari

Espais d'Interès

PEIN - Espais d'Interès Natural

PTAPA - Sòl de valor agrícola

Sòl de valor agrícola (ampl.)

PTAPA - Sòl de valor natural i de connexió

Sòl de valor natural i connexió (ampl.)

E. d'interès loc. susc. de preservació

E. Naturals de Protecció Especial

RNP Noguera Ribagorçana-Montrebei

Geotops i Geozones

Eslavissada de Puigercós

Estratotip de l'Ilerdià (Claret - coll de Montliobar)

Formació Castissen a Mas de Faro

Font: Informe de Sostenibilitat Ambiental del POUM de Tremp (Aprovació inicial, 2010)

4.1.1. Espais d'interès natural (EIN)

A escala catalana, la principal norma de conservació de la biodiversitat és la Llei 12/1985 d'espais naturals, la qual crea les figures dels espais naturals de protecció especial (parc nacional, paratge natural d'interès nacional, parc natural, reserva natural parcial i reserva natural integral) i el Pla d'espais d'interès natural (PEIN), i estableix, específicament, la necessitat de conservar les zones humides. El PEIN, un instrument amb categoria de pla territorial sectorial, fou aprovat pel Decret 328/1992.

A Tremp no hi ha cap espai natural de protecció especial. Pel que fa al PEIN, hi ha tres espais d'interès natural (EIN) amb superfície dins el municipi; són l'EIN Vall Alta de Serradell-Terreta-Serra de Sant Gervàs, l'EIN serra del Montsec i l'EIN de la Faiada de Malpàs.

EIN Vall Alta de Serradell-Terreta-Serra de Sant Gervàs

Amb una superfície total de 12.920,91 ha, aquest EIN s'estén sobretot pel municipi de Tremp (9.566,42 ha, un 74% del total) i, en menor mesura, pels de la Conca de Dalt (15%), el Pont de Suert (8%) i Salàs de Pallars (3%). De fet, es tracta del principal espai protegit de Tremp, ja que ocupa quasi una tercera part de la superfície del municipi (un 31,6%, concretament).

Segons el PEIN, l'interès de la serra de Sant Gervàs rau en tractar-se d'un conjunt orogràfic aïllat que constitueix una bona mostra dels sistemes naturals i del paisatge de les serres pre-pirinenques interiors més occidentals de Catalunya. Presenta un interès particular per entrar en contacte amb les muntanyes de l'Alta Ribagorça, últimes digitacions del Pirineu axial. La vegetació submediterrània dominant és enriquida per la presència d'alguns elements centroeuropeus i subalpins a les obagues i nivells culminals. Destaca la diversitat i singularitat faunística de les espècies lligades als biòtops rupícoles.

Pel que fa a la vall alta de Serradell, el principal interès rau en la presència de determinades formes de relleu extremadament singulars. L'erosió diferencial sobre els materials conglomerats oligocens d'aquestes serres ha donat lloc a formes particulars d'una bellesa extraordinària, localment anomenades "picorres". Així mateix, el relatiu aïllament de la vall ha permès la conservació d'un medi natural relativament fràgil on cal remarcar la singularitat d'algunes espècies d'invertebrats cavernícoles que poblen els avencs i coves d'aquest espai.

EIN Serra del Montsec

La serra del Montsec és un espai d'una importància i uns atractius extraordinaris, si bé l'espai que ocupa al municipi de Tremp és petit: 403,38 ha, que significa un 1,3% del total de l'espai. La major part d'aquest espai s'estén per altres municipis del Pallars Jussà i la Noguera. Al municipi de Tremp, aquest espai d'interès natural ocupa la major part del tram fluvial (inclosa la ribera) de la Noguera Pallaresa i un sector a l'extrem sud-occidental del terme.

EIN Faiada de Malpàs

La Faiada de Malpàs és un espai que pertany, quasi exclusivament, al municipi del Pont de Suert (Alta Ribagorça). Una part minúscula (0,01 ha) pertany a Tremp.

4.1.2. Espais inclosos a la Xarxa Natura 2000

El principal instrument normatiu de conservació de la biodiversitat a escala europea és la Xarxa Natura 2000, un sistema d'àrees protegides que deriva de la Directiva hàbitats

(92/43/CEE) i la Directiva d'ocells (79/409/CEE) i que es compon de dos tipus d'espais: les zones especials de conservació (ZEC)¹⁴ i les zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA).

D'acord amb la Llei 12/2006 de mesures en matèria de medi ambient, que modifica l'art. 16 de la Llei 12/1985 d'espais naturals, tots els espais de la xarxa Natura 2000 passen a formar part, automàticament, del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN).

Al municipi de Tremp hi ha dos espais que han estat inclosos dins la Xarxa Natura 2000 i que es corresponen amb els dos EIN: Vall Alta de Serradell – Serra de Sant Gervàs (codi ES5130012) i Serres del Montsec, Sant Mamet i Mitjana (codi ES5130015).

4.1.3. Espais protegits pel Pla territorial de l'Alt Pirineu i Aran

El Pla Territorial Parcial de l'Alt Pirineu i Aran (PTAPA), aprovat el juliol de 2006, identifica varis espais naturals de valor regional i connectors territorials dins el terme municipal de Tremp. Aquests espais són els que el PTP qualifica posteriorment com espais amb valor natural i de connexió ecològica com a sòls de protecció especial.

La selecció d'aquests espais no ha tingut en compte criteris turístics, així que en molts casos es tracta d'espais poc accessibles o coneguts.

Espais naturals de valor regional

16A. Rivert - Gulp - Sant Cosme - Roureda d'Aulàs. Espai de la zona natural de la Terreta, de valor per la presència de trençalòs i altres espècies rapinyaires rupícoles i termòfiles i de formacions forestals molt escasses a Catalunya, com teixedes i rouredes de gran superfície. Interès regional.

24A. Montllobar i la Vileta. Espai amb ambient rupícol a als vessants solells, masses forestals a les obagues i presència de diferents conreus. Important valor per presència de marta (límit meridional) i per la presència de les geozones de l'Estratotip de l'Il·lerdià i la Formació Castissent a Mas de Faro. Interès local.

27A. Cellers - Riu Noguera Pallaresa. Curs mitjà de riu pirinenc amb la representació d'ambients de ribera de caràcter mediterrani, de valor per la seva escassetat i per trobar-se generalment malmès a Catalunya. Representa un increment de l'hàbitat d'una espècie amb elevats requeriments superficials com és la llúdriga que en aquesta àrea presenta una de les millors poblacions de Catalunya. Igualment, allotja altres importants espècies com la rabosa de riu. Interès regional.

28A. Sant Corneli. Espai amb ambient rupícol a als vessants de solell i masses forestals a les obagues. Inclou dues geozones (Collades de Basturs i Castell de Sant Martí de Vilanoveta). Interès comarcal.

36A. Esllavissada de Puigcercós. Espai de valor perquè inclou la geozona de l'Esllavissada de Puigcercós, de gran valor didàctic ateses les seves grans dimensions i un excel·lent grau de preservació de les formes. Interès comarcal.

Connectors territorials

12A. Barrancs occidentals de la Faiada. Àrea de connexió molt important i amb molt bona funcionalitat entre la Faiada de Malpàs i la serra de Sant Gervàs format per un conjunt de

¹⁴ Les ZEC són designades pels estats membres d'acord amb la Directiva hàbitats; prèviament, però, cal que la Comissió Europea, de conformitat amb els estats membres, classifiqui com a llocs d'importància comunitària (LIC) els espais proposats per esdevenir ZEC.

barrancs amb presència d'ambients forestals diversos i que és una zona important d'alimentació de grans rapinyaires (voltor, àliga daurada, trencalòs...). Interès comarcal.

15A. Barrancs de Miralles, del Solà i d'Esplugafreda. El valor d'aquest espai de connexió rau en la seva amplada (d'entre 3 i 5 km), que permet mantenir una bona funcionalitat en un terreny relativament antropitzat, i en el fet de connectar els espais PEIN de les muntanyes prepirinenques i les terres baixes de la vora de la Noguera Ribagorçana. A més, s'hi troben endemismes i espècies vulnerables i és àrea d'alimentació de grans rapinyaires. Interès regional.

22A. Serrats dels Pous i de l'Àliga. Connexió de vall entre els espais del Gurp – Sant Cosme – Roureda d'Aulàs i Montllobar i la Vileta. El seu valor rau en la funcionalitat elevada ja que la zona és força despoblada i no hi ha impactes importants. Interès comarcal.

23A. Serrat de Ciutat. Connector de vall, amb valor pel mosaic paisatgístic i per la seva elevada funcionalitat (és un espai poc freqüentat i amb escassos impactes) entre els espais de Montllobar i la Valleta i la Noguera Ribagorçana fins a la Serra del Montsec. Interès comarcal.

25A. Barrancs de Palau i de Riucós. Connexió de vall molt rellevant per ser de les úniques que travessen el Pallars Jussà. La seva funcionalitat és mitjana, ja que s'hi troba un nucli de població i l'ocupació del sòl és bàsicament agrícola. Interès comarcal.

26A. Les Ínsules. Connector fluvial imprescindible per a salvar la barrera que representa la presa de l'embassament de Sant Antoni o Talarn. Connecta els espais de Cellers i Sant Corneli i és una plana al·luvial ocupada principalment per conreus, amb vegetació de ribera associada a la Noguera Pallaresa. Interès comarcal.

4.1.4. Espais d'interès geològic

El municipi de Tremp gaudeix d'un patrimoni geològic excepcional a Europa, un llibre obert per a la geologia. De fet, la Conca de Tremp i, en general, la comarca del Pallars Jussà, és reconeguda arreu del món per la seva riquesa geològica. La possibilitat d'observar nombrosos afloraments de gran interès geològic en un espai reduït i amb una escala adient, és difícil trobar en altres conques europees i fins i tot a escala mundial.

Milers de científics i estudiants de tots els nivells es formen en aquests indrets del prepirineu lleidatà. Fa més de mig segle que la Conca de Tremp és visitada cada any per un gran nombre de geòlegs, ja siguin professionals com aficionats, així com alumnes de geologia d'universitats, no sols de totes les comunitats autònomes sinó també d'estrangeres (Universitat de Tübingen, Universitat de Parma, Bologna, Leiden, Utrecht, etc.). Així mateix, personal de companyies de petroli utilitzen aquestes contrades per a l'ensenyament pràctic del món de la geologia i per observar models potencials de reservoris de gas i petroli.

A escala del país, els principals elements del patrimoni geològic han estat catalogats a l'*Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya* (IEIGC), elaborat per la Universitat Autònoma de Barcelona per encàrrec de la Generalitat de Catalunya. Aquest inventari identifica i descriu els afloraments geològics de major rellevància científica i didàctica de tot Catalunya, sota criteris de representativitat, excepcionalitat i diversitat. L'inventari conté una selecció d'afloraments i llocs d'interès geològic que en conjunt testimonien l'evolució geològica del territori català i que cal preservar com a patrimoni geològic.

Els afloraments es classifiquen en geòtops, quan són elements puntuals, i geozones, quan es tracta d'espais més extensos, que alhora poden incloure geòtops. Tot i que està obert a

actualitzacions, l'Inventari recull en aquests moments 157 espais d'interès geològic, que ocupen conjuntament unes 150.000 ha. Aquests elements es troben en estats de conservació molt diferent segons el cas, des d'afloraments pràcticament intactes (per exemple al Pirineu), degut a la difícil accessibilitat, a elements en un estat avançat de degradació o en vies de desaparèixer.

Al municipi de Tremp, els tres espais d'interès geològic inclosos en aquest inventari són:

- Formació Castissen a Mas de Faro (geòtop, codi IEIGC 121)

Situat en la carretera C-1311, entre el coll de Montllobar i el Pont de Montanyana, aquest aflorament geològic és el més destacat de tota la conca de Tremp segons els experts. S'hi pot observar una geologia tan atractiva que ha fet d'aquest punt un dels afloraments més visitats d'Europa, sobretot per geòlegs professionals i afeccionats.

La seva popularitat es deu a la gran varietat d'ambients geològics del passat, que van des de margues i gresos formats a mar obert i profund, fins a argiles i graves típiques de terres àrides, passant per esculls i dipòsits de plana de marea. L'observació de les textures i estructures sedimentològiques, dels canvis litològics laterals i verticals, així com la presència de nombrosos fòssils, permeten reconstruir l'origen dels sediments i dels processos que els han originat.

Grans empreses petrolieres han trobat en el geòtop de Mas de Faro un dels models més excepcionals de reservori de tot el continent, raó que han aprofitat per formar els seus professionals per deduir estructures potencialment riques en aquests combustibles tan preuats.

Els impactes d'origen humà sobre aquest geòtop es consideren quasi nuls (llevat d'unes línies elèctriques i uns aterrossaments).

- Estratotip de l'Ilerdià (Claret – Coll de Montllobar) (geozona, codi IEIGC 123)

Aquesta zona està conformada per un seguit d'afloraments (fins a set de principals) que permeten veure una successió d'estrats (estratotip). Estan situats al voltant de la carretera C-1311, entre Tremp i el coll de Montllobar. La zona s'inicia al poble de Claret i s'estén cap a l'oest, fins al coll i el cim de Montllobar.

Aquesta àmplia zona destaca per ser un dels millors afloraments de l'Ilerdià, que és el nom tècnic d'un dels estatges marins més coneguts d'Europa, una denominació que deriva de la província tipus en la qual està situat, Ilerda, topònim llatí que rebia l'actual província de Lleida. És un dels estatges més ben estudiats, cosa que ha permès enquadrar-lo amb força precisió dins l'escala dels temps geològics: entre els 55,9 i 52,8 milions d'anys enrere, aproximadament.

Els set afloraments que conformen aquesta zona estan situats a Claret, el barranc de Rucós, el serrat de la Perdiu o collada de les Caragolines, Llau de Xiroi, Lo Tossal, "la curva de la Pera" i el Tossal del Castell.

No es preveuen afectacions perquè la carretera és poc transitada i l'impacte humà gairebé nul.

- Esllavissada de Puigcercós (geòtop, codi IEIGC 124)

Aquesta esllavissada està situada al sud-oest del nucli de Puigcercós i, concretament, a l'oest del turó del castell. Tot i que la zona està propera a la carretera C-13 (just abans d'arribar a Tremp si es ve del sud), no és visible des d'aquesta via ni des de

poblacions properes. El seu valor supera amb escreix l'àmbit local i regional, i es podria considerar un patrimoni a nivell nacional i/o estatal.

L'esllavissada constitueix un moviment de massa recent (gener de l'any 1881) que va afectar l'antiga població de Puigcerçós i va obligar a traslladar-la a l'emplaçament actual. D'aquesta esllavissada destaquen les seves dimensions (entre 200 i 400 metres) i l'excel·lent grau de preservació de les formes (cicatriu de coronació, plataforma rotacional i lòbul frontal). El fet que afectés l'antic poble de Puigcerçós representa un valor afegit, atès que permet tractar temes com la perillositat, la vulnerabilitat i el risc geològic.

L'estat de conservació és excel·lent i no es preveu cap actuació futura que pugui malmetre aquesta localitat.

4.1.5. Espais amb acords de custòdia del territori

La custòdia del territori és un conjunt d'instruments que utilitzen organitzacions socials i ciutadanes per conservar la natura, el paisatge i el patrimoni cultural de llocs concrets i que requereix la col·laboració dels propietaris d'aquests indrets. La custòdia del territori s'articula a través de pactes voluntaris que acorden les entitats de custòdia del territori i els propietaris dels terrenys que es volen conservar. Aquests pactes, que es plasmen en els documents anomenats acords de custòdia del territori, estableixen compromisos per a les dues parts dirigits a mantenir o recuperar el medi natural i el paisatge de les finques. A Catalunya, la Xarxa de Custòdia del Territori promou aquesta estratègia de conservació i agrupa a totes les entitats i propietaris que la practiquen.

Al llarg dels darrers anys, l'Ajuntament de Tremp ha anat firmant acords de custòdia amb diverses entitats conservacionistes i propietaris privats. Alguns d'aquests acords han estat motivats pel valor d'ús públic de les finques, mentre que la majoria volen millorar la biodiversitat de la zona o afavorir l'estat de conservació d'alguna espècie concreta.

Tot seguit es llisten els acords de custòdia de l'Ajuntament de Tremp actualment vigents:

- Canemà/Miralles. Està situat al barranc de Miralles, vora la Torre de Tamúrcia. L'objectiu de l'acord és promoure l'aprofitament sostenible dels recursos de la finca i, per aconseguir-ho, es realitzen actuacions d'habilitació de la finca per a l'ús públic, amb la instal·lació de taules, una barbacoa, cartells informatius i plantació d'arbres per crear un espai que contingui els visitants a l'entrada de l'EIN de la serra de Sant Gervàs i sigui punt d'inici de rutes a peu. La finca, que està inclosa a la Xarxa Natura 2000, té una extensió d'1,5 ha, i l'acord, firmat el 2005 entre l'Ajuntament i un propietari privat per 30 anys, preveu la seva cessió d'ús i arrendament.
- Tamars. Està situat vora lo Tossal o la Torre del Senyor, a l'oest de la Torre de Tamúrcia. La finca té ús agrícola i de pastures i l'objectiu de l'acord és conservar i restaurar elements singulars i conservar els valors naturals de l'espai. Té una extensió de 0'8 ha i està inclòs a la Xarxa Natura 2000. L'any 2005 l'acord firmat va comportar una donació a l'Ajuntament per part del propietari de la finca.
- Miralles. L'objectiu d'aquest acord és l'afavoriment de la presència de conills, a través d'uns tancats d'aclimatació per a exemplars reintroduïts. La finca pública, inclosa a la Xarxa Natura 2000, té una extensió de 2,25 ha i està gestionada per la Societat de Caçadors Montsec a través d'un acord verbal de 2007 de durada indeterminada.
- El Casal dels Voltors. Acord entre l'Ajuntament de Tremp i l'Estació Biològica del Pallars Jussà, signat l'any 2011, perquè aquesta entitat de custòdia organitzi activitats

divulgatives i d'educació ambiental al Casal dels Voltors i en una finca de l'Ajuntament de Tremp propera a la Torre de Tamúrcia. Té una validesa de 10 anys.

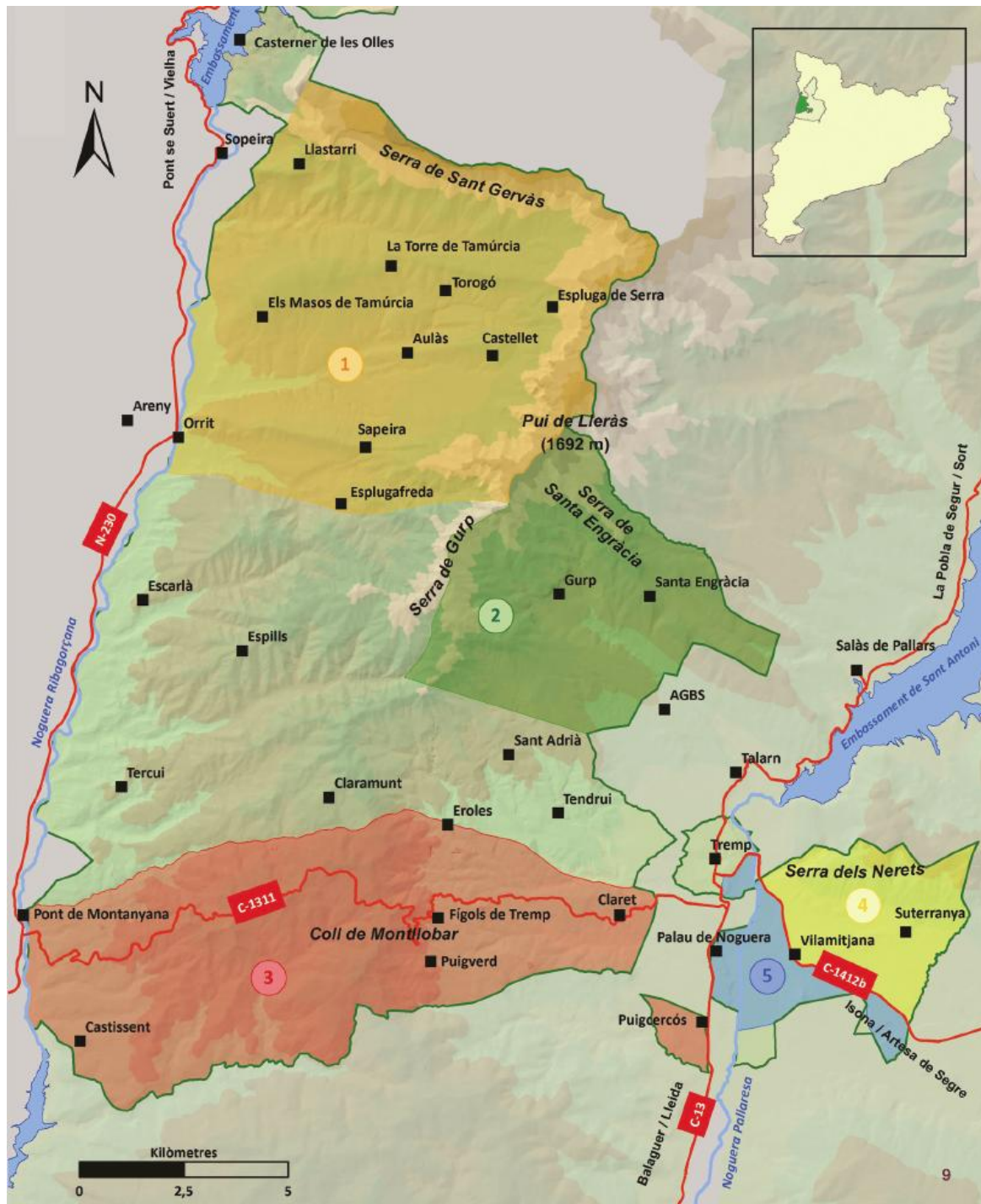
- Finques propietat de l'ajuntament de Tremp. Hi ha dues finques públiques incloses a la Xarxa Natura 2000, de 9.000 ha cadascuna, una molt a prop del poble de Sapeira i l'altra, de Castellet. L'Ajuntament va firmar els dos acords el 2006 per un termini d'un any, prorrogable, l'un amb l'Agrupació de Defensa Forestal de Tremp i l'altre amb l'associació Lo Trencalòs. Ambdues entitats es comprometien a fer un seguiment de la finca i a proposar a l'ajuntament accions de conservació i restauració, i assessorar-lo per a obtenir el finançament necessari.
- Serra d'Ordials i Graller (o serra de Lleràs). Està situat vora el poble de Gurp. L'objectiu principal de l'acord és la conservació d'espècies i els valors naturals de l'espai. Concretament hi ha un punt d'alimentació suplementària per ocells carronyaires. La finca és pública i té una extensió de 0,85 ha. L'acord, firmat el 2008 entre l'Ajuntament i l'associació naturalista Lo Trencalòs, consisteix en un contracte de custòdia del territori per 10 anys prorrogables.
- Camí del Noguera Pallaresa. Aquest acord de custòdia, firmat el 2007 (per 4 anys, prorrogables) entre l'Ajuntament i l'entitat PAS: amics del camí, manté el tram de camí entre Tremp i Palau de Noguera que passa paral·lel al riu Noguera Pallaresa.
- Vallmolat. Està situat als Arenys de la Noguera Pallaresa, vora Vilamitjana. El seu valor principal és que s'hi han construït unes basses pel cranc de riu autòcton, una espècie amenaçada. L'objectiu principal de l'acord és conservar la població de cranc de riu que hi havia al canal de Gavet, i que quan es buidava per fer-hi tasques de manteniment calia mantenir en un viver fins que es tornaven a alliberar de nou al canal. Té una extensió de 0,8 ha. L'acord es va firmar l'any 2006 entre l'Ajuntament i un propietari privat, per un període de 30 anys prorrogables, amb cessió d'ús i arrendaments.
- Els Arenys de la Noguera Pallaresa. Acord entre l'Ajuntament de Tremp i l'Estació Biològica del Pallars Jussà, signat l'any 2010, perquè aquesta entitat de custòdia participi en la gestió de 22 hectàrees de titularitat municipal a l'espai fluvial del riu Noguera Pallaresa, en el tram comprès entre Tremp i Puigcercós. Té una validesa de 10 anys.

4.2. Zones del municipi amb més interès ecoturístic: principals atractius

Aquest Pla director divideix el territori del municipi en cinc grans zones atenent al seu interès ecoturístic. Aquesta zonificació es fa per facilitar la posterior planificació ecoturística de cada zona: així per exemple, es podran detectar mancances pròpies de cada zona, prioritzar actuacions segons la zona que es vulgui desenvolupar en cada moment, etc. A més a més, aquesta zonificació també pretén facilitar la promoció turística pròpiament, cosa necessària en un territori tan extens com el de Tremp.

Els criteris a partir dels quals s'han definit les cinc zones són estrictament ecoturístics. La divisió, doncs, no respon a altres tipus de criteris, com ara ecològics o paisatgístics. Entre els criteris emprats hi ha el de l'accessibilitat (cada zona disposa de, com a mínim, un o més accessos principals amb cotxe), l'atractiu turístic (cada zona ha de tenir uns mínims atractius ecoturístics) i una certa coherència paisatgística.

Mapa 2. Les cinc zones del municipi de Tremp amb més interès ecoturístic

Font: Tremp, un esclat de natura al teu abast. (guia en elaboració)

Les cinc zones són:

1. La Terreta i la serra de Sant Gervàs
2. Gurp i la serra de Santa Engràcia
3. De Tremp al Pont de Montanyana (Montllobar i Puigercós)
4. La serra dels Nerets
5. El riu Noguera Pallaresa

Per a cada zona s'han identificat els principals atractius ecoturístics. Per *atractius ecoturístics* s'entenen aquells recursos naturals que generen o poden generar interès ecoturístic en el sentit d'atraure visitants i turistes interessants per la natura i el paisatge (i que poden ser més o menys especialitzats). En aquest sentit, cal advertir que en una zona poden haver-hi elements naturals d'un gran valor ecològic però que no generin interès ecoturístic perquè, per exemple, són molt inaccessibles o són poc vistosos.

Així mateix, per a cada zona també s'identifiquen elements complementaris d'interès cultural i etnològic, altres elements amb menys atractiu però amb potencial de futur i aquells elements més vulnerables.

Els atractius ecoturístics identificats s'han agrupat en quatre tipologies:

- Fauna salvatge
- Vegetació, boscos i flora
- Elements d'interès geològic i geomorfològic
- Paisatges singulars i espectaculars

L'atractiu de cadascun dels recursos i la capacitat d'atreure visitants és diferent; així, per exemple, la fauna sempre sol ser més atractiva turísticament que la flora, i una cosa semblant passa amb els paisatges alpins i d'alta muntanya respecte dels paisatges més secs i mediterranis. I dins d'una mateixa tipologia de recurs també hi ha diferència en la capacitat atractora; en el cas de la fauna, per exemple, solen generar més atractiu (sobretot entre el públic no especialitzat) els mamífers i els ocells que els insectes o els amfibis. En aquest sentit, la valoració de l'atractiu ecoturístic dels recursos de cada zona s'ha fet, en general, des de la perspectiva d'un públic generalista i no especialitzat.

A partir dels atractius, cal valorar-ne el potencial. Aquest exercici s'ha fet en el capítol de diagnosi (vegeu 8, potencial ecoturístic de les zones d'interès natural).

4.2.1. La Terreta i la serra de Sant Gervàs

La zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs ocupa, aproximadament, el terç nord-oest del municipi de Tremp. La Terreta és una gran depressió prepirinenca que té com a eix vertebrador el riu Noguera Ribagorçana, dividida administrativament entre Aragó i Catalunya. La part catalana, a la riba esquerra del riu, correspon al municipi de Tremp i està limitada al nord per la serra de Sant Gervàs (que, amb una carena que oscil·la entre els 1.700 i els 1.900 metres d'altitud, fa de frontera natural amb la comarca de l'Alta Ribagorça) i a llevant per diverses serres que s'estenen de nord a sud (de l'Estall, de Castellet, de Gurp, amb algun cim de més de 1.600 m, com el Pic de Lleràs). Des d'aquestes carenes, diverses serres menors i barrancs van baixant progressivament cap a l'oest, fins arribar a la vall del Noguera Ribagorçana, a tan sols 600 m sobre el nivell del mar.

Dins d'aquesta zona, la serra de Sant Gervàs es podria considerar un dels bucs insígnia dels espais naturals de Tremp. Aquesta impressionant serra, orientada en sentit est-oest, s'albira des de molts punts del municipi i zones properes com un formidable roquissar, amb el teló de fons de les grans muntanyes pirinenques.

Per arribar a aquesta zona des de Tremp (i per aquells que vinguin des del centre i nord de Catalunya), cal sortir del nucli urbà de la capital del Pallars Jussà en direcció sud per la C-13, en direcció Lleida. Tot just passat 1 km, després d'un revolt pronunciat, cal prendre a mà dreta la C-1311 i seguir-la 25 km fins arribar al Pont de Montanyana. Quan s'hi arriba, cal agafar la N-230 (A-14) cap al nord, en direcció Vielha, i al cap de 13 km, després d'una benzinera i del Campament d'Areny, arribareu al Pont d'Orrit. Aquí es pot accedir a la part sud de la Terreta, creuant el riu i, en un encreuament amb tres carreteres, prenent la

carretera del mig, que porta cap a Sapeira i Esplugafreda. Si es vol accedir directament a la part nord de la Terreta i a la Serra de Sant Gervàs, cal agafar una carretera que surt 1'5 km al nord del Pont d'Orrit, des de la mateixa N-230, cap a la Torre de Tamúrcia.

Venint directament des de Barcelona, Tarragona o la plana de Lleida, cal agafar la N-230 al nord de la ciutat de Lleida i seguir-la fins al Pont de Montanyana. Des d'aquest nucli, cal seguir les mateixes indicacions descrites abans. Finalment, si es ve des de l'Alta Ribagorça, la Vall d'Aran, o des de França, cal seguir la N-230 en direcció sud i, 6km després del pantà d'Escales i del poble de Soperia, girar a l'est i agafar el trencall cap a la Torre de Tamúrcia.

Els **principals atractius ecoturístics** d'aquesta zona –agrupats per tipologies– són:

Fauna salvatge

- Ocells carronyaires i rapinyaires: es poden observar amb una certa facilitat nombrosos voltors comuns, i unes poques parelles d'aufrany i trencalòs. El trencalòs té un gran atractiu per als amants dels ocells i els turistes ornitològics ja que és una espècie que es troba en pocs llocs d'Europa. A la Terreta, els voltors nien a la paret de Turmeda i a les serres de Castellet i Sant Gervàs. Ocasionalment, també és possible veure-hi el voltor negre, fruit del programa de reintroducció d'aquesta espècie a les muntanyes pròximes d'Alinyà i Boumort. També es poden observar altres rapinyaires com el falcó pelegrí, el duc, l'àguila marcenca, l'àguila daurada, l'àguila calçada, l'aligot o el xoriguer comú.

Vegetació, boscos i flora

- Roureda d'Aulàs: aquest bosc, situat entre els pobles d'Aulàs, Castellet i Sapeira i amb una superfície de 160 hectàrees, és una de les rouredes planes més extenses de Catalunya, la qual cosa li atorga un elevat valor ecològic. La massa forestal és allargassada i està formada per roure martinenc (*Quercus humilis*) i roure de fulla petita (*Quercus faginea*). Malgrat l'escàs port actual de bona part dels arbres, la roureda d'Aulàs limita amb la serra del Castellet, on les seves grans roques despullades emmarquen la roureda, donant a aquest paisatge una gran majestuositat i singularitat. És accessible, visible des de molt punts, hi passen a prop alguns senders (tot i que cap per l'interior) i té una extensió considerable, característiques que li atorguen un atractiu interessant.

Elements d'interès geològic i geomorfològic

- Serra de Sant Gervàs: es tracta d'un enigma geològic en tractar-se d'una serra capgirada, invertida completament (180 graus), de manera que les roques de les parts altes són més antigues que les de les parts baixes.
- Balms, coves i avencs a la serra de Sant Gervàs i a la serra de Castellet: n'hi ha de diverses al llarg de tota la serra (Sanat, Espluga Llorna, Gran, Fosca o de Sant Gervàs, les Tremolisses, Petita, L'Esplugueta, Planelletes de Castellveire, etc.), normalment just per sota de la línia de carena.
- Relleus de conglomerats (similars als dels massís de Montserrat) de les Roques del Castellet. Amb la Roca Foradada, de forma curiosa.
- Gresos d'Areny, corresponents a un delta fòssil, amb una amplada enorme, d'uns 30 km. Una formació que es pot veure a diferents punts, com ara a les proximitats d'Orrit.

- Restes de dinosaures (ossos), a prop d'Orrit. I, ja fora de Tremp, però molt a prop, hi ha el Museu dels Dinosaures d'Arén/Areny¹⁵, amb dos jaciments associats de petjades i ossos.

Paisatges singulars i espectaculars

- Paisatge imponent de la serra de Sant Gervàs: visible des de molts punts del municipi. Cingleres calcàries, amb els Pirineus com a teló de fons.
- Paisatge rural de mosaic de conreus i boscos: cultius, ramats lliures, etc. és una experiència autèntica. I la relació entre els ramats i la conservació dels voltors. A la Terreta s'hi concentren diverses explotacions extensives de bestiar oví, cabrum i boví.
- Panoràmiques des dels dos miradors: el millor, el mirador de Sapeira, des d'on es veu la conca del barranc del Solà, la serra de Sant Gervàs i al fons el Pirineu axial. Brutals els diferents plans que es veuen. Des del mirador de Torogó, el paisatge no és tan imponent tot i que també és espectacular. Igualment interessant la vista des del castell d'Orrit.
- Panoràmiques des dels punts més elevats: Pas del Portús i Pui de Lleràs, des d'on es veu el Pirineu (Maladeta, Turbón, etc.), tota la conca de Tremp i fins i tot Montserrat (en un dia clar).

Elements complementaris d'interès cultural

- Pintures rupestres a la balma de les Ovelles (Serra de Sant Gervàs): s'explica més endavant (elements vulnerables).
- Artesans, artistes i pintors de la Terreta
- Productes agroalimentaris, com ara la mel de la Terreta
- Castells o torres (en molts casos són restes): Sapeira, Orrit, Miralles, Llastarri, Espluga de Serra.
- Ermites i esglésies: Sant Pere (Orrit), Sant Cosme (Esplugafreda), de la Costa (Sapeira), Sant Feliu (Castellet), Mare de Déu de l'Esperança (Castellet), Sant Climent (Torogó), Sant Josep (Torre de Tamúrcia), Sant Gervàs (al bell mig de la serra), Sant Martí (Aulàs), Sant Salvador (Masos de Tamúrcia), Santa Maria de Miralles (Torre de Tamúrcia), Santa Maria (Espluga de Serra).
- Pou de la neu a la serra de Castellet: és una clotada plena de vegetació. No és fàcil fer-se la idea que va servir com a pou de neu.

Altres elements amb menys atractiu però amb potencial de futur

Aquests elements tenen un atractiu ecoturístic menor perquè no són visitables, perquè són difícils de veure o perquè l'accés és complicat. Són:

- Cabirols: se'n veu algun de tant, però no resulta senzill.
- Isards: hi ha una població que es mou entre la Serra de Sant Gervàs, el Pui de Lleràs i, fins i tot, el barranc d'Espills. Difícils d'observar i només a l'hivern.
- Fauna aquàtica associada a la Noguera Ribagorçana: destaca la presència de la llúdriga (molt difícil d'observar) i d'un dels ocells més vistosos, el blauet.
- Rèptils: llangardaix ocel·lat, per exemple. Són vistosos pel seu color verd.
- Fageda de Lleràs: camí del Pui de Lleràs venint d'Espluga de la Serra, abans d'arribar a la collada de Castellet. Visualment no és molt espectacular perquè els arbres són petits. Però té un cert interès geobotànic, ja que es pròpia de la regió eurosiberiana.

¹⁵ <http://www.dinosauriosdearen.es/>

- Teixeda d'Espills: té un accés difícil. Aquesta formació arbòria de 6 ha és més aviat relictual, situada en un punt força inaccessible del barranc d'Espills. Té una trentena de teixos, alguns d'ells de grans dimensions i segurament molts anys.

Elements més vulnerables de la zona

- Nius de trencalòs i d'altres voltors: especialment vulnerables durant l'època de cria, però són de difícil accés i hi ha poques vies d'escalada. Val a dir que hi ha un perímetre de seguretat respecte al niu (sol ser d'un quilòmetre) per evitar molèsties.
- Pintures rupestres a la balma de les Ovelles (Serra de Sant Gervàs): la balma és una cavitat de grans dimensions (80 m de longitud per 20 m d'amplada i 30 m d'alçada) formada per l'erosió diferencial en el contacte entre l'estrat de calcàries i margues. Hi ha una pintura rupestre de color vermell representant una figura antropomorfa de 16 cm d'alçada, amb les cames obertes i un asterisc a la mà. A la seva dreta s'identifiquen un conjunt de línies creuades i a la dreta una fletxa. La balma no està senyalitzada i tampoc interessa perquè és molt vulnerable (està a l'aire lliure). Si es volgués fer visitable, caldria fer algun tipus d'actuació per protegir-la, o bé establir un règim de visites guiades. Fins ara, mai s'ha donat la ubicació exacta per recomanació del Departament de Cultura i només s'ha publicitat i donat a conèixer de manera ambigua. També està en un lloc de difícil accés.

En aquest sentit, cal destacar que el municipi de Tremp està inclòs dins la declaració de Patrimoni de la Humanitat, de l'any 1998, de les pintures rupestres de l'arc Mediterrani. La declaració inclou 757 jaciments a tot l'arc mediterrani peninsular, dels quals 60 es troben a Catalunya, per tractar-se del major grup de pintures rupestres d'Europa, que ofereix una imatge excepcional sobre l'evolució de la cultura humana. Les pintures es troben en balmes i coves poc fondes, i el municipi de Tremp hi està inclòs, precisament, per la balma de les Ovelles.

4.2.2. Gurp i la serra de Santa Engràcia

Aquesta zona comprèn els vessants orientals de les serres de Gurp i Castellet (d'entre 1.400 i 1.700 metres d'altitud), i les valls i petites serres que van baixant en direcció sud-est cap al riu Noguera Pallaresa, a poc més de 400 m sobre el nivell del mar, encara que la part més propera al riu forma part del municipi veí de Talarn. A mitja alçada, a poc més de 900 i 1.000 m respectivament, es troben els dos pobles centrals de la zona: Gurp, a la capçalera del barranc de Seròs, i Santa Engràcia, a cavall de la serra a la qual dona nom i de la Serra de Costa Ampla.

Per accedir a Gurp, cal sortir de Tremp en direcció nord, per la C-13 i, al cap de poc més d'1 km, prendre el trencall de Talarn, esquivar el poble i seguir cap a l'Acadèmia General Bàsica de Suboficials. La carretera secundària es va enfilant muntanya amunt fins que, 10 km després de sortir de Tremp, s'arriba al poble de Gurp. Per accedir a Santa Engràcia es pot fer agafant una carretera secundària amb molts revolts des del nord-est de Talarn o una pista més planera des del nord de Salàs de Pallars.

Els **principals atractius ecoturístics** d'aquesta zona –agrupats per tipologies– són:

Fauna salvatge

- Possibilitat d'observar-hi ocells carronyaires i rapinyaires (tot i que no amb tanta facilitat com a la Terreta): sobretot a les proximitats de Gurp, on hi ha nius de voltors i un canyet. Ocasionalment, també és possible veure-hi el vultur negre, fruit del programa de reintroducció d'aquesta espècie a les muntanyes properes d'Alinyà i Boumort.

Vegetació, boscos i flora

- Carrascars: formen algunes de les taques més extenses de tot el municipi, sobretot a la serra de Santa Engràcia.

Elements d'interès geològic i geomorfològic

- Barranc de Gurp: singular, molt encaixonat, i porta aigua tot l'any. En alguns punts té gorgs per banyar-s'hi, sobretot en l'encreuament en el camí de Gurp a Santa Engràcia. És conegut pels aficionats al barranquisme perquè no és gaire difícil i té punts espectaculars.
- *Badlands* del barranc de Serròs: xaragalls profunds provocats per l'acció erosiva de l'aigua de pluja sobre la fràgil argila roja de la Conca de Tremp. Presenten una interessant varietat de colors càlids.
- Balmes a la serra de Gurp: algunes de les quals havien estat habitades (vegeu també elements complementaris d'interès cultural).
- Coves de la serra de Gurp, entre les que destaca Cova Janera (a sobre del sender de Gurp a la Terreta), amb una colònia important de ratpenats. Està oberta i és accessible, cosa que la fa especialment vulnerable.
- Roques de formes curioses: que ha fet que la tradició popular els hi hagi donat noms inspiradors, com el serrat de l'Esmoladora i la roca del Forat dels Coloms.
- Gresos d'Areny, corresponents a un delta fòssil, amb una amplada enorme, d'uns 30 km. Una formació que passa per la serra de Santa Engràcia.

Paisatges singulars i espectaculars

- Cingleres vertiginoses i serres abruptes: serres de Santa Engràcia i Gurp.
- Panoràmiques dels pobles de Gurp i Santa Engràcia, solitaris i situats en paratges de gran interès visual: el de Gurp, situat sota un penya-segat i envoltat dels diversos barrancs, i el de Santa Engràcia, situat a sobre d'una cinglera escarpada, entre les serres de Santa Engràcia i de Costa Ampla. La panoràmica del poble de Santa Engràcia, més espectacular, es pot observar des de la carretera que puja al poble, i des de la carretera que puja a Gurp (a l'alçada del desviament cap a Montibarri).
- Carreteres d'accés als pobles de Gurp i Santa Engràcia: sinuoses i panoràmiques.
- Vistes sobre les planes agrícoles i els paisatges agraris de la Conca de Tremp: des de diferents punts, com el mirador situat a la pista de Montibarri o l'església de Santa Engràcia.
- Panoràmica del barranc de Seròs des dels corrals de Gurp: els *badlands* presenten una interessant varietat de colors que trenquen la monotonia dels verds, amb el poble de Gurp en primer terme.
- Gorgs del barranc de Gurp: permeten banyar-s'hi, fins i tot a l'estiu. Accessibles des del camí que va de Gurp a Santa Engràcia, en el moment que creua el barranc.
- Paisatges mediterranis de vinyes: vinyes de Sant Miquel, de les més altes del país. També a Castilló d'Encús, pujant a Santa Engràcia.

Elements complementaris d'interès cultural

- Corral (o esplugues) de Gulp: conjunt de cavitats naturals (balmes i esplugues) utilitzades com a lloc d'habitació i que conserven estructures construïdes. Es tracta d'una balma correguda de 100-150 m de llargada en la que s'identifiquen diferents construccions, espais i cambres. Els paraments són de pedra petita i mitjana, treballada i sense treballar i cohesionades amb morter. Hi ha portes i finestres i envans fets de fusta. construccions de pedra seca sota, enmig dels cingles que hi ha sobre el poble de Gulp. Cada casa tenia el seu propi corral i algun encara s'utilitza.
- Esglésies i ermites: Sant Martí (afores de Gulp), Sant Miquel (Gulp) i la de Santa Engràcia. En aquest darrer cas, hi ha la broma popular que si dones una volta a aquesta església et marxa el mal de queixal i qualsevol altre mal (perquè no pots acabar de donar la volta atès que cauries de dalt d'un penya segat).
- Castells o torres (en molts casos són restes): Santa Engràcia.
- Pont romànic de Gulp

Altres elements amb menys atractiu però amb potencial de futur

- Alzina centenària del Batlle Vell (o Sico): va perdre una branca i visualment no és gaire espectacular. Hi passa a prop el camí que de santa Engràcia puja al Pui de Lleràs.

Elements més vulnerables de la zona

- Cova Janera¹⁶ (sobre el sender de Gulp a la Terreta), amb una colònia important de ratpenats: està oberta i és accessible. L'any 2007 s'hi van detectar fins a un miler de muricecs al pas primaveral. Fa uns anys havia estat una cova de reproducció, i potser les molèsties humanes durant el final de primavera i l'estiu han fet que els muricecs només s'hi aturin en migració. Durant l'època de migració potser seria recomanable que no es pogués visitar (és una mesura que s'està estudiant per part de l'Ajuntament de Tremp).
- Tritó pirinenc: el barranc de Gulp és l'únic punt conegut del municipi on s'hi troba aquesta espècie amenaçada.

4.2.3. De Tremp al Pont de Montanyana (Montllobar i Puigcercós)

Aquesta zona comprèn el sud-oest del municipi de Tremp i està caracteritzada per la presència de diversos punts de gran interès geològic. La carretera C-1311, de Tremp a Pont de Montanyana, travessa la zona d'est a oest al llarg de 27 km de revolts, sortint de la vall del Noguera Pallaresa, pujant al Coll de Montllobar (a gairebé 1.000 m d'altitud) i baixant cap a la vall del Noguera Ribagorçana. Durant el trajecte, es tenen vistes del Montsec d'Ares al sud i de les serres de Gulp i Sant Gervàs, al nord. Entre Tremp i Montllobar, la carretera passa pel costat de petits pobles i grups de cases: Claret, Fígols de Tremp i Puiverd. A prop de Montllobar queden algunes restes de l'antic castell, i baixant cap al Noguera Ribagorçana es passa prop d'un antic santuari i de l'ermita de la Mare de Déu de Montservós, encara dempeus, abans d'arribar al bonic poble del Pont de Montanyana. L'esllavissada de Puigcercós es troba en un enclavament a 5 km al sud de

¹⁶ Cova natural excavada en els conglomerats del paleogen que se situen al nord-oest del nucli de Gulp. La seva formació respon a l'acció erosiva d'una antiga surgència sobre els conglomerats massius, molt diaclasats, que constitueixen la cinglera. Presenta una galeria interior amb una pendent suau cap a l'exterior, de 130 m de longitud per 15 m de desnivell i que finalitza en dues sortides externes, ambdues lleugerament elevades sobre la paret de la cinglera. A l'interior s'aprecia un nivell de margues grises que podrien contenir material arqueològic.

Tremp, uns centenars de metres a l'oest del poble nou de Puigcercós, construït vora la C-13.

Es pot accedir a la C-1311 des dels extrems est i oest. Des de Tremp, cal sortir direcció sud per la C-13, en direcció Lleida. Tot just passat 1 km, després d'un revolt pronunciat, cal prendre a mà dreta la C-1311. Des de la vall del Noguera Ribagorçana, cal sortir de la N-230 i creuar el riu uns 500 m al sud del Pont de Montanyana. Al primer trencall cal girar a la dreta (el de l'esquerra porta al poble) i, just després, seguir recte, en direcció a Tremp, obviant el trencall a mà dreta que porta cap al poble de Castissent i a tocar de l'espectacular Congost de Montrebei.

Els **principals atractius ecoturístics** d'aquesta zona –agrupats per tipologies– són:

Fauna salvatge

- Possibilitat d'observar ocells carronyaires i rapinyaires: a la cinglera pròxima a la torre de Montllobar s'hi veuen, sovint, colònies de voltors.

Vegetació, boscos i flora

Aquesta zona té poc interès ecoturístic des del punt de vista botànic.

Elements d'interès geològic i geomorfològic

- Formació Castissen a Mas de Faro (vegeu 4.1.4): capa de gresos blancs de 25 metres de gruix (i uns 25 km d'amplada) que es correspon a un riu fòssil que té diferents lleres i on fins i tot s'hi poden observar els moviments del riu (segons la força) i les seves diferents parts. És una roca més blanca que es pot seguir amb la vista. La dificultat ecoturística és que no es tracta d'un punt concret, sinó que és una formació molt extensa. Tot i això, té un cert interès ecoturístic –sempre que un bon geòleg ho expliqui– pel fet de tractar-se d'un riu fòssil.
- Els set afloraments de l'estratotip de l'Illerdià (Claret – Coll de Montllobar) (vegeu 4.1.4): per a un públic especialitzat, hi ha experts que diuen que és una formació poc coneguda i poc interessant, però d'altres diuen el contrari. Ara per ara (sense cap tipus d'equipament), té poc interès ecoturístic, més enllà del fet que és molt fàcil trobar-hi cargolines fòssils.
- Esllavissada de Puigcercós (vegeu 4.1.4): destaca per les seves dimensions i l'excel·lent grau de preservació de les formes. A més, el fet que afectés de ple l'antic poble de Puigcercós ofereix l'oportunitat per tractar temes com la vulnerabilitat i el risc geològic per al poblament humà. Caminant des del poble no hi ha pas molt fins al punt on es pot realitzar una bona panoràmica i l'explicació corresponent.

Paisatges singulars i espectaculars

- Panoràmiques des del coll i el castell de Montllobar: D'una banda tota la Conca de la Noguera Pallaresa amb una immillorable panoràmica dels embassaments de Cellers i Sant Antoni i els cims del Pirineu al nord, i de l'altra la Conca de la Noguera Ribagorçana amb l'embassament de Canelles al sud i els grans cims del Pirineu aragonès al nord.

Elements complementaris d'interès cultural

- Castells o torres (en molts casos són restes): Montllobar, Castissent, Puigcercós, Claret (torre de guaita).

- Esglésies i ermites: Mare de Déu de Montserbós, Sant Roc, Mare de Déu del Roser (Castissent), Sant Pere (Fígols), Mare de Déu de Montserrat (Fígols), Santa Maria i Sant Pere Màrtir (Eroles), Mare de Déu de l'Esperança (Claret), Santa Elena (Claret), Santa Anna (Puigverd), Sant Macari (Puigcercós).
- Antics poblats: Montserbós (Castissent), Montllobar (sota el castell).

4.2.4. La serra dels Nerets

Aquesta zona es troba a l'extrem sud-est del municipi de Tremp i forma part d'una alineació de serres est-oest que va des d'Abella de la Conca fins a Santa Engràcia. Els Nerets ocupa el sector central d'aquesta serra, entre la presa de Sant Antoni i Suterranya. Al sud d'aquesta zona els pobles de Vilamitjana (vora el canal de Gavet, paral·lel al Noguera Pallaresa) i Suterranya s'erigeixen allí on s'acaba la plana cerealista de la conca de Tremp i comença a enfilar-se la vessant meridional de la serra dels Nerets, de marcat caràcter mediterrani. Aquesta serra és la més propera a Tremp i, en poc més de 3 km puja des dels 400 m fins a més de 900 m al cim més alt, el Roc de Neret, on, a part d'unes antenes de comunicació modernes, es poden observar restes de Llabusta, un antic poblament altmedieval.

Per accedir als pobles de Vilamitjana i Suterranya des de Tremp s'ha de seguir la carretera C-1412b, que porta a Artesa de Segre passant per Isona i el Coll de Comiols. Vilamitjana és a 4 km de Tremp i, 2km després, s'ha d'agafar un trencall a l'esquerra, cap al nord, que porta a Suterranya. Per endinsar-se a la serra dels Nerets i ascendir fins al cim, cal sortir de Tremp en direcció Vilamitjana i, tot just després de creuar el Noguera Pallaresa, desviar-se cap a l'esquerra, travessar el Canal de Gavet i trencar a mà dreta per seguir-lo durant uns metres. A partir d'aquí l'asfalt deixa pas a una pista forestal que va pujant paral·lel al Barranc de la Coma fins arribar al Roc de Neret. Aquesta pista careneja cap a l'est, passant arran de la Torreta de Suterranya (958 m) i arribant al poble i el castell d'Orcau, on es reprèn la carretera asfaltada.

Els **principals atractius ecoturístics** d'aquesta zona –agrupats per tipologies– són:

Fauna salvatge

- Colònia de cria d'abellerols, la més important de la comarca: es troba al sector de les Arenes, uns terrers sorrencs situats a la part baixa de la serra, on acaba el bosc.
- Possibilitat d'observar ocells carronyaires i rapinyaires: sobretot aufrany, algun milà i el duc. Antigament hi havia un PAS (punt d'alimentació suplementària), però ara no està en funcionament.
- Possibilitat d'observar ocells propis d'ecosistemes mediterranis, molt ben representats.

Vegetació, boscos i flora

- Vegetació mediterrània de gran complexitat i un grau de conservació molt bo: domina l'alzinar muntanyenc, que s'alterna amb brolles, màquies i boixedes intercalades amb roquissars. La qualitat genètica de les llavors d'alzinar es considera molt bona.
- Alzines de grans dimensions envoltades de petites cingleres.
- Plantes rupícoles com el te de roca.

Elements d'interès geològic i geomorfològic

- Alineació de serres est-oest Costa Ampla – Nerets – Costes d'Orcau i Basturs pertanyen a la mateixa formació geològica: els Gresos d'Areny, una formació reconeguda per ser un model de jaciment petrolífer, motiu d'interès per estudiants de geologia d'arreu.
- Abundància d'afloraments de gresos.

Paisatges singulars i espectaculars

- Panoràmiques des del Roc de Neret i zones pròximes: s'hi veu l'embassament de Sant Antoni i dels pobles que el rodegen i que esquitxen les ribes de la Noguera Pallaresa.
- Paisatge d'aspecte lunar al sector més occidental: per una menor presència d'arbres, i pels afloraments de gres arran de terra.
- Paisatge adevesat al sector més oriental: per la presència d'alzines de capçada desplegada de grans dimensions i separades entre si.
- Paisatge d'ametllers, espectacular sobretot quan floreixen.
- Vistes sobre els castells de Mur i Orcau, que estan alineats amb l'antic castell de Llabusta.

Elements complementaris d'interès cultural

- Clot de Moles: antiga pedrera, situada al bell mig de la serra i sense cap pista ni camí d'accés, on s'elaboraven les pedres de molí (moles) per a diferents tipus de molins. S'hi poden veure algunes pedres de molí. Resulta increïble imaginar com s'ho devien fer per baixar aquelles pedres de molí fins al poble de Vilamitjana.
- Ermites i esglésies: Sant Miquel, i les restes arquitectòniques de l'antiga ermita de Sant Bartomeu, integrades en el paisatge de la zona.
- Castells o torres (en molts casos són restes): torreta de Suterranya,
- Restes de la cabanera que creua la serra d'est a oest.
- Jaciments arqueològics: els Casals o despoblat de Llabusta (Suterranya) i el despoblat de Puigfalconer (Suterranya).

Altres elements amb menys atractiu però amb potencial de futur

- Espai privilegiat per als rèptils: per l'orientació solana dels vessants i l'abundància de roques i parets de pedra seca. Cal destacar alguns sauris com el sargantaner gros i el llangardaix ocel·lat.
- Jaciments paleontològics dels Nerets (prop de Vilamitjana) i de l'Abeller (prop de Suterranya): al primer hi ha restes òssies de dinosaures indeterminats i al segon restes d'ous de dinosaures (subespècie *Megaloolithus pseudomamillare*) i s'ha recuperat una dent de dinosaure teròpode. Són accessibles, però no estan condicionats per ser visitats.

Elements més vulnerables de la zona

- Jaciments paleontològics dels Nerets (prop de Vilamitjana) i de l'Abeller (prop de Suterranya).

4.2.5. El riu Noguera Pallaresa

El riu Noguera Pallaresa estructura la comarca del Pallars Jussà i la seva vall és la principal via de comunicació entre la Plana de Lleida i els dos Pallars. Al seu pas per la Conca de Tremp es tracta d'un riu en el seu curs mitjà, amb un traçat bastant rectilini i poc desnivell, una llera ampla i un cabal abundant tot l'any, sempre regulat per les preses dels embassaments. Al nord de Tremp, el riu supera la presa del pantà de Sant Antoni (dins el municipi de Talarn), ressegueix el meandre de les Ínsules i voreja la ciutat per llevant. A partir d'aquí, la vall es comença a obrir, acollint en la seva llera zones humides, boscos de ribera i camps abandonats. Diversos camins ressegueixen el traçat del riu des de Tremp fins a Palau de Noguera, Puigcercós i més avall, fins abans del pantà de Terradets.

El tram del riu Noguera Pallaresa comprès entre les localitats de Tremp, Vilamitjana, Palau de Noguera i Puigcercós es coneix amb el nom dels Arenys. Es tracta d'un espai fluvial de mitja muntanya d'una superfície de 170 hectàrees i que deu el seu nom a les extenses barres de grava i arena que recobren la llera del riu.

Hi ha nombrosos camins per accedir al riu Noguera Pallaresa i seguir-lo aigües amunt i avall. Els accessos més evidents són des dels nuclis habitats riberencs: a l'oest, Tremp, Palau de Noguera i Puigcercós; a l'est Vilamitjana i, fora del municipi, Gavet de la Conca. Cal tenir present, però, que l'única opció per travessar el riu sense mullar-se és pel pont que hi ha a l'alçada de Tremp.

Els **principals atractius ecoturístics** d'aquesta zona –agrupats per tipologies– són:

Fauna salvatge

- Ocells aquàtics propis dels ambients de ribera. Destaquen per la seva vistositat el blauet, la merla d'aigua, el berrat pescaire o l'arpella, entre d'altres.
- Presència abundant d'odonats (libèl·lules).

Vegetació, boscos i flora

- Boscos i vegetació de ribera: un paisatge interessant, tot i que la qualitat visual disminueix per la presència d'un tram de 900 metres d'escullera.
- Zona humida "Els Arenys": situada al marge esquerre del riu i associada a la seva plana d'inundació. Té interès ecològic, tot i que paisatgísticament no té un gran interès.

Aquesta zona humida té unes 35 hectàrees i forma part d'un corredor biològic. Presenta una gran heterogeneïtat d'ambients (salzedes, tamarigars, canyissars, jonqueres, etc.), inclou zones d'inundació temporal de gran interès ecològic i paisatgístic i una gran riquesa d'ocells, atès que és un punt de parada i alimentació pels ocells migradors.

Des de l'any 2009 l'Estació Biològica del Pallars Jussà desenvolupa als Arenys un projecte de custòdia del territori, en el marc del programa de custòdia fluvial. Fins al moment l'Estació Biològica del Pallars Jussà ha signat tres acords de custòdia fluvial per participar en la gestió d'un total de 45 hectàrees: un amb l'Ajuntament de Tremp i dos amb propietaris privats. En aquests dos anys s'hi han fet moltes actuacions,

seguint les directrius d'un pla de gestió redactat l'any 2008: creació d'una xarxa d'itineraris a peu, millora dels camins, recuperació de basses permanents, ampliació de zones d'inundació temporal, plantacions d'enriquiment del bosc de ribera, construcció de plataformes amb nius per a cigonya, ubicació d'una estació d'anellament d'ocells per estudiar la migració, seguiment de les poblacions d'amfibis, activitats divulgatives i de neteja de deixalles, cursos especialitzats, etc. Totes aquestes actuacions s'han realitzat gràcies a la implicació i el suport de moltes entitats de la base social de l'Estació Biològica del Pallars Jussà.

- Zona humida "Les Salades": situada al marge dret del riu i associada a la plana d'inundació. Es tracta d'un rosari de tolles d'inundació temporal o permanent, fruit d'una activitat extractiva il·legal de mitjans dels anys 90 associada a les obres de millora de la carretera C-13. Aquesta activitat extractiva no es va restaurar i actualment s'entolla amb l'aigua del freàtic en funció del cabal que baixa pel riu. Com més cabal passa, especialment quan baixen comportes, més aigua hi ha, i la resta d'any el cabal oscil·la. Ecològicament és interessant, tot paisatgísticament està força desendregada.

Elements d'interès geològic i geomorfològic

Aquesta zona no té interès ecoturístic des del punt de vista geològic i geomorfològic.

Paisatges singulars i espectaculars

- Vista panoràmica de la plana agrícola, la vegetació de ribera i el riu des de diferents punts: lo Tossal, al sud de Vilamitjana, o des de darrera l'església de Palau de Noguera.
- Font de la Verneda: indret ombrívol i frondós, i ben condicionat per al repòs.

Elements complementaris d'interès cultural

- Ermites i esglésies: Mare de Déu de la Pietat (Palau de Noguera), Sant Joan Baptista (Palau de Noguera).

Altres elements amb menys atractiu però amb potencial de futur

- Presència curiosa de cranc de riu autòcton al canal de Gavet: en aquest canal artificial (propietat d'Endesa), durant les operacions periòdiques de buidat, s'hi havien detectat, curiosament, nombrosos exemplars de cranc de riu autòcton. Fruit d'això, s'havia plantejat (abril de 2010) la possibilitat de crear un centre de cria i divulgació del cranc de riu autòcton, un projecte que de moment no ha tirat endavant.
- Presència de l'anguila per la gran quantitat d'embassaments presents aigües avall. S'explica pels alliberaments anuals que realitza la Generalitat de Catalunya, amb individus procedents del Delta de l'Ebre.
- Presència de la llúdriga: difícil de veure. Freqüenta el riu i el canal de Gavet.

Elements més vulnerables de la zona

- La vegetació de ribera es podria veure afectada per la presència habitual de ramats.

4.3. Atractius complementaris de caire gastronòmic i popular

Les persones que practiquen l'ecoturisme, a no ser que busquin específicament algun atractiu natural determinat, solen tenir interès per compatibilitzar l'ecoturisme amb un coneixement de la cultura, la gent, les tradicions o la gastronomia dels països o els indrets que visiten. En aquest sentit, quan es planteja qualsevol estratègia o producte ecoturístics, cal cercar relacions de complementarietat entre l'ecoturisme i altres modalitats com el turisme cultural, l'agroturisme, el turisme gastronòmic o el turisme enològic. De fet, una de les combinacions més evidents i desitjables és la del turisme gastronòmic i l'ecoturisme, de manera que els productes ecoturístics incorporin visites a agrobotigues on es venguin productes locals de tota mena: gastronòmics, artesanals, etc.

D'acord amb el que s'acaba d'exposar, a l'apartat anterior s'han identificat, per a cadascuna de les cinc zones amb més interès ecoturístic, elements complementaris d'interès cultural. En aquest apartat, des d'una visió més general, s'identifiquen altres elements complementaris de caire etnològic i popular.

4.3.1. Productes agrolimentaris i la Ruta del Vi de Lleida

Tant pel sector públic com privat, hi ha la convicció que cal aprofitar l'oportunitat que a la comarca del Pallars Jussà s'elaboren productes agroalimentaris de qualitat, seguint tècniques i receptes tradicionals, i amb el tret distintiu que la producció, transformació i venda es realitzen al mateix territori (Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya, 2010).

La cuina de Tremp és coneguda pels seus embotits de porc i les carns en general, els productes elaborats amb codony, el vi, la mel i diverses varietats de coques. Molts d'aquests productes es poden degustar en els restaurants locals i es poden comprar en les botigues especialitzades.

També es poden fer visites a bodegues i cellers com els de Vila Corona (a Vilamitjana)¹⁷. Aquest celler pertany a l'anomenada Ruta del Vi de Lleida¹⁸, l'àmbit geogràfic de la qual són els municipis integrats a la Denominació d'Origen Costers del Segre. L'Ajuntament de Tremp ha fet una forta aposta en promocionar aquesta ruta al municipi de Tremp i els municipis veïns que pertanyen a la DO Costers del Segre. El resultat obtingut a dia d'avui és que la totalitat de cellers que pertanyen a la DO Costers del Segre de la comarca del Pallars Jussà, així com els municipis on estan ubicats els cellers, s'han adherit a l'associació de la Ruta del vi de Lleida (vegeu 7.4).

En aquest marc, cal destacar el projecte Gustum¹⁹, presentat recentment (octubre de 2011) i finançat pel Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino. Es tracta d'un projecte de cooperació entre els 6 grups Leader de Lleida, les Illes Balears i el País Basc que té com a objectiu fomentar el desenvolupament rural a través de la promoció dels productes agroalimentaris artesans i de qualitat. Pel que fa al Pallars Jussà, en aquest projecte hi participa el Consorci Centre de Desenvolupament Rural Pallars – Ribagorça (CEDER) (vegeu 7.3).

A escala més petita, també cal destacar el projecte "Al teu gust. Aliments del Pallars", que pretén posar en valor es productes del Pallars, dinamitzar la seva venda i prioritzar-ne el consum entre la població de la zona i el turisme. Aquest projecte és el resultat d'un intens

¹⁷ <http://vilacorona.cat>.

¹⁸ <http://www.rutadelvidelleida.com>.

¹⁹ <http://gustum.org/>

treball de participació amb els diferents sectors econòmics de la comarca i institucions públiques i l'Ajuntament de Tremp.

4.3.2. Fires i esdeveniments culturals

Determinats esdeveniments culturals, sobretot fires relacionades amb productes locals, poden esdevenir un reclam turístic important, que també poden atraure perfils de visitants interessats en l'ecoturisme. Els dos més importants que s'organitzen cada any són la Fira de Primavera i la Fira del Codony²⁰.

D'altra banda, cal considerar altres esdeveniments puntuals com ara el 20è Congrés Espanyol d'Ornitologia, celebrat el desembre de 2010 (vegeu 7.7).

Fira de Primavera

El maig de 2011 es va celebrar la 47a fira de primavera de Tremp, un dels esdeveniments més importants de l'any a la ciutat. Es tracta d'un cap de setmana sencer amb una gran varietat d'activitats culturals (balls, correfoc, cercavila...), fira de productes artesans, degustacions culinàries, concerts, tallers d'artesanía, etc. A l'edició del 2011 hi van participar més de 150 expositors.

Conjuntament amb la fira de Primavera se celebra la Fira de l'Embotit del Pirineu, que compta amb una àmplia representació de la xarcuteria típica de muntanya. El maig de 2011 es va celebrar la 4a edició.

Fira del Codony

L'octubre de 2011 es va celebrar l'onzena Fira del Codony, una fira que gira al voltant dels plats elaborats amb aquesta fruita i, molt especialment, l'allioli de codony. A part d'un concurs culinari, també inclou paradetes d'artesans i diversos espectacles, així com un esmorzar popular i una degustació.

²⁰ Per a més informació es recomana consultar el *Recull de fires, mercats i fires desaparegudes de l'Alt Pirineu i Aran*, elaborat pel Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya (CEDRICAT) per encàrrec de l'IDAPA. En el mateix sentit, és igualment interessant el "Decàleg de bones pràctiques per millorar la qualitat de les fires de l'Alt Pirineu i Aran elaborat pel propi CEDRICAT.

5. INFRAESTRUCTURA, EQUIPAMENTS I SERVEIS PER A L'ECOTURISME

A més del propi medi natural (és a dir, dels recursos i els atractius ecoturístics), l'ecoturisme, com tota modalitat turística, requereix d'un conjunt d'infraestructures, equipaments i serveis que permeten i faciliten la seva pràctica. Alguns són compartits amb altres modalitats turístiques (carreteres d'accés, allotjaments, etc.), mentre que d'altres són pròpils de l'ecoturisme, com ara els itineraris interpretatius o els miradors. Aquest capítol recull tots aquests recursos de suport a l'ecoturisme.

5.1. Accessos al municipi i transport públic

Es diferencien els accessos segons si són amb vehicle privat (carreteres principals i secundàries) o en transport públic (tren, autobús i avió).

5.1.1. En vehicle privat

Per accedir a Tremp des de l'Alta Ribagorça, la Vall d'Aran i el centre i nord de França, cal seguir la N-230 des del Pont de Suert fins a la Pobla de Segur i, allí, agafar la C-13 cap al sud. Aquells que vénen d'Andorra, la Cerdanya i l'Alt Urgell, han de deixar la C-14 a Coll de Nargó i agafar l'L-511, que passa pel Coll de Bóixols i Isona.

Si es ve del centre de Catalunya o des de la costa, és recomanable passar per Artesa de Segre o Ponts i enfilars el Coll de Comiols i la C-1412 fins a Isona i Tremp.

En canvi, els visitants provinents de la plana de Lleida i l'interior d'Espanya han de passar per Balaguer i seguir la C-13 pel pas dels Terradets.

La durada del trajecte des d'algunes de les poblacions més destacades és la següent:

Taula 3. Distància fins a Tremp des d'algunes poblacions destacades i durada en cotxe

Origen	Distància fins a Tremp	Durada aproximada
Lleida	83 km	1 h 21 min
Barcelona	182 km	2 h 34 min
Tarragona	185 km	2 h 33 min
Girona	267 km	3 h 15 min
La Seu d'Urgell	86 km	1 h 21 min
Manresa	130 km	2 h 03 min
Tolosa de Llenguadoc	251 km	3 h 10 min

Font: elaboració pròpia a partir de Google Maps

5.1.2. En transport públic

En tren

Si es vol arribar en transport públic a Tremp, es pot comptar amb el tren de la línia Lleida – La Pobla de Segur, promogut turísticament com el Tren dels Llacs²¹, amb tres trajectes diaris de poc més d'una hora i mitja. Cada dia de la setmana surten els trens de Lleida a les 9:10, 13:45 i 20:30 (horaris a maig de 2011). En canvi, surten de Tremp cap a Lleida a

²¹ <http://www.trendelsllacs.cat/>.

les 6:55, 13:11 i 18:20. El preu del bitllet senzill és de 5,90 € (3,55€ pels nens), el d'anada i tornada és de 8,10€. També existeixen diversos abonaments (de 10 viatges, mensual i per estudiants). Durant una vintena de dies a l'any, especialment els dissabtes d'abril, maig, juny, setembre i octubre, es fa el trajecte amb una antiga locomotora de vapor. Aquest servei, pensat com a producte turístic, té un preu i una durada específics.

En autobús

En autobús, des de Lleida, es pot agafar la línia Lleida – Àger – Esterri d'Àneu, amb dos serveis de pujada i un de baixada. Aquesta línia passa per nombrosos pobles del Segrià i la Noguera, d'entre els quals cal esmentar Balaguer i Àger. A partir de Tremp continua cap a la Pobla de Segur, Sort i Esterri d'Àneu. La durada des de Lleida és d'1h 43min i el cost del bitllet senzill és d'11,10€, mentre el d'anada i tornada costa 20€. Per tant, és una opció menys competitiva que el tren.

Per accedir a Tremp des del centre de Catalunya o des de la costa, es pot agafar l'autobús de Barcelona a la Pobla de Segur. Aquesta línia, amb tres serveis diaris entre setmana i dos el cap de setmana, triga gairebé 4 hores des de Barcelona i, pel camí, para a nombroses poblacions, entre les que destaquen Igualada, Cervera, Tàrraga, Artesa de Segre i Vilamitjana, abans de continuar cap a Talarn i la Pobla de Segur. Des de Barcelona, el cost de l'anada és de 25,55€, mentre que l'anada i tornada és de 46€. Des de Tàrraga (on s'arriba amb el tren Barcelona-Manresa-Lleida o amb l'Eix Bus provinent de Girona i Vic), es tarda poc més d'una hora i mitja i el cost del bitllet senzill és d'11,15€ i de 20,05€ el d'anada i tornada.

Per accedir a la vall del riu Noguera Ribagorçana i a la Terreta en transport públic només es pot fer agafant la línia d'autobús de Lleida cap a Pont de Suert i Vielha. Cal tenir en compte que dels 5 serveis cap a Pont de Suert, només 2 fan parada als pobles de la Terreta: surten de Lleida a les 9:30 i les 17:10. Al cap d'1 h i 25 min. l'autobús arriba al Pont de Montanyana (els bitllets senzills tenen un cost de 6,77 €). 5 minuts després, l'autobús passa per la parada de Soliva (poble situat uns quilòmetres a l'oest, a la Ribagorça), des d'on es pot accedir als pobles d'Escarlà i Espills. La següent parada, a 1:35 min. de Lleida, és al poble d'Areny (Ribagorça), a 1km del Pont d'Orrit, punt d'inici de la Ruta de la Vall dels Voltors i accés més pròxim a la part central de la Terreta. Els bitllets senzills tenen un cost de 7,74€. Finalment, i abans de continuar cap al Pont de Suert, l'autobús fa una parada a Sopeira (Ribagorça), que és el punt més proper a la zona de Miralles, Llastarri, Trepadús i la serra de Sant Gervàs. El bitllet senzill fins a Sopeira costa 15,13€. De baixada, hi ha 3 serveis diaris entre setmana i 2 el cap de setmana.

Si es vol anar a Tremp des de fora de Catalunya, cal tenir presents dos mitjans de transport recents que faciliten l'arribada a Lleida. D'una banda, el Ferrocarril de Gran Velocitat (o AVE), que arriba a Lleida des de Barcelona i Tarragona, o des de Saragossa i Madrid. Des de la mateixa estació es pot agafar el tren de la Pobla de Segur fins a Tremp. I d'altra banda, l'avió, que es tracta tot seguit.

En avió

Des de l'any 2010, l'aeroport de Lleida-Alguaire, situat a 15 km al nord-oest de Lleida, ofereix algunes connexions a Europa, tot i que estan patint modificacions freqüents. El maig de 2011 l'aeroport oferia vols a Palma de Mallorca, a Milà/Bergamo i a Frankfurt-Hann. En els tres casos els serveis es concentren els divendres i diumenges. Des de l'aeroport hi ha autobusos fins a la ciutat de Lleida (també fins a Barcelona), des d'on es pot agafar el tren cap a Tremp. En cas de voler llogar un cotxe, el trajecte fins a la Terreta o Tremp té aproximadament una durada d'una hora i mitja.

5.2. Itineraris senyalitzats

Abans d'exposar els itineraris senyalitzats presents al municipi de Tremp, convé definir alguns conceptes relacionats (*camí, sender, itinerari*), atès que sovint aquesta temàtica genera confusions.

Tal com exposen Campillo i López-Monné (2010) en *El llibre del camins. Manual per esvair dubtes, desfer mites i reivindicar drets*, un "camí" és una franja de terreny que possibilita el trànsit o que té aquesta destinació i que al nostre país es defineixen per exclusió de la xarxa de carreteres; és a dir, un camí és tot aquell conjunt de vials que no tenen la consideració de carretera. De camins n'hi ha de molts tipus: rals i veïnals, rurals, camins o pistes forestals, de carro, de ferradura o de bast, carrerades, cabaneres o ramaders, i corriols o senders. **Des d'un punt de vista turístic, un camí té la consideració d'infraestructura i, en alguns casos, d'element patrimonial.**

El terme "sender", també molt emprat, té dues accepcions: 1) Un tipus de camí (infraestructura viària) que es caracteritza per ser estret, que només es pot recórrer a peu i pel qual només pot passar-hi una persona. 2) Un itinerari excursionista senyalitzat i numerat. Aquesta segona accepció és la més utilitzada des del punt de vista turístic: enlloc d'una infraestructura, **el sender es concep com un equipament de lleure per a la pràctica del senderisme, és a dir, com una proposta senyalitzada de recorregut escollida entre d'altres itineraris possibles que utilitza camins diversos** (senders, però també camins veïnals, camins de ferradura, camins rurals i forestals). La distinció entre infraestructura i equipament té, doncs, una rellevància conceptual enorme.

Els darrers anys l'Ajuntament de Tremp ha condicionat i senyalitzat més de 100 km de senders que, en gran part, recorren antics camins veïnals.

En aquest apartat es descriuen els itineraris senyalitzats del municipi de Tremp, classificats segons les cinc zones amb més interès ecoturístic descrites a l'apartat 4.2. Per a cada itinerari s'indiquen: distància, mitjà (majoritàriament a peu), durada, si és circular o lineal, tipus de senyalització, punt inici i de final, breu descripció, principals atractius, i pàgines web o guies on està referenciat.

5.2.1. La Terreta i la serra de Sant Gervàs

Una àmplia majoria del més de 100 km de senders senyalitzats per l'Ajuntament de Tremp es troben a la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs. Connecten els diversos pobles entre sí i amb les carenes i colls de les serres properes, formant en conjunt una xarxa de senders que permeten al caminant fer nombroses versions i trobar l'itinerari que més s'adapti a les seves necessitats i motivacions.

Els itineraris descrits són els següents:

- Circuit de la Vall dels Voltors (en cotxe o BTT) *
- La Torre de Tamúrcia – Pas del Portús *
- Espluga de Serra – Pui de Lleràs *
- Sapeira-Collada de Castellet-Castellet-Aulàs-Sapeira *
- Volta pels pobles de la Terreta (Torre Tamúrcia-Torogó-Espluga de Serra-Castellet-Aulàs)
- Sapeira – Font de les Basses
- La Torre de Tamúrcia – Sant Gregori
- Sapeira – Orrit
- Miralles – coll de Llastarri

Nota: Amb un * es marquen els itineraris amb un interès ecoturístic més alt

Circuit de la Vall dels Voltors (en cotxe o BTT)

- Distància: 31 km
- Mitjà: pensat per fer en cotxe, però també és possible en BTT i fins i tot a peu.
- Durada: Entre 1,5 i 3 hores en cotxe, i entre 4 i 6 hores en bicicleta.
- Circular/lineal: circular.
- Senyalització: senyals direccionals que avisen als usuaris de la carretera N-260 de la ruta, els pobles de la zona i el Casal dels Voltors.
- Punt inici – punt final: el Pont d'Orrit.
- Descripció: aquesta ruta de 31 km comença al Pont d'Orrit, arran de la carretera N-230. Des d'allí, es dirigeix cap a la Torre de Tamúrcia, que acull el Casal dels Voltors (punt d'informació i interpretació). L'itinerari continua cap a la collada de Torogó, l'Espluga de Serra i arriba a la Font dels Capellans. Segueix cap a Castellet, la roureda d'Aulàs i el poble de Sapeira, abans de tornar al Pont d'Orrit.
- Atractius: bones vistes sobre la Terreta i l'oportunitat d'observar espais d'interès geològic, així com boscos i, evidentment, la possibilitat de contemplar grans rapinyaires, d'entre els que destaquen tres espècies de voltors: el trençalòs, el voltor comú i l'aufrany.
- Referències: Web de la Terreta, Web Ara Lleida²², Web turístic del Pallars Jussà²³.

La Torre de Tamúrcia - Pas del Portús

- Distància: 10,4 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 4h 30m
- Circular/lineal: lineal (anada i tornada)
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: La Torre de Tamúrcia. Per escurçar-la es pot començar a l'ermita de Sant Gervàs (pujant uns 5 km cap a la carena per una pista només apte per a 4x4, accessible des de la Torre de Tamúrcia).
- Descripció: Des de la Torre de Tamúrcia es baixa cap al barranc de Miralles, al nord. Des del barranc comença una forta pujada fins a l'ermita de Sant Gervàs, des d'on ja queda poc per arribar a la carena de la Serra de Sant Gervàs. A dalt es troba el pas del Portús, una escaleta a la roca que permet travessar a la banda obaga de la serra, ja a la comarca de l'Alta Ribagorça. Des d'aquí es pot seguir la carena un tram abans de tornar enrere pel mateix camí fins a l'inici.
- Atractius: el camí passa per la solana i l'obaga de la Serra de Sant Gervàs, permetent observar paisatges ben contrastats. Des de la carena, les vistes són impressionants: els Pirineus, al nord, semblen a tocar; i al sud, es veu la Terreta sencera i el Montsec al fons. El pas del Portús, per si sol, és un element d'interès, per la seva singularitat i ser un camí històric per travessar la serra de Sant Gervàs.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació), Web turístic del Pallars Jussà.

Espluga de Serra - Pui de Lleràs

- Distància: 13,3 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 4 hores
- Circular/lineal: circular

²² www.lleidatur.com/Turisme/Visita/ruta-de-la-vall-dels-voltors/414.aspx.

²³ <http://www.pallarsjussa.net/mapa-municipis>. Els itineraris que figuren en aquest web són els que s'han identificat a l'Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà (vegeu 1.3).

- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Espluga de Serra
- Descripció: sortint des del poble d'Espluga de Serra, es puja fins al Coll de Serradell i es careneja fins al Pui de Lleràs, el cim més alt de la serra de Castellet. Des del cim es podria tornar enrere, però és recomanable fer la versió circular, que continua cap al sud, fins a la Collada de Castellet, gira cap a l'oest i baixa cap al Barranc del Clot del Roure, des d'on es remunta fins al poble de Castellet i es planeja cap a Espluga de Serra.
- Atractius: es passa per la cova de Forat Roi, es travessa la fageda de Lleràs i s'observen espectaculars agulles de conglomerats, que acullen una gran diversitat de rapinyaires. Des de dalt el cim del Pui de Lleràs es pot gaudir de les vistes de la Terreta, la Conca de Tremp, l'Aneto i altres cims emblemàtics del Pirineu i, fins i tot, Montserrat.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació).

Sapeira-Collada de Castellet-Castellet-Aulàs-Sapeira

- Distància: 13 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 4 hores
- Circular/lineal: Circular
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Sapeira
- Descripció: A la sortida del poble, un trencall a la dreta marca l'inici de l'itinerari per un camí empedrat, que porta cap al barranc de Canarill. L'itinerari segueix pujant per la carena fins que arribem a un punt on observem l'altre vessant amb les serres de Gurp i Santa Engràcia en primer terme. Al final de la pujada hi ha unes antenes i al seu costat un forat amb arbustos que correspon a un antic pou de neu. Des d'aquí es camina per una pista de terra enlairada sobre la conca de Tremp fins arribar a la collada de Castellet. Aquí es gira cap al nord-oest i es baixa cap al barranc del Clot del Roure, per acostar-se al poble de Castellet i continuar cap a Aulàs. A continuació es gira cap al sud, es creua la vall i es torna a pujar fins a Sapeira.
- Atractius: els conglomerats de la serra de Castellet ofereixen formes ben singulars. El camí també passa a tocar de la roureda d'Aulàs.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació); parcialment inclòs al Web turístic del Pallars Jussà (Sapeira - Pou de la Neu - Collada de Castellet).

Volta pels pobles de la Terreta (Torre Tamúrcia-Torogó-Espluga de Serra-Castellet-Aulàs)

- Distància: 14,8 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 4 h
- Circular/lineal: circular.
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Torre de Tamúrcia.
- Descripció: Surt de la Torre de Tamúrcia cap a Torogó, puja cap a Espluga de Serra, gira cap al sud en direcció al poble de Castellet, per continuar cap a Aulàs. Aquí es travessa el barranc del Solà abans de pujar altre cop cap a la Torre de Tamúrcia.
- Atractius: nombroses ermites i espais d'interès paisatgístic, com la roureda d'Aulàs.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació); parcialment inclòs al Web turístic del Pallars Jussà.

Sapeira - Font de les Basses

- Distància: 4,6 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 1h 20m
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Sapeira
- Descripció: Des de Saperira es baixa en direcció nord cap al barranc de Llepós. S'avança entre roures fins arribar a una pista que porta al mas de la Torre del Senyor i, poc després, a la Font de les Basses. Des d'aquí cal desfer el camí fins a Sapeira, tot i que és recomanable fer una volta per la roureda d'Aulàs.
- Atractius: passejada fàcil cap a una font a través d'un interessant mosaic agroforestal i la roureda d'Aulàs.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació)

La Torre de Tamúrcia – Sant Gregori

- Distància: 16 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 5h 30m
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Sapeira
- Descripció: Des de la Torre de Tamúrcia es segueix la carretera 300 m avall, on es troba un camí a la dreta que porta planejant fins als Masos de Tamúrcia. Des d'aquí el camí gira cap al nord i baixa cap al barranc de Miralles, després del qual s'accedeix a l'ermita de Sant Gregori. Per tornar, cal desfer el mateix camí, ara de pujada.
- Atractius: l'ermita de Sant Gregori té bones vistes del riu Noguera Ribagorçana i la vall del Barranc de Miralles, sota la serra de Sant Gervàs.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació); Web turístic del Pallars Jussà.

Sapeira-Orrit

- Distància: 11,8 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 3h 30m
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Sapeira
- Descripció: Es segueix la carretera uns quants metres avall, cap a Orrit, abans de desviar-se per una pista que planeja paral·lela a la carretera, a mitja alçada de la solana de la Costa, fins arribar al castell d'Orrit i al Pont d'Orrit, arran del riu Noguera Ribagorçana. Per tornar a Sapeira cal desfer el camí.
- Atractius: el poble vell d'Orrit i la vall de la Noguera Ribagorçana.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació); Web turístic del Pallars Jussà.

Miralles – coll de Llastarri

- Distància: 8 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 3 hores
- Circular/lineal: lineal

- Senyalització: no està senyalitzat
- Punt inici – punt final: Santa Maria de Miralles (NW de la Torre de Tamúrcia) – Coll de Llastarri o (la Collada).
- Descripció: El camí surt del nucli ensorrat de Santa Maria de Miralles. Per arribar a Miralles, cal caminar des de l'ermita de Sant Geroni o pujar-hi amb un 4x4. El camí puja per una pista només apte per a 4x4, fent nombroses corbes, en un paisatge de caire mediterrani (roures, pins, romaní....) L'itinerari es desvia de la pista a l'altura de la Font de Llenes, on a pocs metres ens trobem una mica d'aigua on el bestiar hi beu. Es puja seguint el traçat del barranc seguint un mur empedrat, per dins d'una roureda. S'acaba el mur i es segueix per unes feixes al costat del torrent. Es travessa una pista perduda. Es segueix pujant per un alzinar, on ens trobem una bassa. Es segueix ascendint per una pista que hi ha prop d'aquesta, fins que s'arriba al trencall que et permet arribar, a uns deu minuts a peu, al nucli de Llastarri. Se surt de la zona boscosa i es pot veure Llastarri i les grans roques de pedra ataronjada que el rodegen. Després de pujar una estona més per la pista, una fita ens indica que hem d'agafar un sender que passa per una zona oberta. Aquest puja en zig-zag per una zona oberta, sense arbres, tot seguint unes feixes rodejades per parets de pedra seca. El camí ascendeix per una zona de fenassos i pedres fins a la Collada.
- Atractius: pastures, paisatge rocós i agrest.
- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

5.2.2. Gurp i la serra de Santa Engràcia

A la zona de Gurp i la serra de Santa Engràcia, com a zona fronterera amb la Terreta, també s'ha beneficiat de la inversió de senyalització de camins feta a la Terreta, a més de la inclusió d'un itinerari (el de Gurp a Santa Engràcia, o viceversa) en l'Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà.

Els itineraris descrits són els següents:

- Corral de Gurp *
- De Gurp a Santa Engràcia *
- De Santa Engràcia a Gurp, les Roques del Codó i la Collada de Castellet *
- De Talarn a Santa Engràcia

Nota: Amb un * es marquen els itineraris amb un interès ecoturístic més alt

Corral de Gurp

- Distància: 1 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 30 min.
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Gurp
- Descripció: Allà on la carretera que dona accés a Gurp troba el carrer principal del poble hi ha una font i el safareig, punt d'inici de la caminada. Es segueix amunt el carrer que neix al costat de la font passant de llarg la plaça i l'església. Quan el carrer s'acaba, s'agafa el camí que neix a l'esquerra, a tocar de la última casa, el qual porta als corral. Primer avança uns metres planer però aviat fa un revolt tancat a la dreta i comença a pujar, fent giravolts, cap al penya-segat, on es troben els corral.
- Atractius: A l'arribar a mitja alçada del penya-segat el camí recorre la lleixa natural de pedra on les balmes de la roca es van aprofitar com a corral. Les vistes del barranc de Seròs des dels corral són espectaculars.

- Referències: *Caminant pel Pallars Jussà* (Azimut, 2007); Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació).

De Gurp a Santa Engràcia

- Distància: 9 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 2h 30m.
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Gurp
- Descripció: Des de Gurp s'agafa el camí en direcció nord-est, es passa pel Raval i l'ermita de Sant Martí, abans de creuar el barranc de Gurp. Aquí el camí comença a pujar fins arribar un collet des d'on es planeja fins Santa Engràcia. Es pot tornar a Gurp desfent el mateix camí.
- Atractius: gorgs al barranc de Gurp, aptes per refrescar-s'hi. Ermita de Sant Martí, situada a sobre d'una gran llosa, just a sobre del barranc de Gurp.
- Referències: *Caminant pel Pallars Jussà* (Azimut, 2007); Web turístic del Pallars Jussà; guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació).

De Santa Engràcia a Gurp, les Roques del Codó i la Collada de Castellet

- Distància: 16,6 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 4h 45 min
- Circular/lineal: circular
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Santa Engràcia
- Descripció: des del poble de Santa Engràcia es va cap a l'oest fins a Gurp. Des d'allí es puja cap als Corral de Gurp i es segueix cap al Pas de Grau, on es comença a resseguir la llera del barranc de les Carants fins arribar dalt la carena, on es poden contemplar les Roques del Codó. Aquí es segueix la carena en direcció nord fins a la Collada de Castellet, des d'on es pot fer l'ascensió al Pui de Lleràs o començar a baixar per la Serra de Santa Engràcia fins al poble.
- Atractius: gorgs per refrescar-se vora Gurp, els corral de Gurp, les Roques de Codó.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació); parcialment inclòs al Web turístic del Pallars Jussà.

De Talam a Santa Engràcia

- Distància: 19 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 5h 45 min
- Circular/lineal: circular
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Talam
- Descripció: des de Talam es segueix un sender que ressegueix el barranc de Seròs aigües amunt fins que comença enfilel-se cap a Santa Engràcia, en una forta pujada. Per tornar es pot desfent el mateix camí o baixar cap a Salàs de Pallars, on es pot agafar tren per tornar a Tremp. Està previst, en el futur, allargar l'itinerari entre Talam i Tremp.
- Atractius: el barranc de Seròs i el poble de Santa Engràcia.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació), Web turístic del Pallars Jussà.

5.2.3. De Tremp al Pont de Montanyana (Montllobar i Puigercós)

Malgrat l'extensió d'aquesta zona, la senyalització d'itineraris és més aviat escassa, amb poques propostes.

Els itineraris descrits són els següents:

- Del coll de Montllobar a la torre i mirador de Montllobar *
- L'ermita de Sant Roc des del Pont de Montanyana *
- Les ermites de Montservós *

Nota: Amb un * es marquen els itineraris amb un interès ecoturístic més alt

Del coll de Montllobar a la torre i mirador de Montllobar

- Distància: 2,4 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 35 min
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Coll de Montllobar. En arribar al coll per la carretera C-1311 entre Tremp i Pont de Montanyana, es troba una àrea d'interpretació del paisatge (recentment sotmesa a vandalisme) amb un mirador sobre la Conca de Tremp i un aparcament.
- Descripció: Des de l'àrea d'aparcament ja es veu la torre, una mica més al sud. Per arribar-hi cal creuar la carretera i agafar l'única pista que neix al mateix coll en el voral sud. El camí no puja directe cap a la torre sinó que fa un tomb cap a ponent per guanyar el desnivell que hi ha fins a la torre de Montllobar (1.049 m), on s'hi arriba en, aproximadament, 15 minuts. La torre està construïda al capdamunt d'un penyal i la pista porta fins al mateix peu de la construcció. Des d'aquí, és aconsellable allargar la passejada fins al mirador de la serra de Montllobar, situat al turó que hi ha uns 700 m més al sud, ja que és una mica més alt, té millors vistes i compta amb un plafó interpretatiu sobre el paisatge que s'hi divisa. Primer cal seguir una pista, fins que es deixa abans de fer l'ascens final al turó, per senders poc fressats.
- Atractius: la torre de Montllobar, vistes de les valls de la Noguera Ribagorçana i la Noguera Pallaresa, del Montsec al sud i de les serres de Gurp, Sant Gervàs i els Pirineus al nord. Plafó paisatgístic interpretatiu i facilitat per veure voltors.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació).

L'ermita de Sant Roc des del Pont de Montanyana

- Distància: 3,2 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 35 min
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: el Pont de Montanyana, km 1 de la C-1311.
- Descripció: Al punt quilomètric 1 de la C-1311 (entre Pont de Montanyana i Tremp) i just davant de la carretera que va cap a Castissent, La Clua i el congost de Mont-rebei, neix el camí senyalitzat cap a l'ermita de Sant Roc. El camí comença a enfilarse cap al turó que hi ha a llevant de Pont de Montanyana i als pocs metres creua perpendicularment una pista. Es continua guanyant alçada per entre una roureda mentre el camí s'allunya de Pont de Montanyana (direcció sud-est) fins arribar a un ressalt de roca on el camí fa un tomb brusc cap a l'esquerra. A partir d'aquí el camí

avança sobre la lleixa de roca fins arribar a l'ermita de Sant Roc. Davant el cobert que hi ha a l'entrada de l'ermita neix un corriol que duu a un mirador sobre Pont de Montanyana.

- Atractius: vistes sobre la vall del riu Noguera Ribagorçana i el Pont de Montanyana.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació), Web turístic del Pallars Jussà.

Les ermites de Montservós

- Distància: 3 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 45 min
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: ratlla groga
- Punt inici – punt final: Des de la carretera C-1311 que uneix Tremp amb Pont de Montanyana, al punt quilomètric 7,5, cal agafar una pista en direcció sud (a l'esquerra anant de Tremp a Pont de Montanyana). L'indret es pot reconèixer perquè és just on la línia elèctrica creua la carretera per sobre. A l'inici mateix de la pista hi ha un petit espai al voral de la carretera on es pot deixar el cotxe.
- Descripció: Cal agafar la pista que fa una suau pujada fins que al cap d'un quilòmetre arriba a un planell, des d'on cal seguir la mateixa pista fins al capdamunt del turó on s'aixeca l'ermita. Un cop a l'ermita, es segueix per corriol pel llom del turó fins al punt més alt on hi ha la runa de l'antiga Mare de Déu de Montservós.
- Atractius: El Turó de Montservós forma part del Geòtop Formació Castissent a Mas de Faro.
- Referències: Guia d'itineraris de la Terreta i Tremp (Arola Editors, pendent de publicació).

5.2.4. La serra dels Nerets

La serra dels Nerets és la zona del municipi amb menys senders senyalitzats. Només n'hi ha un, que està pensat per fer en cotxe 4x4.

Els itineraris descrits són els següents:

- Pel barranc de la Coma fins al Roc de Neret (amb extensió a Orcau)
- Camí dels Nerets
- De Vilamitjana al Clot de Moles *
- De Vilamitjana al poblat de Llabusta *

Nota: Amb un * es marquen els itineraris amb un interès ecoturístic més alt

Pel barranc de la Coma fins al Roc de Neret (amb extensió a Orcau)

- Distància: 13 km
- Mitjà: 4x4
- Durada: 45 min en cotxe
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: només a l'inici i a les cruïlles. La pròpia de Turisme de Catalunya.
- Punt inici – punt final: Tremp.
- Descripció: Recorregut des de Tremp a Orcau, passant pel barranc de la Coma, la serra de Nerets i el poble de Montesquiú.
- Atractius: Cingle de la Coma, serra dels Nerets i vista des del Roc de Neret.
- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

Camí dels Nerets

- Distància: 8 km
- Mitjà: 4x4, en bicicleta o a peu.
- Durada: 2h a peu, 1h en bicicleta i 1/2h en cotxe.
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: no està senyalitzat.
- Punt inici – punt final: l'itinerari pot començar des del trencall a l'esquerra a la C-1412b indicat com a "Camí dels Nerets", des del mateix poble de Vilamitjana, o si es fa a l'inrevés, des del poble de Suterranya.
- Descripció: aquest camí flanqueja la solana de la serra dels Nerets i uneix els nuclis de Vilamitjana i Suterranya,
- Atractius: zona de les Arenes (on hi ha la colònia de cria dels abellerols), alzinars mediterranis.
- Referències: enlloc.

De Vilamitjana al Clot de Moles

- Distància: 5 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 2h 30m
- Circular/lineal: parcialment circular
- Senyalització: no n'hi ha, tot i que està previst (novembre 2011).
- Punt inici – punt final: Vilamitjana (o – Clot de Moles -
- Descripció: des de Tremp s'arriba a Vilamitjana en cotxe per la carretera C-1412b i s'agafa una carretera a mà esquerra en direcció "Camí dels Nerets". Es continua per aquesta carretera pujant suaument fins arribar en uns minuts a l'eixample localitzat a l'esquerra, al costat d'un antic camp de tir al plat abandonat, on es deixa el cotxe per continuar a peu. Es comença a pujar per una pista de terra a l'esquerra, des d'on als pocs metres surt una senda a l'esquerra. Cal endinsar-se al barranc del Clot de Moles, vorejant-lo pel marge dret en el sentit de les aigües. Al poc, i creuant cap al marge esquerra del barranc, es veuen les restes de l'antiga cantera. Fent pujada fent zig-zag entre les roques, veient el Montsec d'Ares i Montsec de Rúbies, l'estret i camps de conreus. Passem per la cabanera, i continuem pujant per la dreta.
- Atractius: alzinars mediterranis, Clot de Moles (antiga pedrera on s'elaboraven les moles per a diferents tipus de molins), vistes del Montsec.
- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

De Vilamitjana al poblat de Llabusta

- Distància: 5,5 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 2h 30m
- Circular/lineal: parcialment circular.
- Senyalització: no n'hi ha, tot i que està prevista (novembre 2011).
- Punt inici – punt final: Vilamitjana (o Suterranya) – Poblat de Llabusta - Vilamitjana (o Suterranya)
- Descripció: des del costat d'un antic camp de tir al plat abandonat, on es deixa el cotxe (vegeu itinerari anterior), cal continuar a peu per la pista de terra en direcció Suterranya. Quan la pista arriba al sector de les Arenes (antigues activitats extractives) cal seguir recte per la pista. En el següent trencall cal seguir la pista que puja a l'esquerra (si se seguís recte s'arribaria a Suterranya) i no deixar-la fins que un cartell marqui l'inici del sender de Llabusta.
- Atractius: zona de les Arenes (on hi ha la colònia de cria dels abellerols), alzinars mediterranis, despoblat de Llabusta.
- Referències: cap.

5.2.5. El riu Noguera Pallaresa

Els dos marges del riu disposen d'itineraris senyalitzats per fer a peu i en bicicleta. Un limitant és que els itineraris de moment no estan connectats, si bé hi ha en projecte construir una passera peatonal que els connecti, passant sobre l'escullera que hi ha a l'alçada de Tremp. De moment el projecte està en *stand by*, a l'espera del finançament. Aquesta passera serà un element clau per apropar la gent a aquesta zona ja que permetrà creuar el riu a peu i anar de Tremp a Vilamitjana per camins de terra, evitant la carretera.

Els itineraris descrits són els següents:

- Camí dels Arenys *
- De Vilamitjana al riu Noguera Pallaresa*
- De Tremp a Palau de Noguera *

Nota: Amb un * es marquen els itineraris amb un interès ecoturístic més alt

Camí dels Arenys

- Distància: 2 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 30 min
- Circular/lineal: circular
- Senyalització: la pròpia de l'antic Departament de Medi Ambient (ara Departament de Territori i Sostenibilitat)
- Punt inici – punt final: els Arenys, esplanada a tocar del canal de Gavet, vora el km 58 de la carretera C-1412
- Descripció: l'itinerari comença a la zona humida dels Arenys. Cal anar a trobar el riu i seguir un camí rectilini aigües avall, paral·lel a l'escullera i sempre a tocar del riu. Passa pel costat d'una bassa, a mà esquerra. 250 metres després, allí on desapareixen els arbres a mà esquerra, cal girar cap a l'est, deixant el riu a l'esquena. Cal seguir unes marques fins arribar a una pista que, seguint-la cap al nord, torna al punt d'inici. Si, es seguís la pista cap al sud, es podria connectar amb l'itinerari de Vilamitjana al riu, allargant la caminada uns 4 km.
- Atractius: zona entollada amb jonqueres, canyissars i bosquines de ribera establerts a recer de l'escullera, amb presència de molts ocells i odonats.
- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

De Vilamitjana al riu Noguera Pallaresa

- Distància: 3,7 km
- Mitjà: a peu
- Durada: 1 hora
- Circular/lineal: circular
- Senyalització: la pròpia de l'antic Departament de Medi Ambient (ara Departament de Territori i Sostenibilitat)
- Punt inici – punt final: Vilamitjana
- Descripció: des de Vilamitjana es surt pel sud-oest del poble, es travessa la carretera i el canal de Gavet per un pont. Es segueix la pista entre camps fins arribar al riu, on es gira cap a la dreta, aigües amunt, pel costat d'un bosc de ribera. Cal seguir sempre pel costat dels camps conreats i allí on el camí es comença a separar del riu, al cap de 250 m, vora la font de la Verneda, cal deixar la pista principal, trencant a mà dreta, en direcció al canal de Gavet. Abans d'arribar-hi, es troba un camí que convé seguir a mà dreta, cap al sud. El camí s'acosta al canal i el segueix paral·lel fins que es retroba el primer pont, es travessa i es torna a Vilamitjana.
- Atractius: zona amb una important activitat agrícola, el riu i bosc de ribera.

- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

De Tremp a Palau de Noguera

- Distància: 8 km (anada i tornada)
- Mitjà: a peu
- Durada: 2 hores
- Circular/lineal: lineal
- Senyalització: La pròpia de Turisme de Catalunya. Hi ha una cartellera informativa a cada extrem de l'itinerari.
- Punt inici – punt final: Tremp (davant els Mossos d'Esquadra)– Palau de Noguera (benzinera)
- Descripció: camí ample i planer que ressegueix el riu Noguera Pallaresa des del nucli de Tremp aigües avall, pel marge dret, passant pel Pla de Palau i arribant al poble de Palau de Noguera. Es tracta d'una passejada planera i senzilla. El camí es podria seguir fins a la cua del pantà de Cellers i el castell de Mur.
- Atractius: Noguera Pallaresa; mirador de les Salades, amb un cinyell de canyes i joncs.
- Referències: Web turístic del Pallars Jussà.

5.2.6. Itineraris transversals

Els itineraris transversals tenen un abast territorial comarcal o nacional, amb trams que transcorren per dins el municipi de Tremp.

Tram del GR-1

El GR-1 travessa Catalunya d'est a oest pel Prepirineu: d'una banda, ve de creuar el Montsec i resseguir el Prepirineu fins a Empúries, i per l'altra banda s'endinsa cap a l'Aragó. Un petit tram (d'uns 3 km) del GR-1 discorre dins el municipi de Tremp, venint de Mont-rebei (al sud) cap al Pont de Montanyana.

El camí

“El camí”²⁴, promogut per l'associació PAS, és una ruta de senderisme sociocultural en procés de senyalització de forma participativa, per fer a peu i que recorre totes les comarques i illes de parla catalana. L'itinerari que es proposa té un tram que passa pel municipi de Tremp²⁵: entra per l'oest pel Pont de Montanyana (venint de Benavarri), es dirigeix cap a Claramunt, i passa per Eroles i Claret abans d'arribar a Tremp. Aquí, resseguiria el Noguera Pallaresa aigües avall, per després desviar-se cap a Guàrdia de Tremp i el Montsec. Actualment està en procés de senyalització.

Caminada de Carenes (Marxa Pont de Suert – Tremp)

L'any 2011 s'ha celebrat la 2a edició d'aquesta caminada popular, duplicant el nombre de participants de la primera edició. Organitzada pels Ajuntaments de Tremp i El Pont de Suert, i els centres excursionistes de les dues localitats (CEAR i la SAM), la ruta té uns 54,5 km. El 2011 s'hi van inscriure 312 participants. L'itinerari no està encara consolidat: el 1r any es va baixar per la serra de Santa Engràcia, mentre la segona edició va allargar el recorregut per pista forestal.

En el futur hi ha l'interès i una proposta de consolidar aquesta ruta com un producte turístic de senderisme d'una o dues etapes.

²⁴ <http://www.elcami.org/coneixes-proiecte>.

²⁵ <http://elcami.cat/tram/ribagor%C3%A7-pallars-juss%C3%A0-noguera-proc%C3%A9>.

5.2.7. Itineraris prioritzats a escala comarcal

Tal com s'ha explicat a l'apartat 1.3, el Consell Comarcal del Pallars Jussà porta treballant des del 2004 en un inventari comarcal de senders. En una actualització recent (2011)²⁶ s'ha identificat, per a cadascun dels itineraris prioritzats pels propis ajuntaments i pel Consell Comarcal, quines necessitats de manteniment tenen (senyals a canviar, desbrossament, etc.).

Concretament, per cadascun dels itineraris s'han analitzat i valorat econòmicament les actuacions a realitzar i s'han categoritzat alhora segons tres ordres de prioritats: prioritització de les actuacions sobre la senyalització direccional dels itineraris; prioritització de les actuacions sobre la senyalització informativa dels itineraris en el territori; prioritització de les actuacions de neteja de vegetació i adequació del ferm i vorals dels itineraris. D'altra banda, s'ha definit un rang d'interès de cada itinerari tenint en compte aspectes com la història associada al traçat del camí, els elements d'interès natural i/o cultural que s'hi poden trobar, aspectes de comunicació entre diferents poblacions o d'unió entre altres camins, l'equitat territorial i aspectes paisatgístics. D'aquesta manera a cada itinerari se li ha assignat un grau d'interès (1-4): 1= interès baix, 2= interès mitjà, 3= interès alt, 4= interès molt alt.

Els itineraris seleccionats per al municipi de Tremp són els següents. Tots els itineraris computen un total de 98,52 km, tot i que cal tenir en compte que en la majoria d'ells el traçat és lineal i per fer el còmput de quilòmetres s'ha sumat tan sols la longitud d'anada d'aquests.

Taula 4. Itineraris del municipi de Tremp prioritzats per al seu manteniment

Itinerari	Zona	km	Grau interès	Viabilitat BTT	Model senyal dominant
TR7- Torre de Tamúrcia-Aulàs-Sapeira	Terreta i serra de Sant Gervàs	7,5	3	No (exc. tram)	1
TR9- Sapeira-Orrit		5,9	2	No	1
TR10- Sapeira-Pou de la Neu- Collada de Castellet		4,3	3	No	1
TR11- Torre de Tamúrcia-Torogó-Espluga de Serra		5,2	4	No	1
TR13- Torre de Tamúrcia-El Portús		5,7	4	No (variant ciclable)	1
TR14- Torre de Tamúrcia-Sant Gregori		7,6	2	No (variant ciclable)	1
TR16- Coll de Serradell-Serra Estall		4,8	4	No	1
TR19- Miralles - Coll de Llastarri		3,8	3	Sí (parcial)	1
TR17- Trepadús (fase II Viu)	-	5,9	3	No	1
TR4- Gulp-Collada de Castellet	Gulp i serra de Santa Engràcia	7,9	4	No (exc. tram)	1
TR5- Gulp-Santa Engràcia		3,8	4	No	2
TR6- Santa Engràcia- Pui de Lleràs		6,7	3	Sí (variant)	1
TR34- Camí de l'ermita de Sant Roc	Montllobar	0,7	2	No	1
TR29 i 32- Vilamitjana- Llabusta-Clot de Moles	Serra dels Nerets	12,5	3	No (parcial)	0
TR31- Vilamitjana-Riu Noguera Pallaresa	Noguera Pallaresa	3,9	3	Sí	1
TR33- Tremp-Palau		6,1	3	Sí	1
CB1- Cabanera del Montsec		6,2	3	No	0
TOTAL		98,5			

Notes: Model de senyal dominant: 1= Medi Ambient; 2= Turisme; 3= Altres

Font: Diagnosi per la recuperació d'itineraris, senders històrics i corriols, al Pallars Jussà (2011).

²⁶ GEOSILVA PROJECTES (2011). *Diagnosi per la recuperació d'itineraris, senders històrics i corriols, al Pallars Jussà*. Consell Comarcal del Pallars Jussà.

5.3. Senyalització i plafons interpretatius

Com en l'apartat anterior, cal començar amb una breu clarificació conceptual. Hi ha diferents tipus de senyalització que cal distingir (Campillo i López-Monné, 2010):

- La *senyalització direccional*: se situa en els encreuaments i en les entrades i sortides de les poblacions. Es tracta, generalment, d'una senyalització vertical que consta d'una o diverses banderoles fixades a un suport vertical, de fusta o metàl·lic.
- La *senyalització de continuïtat*: es tracta d'una senyalització de seguretat i sovint és de tipus horitzontal i es correspon amb marques de pintura. Es tracta d'un senyal que confirma que es camina per camins abalisats i ha d'evitar dubtes, pèrdues i l'angoixa de no saber si se segueix el camí correcte.
- La *senyalització informativa*: respon a la necessitat d'informar sobre la pròpia ruta, la xarxa de camins i les seves característiques, sobre els principals recursos associats (elements d'interès natural, paisatgístic o patrimonial, especificant-ne el nom) i sobre recomanacions, avisos i pautes de comportaments que els usuaris han de conèixer. Sovint s'utilitzen plafons drets o fixats en parets. Els propis pals de senyalització direccional també poden servir de suport per a informació complementària del camí, de l'indret concret o d'un itinerari en particular.
- La *senyalització interpretativa*: té com a missió facilitar la comprensió i la valoració d'elements patrimonials. Sovint donen lloc a plafons i a taules de paisatge.
- La *senyalització de rutes o itineraris específics*: els senyals més estesos d'aquesta tipologia són, d'una banda, la creació d'una marca de seguiment específica per a la ruta (per exemple, la sageta groga dels camins de Sant Jaume) i, d'altra banda, la creació de marques específiques per a un conjunt de rutes a partir de criteris com la dificultat i la longitud; aquest segon cas serien, per exemple, els senders de la FEEC, que estableixen tres categories segons la longitud (senders locals, petits recorreguts i grans recorreguts).

5.3.1. Senyalització direccional i de continuïtat

En les cruïlles de la xarxa de senders de la Terreta i la zona de Gulp i serra de santa Engràcia, o a les entrades i sortides del pobles, s'han instal·lat unes banderoles verticals direccionals amb suport de fusta (i seguint la imatge pròpia de la Terreta i l'antiga Fundació Territori i Paisatge) que informen sobre la direcció i la distància en km per arribar a pobles o llocs d'interès. Per tal d'informar als visitants de la Terreta i usuaris de la carretera N-260 sobre la ruta de la Vall dels Voltors, s'han instal·lat uns senyals direccionals específics, en forma de banderoles metàl·liques semblants a les de les carreteres. Fent servir el mateix suport, també s'indica com arribar als nuclis habitats que hi ha al llarg de la ruta.

La senyalització de continuïtat més majoritària, que facilita el seguiment d'itineraris a les zones de la Terreta i Sant Gervàs i de Gulp i Santa Engràcia, són ratlles horitzontals de color groc²⁷. Aquestes marques es van fer amb un espaiament mínim d'uns 50 metres en cas de senders de traça estreta, i d'uns 200 m si la ruta seguia camins rurals. A les cruïlles es van posar quatre marques, dues a la cruïlla i dues uns 50 metres més endavant per donar tranquil·litat als senderistes.

Seguint el format dels Espais Naturals Protegits (de l'antic Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya), s'han instal·lat unes altres banderoles indicatives als

²⁷ A la zona de la Terreta queden alguns senyals antics (ratlles blanques i verdes), sobretot en els primers itineraris (El Portús, d'Espuga de Serra al Pui de Lleràs, etc.)

camins del marge esquerre del riu Noguera Pallaresa i la zona dels Arenys, mentre que al marge dret hi ha banderoles que segueixen el format de Turisme de Catalunya.

A la serra dels Nerets la senyalització de continuïtat dels itineraris seran ratlles horitzontals de color groc. Els senyals direccionals (tipus banderola) seguiran el format dels Espais Naturals Protegits (de l'antic Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya)

5.3.2. Senyalització informativa

Entre el Pont d'Orrit i els Masos de Tamúrcia, allí on comença la ruta de la Vall dels Voltors, hi ha una cartellera que informa de l'entrada a l'espai natural de la Terreta. A l'entrada del Pont d'Orrit s'ha instal·lat una gran cartellera metàl·lica amb un plafó que informa sobre el conjunt de la Terreta i la necessitat de preservar-lo.

A la zona dels Arenys també s'han instal·lat diverses banderoles que informen que aquell indret, identificat com la zona humida dels Arenys, està inclòs a l'Espai Natural Protegit de la Serra del Montsec, i que inclou itineraris, una àrea de pícnic i un aparcament.

5.3.3. Senyalització interpretativa (plafons interpretatius)

Repartits per les zones de la Terreta i serra de sant Gervàs i de Gulp i serra de Santa Engràcia, hi ha diverses cartelleres interpretatives amb suports de fusta que situen l'indret en un mapa i informen d'algun dels valors naturals d'aquell indret en concret i sobre la seva gestió. N'hi ha un a la part baixa del barranc de Miralles, a tocar de l'ermita de Sant Gregori, un altre a la part alta del barranc i un a la Collada de Castellet; també n'hi ha als pobles de la Torre de Tamúrcia, d'Espluga Freda, Sapeira, Castellet, Gulp i Claramunt. El format d'aquests plafons segueix una imatge pròpia de la Terreta i l'antiga Fundació Territori i Paisatge.

A l'àrea d'esbarjo i descans de Santa Helena, a Claret (zona de Montllobar), hi ha un faristol metàl·lic amb plaques gravades que informen sobre els elements geològics observables des d'aquell indret. Al coll de Montllobar s'hi han instal·lat bancs i un plafó panoràmic i interpretatiu de la geologia, que recentment ha estat sotmès a actes vandàlics. Així mateix, a tocar de les ruïnes de l'antic castell de Montllobar, uns centenars de metres al sud de la collada, també hi ha un plafó interpretatiu. A l'ermita de Sant Roc, vora el Pont de Montanyana, hi ha un punt amb bones vistes i un plafó interpretatiu.

Al llarg de la Noguera Pallaresa i pels sectors dels Arenys i les Salades hi ha diversos plafons interpretatius que segueixen el format i les indicacions establertes als manuals tècnics d'imatge gràfica i senyalització per als espais naturals protegits elaborats per l'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge (ara Departament de Territori i Sostenibilitat). També hi queda alguna cartellera de l'antic projecte del Parc territorial Col·legats-Terradets.

A la zona de la serra dels Nerets s'instal·laran plafons interpretatius al Clot de Moles, a la carena del Clot de Moles i al despoblat medieval de Llabusta. Aquests plafons seguiran el manual de senyalització d'espais naturals protegits de l'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge.

D'altra banda, repartits pel municipi, hi ha distribuïts set plafons horitzontals interpretatius que formen part d'un conjunt d'"Itineraris paisatgístics al municipi de Tremp", que identifiquen i expliquen diferents elements del paisatge que es contempla des d'aquell indret. Inicialment s'havien proposat una dotzena d'itineraris arreu del municipi per fer en cotxe que porten associats uns plafons panoràmics i interpretatius i uns arxius d'àudio. Els set plafons instal·lats estan repartits per diferents indrets del municipi: n'hi ha un parell a prop de Gulp, un a la zona de Santa Engràcia, un altre als Arenys (a la riba del riu

Noguera Pallaresa), un més a prop de la Font de Castellet, un al Pont d'Orrit Vell i un al mirador de la serra de Montllobar.

5.3.4. Senyalització de rutes o itineraris específics

Com s'ha dit a l'apartat 5.2.6, un petit tram (d'uns 3 km) del GR-1 discorre dins el municipi de Tremp, venint de Mont-rebei (al sud) cap al Pont de Montanyana. La senyalització específica són marques blanques i vermelles.

D'altra banda, s'està senyalitzant el tram del Camí (vegeu 5.2.6) que passa pel municipi de Tremp. El Camí se senyalitza amb una marca pròpia, que es vol usar en la mínima freqüència necessària. La marca (dues lletres ces invertides) està inspirada en la forma de 8 que té el Camí troncal, reflectint al mateix temps la força de les simbologies abans esmentades. Les dues C que també suggereix la marca poden suggerir mots com "camí de camins.

5.4. Miradors, aguait i altres punts d'observació

Al municipi de Tremp hi ha diversos espais habilitats per a l'observació de paisatges, fauna o geologia. Solen trobar-se en llocs elevats que, naturalment, ja tindrien una bona panoràmica paisatgística. La instal·lació d'una construcció elevada o d'uns bancs faciliten i conviden a contemplar l'atractiu en qüestió. En el cas de la fauna, la construcció d'un aguait permet veure els animals sense que notin la presència de l'observador, assegurant així que es comportin amb normalitat i que no fugin espantats.

També cal tenir en compte que hi ha punts des d'on s'observen panoràmiques interessants però que no han estat habilitats com a miradors. Seria el cas, per exemple, de dos indrets a la zona de la Noguera Pallaresa amb una bona visió del riu, la ribera i la plana agrícola: són lo Tossal, al sud de Vilamitjana (accessible des de les Collades, a la LV-9123), i l'església de Palau de Noguera; de cims com el Pui de Lleràs (a la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs) o el Roc de Neret; o de colls com el Pas de Portús i la collada de Castellet (a la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs).

Als miradors que tot seguit es descriuen s'hi han d'afegir els diversos punts d'observació paisatgística distribuïts arreu del municipi i integrats en els anomenats "Itineraris paisatgístics al municipi de Tremp", descrits en l'apartat 5.3.3.

- Mirador de les Collades (zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs)

El mirador de les Collades, construït el 2001, està situat a prop de la Torre de Tamúrcia, seguint 1,7 km per la pista asfaltada de la carena, en direcció est, cap a Esplugu de Serra i sobre les cases de Torogó. Aquest mirador, arran de carretera i situat ben bé dalt la carena, ofereix vistes fantàstiques de la Serra de Sant Gervàs, a només 2'5 km en línia recta cap al nord, a l'altra banda de la vall del barranc de Miralles i llar de nombrosos carronyaires. Al sud es veu una part important de la Terreta i, especialment, els voltants d'Aulàs i Sapeira (a l'altre extrem de la ruta de la Vall dels Voltors). Al sud-est es pot contemplar la Serra de Castellet, amb les formes espectaculars de les seves roques i cingles, i el Pui de Lleràs coronant la serra.

- Mirador de Sapeira (zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs)

Mirador voladís, situat a la part alta del poble, a tocar de casa Sullà. Amb vistes sobre la serra de Castellet i la roca de Turmeda, al sud-est, amb unes grans parets de pedra on hi crien voltors i altres rapinyaires diürns. Mirant cap al sud-oest es veu com la vall

del barranc d'Esplugafreda s'uneix a la del Noguera Ribagorçana. Té un parell de rètols interpretatius i s'hi van plantar arbres al voltant.

- Aguait (*hide*) del canyet de la Terreta (zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs)

Situat a prop de la Torre de Tamúrcia, aquest aguait, construït l'any 2000, està concebut per a observacions de carronyaires. La carronya s'hi posa una vegada per setmana, consisteix en ossos (pel trencalòs i altres carronyers), vísceres i ovelles senceres en funció de la disponibilitat a les granges veïnes.

El *hide* té capacitat per a quatre persones, està equipat amb una llitera més dos matalassos extra i un vàter. El terra és de goma, l'interior està revestit de fusta i disposa d'una taula, cadires i suports per a ròtula (d'ús accessori). Les fotografies es fan a través de dues finestres situades a diferents alçades i equipades amb vidres espia la qual cosa garanteix la tranquil·litat dels animals i permet disparar fotografies al vol sense haver d'esperar que l'ocell comenci a menjar.

- Aguait (*hide*) del canyet de la Serra de Lleràs (zona de Gulp i la serra de Sant Engràcia)

El *hide*, construït el 2008, està situat a uns 2 km al sud-est de Gulp, a uns 500 m a l'oest d'una construcció coneguda com la Borda de Servent. Està especialment dissenyat per l'obtenció de fotografies d'ocells carronyaires en vol. Tant la mida de les finestres (50 cm de llum) com la proximitat a què passen els ocells, que arriben a tocar el *hide*, el fan idoni per a aquest ús. La carronya s'hi posa tres vegades per setmana i consisteix bàsicament en restes de conill.

Aquest *hide* té capacitat per a dues persones i està equipat amb una llitera i un vàter. El terra és de goma, tot el *hide* és de fusta i disposa d'una taula i cadires. Les fotografies es fan a través de tres finestres equipades amb vidres espia la qual cosa garanteix la tranquil·litat dels animals i permet disparar fotografies al vol. L'any 2009 va tenir 7 visitants i el 2010, 35.

- Mirador de Montibarrí (zona de Gulp i la serra de Sant Engràcia)

Pujant per la carretera des de Talarn en direcció a Gulp, poc abans d'arribar al poble, allí on hi ha un trencall amb un cartell que indica "EIN Sant Gervàs, Sant Adrià i Esplugafreda", cal agafar una pista forestal a mà esquerra, només apta per a vehicles 4x4, fins arribar a un mirador amb un plafó en mal estat. Des d'aquí hi ha bones vistes de la Conca de Tremp i la Conca Dellà, fins al coll de Comiols. També és un espai freqüentat pels ocells carronyaires que visiten el proper canyet de la serra de Lleràs.

- Miradors del coll i de la serra de Montllobar (zona de Montllobar)

Al Coll de Montllobar, a tocar de la carretera de Tremp al Pont de Muntanyana, hi ha un espai de pícnic, un aparcament i un mirador, constituït per uns bancs, una tanca de fusta i un plafó. Des d'aquest mirador s'observa la Conca de Tremp, a l'est, i la vall de la Noguera Ribagorçana a l'oest. Al nord, s'observa una bona panoràmica dels Pirineus, especialment de la part aragonesa, molt nítida. Enfilant-se una mica cap als turons propers es poden contemplar unes bones vistes de la Serra del Montsec, al sud.

- Mirador de Santa Helena (zona de Montllobar)

Justa al costat de l'ermita de Santa Helena, vora Claret (al sud-est de Tremp), el 2005 es va instal·lar un faristol i diferents recursos gràfics per divulgar el patrimoni geològic visible des de la zona, identificant-lo i explicant-ne l'origen. A més, mirant cap a l'est es

pot contemplar la conca de Tremp, la capital comarcal, el pantà de Sant Antoni, la Serra dels Nerets i bona part de la vall del Noguera Pallaresa. Al sud s'observa la serra del Montsec i al nord, les serres de Gulp i Santa Engràcia.

- Mirador dels Arenys (zona del riu Noguera Pallaresa)

A la zona dels Arenys, al marge esquerre del riu Noguera Pallaresa, l'any 2009 es va instal·lar un mirador a la riba d'una bassa, on es poden observar diverses espècies d'aus aquàtiques i els hàbitats fluvials d'aquesta zona humida.

- Mirador de les Salades (zona del riu Noguera Pallaresa)

Al marge dret del riu Noguera Pallaresa, a l'alçada del poble de Puigercós, hi ha un mirador de fauna en una de les tolles (la d'inundació permanent) de la zona humida de les Salades, on el torrent que li dona nom s'ajunta al Noguera Pallaresa.

5.5. Centres d'interpretació i altres equipaments especialitzats

Els centres d'interpretació i museus, per si sols, no són un producte ecoturístic, però en canvi sí que faciliten el coneixement i la comprensió dels valors naturals de la zona, fomentant l'interès i el respecte pels espais naturals que, potser, la persona en qüestió ja ha visitat o ho farà posteriorment.

Al municipi de Tremp, els dos principals equipaments relacionats amb el medi natural són el Casal dels Voltors i el Museu Comarcal de Ciències Naturals del Pallars Jussà. D'altra banda, la Fundació Escolta Josep Carol (associada a Escoltes Catalans) vol habilitar el Mas de Barreda, situat 2 km al nord-oest de Sapeira, com un "Centre Integral de Natura" que aculli tallers de natura, campaments i camps de treball amb voluntariat.

- Casal dels Voltors (Torre de Tamúrcia, zona de la Terreta i serra de Sant Gervàs)

Situat al poble de la Torre de Tamúrcia (al centre de la Terreta), el Casal dels Voltors dota la ruta de la Vall dels Voltors d'un centre d'acollida de visitants i interpretació del medi natural i el territori. El Casal dels Voltors s'ha convertit també en un punt TIC per als habitants de la zona, amb ordinadors amb connexió a Internet que es poden utilitzar lliurement. I també té la funció d'oficina d'atenció a la ciutadania del propi Ajuntament. Per tant, es tracta d'un equipament ecoturístic que es complementa amb dues funcions més.

L'horari d'obertura és els matins de dimarts a divendres, de 10:00 a 14:00, els dissabtes al matí i a la tarda, de 10:00 a 13:30 i de 15:30 a 17:30 (excepte a l'estiu, que és de 17:00 a 19:00), i els diumenge al matí (de 11:00 a 14:00). Hi ha una persona responsable d'atendre les visites i donar les explicacions.

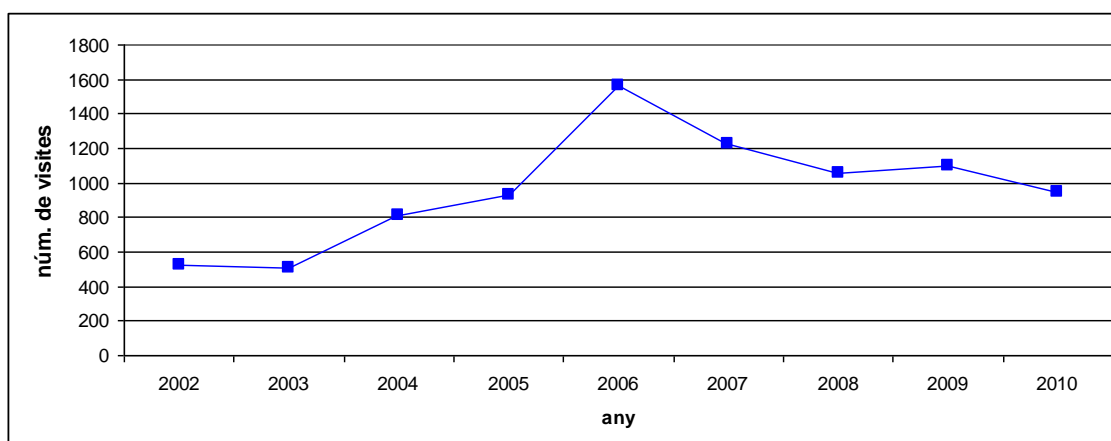
El Casal inclou plafons informatius i una pantalla de televisió connectada en directe a les càmeres de vídeo que filmen un canyet i un niu de voltors. Al terrat hi ha molt bones vistes de la Serra de Sant Gervàs. També s'hi venen productes de marxandatge.

Des que es va obrir l'any 2002, el nombre de visitants va anar augmentant, passant del mig miler inicial a un màxim de 1.565 l'any 2006. Des d'aleshores el nombre de visites s'ha anat moderant i s'ha estabilitzat vora el miler de visitants anuals. El perfil dels visitants sol ser familiar, excursionistes, gent interessada pels ocells, etc. Per contra, hi ha pocs estudiants. En relació als llocs d'origen, la majoria són catalans i espanyols, tot i que a l'estiu també hi solen assistir francesos, anglesos i holandesos.

El febrer de 2011, els tècnics de l'Àrea de Recursos Naturals i Municipi de l'Ajuntament de Tremp van fer una sessió de treball per analitzar el paper actual i les oportunitats de futur del Casal dels Voltors, i planificar possibles actuacions a emprendre. D'aquest debat se'n van despendre les següents propostes per augmentar el nombre de visitants:

- Procurar més regularitat i constància de reportatges al diari, la ràdio, televisió, etc.
- Habilitar un mirador amb certa distància del canyet per a obtenir reclam de visitants periòdic
- Instal·lar un cartell informatiu a la carretera
- Actualitzar o crear una nova pàgina web
- Habilitar el centre de recepció de visitant
- Visitar llocs semblants al Casal dels Voltors per obtenir noves idees
- Assegurar que les imatges en directe no fallin tan regularment
- Fer un projecte educatiu per a instituts i escoles
- Tenir material audiovisual
- Crear ocupació local (guies, educadors ambientals...)
- Instal·lar un projector i una pantalla al pis de dalt
- Adequar l'espai a partir de diverses reformes

Figura 2. Evolució de les visites al Casal del Voltors (2002-2010)

Font: Casal dels Voltors.

D'altra banda, l'any 2011, l'Estació Biològica del Pallars Jussà (EBPJ) ha rebut un ajut de l'Obra Social de CatalunyaCaixa per executar un projecte de divulgació i educació dels valors naturals de la Terreta i de millora del Casal dels Voltors. Aquest ajut cobreix el 63% dels 24.000€ que costa el projecte, mentre que l'Asociación para el Desarrollo de la Ribagorça Románica hi posa un 33%, i l'Ajuntament i l'IDAPA un 2% cadascú.

Per executar-lo, l'Ajuntament de Tremp (propietari de l'equipament) i l'EBPJ han signat un acord de custòdia. Aquest projecte pretén millorar l'oferta educativa del Casal dels Voltors per tal que hi vagin més escoles. Per fer-ho, es crearan materials educatius basats en les aus carronyaires i la seva relació amb la ramaderia extensiva, per tal que puguin ser utilitzats a classe, abans de la visita, al propi Casal dels Voltors, a una explotació ramadera, al canyet i un cop tornats a l'aula. S'estima que un miler de nens a l'any utilitzin aquest material pedagògic, i es preveu donar-li una vida útil de 5 anys. El material serà específic per a cadascun dels cicles d'Educació Primària i d'Educació Secundària, per a alumnes i professors.

Tot i tractar-se d'un projecte d'educació ambiental en la seva essència, de retruc millorarà l'oferta ecoturística del Casal atès que s'hi vincularan les explotacions ramaderes. De fet, també es preveu crear material audiovisual pel Casal, amb documentals en format DVD, aprofitant imatges de la càmera del canyet sobre temàtiques diferents (cicle vital dels voltors, alimentació al canyet, monogràfics per espècies, etc.). Amb això, s'espera duplicar el número de visitants al centre, cosa que permetria i requeriria l'ocupació, com a educadors i guies, d'habitants de la Terreta qualificats. En menor mesura, podria dinamitzar l'hostaleria i l'allotjament de la zona.

Finalment, es farà un esforç de promoció entre els centres escolars catalans i aragonesos, es farà un seguiment dels visitants al Casal a partir d'enquestes i fitxes, i s'elaborarà i executarà un pla de comunicació. Així mateix, els professionals que treballin al Casal dels Voltors realitzaran revisions periòdiques del projecte.

- Museu Comarcal de Ciències Naturals del Pallars Jussà (Tremp)

Situat al casc antic de Tremp, aquest centre es defineix com un nucli d'investigació i docència en totes les disciplines que ajudin al coneixement i conservació del patrimoni natural. Disposa de diversos serveis a més de la sales d'exposició permanent i temporal, com la biblioteca, cartoteca, videoteca, botiga, auditori i laboratori. Aquest museu es caracteritzava per una dinàmica d'exposicions temporals que es podien visitar durant tot l'any i d'activitats culturals que es desenvolupaven en les seves instal·lacions. La seva exposició permanent introduïa a l'estudi de la paleontologia i les ciències naturals.

El museu, creat l'any 2001, tenia una mitjana d'uns 7.000 visitants per any, però actualment està tancat i només s'obre, de tant en tant, per a exposicions. En diverses ocasions s'han presentat projectes de reestructuració i reformulació d'aquest equipament que, fins al moment, no han tirat endavant.

Afortunadament, sembla que comença una nova etapa per al museu ja que es preveu que aviat comencin les obres per convertir aquest equipament en un centre de visitants a escala comarcal. De fet, la Junta de Govern del Consell Comarcal del Pallars Jussà del dia 18 d'octubre de 2011 va acordar aprovar inicialment el projecte executiu de l'actuació "Centre de Visitants del Pallars Jussà" redactat per l'empresa Gruyere BCN Comunicació Corporativa, SL, amb un pressupost que ascendeix a 652.559,07 euros. En el moment d'escriure aquestes línies, estava obert un concurs públic per contractar els subministraments de l'actuació.

5.6. Informació als turistes

L'atenció, la informació i el respecte als turistes que visiten el municipi és un aspecte clau per fer-los una estada agradable i perquè l'experiència de la visita sigui enriquidora. La informació es pot oferir de manera presencial a través d'equipaments amb serveis d'atenció personalitzats, a través de guies, mapes i altres publicacions, o mitjançant pàgines web generals o especialitzades.

5.6.1. Espais d'atenció i informació

El municipi té una oficina de turisme a Tremp, que ofereix informació del municipi i de la comarca, i un equipament a la zona de la Terreta, el Casal dels Voltors, que com s'ha vist té la funció d'atenció turística però també d'altres (vegeu 5.5).

Oficina de turisme de Tremp

La de Tremp és una de les tres oficines de turisme del Pallars Jussà. Les altres dues estan a la Pobla de Segur i a Isona (Museu de la Conca Dellà). A la Torre de Capdella (la Vall Fosca) hi ha un punt d'informació obert durant els mesos d'estiu.

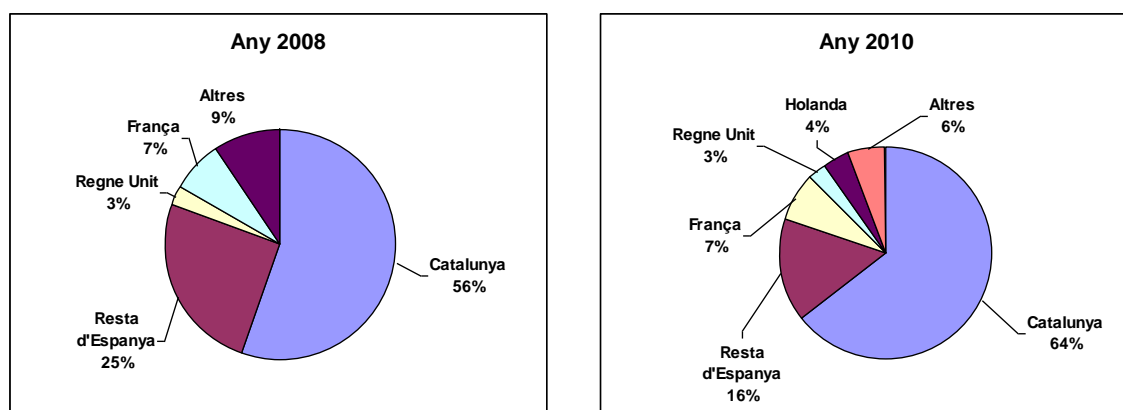
Els horaris de l'oficina de Tremp són els següents:

- Temporada alta: de dilluns a dissabte de 9 a 14h i de 17 a 19:30h, i els diumenges de 10 a 13h.
- Temporada baixa: de dilluns a dissabte de 9 a 14 h.

A més de la pròpia oficina, just a l'entrada hi ha un sistema tàctil d'informació 24 hores, però que no funciona prou bé ja que costa entrar en algunes seccions i en d'altres no s'hi pot ni entrar.

No es fa un seguiment exhaustiu dels turistes que entren a l'oficina a demanar informació, tot i que es disposa d'algunes dades per als anys 2008 i 2010. En nombres absoluts, l'any 2008 van entrar a l'oficina 3.053 turistes mentre que l'any 2010 aquesta dada baixa fins als 1.231 (tot i que no es disposa de dades d'octubre a desembre).

Figura 3. Procedència dels turistes visitants de l'Oficina de Turisme de Tremp (Anys 2008 i 2010)

Font: Oficina de Turisme de Tremp

D'acord a la figura anterior, es pot deduir que els turistes que demanen informació a l'oficina de turisme de Tremp són majoritàriament catalans (més de la meitat). En segon lloc hi ha el turisme de la resta de l'Estat i en tercer lloc els francesos.

Segons la responsable de l'oficina de turisme de Tremp, els visitants solen demanar informació del Congost de Mont-rebei (que és el *producte estrella* de la comarca), la Vall Fosca i rutes de senderisme, tot i que les demandes depenen de l'època. Durant l'època de la brama del cérvol al Boumort, hi ha molta demanda per veure-la. De tota la gent que passa per l'oficina, aproximadament la meitat està interessada en natura, paisatge i senderisme.

Des de l'oficina de Turisme sempre es dona informació de la comarca i no es centra en Tremp. Quan el visitant demana per fer rutes de senderisme se li dona un mapa elaborat per el Consell Comarcal amb la cartografia i la descripció de 15 rutes a fer per la comarca. La informació que es dona del municipi és el plànol i informació de la història de la ciutat.

Casal dels Voltors

Des del casal es promou l'ecoturisme a la Terreta i al municipi, informant sobre activitats a fer, llocs on dormir i menjar, i es procura sensibilitzar els visitants sobre la importància de

conservar el patrimoni natural, i en concret els ocells carronyaires. Hi ha una persona responsable d'atendre les visites i donar les explicacions.

L'horari d'obertura del Casal dels Voltors és els matins de dimarts a divendres, de 10:00 a 14:00, els dissabtes al matí i a la tarda, de 10:00 a 13:30 i de 15:30 a 17:30 (excepte a l'estiu, que és de 17:00 a 19:00), i els diumenge al matí (de 11:00 a 14:00). Val a dir, però, que aquest horari no és fix i està sotmès a variacions.

5.6.2. Publicacions i altres productes informatius

Els productes informatius, que en alguns casos també exerceixen la funció de promoció de la destinació (vegeu 6.2), poden ser de molts tipus: guies d'itineraris, guies generals, tríptics i fulletons, mapes, etc. També cal tenir en compte les pàgines web, la principal font d'informació dels ecoturistes actualment.

Guies

Guia d'ecoturisme de Tremp (Ajuntament de Tremp)

L'Ajuntament de Tremp publicarà en breu una guia específica per practicar l'ecoturisme de 24 pàgines. Aquesta guia és de distribució gratuïta i estarà disponible a les oficines de turisme del municipi (Tremp i Casal dels Voltors) i a través d'Internet. La publicació s'ha elaborat en coherència amb aquest Pla director; així, per exemple, es convida els turistes a visitar les cinc zones amb més interès ecoturístic identificades en aquest Pla (vegeu 4.2).

Guia d'itineraris de la Terreta i els pobles de Tremp (Arola Editors)

L'Ajuntament de Tremp està elaborant una guia d'itineraris del municipi amb la col·laboració d'Arola Editors. Aquesta guia, que es publicarà properament en el marc de la col·lecció editorial *A peu*, inclourà una selecció 13 itineraris per les zones de la Terreta i la serra de Sant Gervàs, Gulp i la serra de Santa Engràcia, i la carretera de Tremp a Pont de Montanyana pel coll de Montllobar.

Caminant el Pallars Jussà. 17 propostes per descobrir la comarca (Tutusaus, J., Cossetània Edicions)

Aquesta guia proposa 17 itineraris d'alt interès natural per tota la comarca del Pallars Jussà. Una d'aquestes rutes correspon al municipi de Tremp i consisteix en una passejada fins als corrals de Gulp i entre els pobles de Gulp i Santa Engràcia.

Mapes

Mapa-guia de Tremp i de l'espai natural La Terreta

L'Ajuntament de Tremp ha elaborat i actualitzat un mapa del municipi en forma de desplegable. En una cara de la publicació es troba un mapa amb els principals atractius turístics del municipi i els entorns immediats, com la xarxa d'itineraris de la Terreta, altres itineraris pel municipi, els equipaments turístics d'interès i serveis complementaris. Tot això està col·locat damunt una base cartogràfica amb l'orografia, la xarxa de camins i carreteres i els espais de la Xarxa Natura 2000. A la vegada, la publicació inclou una llista de telèfons d'interès per a turistes (oficines, bars i restaurants, allotjaments, salut). A l'altra cara, es descriu en català, castellà i anglès com és el municipi de Tremp, es dedica un apartat específic a la Vall dels Voltors i un altre a explicar com s'ha desenvolupat la custòdia del territori al municipi. Tot plegat està acompanyat de diverses fotos d'atractius ecoturístics.

Mapa-guia de senders del Pallars Jussà

El Consell Comarcal del Pallars Jussà ha editat un 1r mapa amb una selecció de 24 itineraris de la comarca. En una cara hi ha un mapa amb tots els itineraris inclosos a l'Inventari comarcal de senders, i en l'altra les dades tècniques de 24 senders; entre aquests, només n'hi ha dos del municipi de Tremp (Talarn a Santa Engràcia i corrals de Gurp i Santa Engràcia).

Mapa comarcal de Catalunya. Pallars Jussà

L'any 2010 s'ha publicat l'última reedició del mapa comarcal del Pallars Jussà, elaborat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC). Aquesta publicació, localitzable a la majoria de llibreries o a través de l'ICC, és un mapa topogràfic a escala 1:50:000. Al web de la institució²⁸ es pot consultar i imprimir gratuïtament altres mapes de més detall.

Tríptics, fulletons i pòsters

Fulletons d'itineraris

Des de l'any 2001 l'Ajuntament ha editat diversos fulletons en format de tríptic sobre alguns dels itineraris de natura del municipi (El Pas del Portús, El Pui de Lleràs, Sapeira-Font de la Torre del Senyor, la Vall dels Voltors). Cada fulletó descriu com accedir al punt d'inici, el seu recorregut, dades d'interès i un mapa de l'itinerari.

Pàgines web

Pàgina web de la Terreta

L'Ajuntament de Tremp ha elaborat una pàgina web específica per a la zona de la Terreta²⁹, en la qual es situa aquest espai i es descriuen alguns dels indrets amb més interès natural. També s'hi explica la ruta de la Vall dels Voltors, es recullen diversos itineraris a peu, es fa un comentari sobre l'artesanía del municipi i s'ofereix la possibilitat d'observar en directe la gravació d'un canyet de voltors (però l'enllaça no funciona).

Pàgina web de l'Ajuntament

Aquest web té un apartat específic sobre turisme (El Municipi > Visita'ns), amb informació d'interès general (com arribar-hi, allotjament, llocs d'interès del nucli de Tremp, etc.) i un enllaç al web de la Terreta. En aquest web també existeix un apartat de rutes i itineraris³⁰ que no és accessible des del propi web, únicament des d'un cercador.

D'altra banda, s'està enllestit el web de l'Àrea de recursos naturals i municipi de Tremp³¹, amb informació general sobre els 29 nuclis de població, els espais naturals del municipi (d'acord amb les cinc grans zones descrites en aquest Pla director), els recursos naturals (boscós, caça, pastures i tòfones) i les accions que impulsa l'Ajuntament per conservar la biodiversitat. Tot i no tractar-se d'un portal d'informació turística, la darrera secció d'aquest web està dedicada a l'ús públic i l'ecoturisme, on s'informa dels estudis i plans promoguts per l'Ajuntament, se citen els principals itineraris i es descriuen breument les infraestructures i equipaments.

²⁸ www.icc.cat.

²⁹ <http://www.ajuntamentdetremp.cat/terreta/>.

³⁰ <http://www.ajuntamentdetremp.cat/ca/municipi/Visitans/rutesItineraris/index.aspx>.

³¹ <http://www.tremp.cat/recursosnaturals>.

Pàgina web de Turisme del Consell Comarcal del Pallars Jussà

Actualment s'està actualitzant el portal turístic del Consell Comarcal del Pallars Jussà³². Fins a l'actualització el web recollia informació turística general, una agenda d'activitats, una llista d'allotjaments i restaurants, un apartat dedicat als productes de turisme actiu i un de productes artesans. Finalment, també hi ha un apartat dedicat a itineraris a peu, en BTT i en 4x4.

5.7. Serveis complementaris

Els serveis complementaris, però no per això menys importants, que s'han considerat són els allotjaments, els restaurants, les àrees de descans i esbarjo, i les fonts. Així mateix, s'ha considerat incloure en aquest apartat els punts de venda de productes locals i artesanals (vegeu també 4.3).

5.7.1. Allotjaments

Hotels i hostals

Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, en el municipi de Tremp l'any 2010 hi havia 3 hotels d'1 estrella, amb un total de 104 places, i 4 hotels de 2 estrelles, amb un total de 128 places. En conjunt, doncs, hi havia 7 hotels i 232 places de categoria baixa i mitjana-baixa.

Aquests allotjaments són l'Hostal Buenos Aires, l'Hostal la Canonja, l'Hotel Alegret, l'Hotel Segle XX, Pensió la Plaça, Pensió Gay (tots aquests a Tremp), i l'Hotel Nerets, a Vilamitjana.

Allotjaments de turisme rural

Al municipi de Tremp hi ha poques cases de turisme rural, però la informació varia segons la font consultada. A l'IDESCAT només hi ha registrades 2 cases de poble compartides (amb 24 places en total) i una casa de poble independent amb 15 places. Cal Navarra està situada a Fígols de Tremp (a prop de Montllobar, a la zona entre Tremp i el Pont de Montanyaba), Casa Guilla a Santa Engràcia (a la zona de Gurrup i la serra de Santa Engràcia), i Casa Vella al Pont d'Orrit (a la zona de la Terreta, just on comença la ruta de la Vall dels Voltors). Aquests 3 allotjaments rurals són també els úniques que surten al mapa d'allotjaments rurals de l'IDAPA.

Tanmateix, als allotjaments citats caldria afegir-hi Casa Mauri, a Santa Engràcia, i la Casita de Colores, a Eroles (2 km al nord de Montllobar i Fígols de Tremp). Finalment, cal esmentar Casa Bernat, un allotjament rural independent situat a la Torre de Tamúrcia i que gestiona el restaurant Can Rocamora.

Albergs

L'Alberg del Pallars, inaugurat el 2005, està situat a l'est de Tremp, té 99 places, amb habitacions de 6 i 8 llits. A l'estiu sol acollir colònies de la Generalitat i, al llarg del curs, acull a escoles i Instituts i els ofereix activitats. Aquest allotjament ofereix un ventall ampli d'activitats per a escolars de primària i secundària, algunes d'ecoturístiques, si bé la majoria tenen lloc fora del municipi de Tremp.

³² <http://www.pallarsjussa.net/>.

Càmping

Tot i que hi ha algun càmping en municipis propers, com Talarn, a dins de Tremp no n'hi ha cap.

5.7.2. Restauració

La majoria de bars i restaurants del municipi es concentren al nucli de Tremp, amb una vintena d'establiments (alguns d'ells en hostals i hotels). A Vilamitjana hi ha un parell de restaurants i un a Suterranya. A prop de Tremp, a Talarn, també hi ha restaurants. Al sud, a la zona del Montsec, cal destacar tots els restaurants associats en la iniciativa "La Cuina de la Mel"³³.

A Espluga de Serra (la Terreta) hi ha un bar i un local social. Si es visita la zona de la Terreta també cal tenir presents els diversos restaurants que hi ha a Areny (davant del Pont d'Orrit) i al Pont de Montanyana que, sent un lloc de pas, tenen una oferta notable.

5.7.3. Àrees de descans i esbarjo i fonts

Aquest tipus d'àrees solen incloure bancs, taules i una petita àrea d'aparcament; en alguns casos, també inclouen equipaments preparats per fer-los servir com a barbacoes.

Àrea d'esbarjo del Barranc de Miralles

L'any 2005, a través d'un acord de custòdia amb el propietari de la finca, l'Ajuntament de Tremp va habilitar una àrea d'esbarjo al costat del Barranc de Miralles, instal·lant-hi taules, una barbacoa, cartells informatius i fent-hi una plantació d'arbres per crear un espai que contingui els visitants a l'entrada de l'EIN de la serra de Sant Gervàs i sigui punt d'inici de rutes a peu, com l'itinerari que puja fins a l'ermita de Sant Gervàs i el Pas de Portús, dalt la carena de la Serra de Sant Gervàs. Per accedir-hi, cal sortir des de la Torre de Tamúrcia en direcció Espluga de Serra, i tot just 500 m després d'haver sortit del nucli, i després d'haver obviat el camí de Torogó, agafar una pista a mà esquerra, que va baixant fins a travessar el barranc. Pocs metres després, a mà dreta, es troba l'àrea d'esbarjo, al costat de la roureda de Sallant.

Font dels Capellans (el Castellet)

La font, molt arreglada i integrada al paisatge, té dos braços de pedra amb dos llargs bancs. A més, a davant, a hi ha una taula de pícnic feta amb pedra. Està situada entre Espluga de Serra i el Castellet, a 1 km a l'est d'aquest darrer nucli, en una zona fresca i ombriva, al mateix camí de la ruta de la Vall dels Voltors, facilitant que la gent s'hi aturi.

Font de les Basses

A part d'una font, hi ha una taula de pícnic, un abeurador per animals i un safareig amb exuberant vegetació aquàtica. Està situada just al nord del mas de la Torre del Senyor, a l'oest del camí. Es troba a mig camí entre Sapeira i Aulàs, agafant el primer trencall a mà esquerra després de travessar el barranc de Llepós i passar pel costat de la masia de la Torre del Senyor. Es troba en mig d'una àmplia zona amb nombroses fonts naturals.

Font de Castellet

L'Ajuntament de Tremp va condicionar, el 2005, aquesta font, situada arran de la ruta de la Vall dels Voltors. S'hi accedeix pocs metres després de sortir del Castellet en direcció

³³ <http://www.montsec.info/lacuinadelamel>.

Sapeira. Consisteix en una font de pedra, ben conservada i accessible. A davant hi ha uns abeuradors pel bestiar i un antic safareig trencat.

Àrea d'esbarjo de Montllobar

Al Coll de Montllobar, a mig camí entre Tremp i El Pont de Montanyana, es troba una àrea d'esbarjo arran de la carretera, amb bancs i una petita àrea d'aparcament.

Àrea d'esbarjo de Santa Helena. Claret

L'any 2004, el Consell Comarcal del Pallars Jussà, va adaptar una àrea d'esbarjo existent al costat de l'ermita de Santa Helena, al nord del nucli de Claret, al sud-oest de Tremp. L'àrea conté una barbacoa, una font i diverses taules de pedra.

Àrea de pícnic dels Arenys

Al marge esquerra del Noguera Pallaresa, a l'entrada a la zona dels Arenys, venint de Tremp, es troba aquesta àrea de pícnic, amb diverses taules de pedra i un mirador de fauna.

Àrea de pícnic de les Salades

Al marge dret del Noguera Pallaresa, a l'alçada de Puigcercós, hi ha una àrea de pícnic i un mirador de fauna de la zona humida de les Salades.

5.7.4. Venda de productes locals i artesanals

Al Casal dels Voltors es venen diversos productes elaborats a la Terreta, com mel, bossetes d'espígol i cistelleria, a més de pintures i aquarel·les.

La guia "Compra a pagès"³⁴, elaborada per la Gastroteca de la Generalitat de Catalunya, recull dues iniciatives de Tremp. En un cas, es tracta de "La revolució de la forquilla"³⁵, que agrupa a diversos pagesos que produeixen productes ecològics d'horta. Venen els seus productes a domicili i a diversos mercats de les comarques de l'entorn. L'altra iniciativa és la producció de pollastres de pagès ecològics "la Torre d'Erbull", al poble de Fígols de Tremp, que venen cada dia, al mas Miravet d'Arbúll, trucant prèviament.

A la mateixa Gastroteca es reconeixen diversos productors artesans. A Casa Badia elaboren aquells embotits tradicionals del municipi, així com a Casa Ponero. Als Cellers Vila Corona, situats a Vilamitjana, ofereixen diverses varietats de vi, reconeguts per la Denominació d'Origen Costers del Segre.

Cada dilluns no festiu al matí, es celebra el mercat setmanal, a la plaça Catalunya de Tremp, que sol ser molt concorregut i ofereix una gran varietat de productes.

³⁴ <http://www.gastroteca.cat/ca/compra-a-pages/>.

³⁵ http://www.ruravitalia.com/index.php?option=com_content&view=article&id=359&Itemid=54.

6. PRODUCTES I ACTIVITATS ECOTURÍSTIQUES: DESCRIPCIÓ, COMERCIALIZACIÓ I VIES DE PROMOCIÓ

Un cop descrits els atractius naturals del municipi, així com la infraestructura i els equipaments ecoturístics, cal conèixer els productes ecoturístics que s'ofereixen al municipi i que generen activitat turística (visites, pernoctacions, despesa directa i indirecta, etc.). Així mateix, cal identificar les vies de comercialització i promoció d'aquests productes i activitats.

6.1. Productes i activitats ecoturístiques: descripció i comercialització

Per identificar els productes i activitats ecoturístics que s'oferten al municipi de Tremp, se segueix la tipologia d'activitats que proposa la xarxa EcoturCAT al seu portal web³⁶ (vegeu també 3.1.3) i que es basa en l'informe *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura* (BASORA et al., 2009). Per a cada activitat s'indica l'oferta existent al municipi (tant pel que fa a infraestructures i equipaments com a productes turístics pròpiament) i les vies de comercialització.

Observar mamífers terrestres

Malgrat que la comarca del Pallars Jussà és una de les més conegudes per practicar aquesta activitat, concretament per la possibilitat d'observar els cérvols durant l'època de brama a les serres veïnes del Boumort, al municipi de Tremp no existeix un potencial elevat per practicar-la ni cap empresa o entitat ofereix aquesta activitat. A tall anecdòtic, cal mencionar algunes activitats educatives com ara "La nit dels muricecs", que inclou caminades nocturnes per observar-los.

Turisme ornitològic

El municipi de Tremp és una destinació privilegiada pel que fa als valors ornitològics, ja que la seva situació geogràfica i les seves característiques orogràfiques fan que hi conflueixin espècies pròpies d'ambients mediterranis i estèpics amb espècies de muntanya mitjana i fins i tot d'alta muntanya. Possiblement els rapinyaires i carronyaires són el grup millor representat, amb el trençalòs (i, recentment, el voltor negre) com a espècie més emblemàtica. A part d'això, el municipi disposa d'infraestructures i equipaments idonis per a la pràctica del turisme ornitològic (vegeu 5.4), especialment a les zones de la Terreta, Gulp i serra de santa Engràcia i la Noguera Pallaresa. Per últim, l'Ajuntament, amb el suport d'altres entitats com l'Estació Biològica del Pallars Jussà i SEO/BirdLife, disposa d'un ampli coneixement sobre la situació poblacional de les principals espècies d'ocells.

Malgrat aquest potencial, el turisme ornitològic és ara mateix una activitat que, en general, se sol practicar per lliure (de manera autoguiada) i per tant no genera ingressos econòmics directes. Existeixen algunes excepcions amb empreses o entitats que ofereixen sortides ornitològiques, puntualment, a la zona de la Terreta. Entre aquestes hi ha l'empresa Natura&Ocells³⁷ i entitats com el Patronat municipal d'esports de Tremp o l'Estació Biològica del Pallars Jussà³⁸. Algunes cases de turisme rural (com la Casa Guilla, a Santa

³⁶ http://www.ecoturcat.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=25&lang=ca.

³⁷ <http://www.naturaocells.info/cat-itinerari-terreta-boumort.php>.

³⁸ En aquests dos darrers casos les sortides solen ser gratuïtes i per tant no es poden considerar turístiques.

Engràcia, o Casa Bernat, a Sobrecastell, a la Terreta aragonesa) donen informació sobre la ruta de la Vall dels Voltors i altres indrets per observar ocells. Actualment, els practicants d'aquesta activitat solen tenir un perfil especialitzat.

Observar cetacis

Per raons òbvies, aquesta activitat no es pot practicar al municipi de Tremp.

Contemplar insectes i papallones

Els insectes, especialment les papallones, sempre han tingut un gran atractiu per l'espectacularitat i la bellesa de formes, colors i tons que tenen algunes de les espècies. El municipi de Tremp, per la gran diversitat d'hàbitats que acull, té un gran potencial en aquest sentit.

Pel que fa a l'oferta, únicament la Casa Guilla, a Santa Engràcia, ofereix sortides i indicacions per observar insectes i, especialment, papallones. Tal com es diu al seu web³⁹, en una setmana de primavera o estiu es poden arribar a observar més de 100 espècies diferents arreu de la comarca. El perfil dels ecoturistes que practiquen aquesta activitat és molt especialitzat.

Passejar per boscos singulars i observar flors

El municipi disposa d'alguns boscos singulars, com la roureda d'Aulàs (a la Terreta) o els alzinars de la serra dels Nerets. No obstant això, no existeix cap itinerari senyalitzat que permeti la descoberta d'aquests boscos ni cap empresa que ofereixi aquesta activitat.

Itineraris per àrees d'interès geològic i paleontològic

Com s'ha anat recalcant al llarg d'aquest Pla director, l'atractiu geològic, geomorfològic i paleontològic del municipi de Tremp és notable (vegeu 4.1.4), especialment a les zones de la Terreta i la serra de Sant Gervàs, Gulp i la serra de Santa Engràcia i Montllobar. Ara bé, l'oferta d'equipaments i serveis relacionats amb la geologia és força escassa, amb només un parell de miradors amb informació geològica (a Claret i a la serra de Montllobar) i cap ruta o itinerari senyalitzat específicament geològic. Tampoc s'ha publicat cap guia específica en aquest sentit, i per tant no existeix la possibilitat de conèixer la geologia del municipi de manera autoguiada.

Aquesta situació s'ha intentat capgirar en diverses ocasions amb el plantejament de projectes, promoguts des de diverses instàncies públiques i privades, de senyalització dels punts d'interès geològic del Pallars Jussà, de camps d'aprenentatge per a geòlegs o de creació d'un gran parc geològic; projectes, però, que mai han tirat endavant.

No obstant això, hi ha una empresa de Tremp especialitzada en rutes geològiques (Geoplay, vegeu 7.5) amb dos tipus de productes: un dirigit a professionals d'empreses petrolíferes i un altre destinat a un públic general interessat en la geologia. La comercialització d'aquests productes es fa bàsicament a través de la seva pàgina web.

³⁹ <http://www.casaquilla.com/butterflies.html>.

Visites a coves i avencs

Dues de les zones amb interès ecoturístic del municipi (La Terreta i la serra de sant Gervàs, i Gulp i la serra de Santa Engràcia) tenen atractiu des del punt de vista de la visita a coves i avencs. Malgrat això, no existeix cap tipus d'oferta creada ni equipaments que facilitin la pràctica d'aquesta activitat. Per lliure, però, els visitants interessats sí que poden observar alguna cova o avenc, sobretot aquelles que es troben pròximes a itineraris senyalitzats, com és el cas de la cova Genera, al sector de Gulp.

Itineraris senyalitzats per espais naturals

Es tracta d'una de les principals activitats que es poden practicar al municipi, juntament amb el turisme ornitològic i la fotografia de natura. L'oferta d'itineraris senyalitzats és força àmplia, especialment a tres zones: la Terreta i la serra de sant Gervàs, Gulp i la serra de Santa Engràcia i el riu Noguera Pallaresa.

Malgrat aquest potencial, actualment hi ha molt poques empreses que ofereixin productes ecoturístics per recórrer a peu o en cotxe (mitjançant visites guiades) aquests itineraris. Destaca Castells de Lleida⁴⁰ i algunes cases de turisme rural que donen a conèixer la ruta de la Vall dels Voltors, com Casa Bernat, ja en territori aragonès. Fa anys el propi l'Ajuntament ofería visites guiades gratuïtes a la zona de la Terreta, que l'Ajuntament pagava. Després l'Obra Social de Caixa Catalunya també ofería, de tant en tant, alguna visita guiada per la Terreta. Posteriorment l'Ajuntament va signar un conveni amb una empresa de guiatges (La Petjada) per garantir una oferta de visites guiades (si algú ho demanava), però l'Ajuntament va deixar de donar-hi suport.

Un cas interessant i recent de comercialització d'aquesta activitat, però per al conjunt de la comarca del Pallars Jussà, és l'acord de col·laboració entre l'Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà i l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme (ACES). Conjuntament, el juliol de 2011 han creat un calendari d'activitats⁴¹ per desestacionalitzar el turisme, allargar la temporada dels clients i dinamitzar el sector. Catorze cases de turisme rural i dos restaurants de la comarca ofereixen als seus clients activitats a un preu simbòlic (de cinc a deu euros) cada cap de setmana. Han començat programant quinze activitats de senderisme amb un guia interpretador que s'aniran complementant amb altres activitats com sortides en bicicleta de muntanya o vehicle tot terreny per escoltar la brama del cérvol. Les empreses de senderisme que hi han col·laborat han estat Geoplay i La Petjada (vegeu 7.5).

Senderisme i travesses de muntanya

Els productes de senderisme (en el sentit turístic del terme) i les travesses de muntanya són rutes a peu per etapes, normalment senyalitzades, que van de refugi en refugi (o allotjaments alternatius) per zones amb alguna relació geogràfica. Al municipi de Tremp no existeix cap producte d'aquest tipus, tot i que s'està estudiant crear-ne un de vinculat a la Caminada de Carenes (vegeu 5.2.6).

Descobrir paisatges nevats

El municipi de Tremp no disposa d'una geografia òptima per a la pràctica d'aquesta activitat, llevat dels sectors més elevats de les serres de Sant Gervàs i Castellet. La

⁴⁰ <http://www.castellsdelleida.com/index.php?module=pnActivitats&nav=activitat&pid=11&geo=3>.

⁴¹ <http://empresedesenderisme.com/calendari/senderisme-pallars-jussa>.

possibilitat de descobrir paisatges nevats amb condicions es produeix en comptades ocasions al llarg de l'any, per la qual cosa cap empresa ofereix aquest producte.

Cicloturisme per paisatges d'interès natural

El municipi de Tremp disposa de molt poca oferta en aquest sentit, en part a causa d'una orografia abrupta que dificulta la pràctica d'aquest tipus d'activitat. Només a la Terreta (amb la ruta de la vall dels Voltors, que es pot fer en BTT⁴²) i a l'entorn de la Noguera Pallaresa s'hi pot practicar aquesta activitat. D'altra banda, no existeix cap empresa que ofereixi algun producte relacionat amb el cicloturisme al municipi de Tremp.

Turisme eqüestre per àrees d'interès natural

No existeix cap empresa o entitat que ofereixi aquesta activitat al municipi de Tremp. Malgrat això, en alguns portals de promoció turística i des de la pròpia oficina de turisme de Tremp s'ofereix la possibilitat de fer a cavall la ruta de la Vall dels Voltors (a la Terreta).

Contemplar paisatges amb tren, telefèric o globus

El principal producte en aquest sentit no és exclusiu del municipi de Tremp, sinó que és compartit amb altres municipis del Pallars Jussà, la Noguera i el Segrià. Es tracta del **Tren dels Llacs**⁴³, una proposta que va néixer l'any 2009 fruit d'una iniciativa conjunta de Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Lleida, amb la col·laboració del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat i els ajuntaments dels municipis pels quals passa la línia. Des del 2010, el projecte també compta amb la col·laboració de la Fundación de los Ferrocarriles Españoles.

Es tracta d'un producte orientat al turisme familiar que consisteix en un recorregut amb tren entre Lleida i La Pobla de Segur, amb l'atractiu d'un paisatge variat i espectacular vora el riu Noguera Pallaresa i els seus embassaments ("llacs"). A més, l'entorn de les comarques del Segrià, la Noguera i el Pallars Jussà ofereix múltiples possibilitats als visitants. El trajecte d'anada triga dues hores i el de tornada tres. Per tal de que els visitants no es perdin cap detall del trajecte, el Tren Històric compta amb servei d'àudio que reproduïx una narració enregistrada a mode guia, destacant els principals punts d'interès del trajecte.

Aquest producte aprofita dues locomotores històriques, si bé aquestes només circulen durant determinats dies dels mesos d'abril, maig, juny, setembre i octubre. No és possible realitzar el recorregut amb el tren històric durant els mesos més calorosos de l'estiu, atès que la maquinària no disposa de climatització i no es pot garantir un trajecte en condicions adequades i de comoditat per als viatgers. En aquests mesos, el tren que ofereix el producte és el tren turístic de línia. L'any 2010 l'activitat va constar de 21 circulacions, amb una ocupació mitjana del 94% i un total de 4.315 passatgers.

Tot i l'èxit constatat del Tren dels Llacs, hi ha qui considera que aquest producte turístic beneficia la Pobla de Segur com a destí de final de trajecte, però no repercuteix amb la mateixa intensitat a la resta de municipis de la comarca pels quals discorre el recorregut. En part, es justifica per la manca d'oferta de serveis turístics vinculats a les diferents parades.

⁴² <http://www20.gencat.cat/estatics/PalauRobert/RutesCat/pdf/3728-Ruta%20de%20la%20Vall%20dels%20Voltors-Catala.pdf>.

⁴³ <http://www.trendelsllacs.cat>.

Per tant, es considera que el producte funciona molt bé per a la Pobla de Segur i també per a Salàs de Pallars, que són els destins més freqüentats pels viatgers i que, a més, compten amb producte turístic i serveis, però per a la resta de parades encara cal treballar per oferir activitats complementàries al turista que arriba a la comarca amb el tren. També hi ha qui comenta que la freqüència diària de trens (només 3 al dia) dificulta el poder fer activitats complementàries, ja que hi ha poc espai de temps entre l'horari d'arribada i de tornada del mateix dia.

D'altra banda, cal esmentar també un altre producte de contemplació del paisatge amb mitjans motoritzats: els vols en globus que ofereix l'empresa Globus Voltor⁴⁴. Si bé aquesta empresa vallesana té una àmplia oferta de vols, n'hi ha un sobre la conca de Tremp. Aquesta empresa comercialitza aquest vol a través del seu web i d'un acord amb l'Hotel Nerets de Vilamitjana⁴⁵.

Recórrer rius i espais marins amb caiac i piragua

El tram del riu Noguera Pallaresa que transcorre pel municipi de Tremp és de pocs quilòmetres i no té les condicions òptimes per a la pràctica d'aquesta activitat, molt popular i ofertada en d'altres trams d'aquest riu, coincidint en molts casos amb la presència d'embassaments com el de Sant Antoni o el de Cellers. En el cas del riu Noguera Ribagorçana, aquesta activitat està força consolidada, sobretot al congost de Mont-rebei⁴⁶, que ja pertany a un altre municipi.

Vaixells per conèixer el mar i els rius

Com en el cas anterior, els trams fluvials dels rius Noguera Pallaresa i Noguera Ribagorçana que transcorren pel municipi de Tremp no tenen les condicions òptimes per a la pràctica d'aquesta activitat. Cap empresa ni entitat ofereixen aquesta activitat.

Explorar els fons marins: submarinisme i snorkelling

Per raons òbvies, aquesta activitat no es pot practicar al municipi de Tremp.

Busseig d'altura

Malgrat que una de les poques empreses que comercialitza aquesta activitat a Catalunya (Busseig Pallars⁴⁷) té seu a Tremp, al municipi no s'ofereix aquesta activitat perquè no hi ha estanys ni embassaments d'alta muntanya.

Viatges i safaris de fotografia de natura

L'empresa Photo Logistics ofereix la possibilitat de passar la nit en aguait propers a dos canyets situats al municipi de Tremp: un a la serra de Lleràs (molt a prop del poble de Talarn, creat per allunyar els voltors de l'abocador comarcal) i un altre a la Terreta. El primer, dissenyat per capturar imatges d'ocells en vol, està gestionat per l'empresa per mitjà d'un conveni amb l'Estació Biològica del Pallars Jussà. El segon permet fotografiar ocells en terra i està gestionat gràcies a un conveni amb l'Ajuntament de Tremp, que n'és

⁴⁴ <http://www.globusvoltor.com>.

⁴⁵ http://www.hotelnerets.com/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=69

⁴⁶ Amb empreses com Kayaking Mont-Rebei (<http://www.kmr.es>).

⁴⁷ <http://www.buceing.com>.

el propietari. Els dos aguaites compten amb vidres espia, la qual cosa garanteix la tranquil·litat dels animals.

El servei que ofereix Photo Logistics inclou transport dels fotògrafs des del punt de trobada fins al *hide*, guiatges i assessorament, ús del *hide* i gestió dels permisos administratius necessaris. La comercialització del producte es fa quasi exclusivament a través de la pàgina web de l'empresa.

Observar els astres

No existeix cap empresa o entitat que ofereixi aquesta activitat al municipi de Tremp.

Activitats educatives als parcs naturals

El casal del Voltors, situat a la Torre de Tamúrcia, és un equipament amb una exposició permanent que permet als seus visitants formar-se sobre els principals valors naturals de la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs. De tant en tant, des d'aquest equipament s'ofereixen activitats educatives, com per exemple les associades al projecte que promou l'Estació Biològica del Pallars Jussà des del juny de 2011 (vegeu 5.5).

Estades de voluntariat en espais naturals

Tot i que periòdicament s'organitzen jornades i activitats de voluntariat ambiental, sobretot per part de l'Estació Biològica del Pallars Jussà, no existeix al municipi cap producte de voluntariat en espais naturals on el visitant pugui estar-s'hi entre una i tres setmanes per col·laborar en tasques de conservació del medi natural.

Ecoturisme científic

A causa del gran valor i de la rellevància (fins i tot mundial) del patrimoni geològic de la comarca del Pallars Jussà en general i del municipi de Tremp en particular, el potencial per organitzar sortides de caire científic per estudiar o adquirir coneixements sobre els recursos naturals de la destinació és elevat. De fet, un dels productes que ofereix l'empresa Geoplay (vegeu 7.5)⁴⁸ es podria assimilar a aquesta activitat: es tracta de cursos dirigits a professionals d'empreses petrolieres que solen durar una setmana i que els permeten adquirir coneixements sobre la caracterització de jaciments fracturats. Aquests cursos inclouen sessions de camp per diferents indrets del Pallars Jussà, no únicament pel municipi de Tremp. La comercialització es fa a través de la pàgina web de l'empresa.

En el futur, amb la creació del centre de suport territorial (CST) de l'Institut Geològic de Catalunya a Tremp (vegeu 7.4), és possible que s'incrementi l'oferta d'ecoturisme científic.

6.2. Vies de promoció de l'oferta ecoturística de Tremp

La promoció de l'oferta turística d'un municipi es pot fer des del sector públic o des del sector privat. Normalment, les accions promocionals globals d'una destinació van a càrrec d'organismes públics, mentre que el sector privat, i cada empresa en particular, s'encarrega de la seva pròpia promoció. Es poden emprendre, també, accions promocionals mixtes, en les quals una destinació i una empresa o grup d'empreses s'uneixen amb finalitats promocionals durant una temporada concreta o per a una acció promocional.

⁴⁸ <http://www.geoplay.org>.

L'anàlisi següent descriu les principals accions i eines de promoció turística que porta a terme el sector públic i, concretament, els diversos organismes de promoció turística, que són l'Agència Catalana de Turisme, el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida, el Consell Comarcal del Pallars Jussà i el propi Ajuntament de Tremp. Aquest apartat se centra en les vies de promoció turística, mentre que l'apartat 7.2 descriu breument els propis ens de promoció turística.

Pel que fa a la **promoció privada**, cada empresa ofereix les seves pròpies estratègies i instruments. En general, el principal instrument és la pàgina web (per exemple el web www.geoturisme.cat, www.photo-logistics.com, www.rutas4x4ignasi.com o www.grimpada.org), tot i que també s'utilitzen eines com pàgines web a Facebook (és el cas de Geoturisme de Geoplay) o blogs propis (com el de Photo Logistics). Les empreses també disposen de bases de dades de possibles clients interessats. La presència en mitjans de comunicació especialitzats (com la revista Sàpiens per a Geoplay o www.fotonatura.org per a Photo Logistics) i l'assistència a fires (com Photo Logistics, que va assistir a la Fira Internacional de Turisme Ornitològic que té lloc a Monfragüe, Extremadura) són altres vies de promoció. Finalment, i no per això menys important, cal destacar els acords entre les empreses d'activitats ecoturístiques i els allotjaments; en aquest sentit cal destacar la col·laboració continuada entre Grimpada i l'Hotel Terradets o l'Alberg de Tremp, o l'acord de col·laboració entre l'Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà i l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme (ACES) per comercialitzar i promocionar activitats de senderisme (vegeu 6.1).

L'anàlisi següent s'ha centrat en l'oferta ecoturística pròpia del municipi de Tremp. Cal advertir que hi ha altres productes turístics d'abast supracomarcal (com ara el Tren dels Llacs) que també es donen a conèixer per parts dels diversos organismes de promoció turística.

Promoció des de l'Agència Catalana de Turisme i la marca Pirineus

L'Agència Catalana de Turisme (ACT)⁴⁹ és l'ens de promoció turística, adscrit al Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, que vetlla per la imatge i la millora del desenvolupament turístic de Catalunya. Aquest organisme fa promoció turística per al conjunt del territori català.

D'altra banda, el país es divideix administrativament en nou marques turístiques: Barcelona, Costa de Barcelona, Costa Brava, Costa Daurada, Terres de l'Ebre, Catalunya Central, Terres de Lleida, Pirineus i Val d'Aran. La comarca del Pallars Jussà, i per tant el municipi de Tremp, pertanyen a la marca Pirineus⁵⁰. La majoria d'aquestes marques tenen organismes propis de promoció turística, llevat de la marca Pirineus, la promoció de la qual es fa des de la pròpia ACT amb la col·laboració i el suport d'altres institucions.

Pel que fa a l'ecoturisme, l'ACT no utilitza aquest terme, sinó que aposta pel concepte "turisme actiu i de natura", que barreja les activitats de turisme actiu amb les pròpies de l'ecoturisme. D'entre les diverses activitats ecoturístiques que promou l'ACT, destaquen el senderisme, el cicloturisme i el turisme ornitològic. D'aquestes tres, només les accions de promoció de turisme ornitològic fan alguna referència al municipi de Tremp.

De fet, l'ACT està treballant des de fa uns pocs anys per posicionar Catalunya com a destinació preferent de turisme ornitològic. En aquest sentit, va presentar el maig de 2008

⁴⁹ Abans Consorci Turisme de Catalunya.

⁵⁰ A més a més, en aquesta marca, que és la més extensa del país, s'inclouen les comarques del Pallars Sobirà, l'Alta Ribagorça, la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Solsonès, el Berguedà, el Ripollès i la Garrotxa. Les accions de promoció d'aquesta marca també fan referència, sovint, a la Vall d'Aran i a l'Alt Empordà.

la *Guia de turisme ornitològic de Catalunya*, que va comptar amb la col·laboració d'experts ornitòlegs i el suport de diverses entitats conservacionistes. Aquesta guia, que s'ha traduït a l'anglès, descriu la diversitat ornitològica del territori català a través d'onze grans zones. Una d'aquestes zones és "Mont-rebei i la Terreta. El regne dels voltors", que inclou un itinerari corresponent a la ruta de la Vall dels Voltors, amb informació sobre les espècies que s'hi poden observar i el Casal dels Voltors.

L'ACT també participa habitualment en les principals fires internacionals en què es promou el turisme ornitològic, entre les quals cal destacar *The British Birdwatching Fair* i *Vogelfestival*. En aquestes fires l'ACT dona a conèixer l'oferta catalana destinada a l'observació d'aus i reparteix la *Guia de Turisme Ornitològic de Catalunya*. La presència de Catalunya en fires com la *British Birdwatching Fair* és especialment important, ja que el britànic és un dels principals mercats emissors al món pel que fa a turistes *birdwatchers*. A més, el perfil de turista que viatja per practicar aquest tipus de turisme és el d'una persona d'alt poder adquisitiu, que s'allotja en cases rurals i petits hotelets, cosa que fa que sigui especialment atractiu per a les zones rurals de Catalunya.

Pel que fa a les accions de promoció de la marca Pirineus, la presència de l'oferta ecoturística del municipi de Tremp és escassa. Ni en el portal web de la marca⁵¹ ni en les publicacions promocionals editades⁵² hi ha cap tipus d'informació ecoturística del municipi, si bé sí que es fa alguna menció genèrica a Tremp com a capital de comarca.

Finalment, una altra de les eines de promoció de l'ACT són els clubs de producte i, concretament, el club de Turisme Actiu-Natura (vegeu 3.2.3). L'Oficina Municipal de Turisme de Tremp és membre d'aquest club⁵³.

Promoció des del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida

El Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida és un ens de promoció turística creat l'any 1989 per a la gestió de l'oferta turística de les comarques lleidatanes. Fa promoció, en algun cas parcialment, de tres marques turístiques: Pirineus, Terres de Lleida i Val d'Aran.

Com en el cas de l'Agència Catalana de Turisme, el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida, amb la col·laboració de l'Oficina de Turisme Ornitològic de les Terres de Lleida, també impulsa amb força el turisme ornitològic, d'entrada amb una secció específica dedicada a aquesta modalitat dins el seu portal web⁵⁴. Aquest portal específic inclou informació abundant i el catàleg *Els ocells de Lleida. Turisme ornitològic*, una publicació sobre els millors indrets de la província de Lleida on observar una cinquantena d'espècies d'ambients molt diferents. Una de les rutes ornitològiques que es proposa al portal és la de la Vall dels Voltors⁵⁵, amb informació abundant facilitada per la pròpia Oficina de turisme de Tremp. Pel que fa al catàleg, se cita la Terreta com un dels espais a visitar, amb les dades de contacte de l'Ajuntament de Tremp per poder concertar visites.

El portal web Ara Lleida també inclou una secció específica sobre "natura". En aquest cas, però, cap espai natural del municipi de Tremp hi apareix, ni tan sols la Terreta. Tampoc apareix el Casal dels Voltors al llistat de centres i organismes.

⁵¹ www.visitpirineus.com.

⁵² *Libre de viatge. Dels Pirineus de Catalunya i Pirineus. Sensacions per a tothom.*

⁵³ http://actiunatura.catalunya.com/ca/detall.php?tipus=membres&id=20_2_171&menuId=0.

⁵⁴ <http://www.lleidatur.com/Turisme/Quefer/Turismeornitologic.aspx>.

⁵⁵ <http://www.lleidatur.com/Turisme/Visita/Ruta-de-la-Vall-dels-Voltors/414.aspx>.

D'altra banda, el patronat també realitza altres accions pròpies de promoció per difondre globalment tota l'oferta turística de la demarcació: presència a fires, anuncis en mitjans de comunicació (generalistes o especialitzats), *fam* i *press trips*, etc.

Promoció des del Consell Comarcal del Pallars Jussà

El Consell Comarcal del Pallars Jussà basa una part important de la promoció turística de la comarca en un portal web turístic⁵⁶, que en aquests moments està en procés de renovació per fer-lo més atractiu i funcional (es pretén que esdevingui també un canal de venda de producte). Aquest portal ofereix⁵⁷ informació i promou, dins la secció de turisme actiu, els itineraris de senderisme inclosos a l'Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà (vegeu 1.3). Entre aquests itineraris, els del municipi de Tremp estan dividits en dues zones: Conca de Tremp i Dellà, i Terreta. Al conjunt d'itineraris de Tremp⁵⁸ també s'hi pot accedir a través d'un mapa distribuïdor.

Pel que fa a la descripció dels atractius naturals de la comarca i del municipi (dins la secció Coneix el Pallars, la informació és més aviat escassa. Del municipi de Tremp, només es fa referència a la serra de Sant Gervàs.

Pel que fa a fulletons, el Consell Comarcal n'ha editat un d'específic sobre senders que es distribueix gratuïtament a les oficines de turisme de la comarca i es pot descarregar des del web⁵⁹.

Finalment, el Consell Comarcal també assisteix regularment a fires turístiques (amb la col·laboració de les oficines municipals de turisme) i col·labora amb d'altres ens de promoció turística, especialment el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida i l'Agència Catalana de Turisme (de fet, el Consell Comarcal és membre del Club de Turisme Actiu-Natura, vegeu 3.2.3).

Promoció des de l'Ajuntament de Tremp

La promoció turística que es fa des de l'Ajuntament de Tremp és minsa, d'acord amb el pressupost que s'hi destina. Dins del pressupost de la secció de promoció local (Àrea d'Administració), la promoció turística va comptar amb unes partides aproximades de 6.000 € l'any 2011⁶⁰, una part molt petita (un 0,1%) respecte el pressupost total de l'Ajuntament. De fet, el conjunt del municipi no té una pàgina pròpia d'informació i promoció turística. A més a més, la reedició de materials promocionals sovint està lligada a l'obtenció de subvencions.

En algunes ocasions, l'Ajuntament es coordina amb el Consell Comarcal per dur a terme la promoció turística, obtenint així un suport afegit. Així per exemple, se subministra informació turística al Consell Comarcal perquè aquest la distribueixi en fires i altres actes de promoció i, en alguns casos, la tècnica del propi Ajuntament també assisteix a les fires. L'impacte d'aquestes fires, però, no és el desitjable.

La zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs és, sens dubte, la més promocionada per l'Ajuntament i pràcticament l'única de la que es fa algun tipus de promoció ecoturística. En

⁵⁶ <http://www.pallarsjussa.net>.

⁵⁷ Consultat el setembre de 2011.

⁵⁸ <http://www.pallarsjussa.net/tremp>.

⁵⁹ <http://www.pallarsjussa.net/descarrega-de-fulletons/file/218-diptic-senderisme>.

⁶⁰ Tot i que en anys anteriors, el pressupost havia estat molt inferior, al voltant dels 1.000 euros.

aquesta zona, i entre les diverses possibilitats existents, els dos productes que se solen donar a conèixer més són la ruta de la Vall dels Voltors i el casal dels Voltors. Per tant, s'han utilitzat els voltors com a fet diferencial i principal element de comunicació, la qual cosa posiciona aquesta zona com un destí per practicar-hi, sobretot, el turisme ornitològic.

Una de les primeres accions de promoció de la Terreta (any 2001) per part de l'Ajuntament de Tremp va ser crear una imatge corporativa per a aquesta zona que consistia en una imatge gràfica (l'Home de Sant Gervàs, corresponent a la pintura rupestre de la balma de les Ovelles), un nom comercial (La Terreta i la Vall dels Voltors) i una tipografia pròpia⁶¹.

L'any següent (2002) es va elaborar una pàgina web pròpia de la Terreta⁶² amb l'objectiu d'oferir informació als turistes i de promocionar la ruta de la Vall dels Voltors i la resta d'itineraris a peu. Aquesta web, però, no s'actualitza periòdicament i ha quedat obsoleta.

L'any 2005 es van editar un conjunt de quatre postals amb imatges sobre espais naturals de Tremp, realitzades per Jordi Tutusaus. Aquestes postals, que ofereixen panoràmiques diferents a les que normalment es veuen en fulletons i mapes turístics, es venen a l'oficina de turisme i al Casal dels Voltors.

La Terreta també s'ha donat a conèixer en publicacions promogudes pel Consell Comarcal, com ara a les edicions 2006 i 2007 dels mapes de promoció turística del Pallars Jussà. Així mateix, la ruta de la Vall dels Voltors i les possibilitats d'observar-hi grans ocells carronyaires ha aparegut en diversos reportatges de mitjans de comunicació⁶³.

Pel que fa al conjunt de l'oferta ecoturística del municipi, l'acció de promoció més destacada fins al moment és la publicació d'un mapa-guia i, en breu, d'una guia d'ecoturisme del conjunt del municipi (vegeu 5.6.2).

⁶¹ La tipologia de lletra (kaki) amb què es representen els noms dels espais naturals de la zona prové d'un manual imatge encarregat des de l'Ajuntament de Tremp.

⁶² <http://www.ajuntamentdetremp.cat/terreta>.

⁶³ Sense ser exhaustius, algunes aparicions en mitjans de comunicació serien: revista *Descobrir Catalunya* (núm. 135, agost 2009), revista *Nat* (núm. 27, abril 2007), Espai Terra (TV3, 08/07/2009), etc.

7. AGENTS IMPLICATS EN EL DESENVOLUPAMENT DE L'ECOTURISME

Els agents públics i privats implicats en el desenvolupament i la promoció de l'ecoturisme al municipi de Tremp són:

- Ajuntament de Tremp
- Entitats de promoció turística públiques o públiques-privades
- Entitats de desenvolupament rural
- Altres entitats públiques i privades de suport
- Empreses i professionals independents amb oferta ecoturística
- Empreses de serveis i consultores
- Entitats conservacionistes i de custòdia del territori

La cerca dels agents ecoturístics s'ha fet a partir de coneixences prèvies, consultes a tècnics municipals, Internet i visites sobre el terreny. Una font d'informació específica ha estat l'*Inventari de recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran* (Aubèrria Natura i Patrimoni, 2010), que inclou un catàleg d'agents. Cal assenyalar que hi ha agents que, tot i no tenir la seva seu al propi municipi de Tremp, han estat considerats perquè hi desenvolupen una part important de la seva activitat ecoturística.

7.1. Ajuntament de Tremp

A escala local, l'Ajuntament pot intervenir directament sobre el desenvolupament de l'ecoturisme des de dues àrees. Des de Promoció local, promovent i duent a terme iniciatives d'ecoturisme concretes, fent promoció de l'ecoturisme entre els visitants al municipi i a través d'aliances amb altres agents de promoció turística, i facilitant la cooperació entre diferents agents locals per desenvolupar noves activitats o dotar-les de valor afegit. Des de Recursos naturals i municipi es poden emprendre iniciatives per tal de conservar, recuperar o millorar els valors naturals dels recursos ecoturístics, alhora que es divulguen i es sensibilitza la població local i visitant sobre la necessitat de protegir-los, i crear nous equipaments ecoturístics (i mantenir els existents).

Secció de recursos naturals i municipi

Recursos naturals i municipi pertany a l'Àrea de Desenvolupament i consta d'un cap d'àrea, una tècnica de l'àrea i una responsable del Casal dels Voltors. L'objectiu principal d'aquesta secció és fer compatible l'ús i l'aprofitament dels recursos naturals del terme amb la conservació i millora del seu patrimoni natural.

Les seves línies d'actuació principals són:

- gestió forestal: millora dels boscos de titularitat municipal amb aclarides, podes i neteges de sotabosc
- gestió cinegètica: plans d'ordenació cinegètica per gairebé 20.000 ha i mesures per afavorir la fauna silvestre, com la instal·lació d'abeuradors
- gestió de pastures: estassades de matolls, regulació de la càrrega ramadera i cessió de finques municipals a preu econòmic
- gestió d'infraestructures: manteniment de camins i pistes, així com d'una xarxa de dipòsits d'aigua contra incendis
- gestió de l'ús públic en espais naturals: condicionament d'espais de repòs i esbarjo a les principals vies d'accés als espais naturals

- conservació del medi natural: restauració d'espais fluvials degradats, conservació d'espècies carronyaires amb aportacions suplementàries d'aliment; estudis sobre diferents espècies de flora i fauna per a la seva conservació i valorització.

Secció de promoció local

La secció de promoció local pertany a l'Àrea d'Administració. Compta amb un cap de l'àrea, una tècnica de turisme que alhora és responsable de l'Oficina de turisme, i un tècnic de la ruta del vi que al mateix temps representa l'Ajuntament al Grup de Turisme Rural de l'Alt Pirineu i Aran (TRAPA).

Des de l'àrea, es dona algun tipus de suport a empreses turístiques, generalment assessorament. Juntament amb el Consell Comarcal i altres municipis, Tremp participa en l'elaboració del Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà (vegeu 1.3), promogut pel Servei d'Ocupació de Catalunya a través del projecte "Treball a les 4 comarques", per reactivar-ne l'economia. L'ecoturisme és una de les vies.

7.2. Entitats de promoció turística públiques o públiques-privades

A escales territorials més generals (Diputació de Lleida o Generalitat de Catalunya), la incidència d'aquests agents es concreta en dues línies estratègiques: crear un marc adient per al desenvolupament de l'ecoturisme (mitjançant instruments legals, econòmics...); i promoure l'ecoturisme entre el turisme interior i el turisme estranger. A escala supramunicipal o comarcal, aquests agents poden emprendre iniciatives semblants a les que pot realitzar l'Ajuntament, però superant les limitacions que imposen els termes municipals. Així es poden crear rutes que passin per més d'un municipi o coordinar la publicitat d'activitats i allotjaments a escala nacional.

Patronat de turisme de la Diputació de Lleida (Ara Lleida)

El Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida és un ens de promoció turística creat l'any 1989 per a la gestió de l'oferta turística de les comarques de la província de Lleida. Les seves accions es centren, sobretot, en la promoció, a través de l'assistència a fires de turisme, de l'elaboració de publicacions informatives, de campanyes publicitàries i d'una potent pàgina web.

El web Ara Lleida⁶⁴, renovat recentment, inclou una secció específica de natura i una altra de turisme ornitològic (vegeu 6.2); aquesta secció de turisme ornitològic es coordina amb el suport de l'Oficina de Turisme Ornitològic i Natura a partir d'un conveni amb l'Ajuntament de Seròs.

Consell Comarcal del Pallars Jussà

El Consell Comarcal del Pallars Jussà, mitjançant l'Àrea de Promoció Econòmica, promou turísticament la comarca. També coordina les activitats relacionades amb l'assistència a fires del sector, l'edició de fullets i la planificació d'actuacions que promocionen el desenvolupament turístic.

Aquest ens compta, entre altres, amb un tècnic de promoció econòmica i turisme, i un tècnic de senders. El Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà (vegeu 1.3) està liderat pel Consell Comarcal, juntament amb l'Ajuntament de Tremp i altres. Aquest pla ha comportat l'organització del "Seminari Productiu per al Desenvolupament Turístic", que, entre altres conclusions, ha identificat el senderisme i la

⁶⁴ <http://www.lleidatur.com>.

descoberta de l'entorn com l'atractiu principal de la comarca, així com diversos elements singulars de caire ecoturístic.

En relació a la promoció turística, el Consell assisteix a fires de turisme i genera material divulgatiu, com fulletons turístics o el portal web turístic (de promoció, i un cop es finalitzi l'actual renovació, també de venda de producte). El portal no té cap apartat específic d'ecoturisme o turisme de natura, però sí que té algunes apartats relacionats (vegeu 6.2).

Pel que fa a la creació de producte, el Consell ha impulsat un Pla de Senders que, amb els anys, ha assolit 47 rutes senyalitzades, que el Consell contribueix a obrir i mantenir. També ha estat responsable de la col·locació de miradors geològics a la comarca i de la gestió del Museu de Ciències Naturals (vegeu 5.5).

Associació de la Ruta del Vi de Lleida

L'Associació de la Ruta del Vi de Lleida⁶⁵ és un organisme autònom que uneix les iniciatives dels sectors públic i privat per promocionar i potenciar el turisme enològic sostenible i de qualitat a les terres de Lleida. De nord a sud, l'Associació reuneix ajuntaments, consells comarcals, associacions, oficines de turisme, cellers, restaurants, establiments temàtics i allotjaments turístics que formen una atractiva i diversa oferta turística estretament vinculada al món del vi.

La promoció compta amb el suport de la Secretaria d'Estat de Turisme, Turisme de Lleida-Ajuntament de Lleida, el Patronat de Promoció Econòmica de la Diputació de Lleida, la DO Costers del Segre i la Federació d'Hostaleria de Lleida.

Els agents que formen part de la Ruta són:

- Els enològics: cellers, enoteques, museus i centres d'interpretació.
- Entitats públiques: ajuntaments, mancomunitats, consells comarcals, associacions professionals, consell regulador de la DO.
- Establiments turístics: hotels, allotjaments de turisme rural, restaurants, bars de vins, agències receptives, comerços, oficines de turisme, indústries agroalimentàries complementàries.

Tot i que aquesta associació no està relacionada directament amb l'ecoturisme, és un model de referència interessant a tenir en compte, alhora que pot contribuir indirectament a promoure l'ecoturisme donant a conèixer l'oferta dels espais naturals de Tremp als visitants interessants en el vi.

7.3. Entitats de desenvolupament rural

Les diverses entitats, públiques, privades o publico-privades, que promouen el desenvolupament rural d'àmbits territorials econòmicament desfavorits tenen un ampli ventall d'iniciatives a realitzar. El foment del turisme amb alt valor afegit (com l'ecoturisme) és una de les opcions que tenen aquestes entitats per a millorar l'economia de la zona.

Institut per al Desenvolupament per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA)

L'IDAPA⁶⁶ és un organisme autònom de caràcter administratiu de la Generalitat de Catalunya creat l'any 2002 amb l'objectiu d'impulsar el desenvolupament socioeconòmic

⁶⁵ <http://www.rutadelvidelleida.com/>

⁶⁶ <http://www.idapa.cat>

integral de les comarques de l'Alt Pirineu i Aran, i contribuir al desplegament de les polítiques de planificació territorial de la Generalitat en aquest territori.

En relació a l'ecoturisme ha desenvolupat alguns estudis de gran interès com l'*Inventari dels recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran*, o el Pla estratègic de Senderisme de l'Alt Pirineu i Aran (vegeu 1.3). També ha atorgat diverses subvencions a la promoció d'activitats que generin valor afegit i ha realitzat jornades tècniques i formatives sobre ecoturisme i turisme de natura per a empresaris turístics i altres agents. També cal esmentar la tasca del grup de treball TRAPA (Turisme Rural de l'Alt Pirineu i Aran).

Associació per al Desenvolupament de la Ribagorça Romànica

L'Associació per al Desenvolupament de la Ribagorça Romànica (ADRR)⁶⁷ és una entitat formada per catorze ajuntaments de la Ribagorça catalana i de la Ribagorça aragonesa que té com a objectiu principal contribuir al desenvolupament rural sostenible dels municipis del Pont de Suert, Vilaller, Vall de Boí i Tremp (nuclis de la Terreta), a la província de Lleida i els municipis d'Areny, Bonansa, Isábena, Laspaúles, Montanuy, Pont de Montanyana, Sopeira, Torre la Ribera, Vall de Lierp i Veracruz, a la província d'Osca.

La seu de l'associació es troba al Pont de Suert, tot i que també té una oficina a Barruera (a la Vall de Boí). L'associació neix per gestionar un projecte pilot de desenvolupament rural dotat amb 5 milions d'euros anuals fins l'any 2012 (procedents de la Ley de desarrollo rural sostenible) amb l'objectiu d'adoptar unes mesures encaminades a millorar la qualitat de vida en el medi rural, frenar la despoblació, generar noves activitats econòmiques i recuperar i preservar el patrimoni natural i cultural.

Gràcies al suport d'aquesta associació, s'estan duent a terme diversos projectes i activitats per seguir promovent la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs. Així, per exemple, el projecte de divulgació i educació dels valors naturals de la Terreta i de millora del Casal dels Voltors (vegeu 5.5), impulsat per l'Estació Biològica del Pallars Jussà, ha comptat amb una important contribució econòmica de l'ADRR.

ConSORCI Centre de Desenvolupament Rural Pallars – Ribagorça (CEDER)

Creat el 2008, aquest consorci⁶⁸ és una entitat consorciada entre els Consells Comarcals de l'Alta Ribagorça, del Pallars Jussà i del Pallars Sobirà, i el Consorci del Montsec, juntament amb diverses entitats privades designades per cadascun dels consells. L'àmbit geogràfic d'actuació està integrat per les comarques de l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà i el Pallars Jussà, englobant un total de 32 municipis i 318 nuclis de població. La seu principal de l'organisme es troba a Tremp.

L'objecte principal del Consorci és la promoció econòmica i social dels municipis i comarques del seu àmbit territorial i, específicament, assolir, gestionar i optimitzar els recursos econòmics assignats al seu àmbit territorial dins l'eix 4 d'aplicació de la metodologia LEADER del Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya 2007-2013, cofinançat pel Fons Europeu FEDER o altres programes de naturalesa semblant, així com qualsevol altre ajut a què es pugui acollir amb el mateix objecte.

Una de les tres principals estratègies d'aquest organisme és desestacionalitzar l'activitat turística amb l'impuls d'un turisme de qualitat que valori el llegat del patrimoni natural i cultural.

⁶⁷ <http://www.ribagorzaromanica.com/>.

⁶⁸ <http://www.desenvolupamentrural.cat/gals/4>.

7.4. Altres entitats públiques i privades de suport

L'ecoturisme, com a modalitat turística incipient a Catalunya, es pot beneficiar del suport de diferents entitats. A Tremp, destaca el suport que ha donat des de fa més d'una dècada l'Obra Social de CatalunyaCaixa.

Obra Social de CatalunyaCaixa

Tal com s'ha explicat als antecedents (vegeu 1.2), l'Obra Social de CatalunyaCaixa, primer a través de la Fundació Territori i Paisatge i posteriorment a través de l'Àrea de Medi Ambient, ha tingut (i té) un paper molt rellevant en la gestió i la promoció de la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs, gràcies als acords de custòdia i convenis de col·laboració que ha subscrit des del 1999 amb l'Ajuntament de Tremp.

L'acció més vigent de l'Obra Social de CatalunyaCaixa ha estat la concessió, aquest 2011, d'un ajut a l'Estació Biològica del Pallars Jussà per executar un projecte de divulgació i educació dels valors naturals de la Terreta i de millora del Casal dels Voltors. Aquest ajut cobreix el 63% dels 24.000€ que costa el projecte.

Institut Geològic de Catalunya

L'Institut Geològic de Catalunya (IGC)⁶⁹, creat l'any 2005 a partir de la reestructuració d'altres organismes, té la finalitat d'assolir, en el camp de la geologia, un coneixement adequat del sòl i el subsòl per a l'aplicació de l'obra pública, la política territorial, l'avaluació del risc geològic i l'elaboració de cartografia temàtica. Les activitats principals que l'Institut exerceix són, entre moltes altres: elaborar el mapa geològic de Catalunya; desenvolupar i mantenir la xarxa sísmica; estudiar i avaluar els riscos geològics, inclòs el sísmic i el d'allaus; assessorar i prestar assistència tècnica les administracions; i facilitar informació aplegada en les bases de dades. L'IGC és una empresa pública adscrita al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.

El març de 2011 es va posar la primera pedra de l'edifici que ha d'acollir el centre de suport territorial (CST) de l'IGC a Tremp, al passeig de Pompeu Fabra, i es preveu que acabin la primavera de 2012. Aquest centre pretén potenciar la recerca, el desenvolupament i la divulgació de la geologia de l'àrea pirinenca, i per tant pot ser un agent clau en el camp de l'ecoturisme relacionat amb el patrimoni geològic del municipi de Tremp. Actualment aquest centre està situat, provisionalment, a les antigues dependències del Centre d'Atenció Primària de Tremp, compartint espai amb l'IDAPA.

7.5. Empreses i professionals independents amb oferta ecoturística

L'estat de desenvolupament actual de l'ecoturisme no permet l'existència d'una gran quantitat d'empreses dedicades exclusivament a activitats ecoturístiques. La majoria d'empreses que ofereixen productes ecoturístics també n'ofereixen d'altres modalitats, sobretot associades al turisme actiu. Malgrat això, hi ha nombroses empreses, la gran majoria de petita dimensió, que s'han especialitzat en alguns productes ecoturístics.

Tot i que tenen poca tradició en el nostre país, cada cop hi ha més empreses que veuen una oportunitat de negoci en l'oferta d'activitats ecoturístiques ben diverses, des de la fotografia de natura a excursions guiades (a peu, en caiac, en bicicleta, en cotxe...) per espais de gran interès natural.

⁶⁹ <http://www.igc.cat>.

Photo Logistics

Empresa dedicada a donar servei al fotògraf de natura⁷⁰. Des del màxim respecte a la fauna, posen a disposició dels fotògrafs de tot el món aguaitos (*hides*) per fotografiar algunes de les espècies de fauna (sobretot ocells) més interessants de Catalunya.

Photo Logistics té un conveni amb l'Ajuntament de Tremp i amb l'Estació Biològica del Pallars Jussà (que els ofereix suport logístic i humà) per explotar els aguaitos de la Terreta i de la serra de Lleràs (propietat de l'Ajuntament), des d'on es poden fotografiar diverses espècies de carronyaires (vegeu 5.4 i 6.1).

Geoplay

Geoplay⁷¹ és una empresa amb seu a Tremp especialitzada en l'ensenyament geològic a professionals d'empreses petrolieres. Són cursos molt especialitzats que solen durar una setmana. Geoplay col·labora amb l'empresa britànica GeoScience, allotja els clients a cases de turisme rural i compta amb els serveis de transport de minibus i 4x4. Geoplay pertany a l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme.

D'altra banda, l'empresa ofereix guiatges geoturístics per públic general amb interès per la geologia⁷². El producte ofertat són rutes per descobrir la geologia, l'arqueologia i la història, que poden ser diàries o durar més d'un dia. També es donen pinzellades de flora i fauna. El producte inclou el transport, el guiatge i l'assegurança. Aquestes rutes tenen lloc arreu dels Pirineus; en alguns casos es visiten zones del municipi de Tremp com la serra de Sant Gervàs.

Grimpada

Grimpada⁷³ és una associació cultural i esportiva dedicada al foment i la sensibilització vers les activitats de muntanya, d'aventura i/o en relació amb el medi natural. Col·labora amb l'Estació Biològica del Pallars Jussà per a la visita de la cova dels Muricecs (per a conèixer la colònia de ratapinyades que acull) i en altres activitats ecoturístiques, com el guiatge interpretatiu amb caiac per l'embassament de Cellers i la planificació de l'aprofitament dels la forest dels Brugals. La seva seu és a Cellers, vora el pantà de Tarradets, i realitzen la majoria d'activitats per aquell entorn.

Rutas 4x4 Ignasi

Aquesta empresa⁷⁴, situada a Tremp, ofereix als visitants la possibilitat de realitzar sortides guiades en 4x4 per tal de conèixer els valors naturals (amb l'observació de fauna com a atractiu principal), històrics i culturals del Pallars Jussà i entorns. Realitza vuit recorreguts diferents, amb temàtiques ben diverses i durades de mig dia o jornada completa. Una d'aquestes rutes és per la Vall dels Voltors, a la Terreta.

La Petjada

⁷⁰ <http://www.photo-logistics.com>.

⁷¹ <http://www.geoplay.cat>.

⁷² <http://www.geoturisme.cat>.

⁷³ <http://www.grimpada.org>.

⁷⁴ <http://www.rutas4x4ignasi.com>.

Aquesta empresa⁷⁵ havia ofert, durant una època, visites guiades de senderisme interpretatiu per la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs. Actualment segueix oferint sortides pel Pallars Jussà. La Petjada pertany a l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme.

Guies de geologia

Atesa la importància que té el patrimoni geològic al municipi de Tremp i a la comarca del Pallars Jussà, alguns geòlegs ofereixen guiatges geològics a títol personal. Entre aquests es poden citar Jordi Panisiello (Eureka Serveis de Geologia i Natura) i Josep Anton Muñoz, a més de Lluís Ardèvol, responsable de Geoplay.

7.6. Empreses de serveis complementaris i consultores

Per empreses de serveis complementaris es consideren els allotjaments, restaurants, les agències de viatges i altres tipologies que poden oferir algun tipus de servei a l'ecoturista. Per garantir l'èxit d'una iniciativa ecoturística en un territori, és important comptar amb la sensibilitat i la complicitat d'aquest col·lectiu tan divers. Així mateix, algunes d'aquestes empreses poden interessar-se per endegar iniciatives ecoturístiques per si mateixes.

D'altra banda, en aquest apartat s'han inclòs una altra tipologia d'empreses de serveis: les consultores ambientals d'àmbit local o supralocal especialitzades en oferir serveis i assessoraments específics per a la pràctica de l'ecoturisme, com ara el disseny i la senyalització d'itineraris o la creació i instal·lació d'equipaments ecoturístics com ara miradors o plafons interpretatius.

Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà (ATRPJ)

L'Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà, amb seu a Senterada, agrupa les cases de turisme rural (allotjaments rurals independents, masies i cases de poble) de la comarca, coordina la seva promoció i organitza algunes activitats per dinamitzar aquesta modalitat d'allotjament.

Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà

L'any 2011 diversos empresaris del Pallars Jussà han creat l'Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) amb l'objectiu d'impulsar el turisme a la comarca. Fins al moment, l'associació està formada per 19 establiments entre hotels, restaurants i cases de pagès. Des de la nova associació es vol donar un impuls a la comarca amb la promoció dels diferents recursos de què disposa i oferir *packs* turístics on s'inclouin ofertes vinculades amb el Tren dels Llacs, el Centre d'Observació de l'Univers i els amplis recursos de natura, cultura, esports i gastronomia, entre d'altres. També s'han fixat com a objectiu la fidelització dels clients.

Allotjaments amb un perfil ecoturístic

D'acord amb l'*Inventari de recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran*, només s'inclouen els hotels i allotjaments rurals que fan promoció activa per Internet d'elements, activitats i/o equipaments ecoturístics de la regió.

- **Hotel Terradets**⁷⁶: està ubicat a la riba del pantà de Terradets, vora el poble de Cellers, a tan sols 10 km de Tremp seguint la carretera C-13. Amb 59 habitacions i

⁷⁵ <http://lapetjada.com/>.

⁷⁶ <http://www.hotelterrads.com>.

restaurant, l'hotel ofereix nombroses activitats per als seus clients, com ara rutes senderístiques guiades i gratuïtes. Les rutes que ofereixen són, sobretot, pels volts del Montsec. També col·laboren amb la Unió Ciclista de Tremp per a l'organització d'excursions en bicicleta. En el seu web, a l'apartat d'entorn, recomanen la visita a la Vall dels Voltors, entre altres indrets de la comarca. L'Hotel forma part de l'APAT i, de fet, n'ostenta la presidència.

- **Casa Guilla⁷⁷**: es tracta d'una petita casa rural situada al poble de Santa Engràcia. Han fet de la natura dels voltants el principal atractiu de la seva oferta turística. Tot i no publicitar-se com a allotjament rural ecoturístic, a la pràctica actua com a tal. La seva pàgina web (només en anglès) ofereix molta informació ornitològica, botànica i entomològica dels voltants de la casa i del poble. També s'hi mostren fotos de fauna i flora propera o observables des de la casa. S'anuncien a revistes especialitzades, com per exemple a *Butterfly Conservation*. Tenen una clientela característica, sovint originària de països anglosaxons o centreeuropeus.

Serveis de taxi i transport

A Tremp hi ha diversos professionals autònoms que ofereixen serveis de taxi i transport. Entre aquests destaquen Ramon Monreal i Rutes 4x4 Ignasi.

Agències de viatges

Al municipi de Tremp n'hi ha tres: Beni Tours, una sucursal d'Illtrida, i Tuviajecito.

Empreses consultores

A Tremp no hi ha la seu de cap empresa consultora que treballi en la promoció o el desenvolupament de productes ecoturístics. No obstant això, hi ha diverses empreses d'àmbit pirinenc o lleidatà que ofereixen aquest tipus de serveis, algunes de les quals han col·laborat amb l'Ajuntament de Tremp en alguna ocasió. Sense ser exhaustius, cal destacar Geosilva Projectes, Traces, Aubèrria Natura i Patrimoni, Socarrel Forestal i Ambiental i Montanyanes Estratègies Creatives per a la Dinamització Local.

7.7. Entitats conservacionistes i de custòdia del territori

Aquestes entitats que tenen com a principal interès l'estudi, la conservació i la gestió del patrimoni natural i per tant estan interessades en l'ecoturisme com a fórmula per garantir la conservació del patrimoni.

Estació Biològica del Pallars Jussà

L'Estació Biològica del Pallars Jussà (EBPJ)⁷⁸, amb seu a Vilamitjana, és una associació sense ànim de lucre que promou i desenvolupa projectes de seguiment de la biodiversitat; promoció del turisme de natura i l'educació ambiental; i gestió d'espais naturals del Pirineu occidental català, posant especial atenció a la xarxa d'espais fluvials i zones humides.

L'EBPJ és la principal entitat conservacionista del Pallars Jussà (aquesta comarca és el seu àmbit d'actuació) i una de les més actives dels Pirineus. Des de fa anys, col·labora amb l'Ajuntament de Tremp en diferents projectes destinats a la conservació del patrimoni natural, l'educació ambiental i l'ecoturisme.

⁷⁷ <http://www.casaquilla.com>.

⁷⁸ <http://www.ebpallarsjussa.org>.

L'impuls de l'ecoturisme també és un dels seus principals objectius. Entre altres activitats, l'EBPJ ofereix visites guiades per als clients de l'hotel Terradets, col·labora l'associació Grimpada per a la visita de la cova dels Muricecs i la planificació de l'aprofitament ecoturístic del Brugal, i ofereix suport logístic i humà a l'empresa Photo Logistics en els seus miradors fotogràfics de la Terreta i de Lleràs. A més, estan creant una oferta d'activitats pedagògiques i ecoturístiques en diverses finques en custòdia, com ara la zona de la Terreta o al voltant del riu Noguera Pallarsa. La seu de l'entitat també actua com a centre d'educació ambiental i s'hi duen a terme activitats divulgatives sobre el patrimoni de la comarca.

Altres entitats conservacionistes col·laboradores de l'Ajuntament de Tremp

De les diverses entitats conservacionistes amb les que col·labora l'Ajuntament de Tremp, en destaquen especialment dues a part de l'EBPJ. Són SEO/BirdLife i la Xarxa de Custòdia del Territori.

- **SEO/BirdLife:** una de les entitats conservacionistes més importants de l'Estat espanyol, que compta amb una delegació a Catalunya. Ha col·laborat amb l'Ajuntament de Tremp per dur a terme diversos estudis poblacionals d'ocells i altres assessoraments, així com d'altres activitats (anellaments, xerrades, etc.). Entre aquests destaca un informe amb unes primeres directrius per desenvolupar el turisme ornitològic al municipi de Tremp. Fruit d'aquestes col·laboracions, Tremp va acollir el desembre de 2010 el 20è Congrés Espanyol d'Ornitologia.
- **Xarxa de Custòdia del Territori (xct):** entitat de segon nivell constituïda per entitats, institucions i persones que volen impulsar el desenvolupament i l'ús de la custòdia del territori al nostre país. La missió de la xct és treballar amb les entitats de custòdia i altres organitzacions del territori per impulsar l'ús de la custòdia del territori com a estratègia de conservació dels recursos i dels valors naturals, culturals i paisatgístics del territori. L'Ajuntament de Tremp i l'EBPJ són membres de la xct i ambdues organitzacions treballen com a entitats de custòdia amb la subscripció d'acords de custòdia amb propietaris públics i privats (vegeu 4.1.5).

8. DIAGNOSI DE LA SITUACIÓ ACTUAL

La diagnosi de la situació actual de l'ecoturisme al municipi de Tremp se sintetitza a través d'una anàlisi de debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats (coneguda com a anàlisi DAFO). L'anàlisi DAFO és una tècnica d'anàlisi estratègica que consisteix en identificar els factors actuals (fortaleces i debilitats) d'una situació (en aquest cas, l'ecoturisme a Tremp) i també factors futurs d'aquesta (oportunitats i amenaces). Les fortaleces i oportunitats són aspectes positius que convé aprofitar, mentre que les debilitats i amenaces són aspectes negatius que cal afrontar, corregir o evitar. Aquesta diagnosi és la base per definir els reptes i les accions d'aquest Pla director (vegeu 9 i 10).

La diagnosi que es presenta tot seguit es nodreix bàsicament de quatre fonts d'informació, a part del criteri tècnic dels propis autors:

- De la informació continguda en els capítols precedents d'aquest Pla director (que a la vegada, com s'ha dit, es nodreix de diverses fonts d'informació, vegeu 2.2).
- De les visites sobre el terreny i les entrevistes personalitzades (vegeu 2.2.2)
- De les aportacions fetes pels participants a la sessió de debat del 15 de setembre de 2011 (vegeu 2.2.2).
- Del document de treball per a *l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà*. (Consell Comarcal del Pallars Jussà, 2011), que inclou també una diagnosi, si bé per al conjunt del sector turístic de la comarca.

Tot i que aquesta diagnosi se centra en l'ecoturisme al municipi de Tremp, també s'han inclòs aspectes del conjunt del sector turístic de la comarca del Pallars Jussà que s'han considerat rellevants.

Aquesta diagnosi s'estructura en les mateixes temàtiques que s'han tractat en els capítols precedents. Si en aquests capítols anteriors els continguts eren majoritàriament descriptius, en aquesta diagnosi són valoratius. Les temàtiques de la diagnosi són:

- Context geogràfic i socioeconòmic del municipi de Tremp i del Pallars Jussà i processos de planificació estratègica endegats
- Agents implicats en el desenvolupament de l'ecoturisme
- Potencial ecoturístic de les zones d'interès natural del municipi
- Accessos al municipi i transport públic
- Rutes i itineraris
- Senyalització i plafons interpretatius
- Miradors i altres punts d'observació
- Centres d'interpretació i altres equipaments especialitzats
- Informació als turistes (espais d'atenció i productes informatius)
- Serveis complementaris
- Productes i activitats ecoturístiques
- Vies de promoció de l'oferta ecoturística

CONTEXT GEOGRÀFIC I SOCIOECONÒMIC DEL MUNICIPI DE TREMP I DEL PALLARS JUSSÀ I PROCESSOS DE PLANIFICACIÓ ESTRATÈGICA ENDEGATS

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **L'ecoturisme comença a tenir suport per part de diferents institucions públiques d'abast regional autònom**

El Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, va elaborar l'any 2009 un estudi sobre aquesta modalitat turística a Catalunya i va donar suport a la creació de la Xarxa EcoturCAT per al foment de l'ecoturisme a Catalunya. D'altra banda, la Generalitat de Catalunya està elaborant un pla d'acció per estimular l'economia verda que inclourà l'ecoturisme com un sector emergent.

- **El document de treball per a l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà (fruit del Pla estratègic de desenvolupament econòmic) és una gran oportunitat per definir una estratègia turística pròpia i per coordinar els diferents agents implicats**

De fet, una de les principals propostes d'aquest document de treball és la creació d'un ens públic-privat de promoció pública, que ha de servir com a instrument de cooperació entre els diferents agents relacionats amb el turisme a la comarca, per tal d'actuar coordinadament en la definició del model de desenvolupament turístic i en les accions de gestió i promoció dels productes turístics locals.

- **A escala comarcal i pirinenca s'han endegat algunes iniciatives de planificació turística interessants, lligades especialment al senderisme**

Destaquen l'Inventari de Recursos Ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran (2011), el Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran (2007), el Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic al Pallars Jussà i l'Inventari comarcal dels senders del Pallars Jussà. Els inventaris són un primer pas necessari, però si no són completats amb un pla estratègic que defineixin accions i a les que si destinin recursos continuats no tenen resultats visibles.

- **La comarca del Pallars Jussà està sent beneficiària d'ajuts econòmics per al desenvolupament local, i podrà seguir sent-ho fruit del 1r Programa de desenvolupament rural sostenible (2011-2015)**

Com a comarca desafavorida econòmicament en el context català, el Pallars Jussà pot optar amb una certa facilitat a ajuts procedents de fons europeus i estatals per fomentar el desenvolupament local. En un context de crisi econòmica i menys pressupostos públics, es una bona oportunitat a aprofitar.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Les condicions climàtiques del municipi, amb una forta calor als mesos d'estiu, són un desincentiu per a la pràctica d'algunes activitats ecoturístiques**

A l'estiu les temperatures al municipi de Tremp poden arribar als 40 °C, amb fortes calors durant les hores centrals del dia. Això pot desincentivar la pràctica d'algunes activitats ecoturístiques, especialment les relacionades amb els itineraris a peu.

- **Poca confiança de la població i gran part de l'Administració local en el potencial que ofereix el turisme per al municipi i la comarca, en part degut a la baixa autoestima i poc coneixement del patrimoni local**

El turisme, tot i que està present en les intencions dels agents públics locals, no té una presència entre la població local, que no el percep com a sector de futur per al desenvolupament econòmic de la comarca, fet que comporta poc interès ciutadà pel tema. Diversos indicadors d'activitat turística (vegeu 1.1) mostren aquesta poca confiança. La mentalitat general de la comarca és la de no canviar ni avançar, de mantenir l'*status quo*, de poca ambició. En relació amb el turisme, molts habitants consideren que és una comarca de pas i no un destí en si mateix. I això cal afegir-hi la situació d'envelliment de gran part de la població.

A aquesta mentalitat s'hi afegeix la manca d'autoestima en general dels habitants de la comarca i la poca valoració i coneixement del potencial turístic, que és molt elevat per la diversitat de recursos. Tota aquesta desconfiança també es manifesta en gran part de l'Administració local, tot i que hi ha excepcions.

- **L'estratègia turística (i ecoturística) de la comarca està poc definida**

Malgrat que s'han fet intents i que sembla que s'avança en bona direcció (vegeu les propostes del document de treball per a l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà), encara manca una idea clara i compartida de l'estratègia turística que cal implantar. Segons s'apunta a la diagnosi del Pla d'acció citat, no hi ha un projecte integral de comarca turística, a causa, entre altres, de la desconexió entre els actors locals i de la manca de mentalitat turística.

Tot i que els recursos turístics existeixen i són notables, la seva transformació en productes és molt escassa i les iniciatives individuals no responen a una lògica global de territori. A la comarca hi ha recursos naturals, però no hi ha el producte és escàs. Hi ha veus que diuen que manca un producte estrella que identifiqui la comarca i que cal identificar i prioritzar quins recursos es volen promoure. Com a exemples de recursos "estrella" se solen apuntar la geologia i la paleontologia o els llacs, que a diferència dels d'alta muntanya, permeten banyar-s'hi i fan la funció de platges.

AGENTS IMPLICATS EN EL DESENVOLUPAMENT DE L'ECOTURISME

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **L'Ajuntament de Tremp és un dels municipis catalans que més ha apostat per l'ecoturisme en els darrers anys, amb un paper important de lideratge**

Aquesta aposta es tradueixen diversos documents de planificació, la creació d'infraestructures i equipaments i la publicació de productes informatius. El primer document de planificació es remunta al 1996, i des de llavors s'han anat executant accions diverses amb el suport d'agents públics i privats, sobretot centrades en la zona de la Terreta, tot i que també en d'altres punts del municipi com a la zona de la Noguera Pallaresa i, més recentment, a la serra dels Nerets.

- **L'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i l'Aran aposta clarament per l'ecoturisme**

Diverses accions dels darrers anys ho avalem: encàrrec d'un inventari de recursos ecoturístics de tota la regió, organització de jornades de treball sobre ecoturisme destinades a empresaris turístics, formació diversa relacionada amb senderisme i elaboració i execució d'un Pla estratègic sobre senderisme.

- **Existeix una certa coordinació entre les diferents àrees de l'Ajuntament implicades en el desenvolupament i la promoció del turisme i de l'ecoturisme, però encara no és suficient**

La planificació ecoturística del municipi s'hauria d'abordar conjuntament entre les dues àrees esmentades, però sovint el lideratge correspon únicament a l'Àrea de Recursos naturals i municipi.

- **El sector privat que oferta activitats ecoturístiques és petit, però està present a l'aparador internacional**

Seria el cas d'empreses com Photo Logistics o Geoplay.

- **El sector de serveis turístics de la comarca es comença a organitzar per promoure conjuntament el turisme**

En són prova l'Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà i l'Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà, en una fase incipient.

- **L'Estació Biològica del Pallars Jussà és una entitat molt activa, amb capacitat de lideratge a Tremp i a tota la comarca i que creu fermament en l'ecoturisme**

De fet, l'EBPJ ha actuat i actua com a catalitzadora de diversos projectes relacionats amb l'ecoturisme arreu de la comarca. També impulsa projectes propis en col·laboració amb empreses ecoturístiques i allotjaments.

- **La construcció d'una seu de l'Institut Geològic de Catalunya és una oportunitat per desenvolupar l'ecoturisme relacionat amb el patrimoni geològic**

Aquest centre pretén potenciar la recerca, el desenvolupament i la divulgació de la geologia de l'àrea pirinenca, i per tant pot ser un agent clau en el camp de l'ecoturisme relacionat amb el patrimoni geològic del municipi de Tremp.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Al Pallars Jussà falta coordinació entre el sector turístic, el Consell Comarcal i els ajuntaments**

Segons s'apunta a la diagnosi del Pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà, no hi ha una estructura organitzativa del turisme a la comarca, cosa que es tradueix en una situació d'estancament caracteritzat per l'individualisme i la desconexió entre els agents locals i les ofertes existents. Per revertir aquesta situació, el Pla d'acció citat proposa la creació d'un organisme comarcal de promoció turística.

En el cas concret del Consell Comarcal, no hi ha cap tècnic turístic, per tant, no hi ha ningú que faci un seguiment del turisme de la zona. A més, la coordinació entre el Consell Comarcal i diversos ajuntaments, com el de Tremp, és deficient. Això fa que cada municipi faci una mica la seva en temes turístics.

- **L'aposta de l'Ajuntament de Tremp per l'ecoturisme no s'ha traduït en recursos suficients per a la promoció de l'oferta ecoturística**

La promoció turística no és prioritària per a l'Ajuntament, tal com es demostra amb els recursos que s'hi destinen. Una possible interpretació és el consistori no s'acaba de creure els beneficis que pot portar el turisme al municipi.

- **Atenent als recursos que s'hi destinen, a escala comarcal hi ha poca voluntat política per promoure l'ecoturisme**

Tot i que s'han dut a terme iniciatives de planificació interessants (a nivell turístic en general), i que s'ha apostat força pel senderisme, a la pràctica s'observa una falta de voluntat política per promoure l'ecoturisme, per exemple, per l'escassetat de recursos que es destinen al manteniment de determinats equipaments o per la manca de personal dedicat a desenvolupar i promoure l'ecoturisme.

- **El sector turístic privat, llevat d'algunes excepcions, no ha seguit l'impuls a l'ecoturisme que s'ha promogut des de l'Ajuntament de Tremp**

Tot i l'impuls de l'Ajuntament de Tremp amb la creació d'infraestructures i equipaments turístics, la clau per a la consolidació del turisme depèn del sector privat i de la posada en marxa de negocis i empreses. En aquest sentit, s'han creat poques empreses (així per exemple, tot i l'enorme extensió del municipi hi ha molt poques cases de turisme rural) o les existents han apostat poc per l'ecoturisme. De fet, hi ha molt poques empreses que ofereixin ecoturisme concretament al municipi de Tremp (vegeu 7.5). Un cas particular és el de la Terreta, on els seus habitants (tant els històrics com els nous) han demostrat una manca de dinamisme per a la creació d'alguna nova empresa de serveis ecoturístics, aprofitant la creació d'infraestructures i equipaments que ha impulsat l'Ajuntament de Tremp.

- **Existeix poc suport públic a la iniciativa privada**

Tot i que és una qüestió transversal que supera les competències municipals –i fins i tot comarcals–, des del sector turístic privat de la comarca es considera que hi ha poc suport de l'Administració pública per emprendre nous negocis (noves empreses de serveis, rehabilitació de masies com a allotjaments de turisme rural, etc.). A això cal afegir-hi la burocràcia administrativa, que és feixuga i complexa.

POTENCIAL ECOTURÍSTIC DE LES ZONES D'INTERÈS NATURAL DEL MUNICIPI

Un cop identificats els recursos de cada zona (apartat 4.2), cal valorar-ne el potencial turístic, és a dir, si allò que tenim pot esdevenir un atractiu real i convertir-se –o consolidar-se– de veritat en un producte turístic. Es pot disposar de grans recursos naturals però que no atreguin prou gent. Tenir una gran joia natural no implica necessàriament que hi hagi activitat turística.

El potencial ecoturístic de les cinc zones identificades en aquest Pla s'ha valorat a partir d'una adaptació pròpia dels criteris que es proposen a la *Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local* (Departament d'Empresa i Ocupació i Observatori de Turisme, 2011). Segons aquest document, el potencial es valora a partir de dos grans tipus de criteris: l'atractivitat del recurs, que en aquest cas s'ha dividit segons els quatre de tipus d'atractius ecoturístics (fauna salvatge –F–, vegetació, boscos i flora –V–, elements d'interès geològic i geomorfològic –G–, i paisatges singulars i espectaculars –P–); i el potencial de desenvolupament turístic, que es valora a partir de diferents criteris.

Taula 5. Valoració del potencial ecoturístic de les zones d'interès natural del municipi

		Zona 1 Terreta i serra de Sant Gervàs				Zona 2 Gurp i serra de Santa Engràcia				Zona 3 Montllobar i Puigcerçós				Zona 4 Noguera Pallaresa				Zona 5 Serra dels Nerets			
		F	V	G	P	F	V	G	P	F	V	G	P	F	V	G	P	F	V	G	P
Atractivitat	Valor natural	***	**	**	**	**	**	**	**	*	-	***	*	**	**	-	*	**	**	*	**
	Atractiu visual	***	*	***	***	**	*	*	**	*	-	**	*	**	**	-	**	*	*	-	**
	<i>Nivell global d'atractivitat</i>	Alt				Alt				Mitjà				Baix				Mitjà			
Potencial de desenvolupament turístic	Condicionants de protecció	Mig				Mig				Baix				Mig				Baix			
	Facilitat d'accés	Baixa				Alta				Baixa				Alta				Mitjana			
	Accessibilitat per a infants i discapacitats	Baixa				Baixa				Baixa				Alta				Baixa			
	Públic objectiu	Ampli i especialitzat				Ampli				Especialitzat				Ampli				Ampli			
	Capacitat de càrrega	Alta				Mitjana				Mitjana				Mitjana				Mitjana			
	Disponibilitat d'equipaments	Alta				Mitja				Baixa				Mitja				Mitja			
	Costos de gestió i manteniment	Alt				Mitjà				Baix				Mitjà				Mitjà			
	Capacitat de promoció	Alta				Mitjana				Baixa				Mitjana				Baixa			
	Afluència actual	Baixa				Molt baixa				Molt baixa				Baixa				Baixa			
<i>Nivell global del potencial de des. turístic</i>	Alt				Mitjà				Baix-Mitjà				Mitjà				Baix-Mitjà				

Notes: **F:** fauna salvatge; **V:** vegetació, boscos i flora; **G:** elements d'interès geològic i geomorfològic; **P:** paisatges singulars i espectaculars.

Per a cada recurs, el nivell d'atractivitat es determina segons una escala de quatre graus (de més a menys): ***:elevat; **:mitjà; *:baix; -:nul.

Taula 6. Escala de valoració del nivell global d'atractivitat i del nivell global del potencial de desenvolupament turístic

	Baix	Mitjà	Alt
Nivell global d'atractivitat	El recurs no és prou atractiu per ell mateix com perquè valgui la pena visitar-lo. Potser millor desestimar-lo si no veiem la possibilitat de complementar-lo o fer-lo complement d'altres.	El recurs és prou atractiu per no perdre-te'l si ets trobes de visita per la zona. Val la pena valorar el potencial d'aquest recurs.	Mereix la pena venir al lloc només per visitar-lo. Cal crear valor turístic per a aquest recurs.
Nivell global del potencial de des. turístic	Té inconvenients pràctics o la inversió que requereix no compensa el seu potencial atractiu turístic. Es recomana desestimar-lo.	Encara que no generi un volum de visites i d'ingressos per ser autosuficient genera vida al poble en altres terrenys (restauració, allotjament, projecció del municipi), la qual cosa justifica la dotació de recursos públics. Val la pena de crear valor turístic per a aquest recurs .	Permet generar una oferta turística al seu entorn i ingressos directes o indirectes suficients per ser considerat un producte turístic rendible. És prioritari convertir aquest recurs en producte turístic.

Font: *Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local* (Quaderna, 2011)

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El municipi –i la comarca– acull una gran diversitat de paisatges que, a més, destaquen pel seu caràcter agrest i solitari**

El terme municipal inclou des de paisatges prepirinencs fins a paisatges mediterranis i fluvials, cosa que li atorga un gran interès ecoturístic i la possibilitat de diversificar l'oferta. També cal destacar els paisatges humanitzats, ben singulars (vinyes, ametllers, fruiters, etc.). Tot plegat es reproduïx a escala de la comarca, que incorpora a més a més paisatges d'alta muntanya (Vall Fosca).

- **El municipi i la conca de Tremp en el seu conjunt acullen un patrimoni geològic excepcional a Europa, que atreu milers de científics i estudiants cada any**

Al municipi hi ha catalogats tres espais d'interès geològic, amb un potencial ecoturístic desigual. Tot i això, el potencial del municipi i del conjunt de la Conca podria atraure turistes d'arreu del món ja que, segons els geòlegs, és un dels millors llocs del món pel que fa a la dinàmica geològica, amb falles, turbidites, rius fòssils, etc.

- **Diversos indrets del municipi permeten observar amb una certa facilitat els ocells carronyaires, que desperten un gran interès ecoturístic**

Entre aquests indrets destaquen especialment la Terreta i el sector de Gulp i Santa Engràcia. En ambdós casos es disposa d'equipaments especialitzats per observar-los. L'interès d'aquests ocells rau en les seves dimensions, el seu comportament (amb la possibilitat de veure'ls planejar pels cels o alimentant-se de carronya) i per la presència de les quatre espècies europees de voltors.

- **El trencalòs, un dels ocells més atractius des del punt de vista ecoturístic, es pot observar a la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs i, esporàdicament, en altres indrets del municipi**

Això genera un gran potencial d'atracció de turistes ornitològics d'arreu del món, especialment de països amb molta afició com el Regne Unit i els Estats Units.

- **Quasi tres quartes parts del municipi disposen d'algun tipus de protecció, el que garanteix a priori la conservació dels recursos naturals i ecoturístics**

Quasi una tercera part del municipi (un 32,8%) està protegida pel PEIN i la Xarxa Natura 2000. Un 40% del municipi està protegit pel Pla Territorial de l'Alt Pirineu i Aran.

- **El municipi disposa de nombroses formes de relleu singulars**

Aquest recurs té un gran atractiu paisatgístic. En són exemples les serres de Sant Gervàs o Castellet, a la Terreta.

- **Els atractius naturals del municipi es complementen amb un gran nombre d'elements d'interès cultural, històric i gastronòmic**

Entre aquests elements destaquen els nombrosos castells i torres medievals (alguns en un estat de conservació dolent), les ermites romàniques, les pintures rupestres de la serra de Sant Gervàs i alguns jaciments arqueològics i paleontològics (com els presents a la serra dels Nerets). Pel que fa a l'oferta gastronòmica, cal destacar els productes agroalimentaris, molt diversos i de gran qualitat.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Existeix un gran desconeixement entre el públic potencial sobre els atractius naturals del municipi de Tremp**

Des de la perspectiva del turisme de proximitat, Tremp no és un municipi que es conegui per la societat catalana –ni tampoc a escala estatal i internacional– pels seus atractius naturals. Diversos factors, que s'apunten tot seguit, ho explicarien.

- **Els atractius naturals de comarques veïnes generen una forta competència ja que són més coneguts popularment**

El Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça tenen atractius naturals molt coneguts pels clients nacionals i internacionals, entre els quals destaca en primer lloc el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i, en segon lloc, el Parc Natural de l'Alt Pirineu, amb la Pica d'Estats com a emblema. No obstant això, aquests espais naturals són de característiques ben diferents als de Tremp, per la qual cosa són competència en quant a proximitat però no per tipologia de recurs.

- **A Tremp no hi ha un espai natural protegit de gran rellevància a escala catalana**

Està demostrat que la marca "Parc natural" genera, de per si, una forta atracció turística i ecoturística. El fet que ni al municipi ni a la comarca hi hagi cap parc natural en disminueix l'atractiu, sobretot entre aquell públic menys avesat a l'ecoturisme. No obstant això, a prop de Tremp hi ha espais de gran rellevància a escala catalana com la serra del Montsec o el massís del Boumort.

- **En la consciència col·lectiva els paisatges d'alta muntanya encara són més atractius que els prepirinencs o els mediterranis**

L'imaginari col·lectiu associa els espais naturals més espectaculars als propis de la natura alpina. Per aquesta raó, els valors naturals propis del Prepirineu queden a l'ombra dels valors pirinencs i alpins.

ACCESSOS AL MUNICIPI I TRANSPORT PÚBLIC

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **L'accés a Tremp en vehicle privat es pot fer relativament ràpid (al voltant de dues hores) des de quasi qualsevol punt del territori català (llevat de Girona)**

Des de Barcelona es triga quasi el mateix temps en arribar a Tremp que en arribar a la Cerdanya (i sense peatges), i molt menys que en arribar a la Vall d'Aran, ambdós casos destins turístics de primer ordre.

- **Dues infraestructures de gran importància, com són l'aeroport de Lleida-Alguaire i l'AVE, apropen considerablement al municipi de Tremp turistes de mercats internacionals i de la resta d'Espanya**

Tot i que la promoció d'aquestes infraestructures depèn d'organismes d'abast supralocal i regional, tenir-les relativament a prop és una bona oportunitat. Des de Lleida, es triga una hora i mitja, aproximadament, en arribar a Tremp.

- **Tremp és, juntament amb Puigcerdà, l'única capital de l'Alt Pirineu connectada amb tren, el qual ofereix una gran oportunitat per apropar ecoturistes al municipi**

El tren dels llacs ordinal (Lleida-La Pobla de Segur) és un transport que funciona i que porta turistes a la zona, però es creu que es pot millorar la freqüència de pas. Aquest tren pot respondre a una demanda creixent de turisme sostenible que vol arribar en tren al seu destí.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **El transport d'autobús des de Barcelona triga quasi quatre hores**

Aquesta durada té una lògica perquè s'atura en nombroses poblacions, però desincentiva les persones que vulguin anar directament a les capitals de comarca.

- **El Pallars Jussà, Tremp inclòs, està considerada per moltes persones de la resta del país com una "comarca de pas" cap a l'Alt Pirineu**

Aquesta etiqueta és difícil de trencar i contribueix a desvalorar els importants atractius de la comarca i del municipi.

- **El nombre tan escàs de vols programats a l'aeroport de Lleida-Alguaire i l'escassa promoció i ús d'aquest aeroport són una oportunitat perduda**

L'aeroport de Lleida-Alguaire és una infraestructura amb molt de potencial, però requereix una adequada promoció. Fins al moment, no ha respost a les expectatives generades.

- **L'accés a la Terreta des del nucli de Tremp és dificultós i lent, cosa que pot descoratjar alguns turistes potencials**

La carretera C-1311 té molts revolts i el trajecte és força lent (quasi 1 hora). No obstant això, per anar al congost de Mont-rebei des de Tremp s'ha de fer la mateixa carretera (tot i que el trajecte és més curt) i els visitants hi van.

RUTES I ITINERARIS

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El municipi disposa d'una xarxa de més de 100 km de senders senyalitzats, sobretot a la zona de la Terreta i la serra de Sant Gervàs, amb intensitats i durades molt diverses que creen una oferta variada**

Aquesta xarxa, la més extensa de tots els municipis del Pallars Jussà i que ha estat habilitada i condicionada per l'Ajuntament, és un equipament de primer ordre per a la pràctica del senderisme. La varietat de l'oferta de senders, alguns de molt durs i altres més senzills, permet oferir un producte variat que pot interessar a perfils diversos de senderistes.

- **Tots els itineraris de les zones de la Terreta i la serra de sant Gervàs, i Gurp i serra de Santa Engràcia parteixen de pobles**

D'entrada, que els itineraris comencin en els pobles permet donar-los a conèixer i complementar la ruta ecoturística amb la visita a altres elements d'interès cultural. A més a més, en el cas d'itineraris molt visitats, és una oportunitat per als habitants d'aquell poble per oferir serveis complementaris (allotjament, restauració, venda de productes agroalimentaris o artesanals, etc.).

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **L'àmplia oferta d'itineraris fa que no en destaquí cap**

Aquesta dispersió pot dificultar l'elecció a senderistes principiants, poc avesats o que vegin el senderisme com un complement a altres activitats turístiques. Caldria apostar per uns 2-3 itineraris de dificultat variable en cada zona (sense desmerèixer la resta) i focalitzar-hi els esforços de manteniment, senyalització i promoció. També seria necessari diferenciar aquells itineraris destinats principalment a un ús públic de la població local i que aquells destinats principalment a usos turístics.

- **La roureda d'Aulàs, un dels elements més atractius de la Terreta, no té un itinerari senyalitzat propi que passi pel seu interior, tot i que alguns hi passen a prop**

Per poder senyalitzar aquest itinerari, caldria arribar a acords amb els propietaris de la roureda. Fins al moment, l'Ajuntament i els propietaris no han aconseguit posar-se d'acord.

- **L'oferta d'itineraris senyalitzats a la zona de Montllobar és escassa i no permet gaudir dels espais d'interès geològic, el principal atractiu del sector**

Així per exemple, no existeix cap itinerari senyalitzat per observar l'esllavissada de Puigcercós o la Formació Castissen a Mas de Faro.

- **Tot i l'oferta d'itineraris existents, hi ha poques empreses i guies locals que ofereixin serveis d'interpretació ambiental associats a aquests itineraris**

Per garantir que els itineraris generen activitat econòmica, cal que els visitants els recorrin acompanyats de guies locals. Ara mateix, molt poques empreses locals ofereixen aquest servei.

- **Hi ha pocs itineraris que comencin des del nucli de Tremp i això obliga a agafar el cotxe**

Els principals itineraris són els de la zona de la Noguera Pallaresa. Convindria que des de Tremp també es pogués arribar a la zona de Gorp i Santa Engràcia (habilitant un itinerari fins a Talaró) i a la zona de la serra de Nerets.

- **L'oferta d'itineraris per fer en bicicleta (cicloturisme) és escassa**

Tot i que aquesta mancança es podria explicar parcialment per l'orografia del municipi, existeixen algunes possibilitats (com ara al llarg de la Noguera Pallaresa) que de moment no s'han aprofitat prou.

- **No hi ha oferta de senders per a turistes que vulguin fer travesses llargues i de muntanya (senderisme en el sentit estricte del terme)**

Malgrat aquesta mancança, està en procés de senyalització la ruta sociocultural "El Camí" i s'està estudiant la possibilitat de consolidar la Caminada de Carenes com un producte de senderisme de dos dies.

SENYALITZACIÓ I PLAFONS INTERPRETATIUS

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **La majoria de zones d'interès ecoturístic del municipi disposen de plafons interpretatius**

Aquests plafons ajuden el visitant a entendre el paisatge i els valors naturals d'aquell territori. Els plafons estan distribuïts arreu de totes les zones d'interès ecoturístic, llevat de la serra dels Nerets (tot i que està previst en breu instal·lar-hi cartellera interpretativa). En algunes zones la concentració de plafons és més elevada, com és el cas de la Terreta i la serra de Sant Gervàs. Aquesta àmplia oferta de plafons distingeix Tremp d'altres municipis propers.

- **La majoria de plafons interpretatius estan escrits en tres llengües (català, castellà i anglès)**

Tant els plafons de la Terreta com els dels itineraris paisatgístics estan escrits en els tres idiomes. Només els de la zona de la Noguera Pallaresa (amb el format de l'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge) no disposen de la informació en anglès.

- **En una actualització recent de l'Inventari comarcal de senders del Pallars Jussà (2011) s'han identificat les necessitats de manteniment (senyals a canviar, desbrossament, etc.) d'alguns itineraris**

Aquesta diagnosi s'ha fet per a cadascun dels itineraris prioritzats pels propis ajuntaments i aporta una informació molt valuosa de cara al manteniment d'aquests equipaments.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **El manteniment dels senyals i dels plafons interpretatius no respon a una planificació periòdica**

Aquest manteniment només es fa quan l'Ajuntament accedeix a recursos procedents d'ajuts públics d'altres administracions. Això provoca que l'estat dels plafons sigui molt desigual i, en alguns casos, doni una mala imatge perquè alguns dels plafons es troben en mal estat.

- **Manquen plafons interpretatius en francès, idioma necessari per la proximitat geogràfica**

Aquesta mancança és més patent tenint en compte que el turisme d'origen francès és el tercer en nombre de visitants (després dels catalans i dels turistes de la resta de l'Estat espanyol).

- **La senyalització dels itineraris (tant direccional com de continuïtat) no és uniforme, cosa que pot dificultar als ecoturistes menys avesats**

Aquest problema, estès arreu del país, es tradueix, en el cas del municipi de Tremp, amb una profusió de senyals de diferent format: els corporatius de la Terreta, els de l'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge, els de Turisme de Catalunya, etc.

- **El mateix succeeix amb el format dels plafons interpretatius, tot i que això és menys problemàtic en el sentit de l'orientació**

Hi ha fins a tres formats diferents: el corporatiu de la zona de la Terreta i la serra de sant Gervàs, el dels itineraris paisatgístics (arreu del municipi) i els de l'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge (a la Noguera Pallaresa i, properament, a la serra dels Nerets). Tot i que això no genera problemes d'orientació, sinó que ofereix una imatge poc homogènia.

- **Els accessos principals a algunes zones d'interès ecoturístic no estan suficientment ben senyalitzades**

Aquesta situació es dona, per exemple, a les zones de la Noguera Pallaresa i de la serra dels Nerets des de la carretera C-1412. És vital senyalitzar adequadament els accessos a les zones d'interès ecoturístic per facilitar-ne la visita i millorar l'experiència de l'ecoturista.

- **La senyalització de continuïtat d'alguns itineraris a les zones de la Terreta i serra de Sant Gervàs, i Gulp i Santa Engràcia, pateix deficiències i falta de manteniment regular**

En alguns llocs falta senyalització vertical, en d'altres llocs falta repassar i reforçar la senyalització de continuïtat, en d'altres desbrossar, etc. Aquestes mancances o deficiències han estat identificades pel propi Ajuntament de Tremp i pel Consell Comarcal del Pallars Jussà (per a aquells itineraris que formen part de l'inventari comarcal de senders), però la manca de recursos fa que no es puguin corregir.

- **Diversos plafons interpretatius de les zones de la Terreta i serra de Sant Gervàs, i Gulp i Santa Engràcia, requereixen renovació o manteniment regular**

Per exemple, els de la collada de Torogó, que estan cremats pel sol, o el de la collada de Castellet, que s'ha de reposar (només hi ha el marc). No cal dir que aquesta situació dona una mala imatge turística.

- **Alguns elements d'interès geològic rellevants no disposen de cap tipus de senyalització (direccional, informativa, interpretativa) per accedir-hi, observar-los i entendre'n l'origen**

És el cas, per exemple, de l'eslavissada de Puigcercós. Tot i que existeixen propostes de senyalització dels elements d'interès geològic, mai s'han arribat a executar en la seva totalitat. De cara a millorar el coneixement d'aquests elements, principalment a nivell de divulgació i d'ensenyament mitjà, seria molt convenient poder disposar d'un rètol informatiu, amb un mínim d'informació escrita i gràfica.

- **La informació d'alguns plafons interpretatius és, en alguns casos, poc divulgativa o incompleta**

Per exemple, els de la Noguera Pallaresa, en els que el disseny i els continguts no conviden a llegir-los.

MIRADORS I ALTRES PUNTS D'OBSERVACIÓ

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El municipi disposa d'una oferta àmplia de miradors habilitats i altres punts d'observació**

Pràcticament totes les zones d'interès ecoturístic tenen algun mirador habilitat, llevat de la serra dels Nerets. Aquests miradors són un atractiu ecoturístic de primer ordre ja que permeten gaudir de panoràmiques extraordinàries.

- **Els dos aguaitos associats a canyets són un factor diferenciador de l'oferta ecoturística del municipi**

Tanmateix, l'ús d'aquests aguaitos està destinat, de moment, només a fotògrafs aficionats o professionals, si bé tenen un potencial per arribar a altres tipus de visitants.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Els accessos principals a la major part dels miradors no estan senyalitzats**

Essent un dels principals equipaments ecoturístics, resulta incomprendible que no estiguin senyalitzats. Només tindria sentit no senyalitzar aquells amb un ús més restringit, com ara els dos aguaitos situats a prop de canyets.

- **Diversos plafons interpretatius associats a miradors requereixen renovació o manteniment regular**

Seria el cas, per exemple, dels plafons associats als miradors de Santa Helena i del coll de Montllobar.

- **L'estructura o l'aspecte d'alguns miradors requereixen d'un manteniment regular**

Seria el cas del mirador de les Salades, parcialment envaït per vegetació.

CENTRES D'INTERPRETACIÓ I ALTRES EQUIPAMENTS ESPECIALITZATS

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El Casal dels Voltors és un equipament amb un enorme potencial ecoturístic que encara no s'ha aprofitat suficientment**

Tot i la seva llunyania respecte el nucli de Tremp, aquest equipament està obert pràcticament tots els dies de la setmana i compta amb una persona responsable per atendre visites. El seu emplaçament, al bell mig de la Terreta, el fa idoni per informar sobre les possibilitats ecoturístiques que ofereix aquesta zona.

- **L'Estació Biològica del Pallars Jussà està executant un projecte educatiu i comunicatiu associat al Casal del Voltors que, de retruc, modernitzarà aquest equipament i el farà més atractiu per a ecoturistes**

Tot i tractar-se d'un projecte d'educació ambiental destinat a incrementar l'afluència d'escolars, de retruc millorarà l'oferta ecoturística del Casal atès que s'hi vincularan les explotacions ramaderes. També es preveu crear material audiovisual. Amb el projecte s'espera duplicar el número de visitants al centre, cosa que permetria i requeriria l'ocupació, com a educadors i guies, d'habitants de la Terreta qualificats.

- **L'Ajuntament de Tremp ha iniciat un procés de reflexió per millorar i augmentar el nombre de visites al Casal dels Voltors**

Aquest procés s'ha traduït en un llistat de possibles accions a emprendre, les quals no disposen d'assignació pressupostària, de moment. Algunes de les accions apuntades seran abordades pel projecte educatiu de l'Estació Biològica del Pallars Jussà esmentat en el punt anterior.

- **El Museu de les Ciències Naturals del Pallars Jussà és un equipament amb un gran potencial**

Amb les reformes i la promoció adequada, podria esdevenir un gran centre d'interpretació del patrimoni natural de la comarca des d'on oferir als visitants activitats ecoturístiques i, fins i tot, la possibilitat de contractar-les.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **El nombre de visites del Casal del Voltors és baix i per tant és un equipament infrautilitzat que cal revitalitzar i resoldre'n algunes deficiències**

Les visites s'han estabilitzat al voltant d'unes 1.000 cada any. És de preveure que aquest nombre augmenti amb el projecte comunicatiu i educatiu que està impulsant l'EBPJ. D'altra banda, cal garantir el correcte funcionament d'alguns serveis, com ara les càmeres que ofereixen imatges en directe dels voltors.

- **El Museu de les Ciències Naturals del Pallars Jussà és un equipament amb un ús indefinit**

El potencial d'aquest equipament es troba, actualment, desaprofitat, malgrat les diverses propostes que s'han fet al respecte.

INFORMACIÓ ALS TURISTES (ESPAIS D'ATENCIÓ I PRODUCTES INFORMATIUS)

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El municipi disposa de dos punts d'informació turística, un al nucli de Trepmp i l'altre a la Torre de Tamúrcia (a la Terreta)**

Aquests espais d'atenció, si estiguessin ben senyalitzats i disposessin de suficient informació ecoturística, són un lloc ideal per dirigir els visitants cap a les diverses zones d'interès ecoturístic del municipi.

- **Des de l'oficina de turisme de Trepmp, i a partir de les demandes dels visitants en la pròpia oficina, es detecta un interès per fer rutes de natura i senderisme**

Segons dades aproximades de l'oficina, la meitat de la gent que passa per l'oficina està interessada en natura, paisatge i senderisme. Aquesta és una gran oportunitat que convé aprofitar per donar a conèixer alguns de les rutes més destacades que es poden fer al municipi (i també a la comarca).

- **En breu, s'editaran dues publicacions de gran interès amb informació ecoturística del municipi: una guia ecoturística –que es distribuirà gratuïtament– i una guia d'itineraris**

Pocs municipis catalans, especialment d'interior, disposen d'aquest tipus d'informació ecoturística especialitzada.

- **El municipi disposa d'un mapa-guia que està escrit en tres idiomes (català, castellà i anglès)**

Tot i que aquest mapa és millorable, és un bon punt de partida per conèixer l'oferta ecoturística del municipi.

- **El portal web turístic del Consell Comarcal del Pallars Jussà (en procés de renovació) ofereix informació abundant sobre els itineraris a peu pel municipi de Trepmp, tot i que la presentació es poc atractiva**

Tot i que és un portal web en procés de renovació, i caldrà valorar-lo quan estigui finalitzat, un punt a destacar és la informació abundant que ofereix sobre senderisme.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **L'oficina de turisme de Trepmp té una visió comarcal i s'hi dóna poca informació de l'oferta ecoturística del municipi**

L'oferta de senders del municipi es dóna a conèixer poc i se sol informar del conjunt de rutes de la comarca. Caldria mantenir la visió comarcal, però incidir més en les possibilitats que ofereix Trepmp. D'altra banda, el sistema tàctil d'informació 24 hores ofereix molt poca informació de l'oferta ecoturística del municipi.

- **L'oficina de turisme de Trepmp no disposa d'una zona d'aparcament que faciliti l'aturada dels vehicles i la informació 24 hores no funciona adequadament**

La manca d'un aparcament habilitat dificulta que els visitants optin per aturar-se i demanar informació; o si ho fan, ho fan amb pressa. Caldria crear o senyalitzar una zona d'aparcament, o reubicar l'oficina de turisme. D'altra banda, el sistema tàctil

d'informació 24 hores, situat fora l'oficina, no funciona prou bé ja que costa entrar en algunes seccions i en d'altres no s'hi pot entrar.

- **L'horari del Casal del Voltors no és fix i això pot generar confusions als potencials visitants**

Caldria fixar un horari definitiu per al Casal dels Voltors que evitès molèsties i confusions als potencials visitants.

- **El municipi de Tremp no disposa d'un web propi amb informació turística i la informació ecoturística del web general i del web de la Terreta no està actualitzada i és insuficient d'acord amb les tendències actuals del mercat**

El web de la Terreta no s'actualitza i les imatges en directe dels voltors han deixat de funcionar. Des del web general la informació dels itineraris i d'altres equipaments (com els miradors, per exemple) és clarament incompleta. El nou web de l'Àrea de Recursos Naturals i Municipi oferirà parcialment informació dels espais naturals del municipi, però no està pensat com a portal d'informació i promoció turística.

- **El portal web turístic del Pallars Jussà (en procés de renovació) no tracta l'ecoturisme o activitats incloses com el turisme ornitològic**

Tot i que és un portal web en procés de renovació, i caldrà valorar-lo quan estigui finalitzat, en la versió consultada a octubre de 2011 només es fa esment al turisme actiu, i els recursos naturals s'esmenten molt de passada.

- **El mapa-guia del municipi de Tremp és confós i té algunes mancances**

El mapa és de tot el municipi però la informació escrita del revers és focalitza molt en la Terreta. Hi falten atractius ecoturístics importants i alguns itineraris senyalitzats i el disseny gràfic també és millorable. Caldria reeditar i millorar aquest mapa, tant la informació del revers com la del propi mapa.

- **No hi ha cap mapa senderístic gaire útil per a excursionistes, amb una escala adequada**

L'escala del mapa-guia de Tremp és massa gran per seguir itineraris d'una manera precisa. I no existeix cap mapa de cap altra editorial que estigui pensat especialment per a senderistes i excursionistes.

- **La guia d'ecoturisme del municipi de Tremp estarà publicada inicialment només en català**

Això no facilita que turistes procedents d'altres llocs de l'Estat i estrangers puguin informar-se de l'oferta ecoturística del municipi.

- **Els fulletons d'alguns itineraris seleccionats de la Terreta han quedat antiquats i no s'han tornat a reeditar, mentre que d'altres itineraris no disposen de fulletons propis**

Aquesta mancança es podrà solucionar amb la guia d'itineraris que es publicarà en breu, si bé aquesta serà de pagament. Caldria valorar si editar nous fulletons i fer-los disponibles a través d'Internet.

- **Per al conjunt de la comarca (i també del municipi), alguns propietaris d'establiments adreçats al turisme no coneixen de primera mà els recursos ecoturístics que ofereix el territori**

Per aquesta raó, la informació que poden donar al visitant és dispersa i insuficient. En aquest sentit, es considera bàsic i necessari que els propietaris d'establiments coneguin els recursos de la comarca i del municipi i puguin aconsellar i recomanar als seus clients a partir del propi coneixement i experiència.

SERVEIS COMPLEMENTARIS

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El sector de serveis turístics de la comarca es comença a organitzar per promoure conjuntament el turisme, incloent oferta d'activitats ecoturístiques**

En són prova l'Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà, que recentment ha fet una aliança amb l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme per oferir rutes guiades als hostes de les cases de turisme rural, i l'Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà. De fet, els restaurants i, sobretot, els allotjaments són una peça imprescindible per donar a conèixer l'oferta ecoturística del municipi i la comarca.

- **A la comarca hi ha allotjaments que poden esdevenir exemples de bones pràctiques turístiques, com l'Hotel Terradets o Casa Guilla**

Ambdós allotjaments, cadascun amb la seva tipologia pròpia, poden esdevenir un model a seguir per altres allotjaments de la comarca, ja que aposten per un turisme responsable i per donar a conèixer la riquesa natural de la comarca.

- **La manca d'allotjaments rurals al municipi de Tremp es pot suplir amb l'oferta que hi ha a la resta de la comarca, o amb l'oferta hotelera (7 hotels, 232 places)**

La disponibilitat actual de llits a la comarca és suficient per l'activitat que ara hi ha, més aviat baixa. No obstant, una promoció turística eficaç posaria de relleu la necessitat d'ampliar l'oferta d'allotjament, que en aquests moments és de 67 cases de pagès.

- **L'alberg de Tremp ofereix algunes activitats ecoturístiques**

Tanmateix, de l'oferta d'activitats existents, poques es practiquen al propi municipi de Tremp. L'alberg pot ser un dinamitzador de noves activitats ecoturístiques al municipi de Tremp dirigides a un segment molt determinat, el del turisme familiar.

- **De totes les comarques pirinenques, el Pallars Jussà és de les que té una oferta de productes agroalimentaris més diversificada**

Aquesta oferta inclou des de carn i embotits derivats del bestiar de pastura fins a vinyes i hortalisses mediterrànies. Aquest sector té un fort potencial de cooperació amb l'ecoturisme per oferir paquets conjunts.

- **Al municipi hi ha moltes fonts i àrees d'esbarjo, algunes de les quals ben arreglades**

Per a un determinat tipus d'ecoturista *light*, aquests són equipaments, especialment les àrees d'esbarjo, són de gran utilitat com a servei complementari. Val a dir que si algunes àrees d'esbarjo són modernes i cuidades, també n'hi ha d'altres en més mal estat.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Al municipi de Tremp hi ha pocs allotjaments rurals en relació amb la seva superfície, cosa que demostra el poc dinamisme del sector**

A tor el municipi hi ha un total de cinc cases rurals, molt poques en comparació amb l'extensió del terme. Pel que fa a la zona de la Terreta, que fins ara és la més promocionada del municipi, la disponibilitat d'allotjament és deficient, tot i que es pot suplir parcialment amb l'oferta d'altres municipis propers, inclosos el de la part aragonesa.

Aquest poc dinamisme s'explica per factors diversos: 99,9% de la població viu al nucli urbà, on no es poden fer cases de pagès, ja que aquestes només es poden fer en nuclis de menys de 1.000 habitants. També s'ha de tenir en compte el perfil de la població d'aquesta zona, una part no té prou poder adquisitiu per tirar endavant un projecte turístic i l'altre sector és població envellida que té poder adquisitiu però no vol invertir en el turisme. Finalment, cal tenir en compte també les dificultats burocràtiques i l'escàs suport públic, com ja s'ha apuntat anteriorment.

- **La tramitació administrativa per iniciar un nou negoci d'allotjament rural (ja sigui per construir una casa com per rehabilitar-ne una d'existent) és feixuga i llarga**

Tot i que aquesta feblesa no depèn directament del municipi de Tremp, sinó que requereix modificacions legals per part del Govern de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament sí que pot oferir (i ofereix) un servei d'assessorament, que sempre es pot millorar.

- **Ni l'Associació de Cases de Pagès del Pallars Jussà ni la de Professionals de l'Àmbit Turístic no disposen encara de cap web activa**

Avui dia, si no es té presència a la xarxa, és com si no s'existís. Per tant, si aquestes associacions volen donar-se a conèixer i volen promoure els serveis dels associats, és imprescindible disposar d'una pàgina web.

- **Més enllà del nucli de Tremp, l'oferta de restauració al municipi és escassa, si bé es compensa amb la d'altres municipis**

Aquesta mancança és especialment greu a la zona de l'interior de la Terreta, tot i que a Areny i al Pont de Montanyana hi ha alguns restaurants.

PRODUCTES I ACTIVITATS ECOTURÍSTIQUES

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **Al municipi –i al conjunt de la comarca– s’hi poden realitzar moltes de les activitats ecoturístiques més reconegudes**

Tremp i el Pallars Jussà disposen d’atractius naturals i equipaments per practicar-hi unes activitats ecoturístiques més populars (observació de mamífers, senderisme, fotografia de natura, etc.), malgrat que l’oferta de productes no és molt àmplia.

- **L’oferta ecoturística de Tremp s’ajusta a les noves tendències turístiques i, a la vegada, és ideal per a un perfil de turisme familiar**

Tot i que escassa, l’oferta ecoturística de Tremp integra i es basa en diversos elements cada vegada més demandats: autenticitat, natura i paisatge, tranquil·litat i valors locals. Aquests elements, juntament amb l’oferta d’allotjament i la diversitat d’activitats turístiques que es poden practicar, fan de Tremp i de la comarca un lloc ideal per al turisme familiar.

- **El municipi de Tremp és una destinació privilegiada per al turisme ornitològic**

D’entrada, perquè hi conflueixen espècies pròpies d’ambients mediterranis i estèpics amb espècies de muntanya mitjana i fins i tot d’alta muntanya. A més, disposa d’equipaments idonis per a la seva pràctica i d’un producte (la Vall dels Voltors) cada vegada més conegut tot i que encara no consolidat.

- **El municipi de Tremp, per la gran diversitat d’hàbitats que acull, té un gran potencial per a la contemplació d’insectes i papallones**

Aquest atractiu està molt poc explotat, però té potencial per atraure un segment específic d’ecoturista, sobretot del centre i nord d’Europa.

- **Tot i que poques, hi ha algunes empreses que ofereixen rutes geològiques guiades**

La geologia del municipi i de la comarca són un atractiu de primer ordre, com s’ha anat recalcant al llarg de tot el treball. Tot i que són molt poques, ja hi ha alguna empresa que aprofita aquest potencial, si bé fins al moment el producte té èxit sobretot entre un públic especialitzat.

- **L’elevat nombre de visitants especialitzats interessants en la geologia és una bona oportunitat per atreure, pel boca a boca, familiars i amics d’aquests tipus de turistes**

Els geòlegs (professors, alumnes, professionals, aficionats) que venen a veure els espais d’interès geològic del municipi i la comarca solen tornar posteriorment amb la família a visitar aquests espais i altres elements patrimonials de la comarca. També ho solen recomanar a amics i altres companys de feina.

- **Una iniciativa comarcal de comercialització interessant és l’acord entre l’Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà i l’Associació Catalana d’Empreses de Senderisme per oferir rutes guiades als hostes dels allotjaments a preus reduïts**

Aquesta iniciativa és un exemple de la complementarietat que es pot generar entre el turisme rural i l'ecoturisme. Per tant, pot servir d'exemple per endegar iniciatives semblants.

- **L'èxit que està adquirint la Caminada de Carenes (Pont de Suert – Tremp) és una oportunitat per dissenyar un nou producte de senderisme de dos dies**

No obstant això, caldria resoldre alguns condicionants com ara l'itinerari definitiu, la garantia d'allotjament a la meitat de la ruta o el transport públic de retorn a Pont de Suert des de Tremp.

- **El Tren dels Llacs és una producte turístic que suposa un important factor de diferenciació de la comarca i que es pot complementar amb una oferta d'activitats ecoturístiques des de les poblacions on s'atura, Tremp inclòs**

El Tren dels Llacs, a part de ser un producte turístic en si mateix, pot ajudar a potenciar altres activitats complementàries, entre les quals les ecoturístiques, o crear paquets conjunts.

- **La fotografia de natura des d'aguait és un producte que es comença a consolidar a Tremp i que aporta una oferta diferenciadora**

Gràcies a l'empenta d'una empresa pirinenca i a la col·laboració de l'Ajuntament de Tremp i de l'Estació Biològica del Pallars Jussà, aquest producte és un bon exemple d'emprenedoria que podria servir a altres empreses per emmirallar-s'hi. A més, compleix tots els requisits de l'ecoturisme, per la qual cosa és pot considerar una bona pràctica d'aquesta modalitat turística.

- **L'àmplia oferta cultural i gastronòmica del municipi (i de la comarca) és una oportunitat per crear paquets turístics que combinin natura i cultura**

La ruta del Vi de Lleida, les fires de venda de productes agroalimentaris artesanals i altres iniciatives, juntament amb productes de turisme cultural com la visita a castells i a ermites o d'altres, són una oportunitat per oferir paquets turístics que combinin activitats ecoturístiques amb activitats culturals, els quals tenen un potencial molt més alt que si es comercialitzessin separatament.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Tot i que al municipi s'hi poden practicar diverses activitats ecoturístiques, no hi ha cap producte consolidat i d'èxit**

Malgrat l'esforç que ha fet l'Ajuntament per crear nous equipaments i, específicament, per promoure el producte "La Vall dels Voltors" de la Terreta, no s'ha consolidat cap producte ecoturístic al municipi, tot i que hi ha alguna oferta creada.

- **Malgrat la calor, els mesos d'estiu –i la temporada de Setmana Santa– són els que concentren més turistes i la resta de l'any l'afluència és molt baixa**

Aquesta estacionalitat del turisme és un fenomen que afecta a totes les modalitats turístiques. Però l'ecoturisme és una modalitat que es pot practicar tot l'any i que pot contribuir a la desestacionalització de la temporada turística.

- **L'oferta turística més consolidada de les comarques veïnes (Pallars Sobirà i Alta Ribagorça, sobretot) pot significar una font de competència o de cooperació, segons com es gestioni**

D'entrada, el fet que les comarques veïnes (Pallars Sobirà i Alta Ribagorça, sobretot) tinguin una oferta turística més coneguda i consolidada és, evidentment, una font de competència per a Tremp i el Pallars Jussà. No obstant això, la unió fa la força, i atesa la proximitat entre aquestes comarques, es podrien cercar aliances amb empreses i institucions de comarques veïnes per potenciar productes conjuntament. L'IDAPA o el Consorci Centre de Desenvolupament Rural Pallars – Ribagorça (CEDER) poden ser una bona plataforma per forjar aquest tipus d'aliances.

- **Manquen productes o paquets turístics que combinin diferents modalitats turístiques que es poden practicar al municipi –o a la comarca–**

En molts casos i per a molts perfils de turistes, determinats productes ecoturístics (per exemple, el senderisme) només seran atractius si es combinen amb altres activitats turístiques associades al patrimoni cultural, la gastronomia, etc

- **Malgrat el potencial del turisme ornitològic, ara mateix és una activitat que no genera ingressos econòmics directes**

Normalment aquesta activitat se sol practicar per lliure (de manera autoguiada) i per tant no genera ingressos directes a empreses de Tremp o de la comarca.

- **Malgrat el potencial que té, el turisme relacionat amb l'observació de la geologia i la geomorfologia genera encara una activitat molt baixa (sobretot entre un públic no especialitzat)**

Diverses causes poden explicar aquesta situació, però es resumeixen en manca de promoció i d'equipaments i serveis. Actualment, els espais d'interès geològic no disposen de senyalitzacions ni panells explicatius i, per tant, els turistes només poden valorar la seva excepcionalitat si van acompanyats de guies especialitzats. El mateix passa amb coves i avencs, ja que no existeix cap tipus d'oferta creada ni equipaments que en facilitin la visita.

- **Tot i l'àmplia oferta d'itineraris senyalitzats, molt poques empreses ofereixen rutes guiades per descobrir el patrimoni natural del municipi**

Sembla una contradicció, però és així. Malgrat que el municipi de Tremp té una de les ofertes d'itineraris senyalitzats més àmplia dels Pirineus, molt poques empreses de senderisme ofereixen rutes guiades per descobrir el patrimoni natural del municipi. Caldria cercar acords i aliances amb aquestes empreses.

VIES DE PROMOCIÓ DE L'OFERTA ECOTURÍSTICA

Aspectes positius (fortaleses i oportunitats)

- **El municipi de Tremp és el més gran de Catalunya i la porta d'entrada als Pirineus, reclams turístics potents que es podrien aprofitar més**

La promoció turística d'un territori requereix fets diferencials. I Tremp té una característica que no té cap altre municipi: és el més extens de Catalunya. Aquesta circumstància caldria aprofitar-la molt més en qualsevol acció de promoció turística del municipi. Igualment, Tremp no deixa de ser una de les principals portes d'entrada als Pirineus.

- **La imminent publicació d'una guia d'ecoturisme de Tremp, gratuïta, pot suposar una bona oportunitat per reforçar la tasca de promoció ecoturística del municipi**

Disposar d'una publicació gratuïta d'aquest tipus permetrà donar a conèixer a través de les oficines de turisme i d'Internet l'oferta ecoturística del municipi, la qual cosa pot contribuir a augmentar el nombre de visitants.

- **La Terreta i la ruta de la Vall del Voltors apareix, de tant en tant, en mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals**

Tot i que no és un producte consolidat, la "marca" la Terreta i la Vall dels Voltors és prou coneguda en l'àmbit social de la conservació d'espais naturals gràcies a l'aparició en diversos mitjans de comunicació. El grau de coneixement entre el públic no especialitzat és inferior.

- **La promoció que fa un petit allotjament rural com Casa Guilla aconsegueix portar a Tremp turisme internacional interessat en el patrimoni natural del municipi**

Casa Guilla, al nucli de Santa Engràcia, allotja turistes anglesos i d'altres països europeus, cosa que demostra el municipi, amb una adequada promoció, té potencial per al turisme internacional.

- **El document de treball per a l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà proposa crear un ens públic-privat de promoció turística que podria suposar un bon revulsiu**

Per resoldre la manca de coordinació entre els diferents agents implicats, es proposa crear un ens públic-privat que serveixi com a instrument de cooperació entre els diferents agents relacionats amb el turisme a la comarca, per tal d'actuar coordinadament en la definició del model de desenvolupament turístic i en les accions de gestió i promoció dels productes turístics locals. Aquest ens ha de permetre el contacte permanent entre els diferents actors locals, compartint un pla de treball conjunt entre el sector públic i el sector privat. Si aquesta iniciativa tira endavant, suposaria un revulsiu per a la promoció turística de la comarca, inclòs el municipi de Tremp.

- **L'Agència Catalana de Turisme i el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida aposten pel turisme ornitològic i el promouen per mitjans diversos**

La ruta de la Vall dels Voltors és el producte més promocionat per aquests dos organismes. Aquest fet pot beneficiar el municipi de Tremp com a destinació privilegiada d'aquesta activitat ecoturística que cada vegada és més popular.

- **L'èxit i la demanda d'alguns productes comarcals com el Congost de Mont-rebei o el Tren dels Llacs són una bona oportunitat per promocionar l'oferta ecoturística del municipi de Tremp**

L'èxit del Tren dels Llacs també pot servir per promocionar oferta d'activitats ecoturístiques als viatgers d'aquest mitjà de transport. Per tant, es podria arribar a algun acord amb l'ens gestor del tren per poder facilitar materials promocionals (com ara la guia ecoturística) als viatgers. D'una manera semblant, es podrien aprofitar les vies de promoció d'altres productes turístics consolidats dels Pirineus (esquí, turisme d'aventura, etc.) per donar a conèixer l'oferta ecoturística del municipi de Tremp.

Aspectes negatius (debilitats i amenaces)

- **Atesa l'extensa superfície del municipi, i l'enorme xarxa de senders, hi ha el risc de fer una promoció dispersa sense focalitzar prou en uns recursos determinats**

A Tremp hi ha molts recursos ecoturístics i un gran nombre d'itineraris. Però tot no té l'interès suficient, i els recursos (per al manteniment i la promoció) són limitats, per la qual cosa no s'ha de caure en la trampa de voler promocionar-ho tot perquè hi hauria risc de dispersió. Una estratègia focalitzada en uns determinats recursos prèviament prioritzats és molt més efectiva.

- **L'oferta ecoturística del municipi de Tremp és poc visible en els portals web supralocals de promoció turística**

Un dels webs de promoció turística més potents i coneguts és el d'Ara Lleida. Malauradament, la secció de "natura" d'aquest portal no descriu cap dels espais naturals del municipi de Tremp. D'altra banda, ni en el portal web de la marca Pirineus ni en les publicacions promocionals editades hi ha cap tipus d'informació ecoturística del municipi.

- **La promoció turística que es fa des de l'Ajuntament de Tremp (i des del Consell Comarcal) és minsa, d'acord amb els recursos que s'hi destinen**

El pressupost anual que l'Ajuntament de Tremp destina a la promoció turística del municipi és molt escàs si es volen aconseguir resultats satisfactoris.

- **L'edició i reedició de materials promocionals per part de l'Ajuntament de Tremp sovint està lligada a l'obtenció de subvencions**

Atesa la debilitat anterior, una acció promocional com és l'edició i reedició de materials per distribuir en fires i a les oficines de turisme està lligada a l'obtenció de subvencions, les quals cada vegada són menors.

- **Tot i els esforços de comunicació i promoció, encara costa associar la Terreta i la Vall dels Voltors al municipi de Tremp**

Atesa la llunyania de la Terreta respecte el nucli de Tremp, tant a la població local com a la visitant li costa associar que forma part del municipi. La població local, sobretot la del nucli de Tremp, no acaba de veure els beneficis que pot generar la Terreta, perquè, en trobar-se lluny de la vila, la gent no s'allotja a Tremp sinó que ho fa a altres municipis.

- **La promoció del Casal dels Voltors que es fa des dels diferents organismes públics s'ha demostrat insuficient atenent al nombre de visites que rep**

El casal dels Voltors no funciona al 100% del seu potencial i es constata que falta promocionar-lo més. Quan es va crear el casal fa anys es va publicitar en els mitjans de comunicació, però posteriorment s'ha dedicat un esforç menor a aquesta tasca.

- **La zona de Gurp i la serra de Santa Engràcia no es promociona al mateix nivell que la zona de la Terreta i serra de Sant Gervàs**

La zona de Gurp i la serra de Santa Engràcia té algunes característiques que la fan molt atractiva: és fàcilment accessible des de Tremp, té un atractiu ecoturístic elevat (gairebé tant com la Terreta) i disposa d'allotjament (només a Santa Engràcia). Malgrat això, la promoció que se n'ha fet des del propi ajuntament no ha estat equiparable a la de la Terreta.

BLOC C

Estratègia per impulsar i consolidar l'ecoturisme a Tremp

9. REPTES DE FUTUR

Aquest Pla director té la finalitat següent:

Impulsar i consolidar l'ecoturisme com a modalitat turística sostenible que ofereixi una alternativa de desenvolupament econòmic als habitants de Tremp i rodalies.

A partir de la diagnosi de la situació actual de l'ecoturisme a Tremp i de la finalitat del Pla, se'n deriven els **11 reptes de futur** següents:

- Millorar la coordinació a escala comarcal –i també municipal– entre els agents públics i privats implicats en el desenvolupament i la promoció del turisme en general, i de l'ecoturisme en particular, que s'hauria de traduir en una estratègia turística única i compartida per tots els agents (**eix 1**)
- Garantir que l'activitat ecoturística minimitza els impactes sobre els espais naturals i que contribueix a conservar-los (**eix 2**)
- Assumir en la planificació ecoturística la zonificació del municipi en cinc grans zones d'interès natural i augmentar les infraestructures i equipaments –així com la promoció posterior– d'algunes àrees més desateses fins ara (**eixos 3 i 5**)
- Crear nous itineraris i senyalització interpretativa al voltant d'un dels principals recursos ecoturístics del municipi i la comarca: el patrimoni geològic (**eix 3**)
- Garantir un manteniment adequat i regular de les infraestructures i equipaments per a l'ecoturisme (senders, miradors, senyalització, etc.) i reforçar i fer més visible la senyalització turística dels principals atractius i equipaments (**eix 3**)
- Facilitar la visita del municipi –i la comarca– als potencials turistes amb un centre d'interpretació i de recepció de visitants que sigui atractiu i generi interès, actuï de revulsiu per a la dinamització turística de la comarca i permeti la contractació d'activitats (**eix 3**)
- Oferir productes ecoturístics que es complementin amb altres modalitats turístiques relacionades amb la cultura, el turisme rural, els productes agroalimentaris, el turisme actiu i la gastronomia, i aprofitar l'èxit de productes com el Tren dels Llacs (**eix 4**)
- Donar suport i formació a emprenedors de noves activitats ecoturístiques i d'empreses de serveis relacionades (allotjaments rurals, restauració, etc.) (**eix 4**)
- Millorar la informació ecoturística que ofereix l'Ajuntament i garantir-ne una distribució eficaç i més àmplia (**eix 5**)
- Reforçar sensiblement la tasca de promoció turística –a escala municipal i comarcal– amb un augment considerable dels recursos que s'hi destinen. La creació d'infraestructures i equipaments no és suficient sense una promoció adequada i ben planificada (**eix 5**)
- Augmentar el coneixement i l'autoestima de la població local i de les empreses turístiques de serveis (allotjament, restauració, etc.) vers el patrimoni natural del municipi i la comarca i així fer créixer la confiança de la població i de les administracions locals vers les oportunitats econòmiques que ofereix l'ecoturisme i el turisme en general (**eix 6**)

Nota: Per a cada repte s'indica, entre parèntesi, els eixos temàtics d'acció corresponents (vegeu capítol 10).

10. PROGRAMA D'ACCIÓ 2012-2016

Un cop plantejats els reptes de futur, aquest capítol dissenya una estratègia i un programa d'acció per aplicar durant els cinc anys de vigència del pla director, que cobreix el període 2012-2016.

De la diagnosi i dels reptes de futur se'n deriven dos desajustos en relació amb l'àmbit d'actuació d'aquest pla director:

- *Municipi vs comarca*: l'àmbit territorial d'aquest Pla director és el municipi de Tremp. No obstant això, en molts casos es fa difícil –tant als autors com als participants i agents consultats– aïllar la realitat del municipi de la del conjunt del Pallars Jussà. I és que molts dels reptes i les mesures a prendre són compartits entre el municipi i la comarca. O, fins i tot, en alguns casos té més sentit actuar a escala comarcal que fer-ho a escala municipal.
- *Ecoturisme vs turisme en general*: l'àmbit d'actuació d'aquest Pla director és l'ecoturisme. Malgrat això, moltes de les necessitats detectades i reptes a afrontar es refereixen al conjunt de l'activitat turística del municipi –i de la comarca–.

D'altra banda, per afrontar els reptes plantejats calen **dos tipus de mesures**: d'una banda, mesures de caire transversal, és a dir, actuacions generals a tenir en compte (que poden ser transcendents) per aquells agents implicats en el desenvolupament de l'ecoturisme; d'altra banda, actuacions específiques que es materialitzen sobre el terreny, amb productes concrets (un web, uns materials informatius) o amb esdeveniments (jornades, formació, etc.).

Per resoldre els dos desajustos plantejats, i fruit dels diferents tipus de mesures requerides, aquest Programa d'acció distingeix entre:

- **Actuacions generals o d'abast comarcal**: inclou actuacions d'àmbit general a tenir en compte per aquells agents implicats en el desenvolupament de l'ecoturisme al municipi. També inclou propostes d'actuacions que s'haurien de plantejar a escala de la comarca del Pallars Jussà⁷⁹ o que tenen sentit per al conjunt de la política turística del municipi (i que no es desenvolupen dins el capítol d'actuacions específiques perquè superen l'àmbit d'acció d'aquest pla director). Pel fet de tractar-se d'actuacions generals no vol dir que siguin menys importants que les actuacions específiques.
- **Actuacions específiques**: actuacions que es materialitzen sobre el terreny, amb productes concrets o amb esdeveniments. Totes tenen un àmbit municipal, tot i que, si es considera oportú, algunes també tindrien sentit a escala comarcal.

COM S'APLICA AQUEST PROGRAMA D'ACCIÓ?

A partir de les actuacions plantejades, i de la temporització assignada a cadascuna d'elles, cada any de vigència del Pla director s'haurà de definir un **programa d'acció anual** que inclogui les actuacions que s'executaran en l'any en curs. Aquest programa d'acció s'haurà de definir en el moment que s'elaborin els pressupostos per a l'any següent.

⁷⁹ En aquest sentit es recomana a l'Ajuntament de Tremp, impulsor d'aquest Pla director, que faci arribar el document a les institucions públiques i privades que treballen a escala comarcal i, especialment, al Consell Comarcal del Pallars Jussà.

Tant les actuacions generals com les específiques s'estructuren en **sis eixos temàtics**:

- **Eix 1 Recursos humans i coordinació entre agents públics i privats**
- **Eix 2 Conservació i gestió dels recursos naturals**
- **Eix 3 Infraestructures i equipaments ecoturístics**
- **Eix 4 Suport i formació per a la creació i comercialització de productes ecoturístics**
- **Eix 5 Informació, màrqueting i promoció**
- **Eix 6 Serveis complementaris i sensibilització de la població local**

Cada actuació té assignada una **temporització (Temp.)** dependent de la necessitat i la prioritat de dur-les a terme:

- **A curt termini:** s'hauria d'aplicar durant els dos primers anys d'execució del Pla director (2012-2013).
- **A mitjà termini:** s'hauria d'aplicar durant a la meitat de la vigència del Pla director (2014-2015).
- **A llarg termini:** s'hauria d'aplicar durant els darrer any d'execució del Pla director, o més endavant (2016).
- **Continuada:** s'hauria d'aplicar durant tot el període d'execució del Pla director (i més endavant).

De totes les actuacions previstes, n'hi ha dues que es consideren **imprescindibles i prioritàries** per poder executar tota la resta:

- Crear la figura del dinamitzador/a turístic/a a escala municipal (AE1.2).
- Augmentar els recursos que l'Ajuntament destina a la informació i promoció turística (AG5.1).

Si aquestes actuacions no s'executen de manera prioritària, és difícil que gran part de la resta d'actuacions puguin tirar endavant.

10.1. Actuacions generals o d'abast comarcal

Aquest tipus d'actuacions són consideracions generals a tenir en compte pels agents implicats en el desenvolupament de l'ecoturisme al municipi de Tremp. D'altra banda, s'inclouen propostes d'actuacions que s'haurien de plantejar a escala de la comarca del Pallars Jussà o que tenen sentit per al conjunt de la política turística del municipi.

Taula 7. Actuacions generals o d'abast comarcal previstes

Eix estratègic	Actuació general o d'abast comarcal (AG)	Temp.	Pàg.
1 - RECURSOS HUMANS I COORDINACIÓ ENTRE AGENTS PÚBLICS I PRIVATS	AG1.1. Cercar vies de col·laboració estables entre l'Ajuntament de Tremp i el Consell Comarcal del Pallars Jussà per millorar la coordinació entre els dos ens en matèria turística	Continuada	137
	AG1.2. Explorar vies de treball en xarxa amb altres ajuntaments catalans que promouen l'ecoturisme	Continuada	137
2 - CONSERVACIÓ I GESTIÓ DELS RECURSOS NATURALS	AG2.1. Impulsar una candidatura per a la creació d'un geoparc que englobés diversos sectors del Pallars Jussà, el Pallars Sobirà, l'Alta Ribagorça i la Noguera	A curt termini	138
3 - INFRAESTRUC- TURES I EQUIPAMENTS ECOTURÍSTICS	AG3.1. Crear un centre de referència en informació i dinamització turística a escala comarcal	A curt termini	139
	AG3.2. Elaborar i executar un projecte de senyalització i interpretació del patrimoni geològic a escala comarcal	A mitjà termini	140
	AG3.3. Seguir promovent el pont de la Noguera Pallaresa per unir els itineraris d'ambdós costats del riu	Continuada	140
4- SUPORT I FORMACIÓ PER A LA CREACIÓ I COMERCIALIT- ZACIÓ DE PRODUCTES ECOTURÍSTICS	AG4.1. Oferir un servei d'assessorament continuat i específic per a empresaris turístics (i a entitats de custòdia del territori que ofereixin productes turístics)	Continuada	141
	AG4.2. Organitzar cursos de formació per millorar els establiments turístics existents	Continuada	141
	AG4.3. Informar periòdicament dels cursos de formació de guies ecoturístics	Continuada	141
5- INFORMACIÓ, MÀRQUETING I PROMOCIÓ	AG5.1. Augmentar els recursos que l'Ajuntament destina a la informació i promoció turística	Continuada	142
	AG5.2. Informar sobre els diferents formats de senyals i plafons interpretatius	Continuada	142
	AG5.3. Crear una marca per al turisme del municipi amb una identitat corporativa	A curt termini	142
	AG5.5. Crear un portal web turístic del municipi de Tremp	A curt termini	143
	AG5.5. Aprofitar les TIC i les xarxes socials per reforçar la promoció turística del municipi	Continuada	143
	AG5.6. Difondre el web de l'Àrea de Recursos Naturals i Municipi	Continuada	143
	AG5.7. Donar suport i fer un seguiment de la renovació del portal web turístic del Pallars Jussà	A curt termini	143
	AG5.8. Promoure l'elaboració productes d'autoguiatge per visitar el patrimoni geològic de la comarca	A mig termini	144

	AG5.9. Aprofitar les fires de venda de productes agroalimentaris per promoure l'oferta turística (i ecoturística) del municipi	Continuada	144
6- SERVEIS COMPLEMENTA- RIS I SENSIBILITZACIÓ DE LA POBLACIÓ LOCAL	AG6.1. Organitzar periòdicament xerrades per divulgar el valor del patrimoni natural de la comarca i campanyes de difusió de l'ecoturisme i el medi natural als centres escolars de la comarca	Continuada	145
	AG6.2. Oferir suport i explorar vies de col·laboració amb les associacions comarcals APAT i ATRPJ	Continuada	145
	AG6.3. Posar facilitats per a l'obertura de cases de turisme rural i vetllar per la correcta integració de criteris ambientals	Continuada	145

En les pàgines següents es desenvolupen aquestes actuacions generals o d'abast comarcal.

Eix 1: Recursos humans i coordinació entre agents públics i privats

Codi: AG1.1	Cercar vies de col·laboració estables entre l'Ajuntament de Tremp i el Consell Comarcal del Pallars Jussà per millorar la coordinació entre els dos ens en matèria turística. L'execució del Pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà i, específicament, la proposta de crear un ens públic-privat de promoció turística, és una bona oportunitat per articular vies de col·laboració entre aquests dos ens i amb la resta d'agents públics i privats de la comarca implicats en el desenvolupament i la promoció del turisme. La finalitat principal del nou ens serà servir com a instrument de cooperació entre els diferents agents relacionats amb el turisme a la comarca, per tal d'actuar coordinadament en la definició del model de desenvolupament turístic i en les accions de gestió i promoció dels productes turístics locals. Durant el procés de creació del nou ens, i especialment quan ja comenci a exercir les seves funcions, l'Ajuntament de Tremp hauria de vetllar perquè es tinguessin en compte les previsions d'aquest Programa d'acció. Així mateix, en el marc d'aquest nou ens l'Ajuntament de Tremp podria liderar o coordinar les tasques relacionades amb l'ecoturisme.
Temp.: Continuada	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp i Consell Comarcal del Pallars Jussà

Codi: AG1.2	Explorar vies de treball en xarxa amb altres ajuntaments catalans que promouen l'ecoturisme. Amb l'objectiu de compartir experiències, seria interessant que l'Ajuntament de Tremp organitzés trobades bilaterals amb altres ajuntaments de muntanya –o d'altres àrees del país– que hagin apostat clarament per l'ecoturisme. Aquestes trobades també poden servir per fixar vies de col·laboració. Igualment, a iniciativa d'altres organismes d'àmbit territorial més ampli (com l'IDAPA o la Xarxa EcoturCAT), es podrien organitzar periòdicament jornades i tallers per debatre i explorar diferents estratègies i instruments de promoció de l'ecoturisme a escala municipal i supramunicipal.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal i Regional	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp; IDAPA; Xarxa EcoturCAT

Eix 2: Conservació i gestió dels recursos naturals

Codi: AG2.1	Impulsar una candidatura per a la creació d'un geoparc que englobés diversos sectors del Pallars Jussà, el Pallars Sobirà, l'Alta Ribagorça i la Noguera. Aquesta figura de protecció i gestió, avalada per la UNESCO, seria una via excel·lent per valoritzar el patrimoni geològic i per impulsar una estratègia turística al voltant d'aquest recurs. Un exemple proper seria el Geoparc de Sobrarbe (www.geoparquepirineos.com), integrat a la xarxa europea de geoparcs (www.europeangeoparks.org).
Temp.: A curt termini	
Abast: Regional	
Responsable/s	

Eix 3: Infraestructures i equipaments ecoturístics

Codi: AG3.1	Crear un centre de referència en informació i dinamització turística a escala comarcal.
Temp.: A curt termini	Des de diverses instàncies fa temps que es reclama un equipament d'aquest tipus que, a grans trets, hauria de complir les funcions següents:
Abast: Comarcal	<ul style="list-style-type: none">• Centre de recepció de visitants i d'informació turística. En aquest sentit, s'hauria de convertir en un lloc de visita obligada per a qualsevol turista de la comarca interessat en els valors locals.• Centre d'interpretació ambiental amb exposicions permanents, temporals i audiovisuals sobre els valors naturals, culturals i paisatgístics de la comarca. Visites guiades a aquestes exposicions.• Espai de contacte i lloc de trobada entre els agents turístics de la comarca.• Espai de dinamització turística: sales de treball on dur-hi a terme jornades de formació, servei de suport a emprenedors i empresaris turístics (vegeu AG4.1), etc. De fet, aquest centre podria ser la seu del futur ens públic-privat de promoció turística de la comarca des d'on executar la planificació estratègica del turisme (vegeu AG1.1).• Lloc des d'on contractar activitats turístiques a la comarca i altres serveis associats (allotjament, restauració, etc.).• Lloc des d'on contribuir a la conservació dels espais naturals (vegeu AE2.2).• Node central d'una xarxa comarcal d'equipaments turístics: des d'aquest centre es redirigirien els turistes a altres museus i equipaments de la comarca. <p>Un model interessant de com podria ser aquest equipament és el centre de visitants del Gironès (www.turismegirones.cat/centredevisitants).</p> <p>En aquests moments el Consell Comarcal del Pallars Jussà està iniciant els tràmits per convertir el Museu de Ciències Naturals de Tremp en un centre de visitants. Des de l'Ajuntament de Tremp es podria donar suport a aquest procés i vetllar perquè tingués en compte les orientacions d'aquesta fitxa.</p>
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà

Codi: AG3.2	<p>Elaborar i executar un projecte de senyalització i interpretació del patrimoni geològic a escala comarcal. Malgrat que hi ha hagut alguns intents, mai s'ha executat un projecte global de senyalització informativa i interpretativa del patrimoni geològic de la comarca. Tenint en compte la rellevància d'aquest patrimoni, especialment a escala de comarca, i l'atractiu que comporta si se'n fes una promoció adequada, seria desitjable impulsar un projecte de senyalització informativa i interpretativa per tota la comarca.</p> <p>Aquest projecte de senyalització es podria vincular a la candidatura de creació d'un geoparc (vegeu AG2.1) i s'hauria d'elaborar amb la col·laboració de l'Institut Geològic de Catalunya.</p> <p>El projecte es podria executar seguint el models vigents de senyalització informativa i interpretativa, basats en cartellera instal·lada sobre el terreny, o es podria innovar estudiant la possibilitat d'oferir informació digital (audiovisual) vinculada als itineraris i espais d'interès seleccionats, que es pogués consultar sobre el terreny a través de telèfons intel·ligents i tabletetes (vegeu llavors AG5.8).</p> <p>Mentre no tiri endavant aquest projecte, l'Ajuntament de Tremp, en coordinació amb el Consell Comarcal, podria impulsar-lo a escala municipal i així exercir un lideratge comarcal que després podria arrossegar altres municipis.</p>
Temp.: A mitjà termini	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà i Institut Geològic de Catalunya

Codi: AG3.3	<p>Seguir promovent el pont de la Noguera Pallaresa per unir els itineraris d'ambdós costats del riu. Des de l'Ajuntament de Tremp es té elaborat des de fa temps un projecte constructiu d'un pont sobre el riu Noguera Pallaresa que permetria unir els itineraris d'ambdós costats del riu. Fins al moment, aquest projecte no s'ha executat per manca de finançament. Des de l'Ajuntament, doncs, caldrà seguir amatents a noves convocatòries d'ajuts per al desenvolupament rural (o d'espais naturals) que permetin fer realitat aquest projecte.</p>
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp i Consell Comarcal del Pallars Jussà

Eix 4: Suport i formació per a la creació i comercialització de productes ecoturístics

Codi: AG4.1	Oferir un servei d'assessorament continuat i específic per a empresaris turístics (i a entitats de custòdia del territori que ofereixin productes turístics). Des del futur centre comarcal d'informació i dinamització turística (vegeu AG3.1) o, per part del dinamitzador/a turístic/a municipal si només es planteja a escala municipal (vegeu AE1.2), seria necessari crear un servei d'assessorament continuat a empresaris turístics que pugui resoldre consultes i oferir orientacions sobre: <ul style="list-style-type: none">• Obertura i tramitació administrativa d'establiments.• Creació de nous productes turístics i comercialització dels existents.• Informació sobre l'oferta formativa.• Informació sobre les diferents vies de promoció turística.• Possibilitats de treball en xarxa amb altres agents. Altres qüestions d'interès.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal o Comarcal	
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà, IDAPA, Ajuntament de Tremp (dinamitzador/a turístic/a)

Codi: AG4.2	Organitzar cursos de formació per millorar els establiments turístics existents. Des d'organismes supralocals com el Consell Comarcal del Pallars Jussà, l'IDAPA o d'altres s'haurien de seguir organitzant (com ja es fa) periòdicament cursos de formació per millorar els establiments turístics existents i per reforçar les empreses d'activitats turístiques. Caldria fer un mínim de dos cursos a l'any. Entre les temàtiques d'aquests cursos hi podria haver les següents: idiomes, tracte al client, imatge, oferta complementària, habilitats empresarials, màrqueting turístic on-line, qualitat i certificacions, etc.
Temp.: Continuada	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà, IDAPA, altres organismes supralocals de promoció turística o desenvolupament rural

Codi: AG4.3	Informar periòdicament dels cursos de formació de guies ecoturístics. A partir de la identificació d'empreses de serveis ecoturístics (i altres emprenedors potencialment interessats en aquesta temàtica), caldria que des de l'Ajuntament (i des del servei comarcal d'assessorament continuat a empresaris turístics) s'informés a aquestes empreses dels nous cursos de formació de guies ecoturístics que vagin sorgint. La consulta del web www.ecoturcat.cat pot ser un bon lloc on informar-se sobre l'oferta formativa en guiatges ecoturístics.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal (i comarcal)	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp, Consell Comarcal del Pallars Jussà, IDAPA

Eix 5: Informació, màrqueting i promoció

Codi: AG5.1	Augmentar els recursos que l'Ajuntament destina a la informació i promoció turística. Durant molts anys l'Ajuntament ha creat infraestructures i equipaments ecoturístics, però que aquests s'utilitzin i generin activitat turística requereix que la promoció turística esdevingui una prioritat del Govern municipal, amb el consegüent augment dels recursos econòmics i humans que s'hi destinen. <u>Una gran part de les actuacions d'aquest Programa d'acció depèn de que aquesta actuació es faci efectiva.</u> Com a mínim, l'augment desitjat seria el que permetés executar totes les accions sobre informació i promoció previstes en aquest Programa d'acció.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp

Codi: AG5.2	Informar sobre els diferents formats de senyals i plafons interpretatius. Atesa la dispersió de formats, i la dificultat d'unificar les diferents tipologies en una de sola, seria bo informar sobre les tipologies de senyals i plafons en tots els materials informatius que s'editin.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp (Oficina de turisme i Casal dels Voltors)

Codi: AG5.3	Crear una marca per al turisme del municipi amb una identitat corporativa. Ara mateix l'oferta turística del municipi no té una marca pròpia (amb un lema, una imatge corporativa –colors, logotips–, un web propi, etc.). Pel que fa als lemes, un atractiu interessant i, sobretot, diferenciador és el fet que Tremp és el municipi més gran de Catalunya. Des del punt de vista d'aquest Pla director, es podria apostar per una marca pròpia "Ecoturisme a Tremp" (amb un lema que caldria pensar), tot i que segurament té més sentit crear una marca global per a tota l'oferta turística del municipi, buscant la complementarietat entre les diferents modalitats turístiques (ecoturisme, turisme rural, gastronomia, etc.). Per evitar confusions, si aquesta actuació tira endavant caldria deixar d'utilitzar la marca La Terreta, que fins ara ha tingut poc impacte turístic.
Temp.: A curt termini	
Abast: Municipal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp

Codi: AG5.4	<p>Crear un portal web turístic del municipi de Tremp. Aquesta actuació és una extensió de l'anterior. Com en el cas anterior, des de l'òptica d'aquest Pla director potser seria convenient apostar per un portal ecoturístic del municipi, si bé es considera que el més eficient és crear-ne un que abasti tota l'oferta ecoturística i que aporti productes complementaris i integrats. Un exemple proper de partida (tot i que millorable) seria www.turismeseu.com.</p> <p>Avui dia, qualsevol municipi que vulgui apostar pel turisme com una activitat econòmica potent ha de disposar d'un portal web turístic. I és que els hàbits dels turistes –i especialment dels ecoturistes– en la cerca d'informació sobre destinacions ja se centra sobretot en entorns web i xarxes socials (vegeu AG5.5).</p> <p>Aquest portal web ha de tenir un disseny atractiu (que no necessàriament vol dir costós) i coherent amb la imatge corporativa, una actualització constant i aportar una informació que realment sigui útil al potencial turista. Tots els materials informatius ja creats i els nous que es proposen en aquest Programa d'acció s'haurien de poder descarregar des d'aquest portal web. Evidentment, l'enllaç a aquest portal hauria d'estar disponible en els diversos portals supralocals de promoció turística (vegeu AE5.9).</p>
Temp.: A curt termini	
Abast: Municipal	
Responsable/s	

Codi: AG5.5	<p>Aprofitar les TIC i les xarxes socials per reforçar la promoció turística del municipi, ja que avui en dia són un dels principals instruments del màrqueting turístic. Per tant, plantejar una estratègia a les xarxes socials i després dinamitzar la presència de l'Ajuntament de Tremp en aquests entorns seria una de les tasques del dinamitzador turístic municipal (vegeu AE1.2). Pel fet que es tracta d'una matèria nova i en evolució constant, seria interessant que el dinamitzador/a acudís a algun curs de formació.</p>
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	

Codi: AG5.6	<p>Difondre el web de l'Àrea de Recursos Naturals i Municipi. Aquest portal de nova creació aportarà informació tècnica sobre els espais naturals del municipi i sobre els àmbits d'actuació d'aquesta àrea. Atès que aquest web pot permetre a potencials ecoturistes ampliar informació sobre el medi natural del municipi, és recomanable que s'enllaci en tots els materials turístics divulgatius que elabori a partir d'ara l'Ajuntament.</p>
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	

Codi: AG5.7	<p>Donar suport i fer un seguiment de la renovació del portal web turístic del Pallars Jussà. Aquest portal web, en procés de renovació, pot ser una porta d'entrada al municipi de Tremp (i a la resta de la comarca) de potencials turistes. Aprofitant que s'està replantejant i redissenyant, seria bo que des de l'Ajuntament de Tremp se'n fes un seguiment i s'aportessin continguts actualitzats sobre l'oferta ecoturística del municipi perquè siguin inclosos en el portal.</p> <p>D'altra banda, fora recomanable que des d'aquest nou portal web es poguessin descarregar materials informatius sobre l'oferta ecoturística del municipi (guia d'ecoturisme, fulletons d'itineraris, etc.).</p> <p>Evidentment, aquesta actuació requereix una coordinació entre els tècnics de turisme de l'Ajuntament i el Consell.</p>
Temp.: A curt termini	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	

Codi: AG5.8	<p>Promoure l'elaboració productes d'autoguiatge per visitar el patrimoni geològic de la comarca. Atès que la geologia de la comarca és un atractiu de primer ordre, i que visitar els diferents afloraments i entendre'n l'origen requereix d'uns coneixements, es proposa elaborar diferents productes escrits, digitals i audiovisuals per visitar aquests indrets de manera autònoma.</p> <p>Entre aquests productes hi podria haver una guia geològica (com la que existeix per a la comarca del Pallars Sobirà, d'Arola Editors, i escrita per Lluís Ardèvol).</p> <p>Una alternativa més innovadora (o complementària a la guia geològica en paper) seria la possibilitat d'oferir informació digital (audiovisual) vinculada als itineraris i espais geològics d'interès seleccionats, que es pogués consultar sobre el terreny a través de telèfons intel·ligents i tabletetes. En aquest sentit, ja hi ha iniciatives basades en programes com goolTracking (www.gooltracking.com), un editor de continguts pensat per a facilitar la publicació combinada de geodades i d'informació multimèdia sobre un entorn cartogràfic web. Aquest programari permet també crear aplicacions per a mòbils i tabletetes descarregables gratuïtament per qualsevol usuari.</p> <p>L'àmbit territorial d'aquesta acció és la comarca, si bé Tremp, amb la col·laboració d'algun altre ajuntament, podria liderar la iniciativa. És evident també que aquests productes d'autoguiatge haurien d'anar precedits d'un projecte de senyalització del patrimoni geològic (vegeu AG3.2). D'altra banda, la candidatura per a la creació d'un geoparc (vegeu AG2.1) també seria un motiu de pes per dur a terme la senyalització del patrimoni geològic i els productes d'autoguiatge.</p>
Temp.: A mig termini	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà

Codi: AG5.9	<p>Aprofitar les fires de venda de productes agroalimentaris per promoure l'oferta turística (i ecoturística) del municipi. Les fires de Primavera i del Codony són esdeveniments que reuneixen molts visitants, i per tant són un bon moment per donar a conèixer l'oferta turística i ecoturística del municipi, tant a la població local com als potencials turistes.</p> <p>Per tant, aprofitant aquests actes, seria recomanable crear una paradeta o estand on es poguessin consultar plafons informatius amb els principals atractius turístics del municipi i es lliuressin materials informatius (guia d'ecoturisme, fulletons d'itineraris, mapa-guia, etc.).</p> <p>D'altra banda, es poden aprofitar aquests actes per organitzar xerrades o presentacions sobre els atractius ecoturístics del municipi, així com visites guiades a algunes de les zones d'interès ecoturístic (vegeu AE4.5 i AE6.1).</p>
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp

Eix 6: Serveis complementaris i sensibilització de la població local

Codi: AG6.1	Organitzar periòdicament xerrades per divulgar el valor del patrimoni natural de la comarca i campanyes de difusió de l'ecoturisme i el medi natural als centres escolars de la comarca. Tot i que aquestes actuacions es desenvolupen més a fons en l'apartat d'actuacions específiques (vegeu AE6.1 i AE6.2) atès que es proposen per a l'àmbit municipal, tindrien també tot el sentit per al conjunt de la comarca.
Temp.: Continuada	
Abast: Comarcal	
Responsable/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà, Estació Biològica del Pallars Jussà, centres escolars de la comarca.

Codi: AG6.2	Oferir suport i explorar vies de col·laboració amb les associacions comarcals APAT i ATRPJ. Són dues associacions que representen els sectors dels serveis complementaris (allotjaments rurals, restauració) i d'abast comarcal. Com ja s'ha començat a fer des de l'Ajuntament de Tremp, caldria cercar vies de suport i col·laboració a aquestes entitats des de la perspectiva de l'ecoturisme. Algunes possibles són: <ul style="list-style-type: none">• Distribució de les guies d'ecoturisme del municipi a través dels associats de l'APAT i l'ATRPJ (vegeu AE5.5).• Organització de xerrades divulgatives (vegeu AE6.1).• Potenciar la creació de paquets turístics integrats (vegeu AE4.3)• Difusió de l'oferta ecoturística del municipi als webs respectius de les dues associacions. Aquestes vies de col·laboració, i d'altres que puguin sorgir, es poden fixar en un conveni de col·laboració entre l'Ajuntament i les respectives associacions.
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal i comarcal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp

Codi: AG6.3	Posar facilitats per a l'obertura de cases de turisme rural i vetllar per la correcta integració de criteris ambientals. Atesa la poca disponibilitat d'allotjaments rurals al municipi de Tremp, des del servei d'assessorament continuat a empresaris turístics (vegeu AG4.1) caldria donar un suport específic a les persones que vulguin obrir noves cases de turisme rural, prioritzant especialment aquelles iniciatives de rehabilitació de masies existents. És evident que la tramitació administrativa d'aquest tipus d'establiments no depèn exclusivament de l'Ajuntament, però en la mesura del possible el consistori hauria de facilitar la tasca als emprenedors. D'altra banda, des del consistori també s'hauria de vetllar per la correcta integració de criteris ambientals en els allotjaments rurals. Una bona mesura seria la difusió de la guia "La masia sostenible. Guia pràctica per a la rehabilitació i la construcció sostenible", disponible a http://www.lcc.cat/web/cooperacio/projecte-masovera/jornades-masies-mes-sostenibles/guia-masies-mes-sostenibles.pdf .
Temp.: Continuada	
Abast: Municipal i comarcal	
Responsable/s	Ajuntament de Tremp (Àrea de Promoció Local)

10.2. Actuacions específiques

Les actuacions específiques es materialitzen sobre el terreny, amb productes concrets o amb esdeveniments. Totes tenen un àmbit municipal, tot i que, si es considera oportú, algunes també tindrien sentit a escala comarcal.

Taula 8. Actuacions específiques previstes al Pla director de l'ecoturisme a Tremp (2012-2016)

Eix estratègic	Actuació específica (AE)	Temp.	Pàg.
1 - RECURSOS HUMANS I COORDINACIÓ ENTRE AGENTS	AE1.1. Crear una comissió municipal de turisme	A curt termini	148
	AE1.2. Crear la figura del dinamitzador/a turístic/a a escala municipal	A curt termini	149
	AE1.3. Cercar i establir vies de col·laboració estables amb organitzacions relacionades amb l'ecoturisme	Continuada	150
2 – CONSERVACIÓ I GESTIÓ DELS RECURSOS NATURALS	AE2.1. Analitzar la capacitat de càrrega dels espais naturals més visitats	A llarg termini	151
	AE2.2. Garantir la contribució de l'ecoturisme a la conservació de l'entorn i informar dels resultats	Continuada	151
3 - INFRAESTRUC- TURES I EQUIPAMENTS ECOTURÍSTICS	AE3.1. Elaborar i aplicar un protocol de manteniment dels itineraris i la senyalització associada	Continuada	152
	AE3.2. Elaborar i aplicar un protocol de manteniment dels plafons interpretatius i dels miradors	Continuada	153
	AE3.3. Reforçar la senyalització informativa per accedir a algunes zones, miradors i altres equipaments	A curt termini	154
	AE3.4. Crear nous itineraris a la roureda d'Aulàs, l'esllavissada de Puigcercós i la formació Mas de Faro	A mig termini	155
	AE3.5. Crear nous itineraris que permetin accedir a Talam i a la serra dels Nerets des del nucli de Tremp	A llarg termini	155
	AE3.6. Adequar per a la visita alguns recursos ecoturístics de l'entorn de Gurp	A llarg termini	156
	AE3.7. Crear miradors panoràmics a Santa Engràcia, al peu de l'esllavissada de Puigcercós i al Roc de Neret	A mig termini	156
4- SUPORT I FORMACIÓ PER A LA CREACIÓ I COMERCIALIT- ZACIÓ DE PRODUCTES ECOTURÍSTICS	AE4.1. Crear rutes temàtiques a partir dels itineraris seleccionats	A curt termini	157
	AE4.2. Donar suport a la creació del producte de senderisme "Caminada de Carenes"	A llarg termini	158
	AE4.2. Potenciar la creació de paquets turístics integrats	Continuada	159
	AE4.3. Cercar sinergies amb el Tren dels Llacs	Continuada	160
	AE4.4. Consolidar una oferta de visites guiades des del Casal dels Voltors i des de la pròpia oficina d'informació turística	A mig termini	160
	AE4.5. Potenciar que l'alberg de Tremp organitzi activitats ecoturístiques al municipi	A mig termini	161
	AE4.6. Donar a conèixer l'oferta ecoturística del municipi a empreses d'activitats ecoturístiques i de turisme actiu	Continuada	161

5- INFORMACIÓ, MÀRQUETING I PROMOCIÓ	AE5.1. Integrar les cinc zones d'interès ecoturístic en les tasques d'informació i promoció turística	Continuada	162
	AE5.2. Millorar la informació ecoturística que ofereix l'Oficina de Turisme de Tremp	Continuada	162
	AE5.3. Millorar la informació que s'ofereix des del Casal dels Voltors així com la promoció de l'equipament	Continuada	163
	AE5.4. Elaborar i aplicar un seguiment quantitatiu i qualitatiu de turisme en general i de l'ecoturisme	Continuada	163
	AE5.5. Distribuir eficaçment la guia d'ecoturisme i el llibre d'itineraris de Tremp	Continuada	164
	AE5.6. Traduir la guia d'ecoturisme i el llibre d'itineraris de Tremp	A mig termini	164
	AE5.7. Actualitzar i millorar el mapa-guia del municipi de Tremp	A curt termini	165
	AE5.8. Seleccionar els principals itineraris a promocionar i crear-ne fulletons específics	A curt termini	166
	AE5.9. Augmentar la visibilitat de l'oferta ecoturística de Tremp col·laborant amb els organismes supralocals de promoció turística	Continuada	167
6- SERVEIS COMPLEMENTA- RIS I SENSIBILITZACIÓ DE LA POBLACIÓ LOCAL	AE6.1. Organitzar periòdicament xerrades per divulgar el valor del patrimoni natural del municipi	Continuada	168
	AE6.2. Organitzar periòdicament campanyes de difusió de l'ecoturisme i el medi natural als centres escolars del municipi	Continuada	169

En les pàgines següents es desenvolupen aquestes actuacions específiques.

Eix 1: Recursos humans i coordinació entre agents públics i privats

Codi AE1.1	Crear una comissió municipal de turisme	Temp.: A curt termini
Zona	Totes cinc	
Descripció	<p>La política turística d'un consistori és transversal i per tant implica diferents àrees i departaments. Per garantir una coordinació adequada de les decisions i les accions, seria útil crear una comissió municipal de turisme que, inicialment, podria estar integrada per les àrees següents: promoció local, noves tecnologies, fires, recursos naturals i municipi, participació ciutadana i comunicació.</p> <p>Aquesta comissió s'hauria de reunir un mínim de dos o tres cops a l'any per tal de definir les accions a executar i fer un seguiment de les accions en curs o ja executades. La seva funció principal seria definir la política turística del consistori a partir d'un pla de treball anual i repartir tasques entre les diferents àrees.</p> <p>Per garantir-ne un funcionament eficaç, es podria valorar la possibilitat que la comissió es dinamitzés externament. També es podria convidar a alguna reunió de la comissió a algun agent turístic extern a l'Ajuntament per copsar la seva visió.</p> <p>Aquesta comissió hauria de designar un representant que seria el que participaria en les iniciatives supralocals de dinamització turística –com ara el nou ens públic-privat que es deriva del Pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà (vegeu AG1.1).</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Altres agents que es consideri interessant que participin a la comissió	
Cost estimat	Cap (recursos humans del propi Ajuntament)	

Codi AE1.2	Crear la figura del dinamitzador/a turístic/a a escala municipal	Temp.: A curt termini
Zona	Totes cinc	
Descripció	<p>Sense recursos humans no es poden impulsar moltes de les actuacions previstes en aquest Programa d'acció. Per aquesta raó és imprescindible crear en l'organigrama municipal la figura d'un dinamitzador/a turístic/a que, entre d'altres, dugui a terme les tasques següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coordinació i seguiment del Programa d'acció d'ecoturisme 2012-2016. • Coordinació i seguiment del Pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà (vegeu AG1.1). • Impuls de nous equipaments ecoturístics i cerca de finançament per executar-los. • Cercar sinergies amb altres agents turístics del municipi i la comarca, i potenciar el treball en xarxa (AG1.2). • Cercar i establir vies de col·laboració estables amb organitzacions relacionades amb l'ecoturisme (AE1.3) • Garantir la contribució de l'ecoturisme a la conservació de l'entorn i informar dels resultats (AE2.2). • Augmentar la visibilitat de l'oferta ecoturística de Tremp col·laborant amb els organismes supralocals de promoció turística (AE5.9). • Serveis d'assessorament i suport a la iniciativa privada (AG4.1). • Dinamització i promoció turística a través del nou portal web turístics del municipi i de les xarxes socials (AG5.4 i AG5.5). <p>Per iniciar la contractació d'aquesta figura es podria cercar finançament en les convocatòries d'agents d'ocupació i desenvolupament local (AODL), si bé l'Ajuntament hauria de crear i mantenir aquest lloc de treball de manera permanent.</p> <p>Aquest dinamitzador/a turístic/a podria dependre de l'Àrea de Promoció Local de l'Ajuntament.</p> <p>Seria desitjable que una figura semblant també es creés a escala comarcal.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	-	
Cost estimat	Retribució anual del dinamitzador/a	

Codi AE1.3	Cercar i establir vies de col·laboració estables amb organitzacions relacionades amb l'ecoturisme	Temp.: Continuada
Zona	Totes cinc	
Descripció	<p>L'ecoturisme és una modalitat incipient a Catalunya i per aquest motiu es fa necessari el treball en xarxa entre ajuntaments com el de Tremp i organitzacions sense ànim de lucre i establiments que l'impulsen. Entre aquestes, es podrien establir relacions i vies de col·laboració (més o menys continuada) amb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Establiments ecoturístics de la comarca Hotel Terradets o Casa Guilla. • SEO-Birdlife i, a través d'aquesta, mantenir contactes amb organitzacions de referència (com la Royal Society for the Protection of Birds, RSPB). • Xarxa EcoturCAT. • Accionatura i Obra Social CX • Xarxa de Custòdia del Territori: a través de la iniciativa sobre mercat de custòdia del territori. • D'altres. <p>Amb aquestes organitzacions es podrien explorar fórmules per potenciar l'oferta ecoturística del municipi, com ja s'ha fet en algun cas. Igualment, seria interessant que des de l'Ajuntament se les mantingués informades enviant-los notícies i novetats, invitacions a actes, etc.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (dinamitzador/a turístic/a)	
Col·laborador/s	Les organitzacions i entitats esmentats	
Cost estimat	Cap	

Eix 2: Conservació i gestió dels recursos naturals

Codi AE2.1	Analitzar la capacitat de càrrega dels espais naturals més visitats	Temp.: A llarg termini
Zona	Les afectades per sobrefreqüentació	
Descripció	<p>Aquesta acció és preventiva i només s'hauria d'aplicar en cas que es comencin a detectar problemes i impactes per excés de visitants en alguns espais naturals del municipi. En cas que així sigui, convindria encarregar externament estudis de capacitat de càrrega per definir el nombre màxim de persones que poden visitar un determinat espai natural o equipament.</p> <p>No obstant això, si algunes zones especialment sensibles identificades en aquest Pla director (vegeu 4.2), com ara la Cova Janera a la zona de Gurp, decideixen adequar-se per a ser visitables, seria recomanable dur a terme prèviament un estudi de capacitat de càrrega.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Universitats i/o empreses consultores	
Cost estimat	Dependrà del nombre i l'extensió d'espais naturals a analitzar	

Codi AE2.2	Garantir la contribució de l'ecoturisme a la conservació de l'entorn i informar dels resultats	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Un dels pilars fonamentals de l'ecoturisme és que l'activitat turística contribueixi a conservar els espais naturals que els turistes visiten. Existeixen moltes fórmules possibles: contribucions voluntàries o obligatòries, aportacions econòmiques o d'altres tipus (compra de productes locals, col·laboracions en tasques de gestió, accions de voluntariat), etc. Un exemple seria la contribució que fan els fotògrafs que visiten els aguaites que gestiona Photo Logistics: han d'anotar en un full les espècies i el número d'exemplars d'ocells que veuen, dades que permeten a l'Estació Biològica del Pallars Jussà fer un seguiment de la població de carronyaires i dels efectes del canyet.</p> <p>Així doncs, caldria garantir que totes les activitats que es promocionin com a ecoturístiques incorporin alguna de les fórmules possibles. Així per exemple, la integració d'aquest principi hauria de ser una exigència per a tots aquells nous productes ecoturístics que vulguin rebre suport econòmic de les administracions. D'altra banda, seria necessari en els diferents materials informatius explicar els resultats de la contribució de l'ecoturisme a la conservació de l'entorn.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp i empreses de serveis ecoturístics	
Col·laborador/s	Xarxa EcoturCAT	
Cost estimat	Cap (recursos humans del propi Ajuntament)	

Eix 3: Infraestructures i equipaments (itineraris, senyalització, miradors)

Codi AE3.1	Elaborar i aplicar un protocol de manteniment dels itineraris i la senyalització associada	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Els senders senyalitzats han de ser tractats com un equipament municipal més. Entre d'altres coses, això vol dir que requereixen un manteniment periòdic en el temps i que cal dedicar-hi uns recursos. Senders en mal estat donen una mala imatge i dificulten la promoció turística del municipi. Per això, resulta més important mantenir els itineraris existents que no pas obrir-ne de nous.</p> <p>Dit això, i per evitar un manteniment sotmès a la disponibilitat d'ajuts, caldria elaborar un protocol de manteniment dels itineraris i la senyalització associada que inclogués, entre d'altres, els aspectes següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Itineraris prioritzats segons la necessitat de manteniment: això requereix una tasca prèvia de decidir quins itineraris es volen promoure turísticament, que haurien de ser 2 o 3 per zona, llevat de la Terreta on podria haver-n'hi algun més (vegeu AE5.8). Un bon punt de partida és la prioritització feta a l'inventari comarcal de senders (vegeu 5.2.7), tot i que potser a la Terreta n'hi ha massa de prioritzats. • Necessitats (i costos) de manteniment per a cada itinerari prioritzat: Un bon punt de partida és la prioritització feta a l'inventari comarcal de senders (vegeu 5.2.7), tot i que potser a la Terreta m'hi ha massa de prioritzats. • Planificació de les tasques de manteniment. • Seguiment de les tasques executades. <p>Un cop elaborat el protocol, caldria revisar-lo un cop a l'any i programar les actuacions necessàries en funció dels recursos disponibles.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (Àrea de Recursos Naturals i Municipi)	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	<p>Dependrà del nombre d'itineraris prioritzats</p> <p>No obstant, en la <i>Diagnosi per la recuperació d'itineraris, senders històrics i corriols, al Pallars Jussà</i> (2011), promoguda pel Consell Comarcal del Pallars Jussà, s'estimen costos de manteniment per a diversos itineraris.</p>	

Codi AE3.2	Elaborar i aplicar un protocol de manteniment dels plafons interpretatius i dels miradors	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Com en l'actuació anterior, els plafons interpretatius i els miradors han de ser tractats com un equipament municipal més. Entre d'altres coses, això vol dir que requereixen un manteniment periòdic en el temps i que cal dedicar-hi uns recursos. Plafons i miradors en mal estat donen una mala imatge i dificulten la promoció turística del municipi. Per això, resulta més important mantenir els plafons i miradors existents que no pas fer-ne de nous.</p> <p>Dit això, i per evitar un manteniment sotmès a la disponibilitat d'ajuts, caldria elaborar un protocol de manteniment dels plafons interpretatius i dels miradors que inclogués, entre d'altres, els aspectes següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plafons interpretatius prioritzats segons la necessitat de manteniment: això requereix una tasca prèvia de decidir quins es volen promoure turísticament. Si hi ha algun plafó que està molt malmès i que no es vol prioritzar, caldrà desmantellar-lo. • Miradors prioritzats segons la necessitat de manteniment: això requereix una tasca prèvia de decidir quins es volen promoure turísticament. Si hi ha algun mirador que està molt malmès i que no es vol prioritzar, caldrà desmantellar-lo. • Necessitats (i costos) de manteniment per cada plafó i mirador prioritzats. • Planificació de les tasques de manteniment. • Seguiment de les tasques executades. <p>Un cop elaborat el protocol, caldria revisar-lo un cop a l'any i programar les actuacions necessàries en funció dels recursos disponibles.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (Àrea de Recursos Naturals i Municipi)	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Dependrà del nombre de plafons i miradors prioritzats	

Codi AE3.3	Reforçar la senyalització informativa per accedir a algunes zones, miradors i altres equipaments	Temp.: A curt termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>La senyalització informativa per accedir a determinats indrets d'interès ecoturístic és fonamental per orientar el turista, a més de servir de reclam per als passavolants.</p> <p>Aquesta senyalització ha de ser ben visible des de les carreteres o pistes d'accés i, a ser possible, ha de tenir una imatge coherent amb la nova imatge corporativa de turisme de Tremp (vegeu AG5.3). Si bé l'accés a alguns pobles estan senyalitzats (seria el cas de Gulp i Santa Engràcia), es recomana a partir d'ara fer una senyalització coherent amb la denominació de les cinc zones.</p> <p>Entre les mancances d'aquest tipus de senyalització i que caldria reforçar o implantar de nou, s'han detectat les següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zones: els accessos a les zones de la Noguera Pallaresa i de la serra dels Nerets des de la carretera C-1412, i a la zona de Gulp i serra de Santa Engràcia des de la C-13. La zona de Montllobar i Puigercós també s'hauria de senyalitzar un cop disposi dels nou equipaments previstos (vegeu AE3.7 i AG3.2). • Miradors: n'hi ha diversos l'accés als quals no està senyalitzat. Per exemple, els miradors de Montibarrí, de la serra de Montllobar, de Santa Helena, dels Arenys i les Salades, etc. • Altres equipaments: l'accés al Casal dels Voltors és millorable. També caldrà senyalitzar bé l'accés al futur centre de visitants del Pallars Jussà (vegeu AG3.1). 	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (Àrea de Recursos Naturals i Municipi)	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Dependrà del nombre de senyals a instal·lar.	

Codi AE3.4	Crear nous itineraris a la roureda d'Aulàs, l'esllavissada de Puigcercós i la formació Mas de Faro	Temp.: A mig termini
Zona	La Terreta i serra de Sant Gervàs; Montllobar i Puigcercós	
Descripció	<p>Al municipi hi ha tres indrets amb un gran atractiu ecoturístic que no disposen d'un itinerari associat que permeti contemplar-los i visitar-los: la roureda d'Aulàs, l'esllavissada de Puigcercós i la formació Mas de Faro. De fet, el propi <i>Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura</i> (2007) ja apuntava la necessitat de crear aquests itineraris. Tots tres itineraris seria desitjable que comencessin des dels pobles més pròxims que són, respectivament, Aulàs, Puigcercós i Castissent.</p> <p>Els itineraris a l'esllavissada de Puigcercós i la formació Mas de Faro es podrien crear, si bé la senyalització interpretativa fora bo que és vinculés al projecte de senyalització del patrimoni geològic (vegeu AG3.2). En el cas de l'itinerari de Puigcercós, caldria evitar que passés pel poble de Puigcercós vell ja que si es camina pel marge de l'esllavissada hi ha perill de caure o generar desprendiments de terra.</p> <p>Una possible prioritització de l'adequació d'aquests itineraris seria: 1r) Esllavissada de Puigcercós; 2n) Roureda d'Aulàs; 3r) Formació Mas de Faro.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Caldrà fer un pressupost a mida de cada itinerari segons les necessitats d'adequació del camí, de senyalització, etc.	

Codi AE3.5	Crear nous itineraris que permetin accedir a Talarn i a la serra dels Nerets des del nucli de Tremp	Temp.: A llarg termini
Zona	Gurp i serra de Santa Engràcia; Serra dels Nerets	
Descripció	<p>Només una de les cinc zones d'interès ecoturístic és accessible a peu des del nucli de Tremp: la Noguera Pallaresa. Però hi ha tres zones més que tenen aquest potencial i que es podria aprofitar per organitzar visites guiades des de la mateixa oficina de turisme de Tremp o, simplement, per poder sortir caminant des de Tremp sense necessitat d'agafar el cotxe.</p> <p>En el cas de la zona Gurp i serra de Santa Engràcia, només caldria adequar un itinerari fins a Talarn. Des d'aquest poble un itinerari ja permet arribar a Gurp i a Santa Engràcia.</p> <p>En el cas de la serra dels Nerets, caldria adequar i senyalitzar un itinerari que permetés arribar a Vilamitjana evitant la carretera i sense necessitat d'haver de passar pels Arenys. Una possibilitat seria aprofitar el futur pont que creuaria la Noguera Pallaresa (vegeu AG3.3).</p> <p>En el cas de Montllobar i Puigcercós, seria possible accedir a l'esllavissada de Puigcercós des de Tremp aprofitant l'itinerari que porta a Palau de Noguera.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Caldrà fer un pressupost a mida de cada itinerari segons les necessitats d'adequació del camí, de senyalització, etc.	

Codi AE3.6	Adequar per a la visita alguns recursos ecoturístics de l'entorn de Gulp	Temp.: A llarg termini
Zona	Gulp i serra de Santa Engràcia	
Descripció	<p>L'itinerari de Gulp als corrals és curt i permet gaudir de bones panoràmiques i, alhora, descobrir aquestes petites cavitats sota els penya-segats que utilitzaven els pastors per guardar-hi els ramats. Aquestes característiques el fan idoni per ser uns dels itineraris a promoure i donar a conèixer.</p> <p>Un bon complement a aquest itinerari, que ja s'apuntava a l'<i>Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura</i> (2007), seria conèixer un d'aquests corrals adaptat per ser visitat. Això implicaria elaborar i executar un projecte de museïtzació d'un dels corrals més ben conservats. Com es fa en altres llocs, i per evitar actes de vandalisme, el corral restaurat s'hauria de tancar i els visitants haurien de demanar la clau a algun habitant de Gulp, o a l'oficina de turisme de Tremp. Seria interessant implicar algun habitant de Gulp perquè fes una petita visita guiada al corral.</p> <p>Un altre atractiu pròxim a Gulp és la cova Janera. A partir d'estudis de vulnerabilitat –sobretot per la important colònia de quiròpters que acull– caldria avaluar si es pot fer visitable i de quina manera, tal com s'ha fet a la Cova dels Muricecs (a Llimiana), a prop del pantà de Terradets.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Adequació corral (10.000-12.000 euros); Adequació cova Janera (dependrà de com es vulgui fer visitable)	

Codi AE3.7	Crear miradors panoràmics a Santa Engràcia, al peu de l'esllavissada de Puigcercós i al Roc de Neret	Temp.: A mig termini
Zona	Gulp i serra de Santa Engràcia; Montllobar i Puigcercós; Serra dels Nerets	
Descripció	<p>Tot i que la prioritat ha de ser mantenir els miradors existents i no pas crear-ne de nous, hi ha tres sectors un xic desatesos i amb molt potencial que, si es disposa de recursos, podrien acollir nous miradors.</p> <p>El primer és a la zona de Gulp i serra de Santa Engràcia, concretament en el petit corriol que uneix l'església de Santa Engràcia i el castell homònim (o alternativament, en algun espai lliure tocant a l'església). Aquest punt enlairat gaudeix d'unes bones panoràmiques sobre la conca de Tremp i s'hi podria adequar un petit mirador amb un plafó interpretatiu per identificar els punts observables més remarcables.</p> <p>El segon és a la zona de Montllobar i Puigcercós, concretament al sector de l'esllavissada de Puigcercós. Com ja es suggeria a l'<i>Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura</i> (2007), es podria crear un mirador panoràmic al peu de l'esllavissada amb senyalització interpretativa que facilités l'observació i la comprensió d'aquest tallat tan impressionant. Aquest mirador s'hauria de vincular a les actuacions AG3.2 i AE3.4.</p> <p>Finalment, la tercera zona és la serra dels Nerets i, concretament, el seu punt més alt, el Roc de Neret, des d'on també es poden gaudir de bones vistes sobre la Conca de Tremp, la Conca Dellà, el Boumort i la serra del Montsec. Aquest punt és accessible en 4x4 a través del barranc de la Coma.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà	
Cost estimat	Caldrà fer un pressupost a mida de cada mirador segons les necessitats d'adequació de l'espai, de senyalització, etc.	

Eix 4: Suport i formació per a la creació i comercialització de productes ecoturístics

Codi AE4.1	Crear rutes temàtiques a partir dels itineraris seleccionats	Temp.: A curt termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>A partir dels itineraris seleccionats per promocionar (vegeu AE5.8), caldria escollir-ne un (o dos com a molt) de cada zona per fer-ne "rutes temàtiques" relacionades amb algun valor natural o paisatgístic especialment remarcable o singular d'aquell itinerari. Una proposta inicial per a cada zona podria ser la següent:</p> <ul style="list-style-type: none">• La Terreta i la serra de Sant Gervàs: "la Vall dels Voltors" (aquesta tematització ja existeix, el que caldria és escollir un itinerari a peu a tematitzar a part del que es pot fer en cotxe).• Gurp i serra de Santa Engràcia: "Corrals entre cingleres" (itinerari de Gurp als corrals)• Montllobar i Puigcercós: "Resseguir un riu fòssil".• Serra dels Nerets: "Paisatge lunar d'alzines".• Noguera Pallaresa: "Sentir la frescor de la ribera". <p>Aquestes rutes es podrien incloure en paquets turístics integrats (AE4.3).</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Empreses consultores en ecoturisme	
Cost estimat	Els associats a la redacció i edició de fulletons temàtics	

Codi AE4.2	Donar suport a la creació del producte de senderisme "Caminada de Carenes"	Temp.: A llarg termini
Zona	La Terreta i la serra de Sant Gervàs; Gurp i la serra de Santa Engràcia	
Descripció	<p>L'èxit que està adquirint la Caminada de Carenes (Pont de Suert – Tremp) és una oportunitat per dissenyar un nou producte de senderisme de dos o tres dies. Des de l'Ajuntament de Tremp –en col·laboració amb el de Pont de Suert i el de Talarn– es pot donar suport a la creació d'aquest producte, si bé com a condició indispensable per posar-s'hi a treballar és la de localitzar alguna empresa especialitzada en senderisme que volgués comercialitzar aquest producte. A la comarca i a Tremp n'hi ha algunes que podrien estar interessades (vegeu 7.5).</p> <p>A més de trobar una empresa comercialitzadora, caldria resoldre alguns altres condicionants com ara:</p> <ul style="list-style-type: none"> • L'itinerari definitiu i les etapes, que hauria de ser el més atractiu possible (passant pels cims de les serres de Sant Gervàs i de Lleràs) i hauria d'aprofitar camins existents. Orientativament, i per a un producte de tres dies, les etapes serien: 1r dia) Pont de Suert – Adons; 2n dia) Adons – Santa Engràcia; 3r dia) Santa Engràcia – Tremp. Per a un producte de dos dies, les etapes serien: 1r dia) Pont de Suert – Espluga de Serra; 2n dia) Espluga de Serra – Tremp. • La senyalització adequada de l'itinerari (sense crear cap nou format). • La garantia d'allotjament a la meitat de la ruta: en el cas de la ruta de dos dies, el punt idoni seria Espluga de Serra; en el cas de la de tres dies, seria Adons primer i Santa Engràcia després. Com que en alguns d'aquests pobles no hi ha allotjament, potser es podria pensar en adequar algun tipus de zona d'acampada. • El transport públic de retorn a la localitat d'inici (Pont de Suert o Tremp). <p>La tematització (opcional) de la ruta, per fer-la més atractiva: una possibilitat seria sobre la ramaderia extensiva.</p>	
Promotor/s	Ajuntaments de Tremp, Pont de Suert i Talarn, i alguna empresa de serveis ecoturístics i senderisme	
Col·laborador/s	Consell Comarcal del Pallars Jussà, allotjament rural a la zona de la Terreta	
Cost estimat	L'associat a senyalitzar l'itinerari i a condicionar una possible zona d'acampada (a càrrec d'administracions públiques). La resta de despeses (pàgina web, comercialització, etc.) haurien d'anar a càrrec de l'empresa de serveis ecoturístics i senderisme.	

Codi AE4.3	Potenciar la creació de paquets turístics integrats	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Com ja comença a fer alguna empresa de serveis ecoturístics (per exemple, Geoplay) i també algun allotjament rural (per exemple, Casa Leonardo, a Senterada), caldria que aquest tipus d'empreses, amb el suport i la col·laboració inicial de les administracions i d'altres entitats del sector privat, apostessin per crear paquets turístics que combinessin activitats ecoturístiques (per conèixer la fauna, la flora, el paisatge o la geologia) amb activitats d'altres modalitats turístiques:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turisme cultural: visites a ermites, castells, torres de guaita, jaciments, botigues de Salàs de Pallars, museus, etc. • Turisme gastronòmic: visites a bodegues (cercant sinergies amb la Ruta del Vi de Lleida), compra de productes agroalimentaris (cercant sinergies amb els projectes Gustum i "Al teu gust. Aliments del Pallars"), dinars i sopars en restaurants que cuinen amb productes locals (en col·laboració amb l'Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà), etc. • Turisme rural: amb diversos allotjaments rurals • Turisme actiu: activitats diverses als pantans de Terradets i Sant Antoni. <p>Aquests paquets turístics poden tenir durades variables: un dia, un cap de setmana, un pont, una setmana, etc. Tot i que aquí es plantegen a escala municipal, també tindrien tot el sentit a escala comarcal.</p> <p>Un cas especial de paquet turístic integrat seria entre l'oferta ecoturística del municipi i el Tren dels Llacs. Per la seva especificitat, es tracta en un actuació pròpia (vegeu AE4.4)</p> <p>La comercialització i promoció d'aquests paquets integrats es podria fer a través de les pàgines web dels organismes de promoció turística (vegeu AE5.7) i de la nova pàgina web de turisme de Tremp (vegeu AG5.6).</p> <p>Un bon exemple de paquets turístics integrats serien els que ofereix Itinerànnia (http://ca.itinerannia.net/paquets).</p>	
Promotor/s	Empreses de serveis ecoturístics	
Col·laborador/s	Ajuntament de Tremp, Consell Comarcal del Pallars Jussà, Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà, Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà, Associació de la Ruta del Vi de Lleida	
Cost estimat	Cap (Recursos humans propis de les empreses de serveis ecoturístics)	

Codi AE4.4	Cercar sinergies amb el Tren dels Llacs	Temp.: Continuada
Zona	Gurp i serra de Santa Engràcia; Serra dels Nerets; Noguera Pallaresa	
Descripció	<p>Aprofitant l'èxit que està tenint el Tren dels Llacs –que té parada a Tremp i a Palau de Noguera– es podrien buscar sinergies entre aquest producte i l'oferta ecoturística del municipi de Tremp. Algunes possibles vies de col·laboració són:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ampliar la informació ecoturística sobre el municipi de Tremp que apareix al web del Tren dels Llacs. • Facilitar informació ecoturística sobre Tremp (com ara la guia d'ecoturisme) als viatgers del tren. • Oferir visites guiades per conèixer algun atractiu del municipi als viatgers del tren (vegeu AE4.5), a través d'alguna empresa de serveis ecoturístics (vegeu 7.5). Així es fa ja amb diferents llocs de la Pobla de Segur i de Salàs de Pallars. • Oferir paquets turístics de cap de setmana, que incloguin activitats ecoturístiques a Tremp, als visitants del Tren (vegeu AE4.3). <p>Totes aquestes possibles col·laboracions requeririen d'algun tipus d'acord entre l'Ajuntament de Tremp i Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, ens gestor del tren.</p>	
Promotor/s	Empreses de serveis ecoturístics i Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya	
Cost estimat	Cap (Recursos propis de l'Ajuntament de Tremp i de les empreses de serveis ecoturístics)	

Codi AE4.5	Consolidar una oferta de visites guiades des del Casal dels Voltors i des de la pròpia oficina d'informació turística	Temp.: A mig termini
Zona	Terreta i serra de Sant Gervàs; Gurp i serra de Santa Engràcia; Serra dels Nerets	
Descripció	<p>Tot i que les experiències anteriors no han estat reeixides, una manera de revitalitzar el Casal dels Voltors és organitzant visites guiades (de pagament) per la Terreta durant els mesos d'estiu (juliol i agost), els caps de setmana de màxima afluència (festius i ponts, per exemple) i les dues fires artesanals més populars (Primavera i del Codony).</p> <p>Evidentment, hauria de ser una empresa de serveis ecoturístics qui organitzés i portés a terme aquestes visites, amb el suport logístic de l'Ajuntament de Tremp.</p> <p>En un sentit semblant, es podrien organitzar visites guiades (de pagament) des de la pròpia Oficina de Turisme de Tremp o, alternativament, des del centre de visitants d'abast comarcal (vegeu AG3.1). En aquests casos, les visites podrien tenir lloc a Gurp i la serra de Santa Engràcia o a la serra dels Nerets, dos dels llocs amb més potencial ecoturístic.</p> <p>L'èxit d'aquestes visites guiades dependrà d'una promoció adequada.</p>	
Promotor/s	Empresa de serveis ecoturístics i Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Asociación Ribagorza Romànica (per a les visites des del Casal dels V.)	
Cost estimat	Cap (Recursos propis de l'Ajuntament de Tremp i de les empreses de serveis ecoturístics)	

Codi AE4.6	Potenciar que l'alberg de Tremp organitzi activitats ecoturístiques al municipi	Temp.: A mig termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>Aquest allotjament ofereix un ventall ampli d'activitats per a escolars de primària i secundària, algunes d'ecoturístiques, si bé la majoria tenen lloc fora del municipi de Tremp.</p> <p>Per això, es podrien buscar sinergies entre aquest allotjament i l'oferta ecoturística del municipi de Tremp. Algunes vies de col·laboració són:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ampliar la informació ecoturística sobre el municipi de Tremp que apareix al web de l'alberg. • Facilitar informació ecoturística sobre Tremp (com ara la guia d'ecoturisme) a les persones que s'allotgin a l'alberg. • Incloure més activitats ecoturístiques al municipi de Tremp entre l'oferta d'activitats que es proposen o s'organitzen des de l'alberg. En aquest sentit, l'Ajuntament podria actuar de facilitador entre l'ens gestor de l'alberg i les empreses de serveis ecoturístics interessades. <p>Aquestes col·laboracions requeririen d'algun tipus d'acord entre l'Ajuntament de Tremp i l'Agència Catalana de la Joventut, ens gestor de l'alberg.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp i Empreses de serveis ecoturístics	
Col·laborador/s	Agència Catalana de la Joventut	
Cost estimat	Cap (Recursos propis de l'Ajuntament de Tremp i de les empreses de serveis ecoturístics)	

Codi AE4.7	Donar a conèixer l'oferta ecoturística del municipi a empreses d'activitats ecoturístiques i de turisme actiu	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>L'oferta ecoturística del municipi encara és poc coneguda entre les empreses catalanes i espanyoles que es dediquen a comercialitzar activitats ecoturístiques. Per aquest motiu, l'Ajuntament de Tremp hauria de donar-los a conèixer aquesta oferta amb l'objectiu que incloguin activitats a Tremp dins dels seus productes, o amb l'objectiu que empreses locals o supralocals estableixin aliances amb empreses d'altres àmbits que vulguin portar visitants al Prepirineu.</p> <p>Una via per fer aquesta difusió és a través dels actes promocionals (per exemple, <i>fam trips</i>) que organitzen els organismes supralocals de promoció turística (vegeu també AE5.9).</p> <p>A més a més, des del propi Ajuntament es podrien establir contactes (presencials o a través del correu electrònic) amb empreses especialitzades en diferents activitats ecoturístiques amb el mateix propòsit. Així per exemple, es podrien donar a conèixer els itineraris del municipi a través de l'Associació Catalana d'Empreses de Senderisme (i d'altres). O, amb el suport de SEO/BirdLife o de l'Oficina de turisme ornitològic de les Terres de Lleida, es podria contactar amb empreses de turisme ornitològic (espanyoles i internacionals) per donar-los a conèixer l'oferta de Tremp.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	SEO/BirdLife; Photo Logistics; Oficina de turisme ornitològic de les Terres de Lleida	
Cost estimat	Cap (Dinamitzador/a turístic/a)	

Eix 5: Informació, màrqueting i promoció

Codi AE5.1	Integrar les cinc zones d'interès ecoturístic en les tasques d'informació i promoció turística	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	Aquest Pla director, com s'ha explicat, aposta per dividir el municipi en cinc zones d'interès ecoturístic. A partir d'ara, doncs, aquesta divisió s'ha d'interioritzar en totes les tasques relacionades amb la informació i la promoció (i també la planificació) que es facin des de l'Ajuntament. Totes les persones de l'Ajuntament que es dediquin a aquestes tasques hauran d'assumir aquesta divisió.	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (seccions de recursos naturals i municipi, i de promoció local)	
Col·laborador/s	-	
Cost estimat	Cap (Recursos humans del propi Ajuntament)	

Codi AE5.2	Millorar la informació ecoturística que ofereix l'Oficina de Turisme de Tremp	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	Sense perdre la visió comarcal, l'Oficina de Turisme de Tremp hauria d'oferir més informació sobre l'oferta ecoturística del propi municipi: cinc zones (amb els principals atractius de cadascuna, i destacant la proximitat de zones com Gulp i serra Santa Engràcia, Noguera Pallaresa o serra dels Nerets), itineraris destacats de cada zona, amb diferents graus de dificultat, possibilitats ecoturístiques a fer en cotxe (visites a pobles amb miradors, etc.), etc. Als turistes interessants en natura se'ls hauria de lliurar un exemplar de la guia d'ecoturisme i fulletons dels itineraris destacats (vegeu AE5.8). D'altra banda, caldria millorar el funcionament i la informació ecoturística dels sistema tàctil d'informació 24 hores que hi ha a l'exterior de l'oficina.	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (secció de promoció local)	
Col·laborador/s	-	
Cost estimat	Cap (recursos humans del propi Ajuntament)	

Codi AE5.3	Millorar la informació que s'ofereix des del Casal dels Voltors així com la promoció de l'equipament	Temp.: Continuada
Zona	La Terreta i la serra de Sant Gervàs	
Descripció	<p>D'entrada, cal fixar un horari del Casal que es mantingui constant en el temps i que es pugui donar a conèixer a través dels diversos canals d'informació. A partir d'altres actuacions previstes, caldrà millorar la informació que s'ofereixi als visitants: guia d'ecoturisme, llibre d'itineraris (a la venda), fulletons dels principals itineraris, mapa-guia actualitzat, miradors propers, etc.</p> <p>Es podria dissenyar i oferir també una petita visita guiada per l'exposició permanent del casal que, a més de divulgar el patrimoni de la Terreta, convidés a visitar-lo. En aquest sentit, caldria oferir la possibilitat de contractar visites guiades per la Terreta (vegeu actuació AE4.4).</p> <p>També s'hauria d'assegurar que les imatges en directe no fallin ja que és un dels principals atractius del casal.</p> <p>Pel que fa a la promoció, des de l'Ajuntament s'hauria de contactar amb empreses de serveis i <i>tour operators</i> per intentar incloure visites al Casal dels Voltors en els paquets turístics. Pel que fa a la informació i promoció <i>on-line</i>, caldria apostar per crear un web turístic del municipi (vegeu recomanació (AG5.7) i clausurar la pàgina web de la Terreta, que ara ofereix una mala imatge atès que no s'actualitza i té un disseny antic.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (seccions de recursos naturals i municipi, i de promoció local)	
Col·laborador/s	Estació Biològica del Pallars Jussà	
Cost estimat	Cap (recursos humans del propi Ajuntament)	

Codi AE5.4	Elaborar i aplicar un seguiment quantitatiu i qualitatiu de turisme en general i de l'ecoturisme	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Les dades sobre turisme que recullen l'oficina de turisme i el Casal de Voltors s'haurien d'unificar i ampliar. Aquestes dades són fonamentals per prendre decisions i per millorar l'oferta turística i l'experiència dels visitants.</p> <p>Caldria dissenyar un full de presa de dades senzill amb tres parts: una primera de dades de perfil dels turistes (procedència, edat, etc.), una segona sobre motivacions del turista i una tercera de grau de satisfacció. Les preguntes hauran de ser quantitatives i qualitatives, i avaluar aspectes generals i específics relacionats amb l'ecoturisme (mirant de preguntar per les cinc zones d'interès ecoturístic). Caldrà tenir present que omplir l'enquesta comporti màxim 10 minuts.</p> <p>La primera part es pot omplir pel propi turista o pel personal de les oficines de turisme, mentre que la segona i la tercera l'hauran d'omplir els propis turistes (se'ls haurà d'oferir la possibilitat). D'altra banda, caldrà valorar la possibilitat de fer campanyes més intenses d'obtenció d'informació (en els mesos amb més visitants).</p> <p>Tota la informació recollida s'haurà de tractar cada inici d'any nou i elaborar un breu informe (vegeu també apartat 11.1 sobre seguiment).</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp (secció de promoció local)	
Col·laborador/s	Estació Biològica del Pallars Jussà	
Cost estimat	Cost inicial de disseny dels qüestionaris i de l'informe anual (1.800 euros) Recursos humans del propi Ajuntament	

Codi AE5.5	Distribuir eficaçment la guia d'ecoturisme i el llibre d'itineraris de Tremp	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Per donar a conèixer l'oferta ecoturística del municipi, la guia d'ecoturisme pot ser un mitjà eficaç pel seu disseny atractiu i perquè es gratuïta. A l'hora d'imprimir-la, caldria preveure un nombre elevat d'exemplars. Com a vies de distribució, caldrà valorar les següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Encartament amb diaris i revistes (com ara <i>Descobrir Catalunya</i>) • Lliurament a les cases de turisme rural, als hotels, als restaurants i als comerços del municipi i la comarca, perquè la distribueixin entre els seus clients. • Lliurament, si és possible, als passatgers del Tren dels Llacs. • Lliurament a través de l'oficina de turisme, el Casal dels Voltors i el futur centre de visitants comarcal (oferir sempre la possibilitat). • Penjar la versió pdf de la guia al nou web turístic de l'Ajuntament, al nou web turístic del Pallars Jussà, al web d'Ara Lleida, i al web del Tren dels Llacs, entre d'altres. <p>Pel que fa al llibre d'itineraris de Tremp (de pagament), caldrà que estigui disponible per a la seva venda a l'oficina de turisme, el Casal dels Voltors, el futur centre de visitants comarcal i les llibreries del municipi. Caldrà acordar-ho amb l'editorial. També caldrà donar a conèixer el llibre a través dels webs abans esmentats.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Arola Editors, APAT, ATRPJ, EBPJ, Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya	
Cost estimat	Recursos humans del propi Ajuntament + costos d'encartament de la guia + costos d'impressió de la guia (dependents del nombre d'exemplars)	

Codi AE5.6	Traduir la guia d'ecoturisme i el llibre d'itineraris de Tremp	Temp.: A mig termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>Tant la guia d'ecoturisme com el llibre d'itineraris es publicaran inicialment en català. Però per tal que esdevinguin un autèntic instrument d'informació i promoció turística, caldria preveure que es traduïssin a altres idiomes, especialment castellà, anglès i francès, que són els públics majoritaris que visiten el municipi –i la comarca–.</p> <p>La guia d'ecoturisme, tenint en compte que té una extensió reduïda, es podria traduir al castellà, l'anglès i el francès.</p> <p>En canvi, el llibre d'itineraris es podria traduir inicialment al castellà i més endavant valorar si fer-ho a altres idiomes. En aquest cas, caldrà arribar a un acord amb l'editorial Arola Editors.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Arola Editors	
Cost estimat	Costos de traducció de la guia (1.000 euros per cada llengua) + Costos d'impressió (dependents del nombre d'exemplars)	

Codi AE5.7	Actualitzar i millorar el mapa-guia del municipi de Tremp	Temp.: A curt termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>El mapa-guia del municipi de Tremp s'hauria de reeditar amb les millores i actualitzacions següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Canviar el títol perquè reflecteixi la totalitat del municipi de Tremp (i no confongui amb un mapa només de la Terreta). • Adaptar el mapa a la nova imatge corporativa de turisme de Tremp (vegeu AG5.5). • Visibilitzar –potser al petit mapa de la part posterior– les cinc zones d'interès ecoturístic del municipi (es poden aprofitar titulars i textos de la guia d'ecoturisme). • Incloure al mapa principal els espais d'interès geològic, numerar-hi els miradors i posar-ne el nom al darrera (incloent els que falten, com ara els vinculats als itineraris paisatgístics). • Reduir part dels textos (com ara el referents a la custòdia del territori) per poder incloure textos de les cinc zones i altres informacions. • Informació dels tipus de senyalitzacions dels itineraris. • Complementar el mapa amb el llibre d'itineraris: numerant els itineraris del mapa amb el mateix número que apareixen al llibre. • Incloure textos en francès. • Actualitzar altres dades. <p>El mapa-guia hauria d'estar disponible en pdf i jpg al portal turístic del municipi (vegeu AG5.4) i en d'altres d'àmbit supralocal.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Empres consultores en ecoturisme	
Cost estimat	Actualització (5.000 euros) + Costos d'impressió (dependents del nombre d'exemplars)	

Codi AE5.8	Seleccionar els principals itineraris a promocionar i crear-ne fulletons específics	Temp.: A curt termini
Zona	Totes	
Descripció	<p>De tots els itineraris que hi ha al municipi de Tremp, caldria seleccionar-ne dos o tres de cada zona (un total de 10 o 12) que serien els prioritaris a promocionar (i a mantenir, d'acord amb l'actuació AE3.1). D'aquesta desena, caldria fer una altra selecció per tenir 3 o 4 itineraris "estrella", aptes per a un públic ampli (vegeu AE4.1).</p> <p>Tant per als turistes que busquen informació a través de les pàgines web, com per als que fan consultes a les oficines de turisme, és d'una gran utilitat disposar de fulletons o tríptics individualitzats sobre rutes i itineraris. A partir dels 2-3 itineraris seleccionats de cadascuna de les cinc zones i de la informació de la guia d'itineraris, i en consonància amb l'actuació AE4.1 i la recomanació AG5.3, s'haurien d'elaborar per a cada itinerari (o ruta temàtica) un fulletó que en descriu el recorregut, el com arribar-hi, els principals atractius i els serveis relacionats. També ha d'incloure fotografies atractives.</p> <p>Aquests fulletons s'hauran d'imprimir i estar disponibles a l'oficina de turisme de Tremp i al Casal dels Voltors. Així mateix, també es podran descarregar des del portal web turístic del municipi (vegeu AG5.4).</p> <p>D'altra banda, també es podria estudiar la possibilitat d'oferir informació digital (audiovisual) vinculada als itineraris seleccionats, que es pogués consultar a través de telèfons intel·ligents i tabletetes. En aquest sentit, ja hi ha productes basats en programaris com goolTracking (www.gooltracking.com), un editor de continguts pensat per a facilitar la publicació combinada de geodades i d'informació multimèdia sobre un entorn cartogràfic web.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	-	
Cost estimat	Els associats a la redacció i edició de fulletons temàtics. El cost dels itineraris en format audiovisual és a partir de 140 euros/mes més el cost de disseny de l'aplicació per a mòbils.	

Codi AE5.9	Augmentar la visibilitat de l'oferta ecoturística de Tremp col·laborant amb els organismes supralocals de promoció turística	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Tal com s'ha constatat a l'apartat 6.2, l'oferta ecoturística del municipi de Tremp és poc visible en els portals web supralocals de promoció turística. Per tant, aprofitant els contactes que té l'Oficina de turisme de Tremp amb organismes com el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida o el Club de Turisme Actiu-Natura, i aprofitant nous instruments de promoció ecoturística –com la guia d'ecoturisme del municipi i d'altres previstos en aquest Programa d'acció–, caldrà augmentar la visibilitat de l'oferta ecoturística de Tremp.</p> <p>En aquest sentit, caldrà aprofitar les eines de promoció que tenen i ofereixen aquests organismes i que solen ser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presència de l'oferta del municipi en pàgines webs com http://actiunatura.catalunya.com, www.visitpirineus.com o www.lleidatur.com. • Presència en catàlegs que després es lliuren en fires i altres esdeveniments, o que estan disponibles via web. • Assistència a fires nacionals o internacionals. • Inclusió de l'oferta ecoturística de Tremp en <i>fam trips</i> i <i>press trips</i>. 	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida	
Cost estimat	Recursos humans del propi Ajuntament	

Eix 6: Serveis complementaris i sensibilització de la població local

Codi AE6.1	Organitzar periòdicament xerrades per divulgar el valor del patrimoni natural del municipi	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Per afrontar el desconeixement local i la poca autoestima vers els recursos naturals del municipi (i de la comarca en general), i per trencar l'etiqueta social del Pallars Jussà com a "comarca de pas", seria convenient organitzar periòdicament xerrades i conferències adreçades a la població local que divulgessin els valors que té el medi natural des de diferents punts de vista: fauna, flora, geologia, etc.</p> <p>Aquestes xerrades haurien de tenir un component marcadament divulgatiu i, a la vegada, rigorós. En aquest sentit, caldrà convidar experts (tant de la comarca com de fora) que siguin capaços de transmetre de manera amena els seus coneixements. Hauran de ser comunicacions que transmetin orgull i passió pels valors del territori i que enforteixin el sentiment de pertinença.</p> <p>Hi hauran dos tipus de xerrades: les dirigides a la població local, que tindran una convocatòria oberta com la resta d'actes habituals que s'organitzen al municipi, i les dirigides al sector de serveis turístics, sobretot propietaris de cases de turisme rural i restaurants de la comarca, que tindran una convocatòria específica. En aquest darrer cas, caldrà enfocar les xerrades des de la perspectiva no només del contingut sinó també de la manera com els propietaris d'aquests establiments haurien de comunicar els valors del territori als visitants. Les xerrades a aquest col·lectiu també serviran per lliurar-los exemplars sobre la guia d'ecoturisme del municipi que hauran d'entregar als seus clients (vegeu AE5.5).</p> <p>En aquestes xerrades també s'haurà de difondre el potencial de l'ecoturisme, donant a conèixer experiències reeixides d'altres territoris rurals semblants. Per tant, caldrà convidar representants tècnics d'aquests territoris perquè donin a conèixer les seves iniciatives.</p> <p>Un bon moment per programar aquest tipus de xerrades seria durant la festa major o aprofitant les fires de venda de productes agroalimentaris (vegeu AG5.9).</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp	
Col·laborador/s	Estació Biològica del Pallars Jussà, Associació de Turisme Rural del Pallars Jussà, Associació de Professionals de l'Àmbit Turístic (APAT) del Pallars Jussà	
Cost estimat	Cost del ponent de cada xerrada (300 euros/ponent)	

Codi AE6.2	Organitzar periòdicament campanyes de difusió de l'ecoturisme i el medi natural als centres escolars del municipi	Temp.: Continuada
Zona	Totes	
Descripció	<p>Els escolars són els futurs empresaris i emprenedors de la comarca. Per aquesta raó, és important que coneguin el ric patrimoni natural del territori on viuen mitjançant activitats diverses d'educació ambiental, així com que experimentin l'ecoturisme i vagin interioritzant aquesta modalitat turística.</p> <p>Com s'ha comentat, l'Estació Biològica del Pallars Jussà ha dut a terme durant l'any 2011 un projecte educatiu vinculat a la Terreta i al Casal dels Voltors i adreçat a alumnes d'Educació Primària i d'Educació Secundària. Seria necessari que aquest projecte tingués continuïtat i es mantingués en el temps, i que s'estengués a altres zones d'interès natural del municipi com Gurp i la serra de Santa Engràcia, o la serra dels Nerets.</p>	
Promotor/s	Ajuntament de Tremp i Estació Biològica del Pallars Jussà	
Col·laborador/s	Centres escolars del municipi	
Cost estimat	Dependrà del tipus d'activitats que es vulguin organitzar	

11. SEGUIMENT I AVALUACIÓ

El seguiment i l'avaluació d'aquest Pla director es farà a dos nivells, com s'explica tot seguit.

11.1. Seguiment dels ecoturistes

La metodologia bàsica per valorar l'impacte d'aquest Pla director sobre l'activitat ecoturística al municipi es fonamentarà en el seguiment quantitatiu i qualitatiu previst a l'actuació AE5.4.

Segons aquesta actuació, caldrà dissenyar una enquesta senzilla i els tècnics l'oficina de turisme de Tremp i el Casal de Voltors es responsabilitzaran que els turistes que visiten aquests equipaments l'omplin. Aquest full de presa de dades, les preguntes del qual s'hauran d'acabar de dissenyar, constarà de tres parts:

- una primera de dades de perfil dels turistes (número de persones, procedència, edat, etc.).
- una segona d'intencions del turista: permetrà determinar quins són els interessos i si l'ecoturisme és una de les motivacions. També servirà per determinar el grau de coneixement del municipi que té l'ecoturista i si és o no la primera vegada que el visita.
- una tercera sobre grau de satisfacció: aquesta part l'ompliran només els turistes que ja hagin visitat el municipi.

Les preguntes hauran de ser quantitatives i qualitatives, i avaluar aspectes generals i específics relacionats amb l'ecoturisme (mirant de preguntar per les cinc zones d'interès ecoturístic). Caldrà tenir present que omplir l'enquesta no comporti un temps superior als 5-10 minuts.

La primera part es pot omplir pel propi turista o pel personal de les oficines de turisme, mentre que la segona i la tercera l'hauran d'omplir els propis turistes (se'ls haurà d'oferir la possibilitat).

Tota la informació recollida s'haurà de tractar cada inici d'any nou i elaborar un breu informe.

11.2. Avaluació del Programa d'acció 2012-2016

El grau de compliment de les actuacions previstes al Programa d'acció s'haurà d'avaluar en dos moments:

- A finals de l'any 2013: quan finalitza el primer període de temporització. Segons el grau de compliment, es poden reprogramar algunes actuacions.
- A finals de l'any 2016: quan finalitza la vigència del Pla. En aquell moment es decidirà si elaborar un nou Programa d'acció, o prorrogar el vigent durant 1 o 2 anys més com a màxim.

L'avaluació del grau de compliment de les actuacions es farà una per una i haurà de quedar registrada en un informe on, a més, es descriu les dificultats i els imprevistos que hagin pogut sorgir.

ANNEXOS

Annex 1. Fonts bibliogràfiques

Aquest apartat inclou les referències bibliogràfiques citades al llarg del treball i d'altres que també poden ser útils. Algunes de les publicacions estan disponibles a Internet.

AGRO 90 (2010). *Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM) de Tremp: informe de sostenibilitat ambiental*, aprovat inicialment el març de 2010. Ajuntament de Tremp.

AUBÈRRIA NATURA I PATRIMONI (2010). *Inventari de recursos ecoturístics de l'Alt Pirineu i Aran*. IDAPA.

BASORA, X. *et al.* (2009). *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura*. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

BASORA, X. (2010). *Ecoturisme a Catalunya. Guia per descobrir i conservar la natura*. Descobrir Catalunya i Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

CAMPILLO, X.; DALMAU, J. (1996). *Pla de desenvolupament integral del municipi de Tremp*. Ajuntament de Tremp.

CAMPILLO, X.; FONT, X. (2004). *Avaluació de la sostenibilitat del turisme a l'Alt Pirineu i Aran*. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

CAMPILLO, X.; LÓPEZ-MONNÉ, R. (2010). *El llibre dels camins. Manual per esvaïr dubtes, desfer mites i reivindicar drets*. Arola Editors i Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

CASTILLÓ, J. (2009). *Projecte d'ordenació de la forest Nerets de Vilamitjana*. Ajuntament de Tremp.

CENTRE DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT DE CATALUNYA (2010). *L'Agenda 21 del Pallars Jussà. Diagnosi Ambiental Participativa*. Consell Comarcal del Pallars Jussà i Diputació de Lleida.

DEPARTAMENT D'INNOVACIÓ, UNIVERSITATS I EMPRESA –DIUE– (2009). *Atlas del turisme a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics*. Generalitat de Catalunya.

DURÓ, J.A. (2010). *Estimació del PIB turístic per Catalunya, marques i comarques 2005-2008*. Grup de Recerca d'Indústria i Territori. Departament d'Economia. Universitat Rovira i Virgili.

ECOSYSTEMS LTD & EUROPEAN COMMISSION (2002). *Using natural and cultural heritage for the development of sustainable tourism in non-traditional tourism destinations*.

GEOSILVA PROJECTES (2011). *Diagnosi per la recuperació d'itineraris, senders històrics i corriols, al Pallars Jussà*. Consell Comarcal del Pallars Jussà.

INNOVACIÓN Y CONSULTORÍA EN POLÍTICAS PÚBLICAS, SL (2011). *Document de treball per a l'elaboració del pla d'acció per al desenvolupament del turisme al Pallars Jussà*. Consell Comarcal del Pallars Jussà.

INSTITUTO DE TURISMO DE ESPAÑA (2009). *Ecoturismo en España. Guía de destinos sostenibles*.

LO TRENALÒS (2007). *Inventari d'elements relacionats amb el turisme de natura al municipi de Tremp*. Ajuntament de Tremp.

MUGA Estudis Forestals (2004). *Diagnosi ambiental del municipi de Tremp: valoració del patrimoni natural i directrius de gestió i conservació*. Ajuntament de Tremp.

NEL·LO I LLANES (2005). *L'ecoturisme*. Editorial UOC.

PERICIA CAMINERA (2006). *Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran*. IDAPA.

QUADERNA (2011). *Guia local de valoració turística. Orientacions per a la identificació i la creació de productes turístics a escala local*. Departament d'Empresa i Ocupació i Observatori de Turisme.

SABATÉ, X. (coord.) (2007) *Turisme sostenible: experiències europees aplicables a Catalunya*. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.

SECRETARÍA GENERAL DE TURISMO (2004). *El turismo de naturaleza en España y su plan de impulso*. Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (2004). *Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya*. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya.

Annex 2. Assistents a la sessió de debat (15 de setembre de 2011)

Assistent	Agent representat
Andreu Alsius	Emprenedor turístic de Castissent
Arcadi Castelló	Tècnic IDAPA
Benjamí Puigarnau	Tècnic de senders Consell Comarcal del Pallars Jussà
Bonifaci Colomina	Regidor de Recursos Naturals i Municipi de l'Ajuntament de Tremp
Carles Santana	Empresari, Photo Logistics
Elisenda Martínez	Tècnica de turisme i responsable de l'Oficina de Turisme de Tremp
Irene Martí	Responsable del Casal dels Voltors
Joan Pericon	Empresari, Grimpada
Jordi Casanovas	Cap de l'Àrea Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Tremp
Jordi Castelló	Estació Biològica del Pallars Jussà
Jordi Panisello	Geòleg i gestor d'Eureka Serveis de Geologia i Natura
Jordi Però	Estació Biològica del Pallars Jussà
Josep Àngel Alert	Cap de l'Àrea Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Tremp
Josep Miret	President de l'EMD de Vilamitjana
Lluís Ardèvol	Empresari, GEOPLAY
M.Teresa Montanuy	Regidora de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Tremp
Maribel Sala	Escola de Capacitació Agrària del Pallars
Toni Nieves	Tècnic Obra Social de CatalunyaCaixa
Victor Orrit	Alcalde de Tremp
Xavier Moncayo	Diputació de Lleida

Tot seguit es reproduïxen algunes imatges de la sessió:

